

ԶԵՌԻՆՆՈՒ ԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ

Պարանախոյ և Գաղմանց Սրբապետին
Հարց, և հնազանդի խնայարարաց:

Յօրինեցեալ աշխատասիրութեամբ
Տեառն

ՅՈՒՆՆՈՒ ՊՕՆԱԻ,
Սեմազունոյ Քարտինալի,
Ս. Ե. Հ.

Եւ թարգմանեցեալ 'ի Հայկական
բարբառ, 'ի Սարգանայ
Յունասեան:

Յօր. Ներմարմութեան Տեառն. 1671:

Եւ ըն թուարեւութեան Արամազ
նայ. 1120:

Եւ Հայրապետութեանն Սուրբ
Գրիգորի Սրբոյ Եւջիմիաճնի
Տեառն Նահապետի, Յօրն մե
րոյ Սրբոյն Գրիգորի Սուրբ
որդի Փոխանորդի, և ամե
նայն Հայոց Խնքնազ
լուխ Հովուապետի:

ՅԵՐԱՍՏԻՆՍԻՆՍԻՆ

ՅԵՄԻ ՏԵԼՈՒՆ ՄԵՐՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ 1705

Ի ՎԵՐ ՀԻՄՆՈՅ 1154 Օգոստոսի 7 Մարտի 5

յ' Ամսորդամ Վաղաքի՝ Տպա
 գրեցաւ այս Վերք վայելուչ և մե-
 ծաշահ, 'ի Տպարանի Թափմասու
 Վանանդացոյ, ծախիւք նորին՝ և
 հաւանութիւն։ Վերջի գոյր նախկնա
 պէս Թարգմանեցեալ՝ քաջաբան՝ և
 յ'ամէն իմաստ Վարդան վարդա
 պետէն։ 'ի Վաթին լեզուէ՝ 'ի հայկա
 կան բարբառ։ Լաւ զի նա յաճախո-
 րէն և լիապէս խօսի, գեղեցկաշնոր և
 համեղ բանիւ, յորդորական և
 խրատօրէն առ մերայինսն, բաւական
 և քաղցր ոճով։ Լաւ մեք ոչ հաճեցք
 յօդել՝ 'ի բանս նորին, որք են խորիտիս
 մեղու, սուղ ինչ ոտպն՝ կամ բանջար
 եղէն, այլ զնորայն ընկալեալք, որք
 քաղցեալք՝ և ծարաւիք իցեն հմտու
 Թէ և ուսման, նորօք լցցեն զփա-
 փաք իւրեանց և զծարաւ։ 'ի փառս
 և 'ի պատիւ ամենամբ Լորրորդուէն՝
 հօր և Որդւոյ և հոգւոյն Սրբոյ
 այժմ և անդրաւ յաւիտենիւ՝ ամէն
 Վարտաւոր Թափմաս ծառայ ծառայ
 ից Վ.Ե. Լեկ անուամբ Վարդանիտ
 Գ.Ե

Գերազանցագուէնդի, և Մենա-
պատուոյ Տեառն,

ՅՈՒՆՆՈՒ ՊՕՆԵՅԻ

Սեմաքունոյ Քարտինալի և
Սեհալուստեր Իշխանի՝ Սրբոյ
Եկեղեցւոյն Հռոմէականի:

Բ.Մ. քեզաշտջրէն վառեցաւ ինա-
խանձ ընդդէմ Իդալիոյ մերս
Հայաստան. ո՞վ ԳԵՐՄ. ՕՐՆ
ՅԼ. ԳՈՒՆԵՂ և Մ. ՍԵ-
ՆԼ. ՊԼՏԻՒ ԻՇ ԽԵՆ. տե-
տանելով զնախագահութիւն Ե-
րևնն իւրոյ Մ. քարատեան՝ որ ընհե-
ղեղասուղում նաւաբեկութեանն
աշխարհի լեւիւ էր նաւահանգիստ
տապանին հանրունակի յափշտակե-
ցեալ արդ. ի Վացիականէ նորին ծո-
վածոցէ, նորակազմիւ քոյով Տա-
պունաւ. որով զբնաւս զերծուցեալ
զազինս Քրիստոնէականս, ի ծովա-
ծփից մոլութեց կենցաղոյս, վերա-
ծեա ի լեառն բարձրաբերձ՝ Մ. ա-
քինութե: Եւ փոքրէն իսկ հան-
դուրժել և անդր կարաց ընդ ճո-
ղոսրեցումն հռչակամիտի իւրոյն
պա

արատունոյ, ուստի և ոչ յափշտակու
 թիւն համարեցաւ իւրացուցանել
 զնա, հանգոյն Նոյակազմեան տա
 պանին, թարգմանութիւն յ'ընտա
 ծինն իւր լեզու. որովհետեւ ծանեաւ
 զքեզ ի սրարգեաց, և յառատա
 ձեռնութիւն փարթամութեցդ կեն
 դանականաց, դոլ շնորհատու բո
 լորեցունց, թարց ակն առութե
 իմիք՝ և նպաստաւոր, յունաց և
 բարբարոսաց, իմաստնոց և անմտից:
 Արեւ մինչ լուեղե համայնից ազանց
 ընթանալ նախանձու լաւադուռնից
 շնորհաց, առ մեծագինս այս և
 յազնունարուրեղ անուշահոտութիւն
 պալատամեան՝ (որ ոչ ի սօքրաթակա
 նէն իւղարանէ, այլ ի Սրբազնա
 գունոյ Տեռնարտեան մեղրարանէ
 արտածրեցեալ գոյ, բնաւից հաւա
 տացելոց փրկութե սակս) ոչ կարաց
 վերջադասել զինքն նայամ առպարի
 զում յաղթանակութե. և ոչ իսկ
 արժան վարկաւ մեծասրտութեան
 իւրոյ և կորուլութե բարուցն, հապ
 գոյն երկնի գոլով տեղեաւ և բար
 ձրութիւն հաշակածաւելից լերանց,
 պղերգագոյն այլոց համահաշուիլ
 ընհե

քնհետադատութե երկնայնոյ և իս-
 կունակի հայրենւոյն: Վանդի զինչ
 օգուտ էր նմին պարծիլ 'ի փափկու-
 թին յադինական, և 'ի յոռօգումն
 Փայտին կենաց վաղ ուրեմն 'ի գե-
 տոցն իւրոյ յեդեմարդխից, եթէ
 ապախտ արարեալ զածութիւն հմ-
 տագունի ձեռնատուին, նստելով 'ի
 խաւարի մոլութեց և 'ի օտուէրս
 մահու, այնքան իմն տարածգիցիւր
 յուղղականէն շաւղէ և 'ի դրախտէ
 անտի երկնայնոյ, որքան երկարա-
 դունիւք միջոցիւք հեռացեալք դտա-
 նին, վտակքս իւր կրկնք Տեգրիս
 և Լաիրատէս, յիսկականէ իւրեանց
 ականէ: Վայդ ուրեմն **ՁԵՌԻՆ**
ՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, լիցի առաջնորդ
 և վերածօղ՝ ջերմեռանդագունի
 Լորամիս հայկազնոյ, յաննիւթա-
 կան դրախտն վերին, և 'ի քաղա-
 քակցութիւն զուարթնոցն երջան
 կացելոց: լիցի ձեռնատու միանգա-
 մայն և ճանապարհ: որով, իբր
 թելիւ Լորիատնեաւ, յաղթահարե-
 ալ զՅայցս դաժանաշունչս մոլու-
 թեց, և զերծեցեալ 'ի յորձապա-
 տեայց խարբալից մեղոյ, ժամանել

յանքոյթ և յերանուհակ նաւահան
գիտտ կենին մշտնջենականի, մարթ
իցէ անկասկածօրէն: Աւս առա
ւել զի արժան իսկ է որում զշնորհս
զայս առնիցես, որ ոչ երբեք գտաւ
ապաշնորհ 'ի վերատրումն փոխարի
նեաց, երախտաւորացն իւրոց, զի
եթէ զԱմենասքայրն զՎրիգորիոս,
որ յերկրորդումն անկման ձեռնառու
եղև նմին, ոչ այլասէս' եթէ ոչ անու
ամբ Առաւորչի Սեծի, ճոխացոյց
ոչ ասլաքէն և զՎոյդ Վերազան
ցութի, համարժանիւ պատուա
գրուք պերճացուցանելոց է, կուռն
ջանիւ ունելով զհոգ յանձին:

Այո, ով Ամենասպատիւ Աշխան
և անձնադիր իսկ լինիմ ես, թէ
ցնծութիւ մեծաւ ընդ գրկելոց է
զմակացութե քոյոյ զվէպս, բարեմիտ
Աջն իմ հայկական, որպէս 'ի ժա
մանակի օրբոյն Վրիգորի, և մեծին
Սեղբեսորոսի, զբարեպաշտութե
և զմիտրանութե ընկալաւ զսրտ
գամս, մանաւանդ և խայտալոյ ևս
է յաւեաղունիւ զուարճութեամբ
և գորովալեաւ փարմամբ, տեսանե
լով նոյնոյ Ակեղեցւոյն հռոմէակա
նի

նի Օծիրանաղգեացն, հայկակա
 նաւ բարբառով խօսիլ ընդ ինքեան
 վերապին, և փաղանշանիլ զուղին
 վերածօղ յ'երկինս անվրէպ: Ար-
 դարեւ իսկապէս առաջնորդ. որ ոչ
 միայն ցուցանես զճանապարհն ար-
 քունական, որով մարդիկք առ յ'եր-
 կինս վերածին. այլ և դու ինքնին
 զգնացս քոյս, մղես 'ի յուղին՝ զոր
 համանշանես, և զարմանալեալ իմն
 և նորագիւտիւ օրինակաւ, դրո՛ւ-
 տագունիւք իսկ վարուք, 'ի մէջ
 պայծառափայլութե' Ն. իրանեաց.
 և ընծայրադուռում փառացն դահի,
 վարժելով զկրօնաւորական սրբաղ-
 նադոյն ժուժկալութին, իսկ և իսկ
 շնորհես զքեզ քաջամուղ առաջըն-
 թաց նոցին, զորս խրախուսես առ-
 նուլ զսրակն յաղթութեան, յաս-
 պարիզի մարտին: Բնկալ ուրեմն
 գթասիրապէս ըստ հեղութե' քոյոց
 բարուց, զի զձ և զպարզ և դոյզնա-
 քեայ խնոյս ոգւոյ, զոր մատուցանէ
 աղքատութի' կարեաց խնոյ, Վոյդ
 Վերազանցութեան. իբրեւ զլոկ
 և եթ ջուր վտակին, մատուցեալն
 Արթաքսէրքսեայ, մանաւանդ զի

մէ իմ, այլ Վոյ է պարգևս. և ՚ի
քոյոցս, Վեղ ընձեռեցեալ. Ողջ
էր ընդ յ'ամերամս ժամանակս.

Գերազանութեան ձերում
Դառայ անպիտան,

Սարդան Յունանեան,
Դնունդ Գաղունեան.
Վ. Տ.

Յառաջաբանութիւն Յօրինողի
Ստեփնիս :

Երկուք են՝ զորս նսկղբան մա
տենկանս այսորիկ փոքեր, մարթ
է ինձ կանխաբանել ընդ քեզ, ո՞վ
ընթերցողդ բարեբարոյ։ Ախ՝
զխիթանս իմ։ յ'որմէ կասկածեմ
երկիւղիւ։ զի մի դուցէ պարտաւի
ցեն զիս ոմանք, իբրեւ զյանդուգն
վարկանելով՝ և ասիցեն։ Օ իարդ
համարձակիս դու ամբարհանաճօ
րէն՝ յ'երկինս ածել զմարդիկս, որ
կորակցեցեալդ ես յ'երկրի։ Աամ,
որով յուսով ձեռնամուխ լինիս ի
ստորագրումն առաքինութեան, որ
ոչ ինքդ ստացեալ ունիս զնոյնն, և
ոչ իսկ յարմար ես կատարման նո
րին։ Աւ ապա՛ զինչ նորոգ յառաջ
ածեա մեզ պիտառութիւնս այսու քոյ
ով։ Աւ թէ։ Օ ի՞րս հնադունեղս՝
և յ'անհամարից գրեթէ վսեմից
արանց, զգծնաբար և գեղեցկաշա
րիւ յօրինուածով զծրագրեցեալս
վերակարգաս, ձանձրացուցաւ՝ և
տհասիւ քոյով կրկնաբանութիւն. և
ցուցանես զփարթամութիւն օտա
բայ՝ իբրեւ զքոյս, ամբարտաւանիւ
օտութիւն։

Սոքի՛ն էն ձայնքն, որովք եպերեւ
 զվաստակ իմ և անարգել, թերևս
 ջանայցեն ոմանք: Բայց ես նախ
 կնաբար առ բասրեմ զիս յայսոյ ամ
 բաստանու թեանց, խոհեմագունի
 առն այնորիկ ոգեցելովն: զի

Համաքատակ ըստ եսանի գոր
 ծեմ ըզգուն:

Որ ինքն անկար գօլով հատման,
 սըրէ զհատուն:

Եւ զի զմիւսոյն իմաստնոյ զբանս
 յառաջ ածից: Այլ եմ այնքան
 տմարդի և անզգամ, որ գողով իմ
 տխտացեալ ցաւօք, ժպրհիցիմ բու
 ժեւ զոյլս: այլ իբր 'ի նոյնում հիւ
 անդանոցում կողմանկեցեալ, զհա
 սարակէ հիւանդութէ խօսիմ ընդ
 քեզ, և հաղորդակցեմ զգեղս:

Եւ յսպէս ուրեմն լուր ինձ. իբր թէ
 ընդիս խօսիցիմ, թոյլ տամ քեզ
 մտանել 'ի խորհուրդ իմ: Օի ես
 աստէն ուսանող աշակերտ, և զիս
 ինքս մարդող ընձեռեմ, և մէ ու
 սուցանող վարդապետ. քանզի փո
 խաբերապէս լինին սոքա, թէ մինչ
 ուսուցանեն մարդիկք՝ ուսանին և
 ինքեանք:

Եւ որ ներկրորդումն տեղւոջ
առաջարկեցեալ գոյ. ոչ կարեմ
այլապէս արդարացուցանել զիս,
քան յայտնապէս խոստովանելով.
գոյզն ինչ յիմոց ներ գոլ աստէն.
Եւ բազմապատկագոյնք յ'այլոց.
Շարայարեցի 'ի սմին զյոգունս.
զորս, կամ իմովս ուսայ փորձիւ,
կամ զասդագայս ինձ նախածանեայ,
մինչ ընթեռնուի զմատենս սրբա
զանից հարց, Եւ իմաստասիրաց վա
ղեմագունից: Աւտիւ Ըստ բարուց
մեղուաց, զզանազանս 'ի մի ճաշակ
զուգախառնեցի զծաղկունս. եր
բեմն յեւլով զյատկականս սկտա
ռուացն զբանս, Եւ մերթ զիմոց աչ
խատանաց զշար առութիւնս. Ըստ
որում թոճիւր ինձ դիւրիմացագոյն,
Եւ թարց իմիք ծածկութից. զի առ
նել ուսուցանեմ, Եւ ոչ ասել: Արդ
ունիս աստէն զհամայնց բարոյակա
նաց վարդապետութեց զհամագու
մարմունս, Եւ զհամառօտարան իմն,
զորս ընձեռեցին դասք սրբազնագու
նիցն հարց, բարւոք Եւ երանաբար
կելոյ սակս: ունիս աւասիկ Օսենե
քեայ. Օէփիթիթեայ. Օան
թօ

Թօնինոսի, և զայլոց հանճարաբա-
նից իմաստնոց զընտիր ընտիրս և
զգեղեցկավէպս զգացմունս:

Իսայց հաճոյ Թուէցաւ ինձ, զփրկա-
կանս զայսոսիկ ազդեցմունս և ըզ-
յորդորակս, (զորս յոյժ օգտակարս
գոլ, յիմոցս ուսայ չարեաց.) Թարց
փաղանշանման տեղեացն յորոց
առեցեալք եղեն, համառօտապէս
արտասանել. քան զի սպեղանիք են
սոքին, ոչ զբօսանք ուշիմութե. և
ոչ իսկ յանձին կալեալէ իմաստէն,
հեշտացուցանել զընթերցօղս, այլ
օգուտ վերծանողաց սորին լինիլ:

Ոչ ինդրէ հիւանդն, Թէ ո՞ւր
դեօք իցէ զուգախառնեալ զգեղն.
կամ ուստի առեցեալք իցեն սպե-
ղանիք, այլ միայն զի բուժիցեն:

Օյոգունս անիոյթ արարի, զորս
կարէիասել, և զբազմագոյնս, զորս
նրբագունեղապէս իսկ բացատրել:
Վանդի առաւել նպատագոյ զսա-
կաւն ունիլ զիմաստութեան զարա-
տուէրս, որք առ ձեռն պատրաստք
իցեն՝ և յարաժամ ՚ի կիրարկցին,
քան զյոգունս ուսանիլ՝ և ոչ պա-
հել զնոսին ՚ի մօտի: Ուսաւ զյոգ-
նա

նադունեղս, որ դիտէ՝ թէ որ քան
 բաւ է փրկութիւն: Տայէ՛ Լ.Ճ, թէ
 վաստակս իմ այս ղիարդ և իցէ՛ բո
 լորեցունց լիցի օգտակար բազմա
 պատկապէս. և մանաւանդ ինձ,
 զի մի ստացեալքն իմ, պակասութիւն
 առմանց՝ պատկառիցեն:

Ընկերացոյս հայհալինս :
 Ստորան Յառնանեան :
 Ք. հ.

Սմահե տեւելով իմ առից Վրիա
 տոսավիպի կնոջն Վեւարանա
 կանի, որ զդրացիս միանգամայն և
 զբարեկամս կոչէր յ'ուրախակցութի
 ւնի՝ դրամկանն կորուսելոյ. 'ի
 գտանել երկնայնոյ Վանձիս Վճա
 ձրի (յետ յոգնամենից խուղմանց
 և որոնմանց ճրագիւ լուցիլով տենչ
 մանս, և աւելածութիւն երկանց
 քրանահոսից) հրաւիրեմ զձեզ մի
 ահաղոյն 'ի մասնակցութիւն տրոյս
 երկնապարգէսի. Վանդի բազմիցս
 լուեալ զտրտունջ ձեր՝ և զաղաղակ,
 ով սիրելիք իմ ազնեայք, ծանունց
 սակս եգիպտականաց ճշմանց, և
 եկեր զիս արդարեւ նախանձ իմ ցա
 մաքեցեալ թալկացաւ սիրտ մեր
 ասէք, զի ոչ տրի մեզ ուտել զհաց
 մեր. այսինքն զհաց կենաց՝ և իմացո
 ղութեան, զհաց գիտութեւ և իմաս
 տից սրբոց. Ս'ս զի երկարագունիւ
 իմն ամանակաւ կորացեալք ընդ
 լծով անհաւատից բռնակալաց կո
 ռուսաք զմատեանս սրբազանից
 կրթե

կրթեցողութեց, 'ի չարաբարոյութեանէ տերանց անօրինաց. և չեն անդ 'ի մեզ յօլովութիւնք գրոց վարդապետութեանց հոգեւորականաց, և վարդականաց. և ոչ որք առ ձեռն սրատրաստք գտանիցին 'ի յ'ընթերցումն և 'ի մարդումն տհասից. կամ 'ի կրթութիւն գիտնականաց. Իայց դիք 'ի բաց զեղանակ հեծեծանաց ձերոց և մրմնջմանց. զի ահա՛նասիկ շարժեցեալ ՎՃ 'ի մարդթողականաց հայցուածոց ծառայից իւրոց, նախապատրաստեաց ձեզ զպիտոյս տենչալիս ըն փոքրկանս իմում գրգռ. նորում հեշտակի ունիլ մարթանայք 'ի գուղնաքեայս տերես թղթոյ, գրեթէ զգրգարանս իմն լիակատար' և շրջաբերլի. որ և առատապէս ընու կարէ զքաղց' և զծարաւ ձերոց բաղձանաց. ուսուցանելով սրարդապէս' և համառօտաբար զհետեւումնս բարեպաշտականս, որովք նախանձաւորք լինիլ չնորհաց լաւագունից յորդորիք' և յենուլ 'ի շաւիղս սրբազնահետոս, փառազարդի Սուսանորչին մերոց Սրբոյն Գրիգորի' և այլոց հաճոյա

ցելոցն Մ. Ե. արանց՝ և լինիլ սուրբա
 և կատարեալս, որպէս և հայրն ձեր
 երկնաւոր կատարեալ է:

Եւսլ կարէ ասացի զձերս բաղ
 ձանս. քանզի գտանէք ՚ի սմին
 համագումարեցեալս՝ զբովանդակս
 ալաճուճանս առաքինութեանց և
 զղարդս. զգեղապանծութիւնս վա
 րուց և բարեկրօնութեանց. և ընդ
 գէմ թունից ախտացուցչաց հակա
 մարտիցն մոլութեանց և բնաւից
 յոռութեց ոգւոյն՝ զբազմադիմիս
 դեղթափս. և զսպեղանիս յողնա
 սեռս: Ունիք աւաարիկ նայսմ արկ
 զուժ՝ իբր նրնկուղենում կեզեռջն
 մակեդոնեան. պարփակեցեալս
 զնմ օրէնս և զմարգարէս. զանա
 արտաքնոց՝ և զնծ պրականս զգաց
 մունս հարցն Սրբազանից: Ունիք
 ասեմ. և նշմարել կարէք հանգոյն
 թափօրականի տեսութեն, միանդա
 մայն զՎՅ՝ զմովսէս. և զԼ, զիսա՝
 զվճիռսն նածայինս. զվերականգ
 նումն բնութեան՝ և զխորհրդածու
 թիս աւետարանին. ըն բարձրագի
 տակում լերին խնկաբերի վսեմա
 գունից առաքինութեց՝ զբովան
 ակս

դակս հրճուանս հոգւոյ՝ և զմայլե
ցութիս մշտակայս։ Եւ զի համա
ռօտեցից զքանս։ Վերդիկս այս։
Զ Ե Ի Ի Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե
Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե Ե
համանդամայն և շահիղ՝ վերաբե
րօղ առ դրախտն փափկութե՛ն։ առ
վայելչութիւնն անթառամելի՝ առ
վիճակակցութիւն հոգւոցն երանե
լեաց։ առ ծայրագունեղ և մշանջե
նական բարին։ առ սկիղբն մեր և
վախճան։ Եւ թէպէտ կարծրունք
են ճանապարհքն փառայ, խռթնա
վեռք։ գգնճարամուտք՝ և վտան
դահոծք։ վասն զի գոլով հիւծե
ցեալք զօրութիւնքն կամայ մարդ
կայնոյ՝ ի ծանրութե՛ն մեղայ։ խո
ւարեցեալ նորա հայեցութի երեսաց
մտին՝ մեղկացեալ ըզնունակութին։
վարկորարաղի իմն խաբեցեալք
զգայութե՛ն։ և վայրահակեցեալք
՝ ի քեռանէ հողանիւթոյս մարմնոյ՝
ենթարկեցեալք են արդարեւ յոգ
նադիմից դիտումածոյ։ և ոչ խոկ
զօրեն՝ վերադիմել յ'այն, որոյ վասն
զինուորին։ Իայց քաջալերեցա
րուք սիրեցեալք իմ, և զարիտիտն
ըն

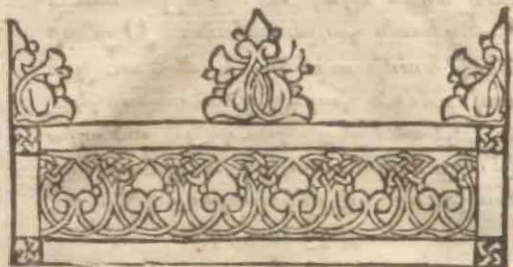
ընկալարուք զսրտեղութիւն. զի զայն
 սիսի իմն հաւատարիմ, գիտեամուս
 և զսրտեայ տամ ձեզ զառաջնորդ,
 որ ոչ միայն ածիցէ զձեզ, այլ և ի
 ձեռանէ իսկ իւրաքանչիւրոց բուն
 հարեալ, վերածիցէ երջանկասէս,
 առ ցանկացեալ երանատեսութիւն
 Լ. Ե. որպէս զի մի գթիցէք, և
 ընդ քարի զոտս ձեր հարցէք, և
 կամ արտուղիցէք յարքայականէն
 շահիք. որովհետեւ զոչինչ ուսու
 ցանէ, և զոչինչ բնաւինն ձեռէ,
 եթէ ոչ որ կարիցէ գիւրապէս
 յամ ուրեք, և յամենից կամեցո
 զաց առնանիլ կատարելապէս:

Լ. Բ. մերժեալք զբնաւս զգաղ
 մունս յամեցուցիչս, մատիք այսր
 վաղվաղակի բերկրեցելով ոգւով,
 և վայելեցէք զունարթութիւն զոր
 մատուցանեմ ձեզ անկեղծականաւ
 սրտիւ և լրջմտութիւն, զերեսայրիս
 աշխատանաց իմոց, և զպտուղս
 պանդխտութեան որպէս և տեսա
 նէք, զոչ վայրապարս: Եւստիք
 ամենեքեան միութիւն կամայ. զի
 բոլորեցունց մատուցանեմ, ամենից
 ընձեռեմ, ամենեցունց տամ, զոր
 ամեն

ամենեցուն ասանջական և օգտա
կար ելոց, գիտեմ հաճաստապէս.
փոքրկանց, և մեծամեծաց. մա
նունց իսկ հաճուց և արծուէաց.
որպէս զի փետրալեաւ այսու թե
ով հոգեորականքն արծուիք և
կատարեալքն յանձնում ուղւոյ,
'ի բարձունս հմտութեան առաքի
նութեանց, ծանիցեն խիթալ և
խուսել յանկմանէ. և հաճեայքն
դեռարուսիկք, համբաւամուղքն
կրթմանց ձրից սրբազնազարդից,
ուսցին առնուլ զթեւ երջանկաբար,
և վերաթեւել 'ի բարձունս կատա
րելութեան. Վրանգի՝ Պարդեւս
իմայս, (թէպէտ ոչ է իմ ամենե
ին, եթէ ոչ լեզուն և պատմու
ճանիւ հայկազրութեան) այնքան
առանել ամբողջ լինի և կատար
եալ առմնայ, որքան 'ի յոգնագոյնս
բաժանիցի և սփռիցի 'ի միջի ձեր
ում. որպէս և այնքան յաճեալ հա
մահետեի իւրոյն վախճանի, և
պահէ զանունն վերադրեցեալ
ՁԵՌԻՆԻՆՈՒԹԵԼՆԵՆ
ՅԵՐԿԻՆՍ, որքան զբա
ղումս վերածիցէ առ երջանկադու
նեղ

Կեղ եղրն այն, և ճշմարիտ նաւա
 հանգիստն հայրենական: Օղնար
 ճութեամբ ուրեմն, և մեծաւ յու
 սով բոլուն հարէք զճանապարհէս,
 և հետեւեցէք շաւղաց ածողիս
 թարց երկունսալոյ: և զողնարթու
 նակիւ ոգւով ընկալարութ զՏուրս,
 և զիղձ տունողիս:
 Աղջ լերութ:

ՉԵ ՌԻՆՆՈՒ ԹԻՒՆ ՅՆԲԿԻՆՍ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

Յաղագս վերջնոյ վախճանին հարպոյ :

Որչա՛ն չար իցէ որեքիարիչն յայնմանէ :

Որովք միջարդիտք՝ եւ որովք արգաս
ժամանիցի սոսնմա :

Մ ՅՆԲ ԿԻՆՆԵՆՆԵՆ

ՉԵՌԲ. ԱՌԱՋԱԳՐԵԱԼԵ
Իմ ով երջանիկ ընթերցող. յ'եր
կինն ասեմ, այսինքն 'ի ծայրագու
նեղն յ'այն բարին. յետ որոյ ստաց
մանն

մանն ոչ կարատցես և անդր քոն
 զնոյնն, կարօտիլ բնաւին իմիք:
 Եւ եւ նալատակ՝ նաւէ մի անդր. առ
 որ ձկտին ուխակուութիւնք և փա
 փաղք բոլորեցունց բնականաւ ինք
 նայօժարութիւն: Եւ անդի նմքն ցան
 կան գոլ երանեցեալք: Եւ այց սակս
 մեղանաց նախկնոյն ծնողի, յողունք
 լուսաղարեցեալք և թողեալք զից
 կականն և զծայրագոյն բարին, վայ
 րապար զուգայարմարեն զինքեանս
 որոնման իրաց իսկատից և սուտա
 կասարասից: Արք և զծայրագոյն
 բարին՝ ներ հարմարեւոյ զոչինչ
 իրի ունին զկարօտանս, վերադնեն
 զանունս զայս փարթամութեանց:
 Եւ յլք՝ զծայրագոյն բարին տրամա
 կացուցեալք՝ ի ծայրագոյնս կարօղու
 թիւնս, կամ թագաւորել ինքնին
 Զանան, կամ առ յարիլ ի թագաւո
 րօղսն: Եւսկ տլք՝ մինչև ց՝ զաղբալիս
 զիջեալք, ամենեւրջանիկ կարծեն
 զհամահոսին ի փափկութիւն. որք
 և զստացումն ծայրագունեղի բա
 րւոյն, մսխ և որկորիւ ստորաջա
 փեն: Եւ յոքուն ըննոսում ապաղնու
 թիւ է երանութեանն: Եւ հա այս
 պէս

պէս սղխատակորք եղեալք և պտղա
զուրկք. և զօրէն մոլորիլոց յ'անկա
րելլում. որքան երազագոյնք առ
բարին մերձին՝ այնքան հեռագոյնք
տարածդին 'ի նմանէ: Եւ վ'ս այնո
րիկ ապերջանք են, զի ոչ ճանաչեն
շիւրեանցն ապերջանութի:

2. Եւ յ'ս իրէ, որ 'ի չարիս մեծա
մեծս ծրարեալ պատաղեաց զքեզ
ո՞վ ողորմելի. զի թերևս երանաբար
կեալ՝ և երանաբար մեռանիլ տեն
չաս. բայց առ 'ի խոկումն թէ զի՞նչ
իցէ երանելութիւն՝ և որո՞վ եղանա
կաւ ժամանիցի առնա, խելագար և
զաչացու իմն ես, և արտուղեալ թա
փառութե՞ք ընդ զանազանս ընթա
նաս խարբալեցեալս շահիղս:

() Ինչ և առնես՝ որում և տենչաս,
առ որ վարանիս՝ հակառակ քեզ է.
զի ոչ վերահայիս առ յանչափականն
յ'այն բարին, նորում հանգչիլ մանթ
է կամաց քոց. քանզի և անդր քան
զծայրագոյնն չէ՞ տեղի. այլ տատա
նիս թարց առաջադրութեան, հան
գոյն մըջմանց 'ի շիւղագէղս և 'ի
թուփս սողոսկողաց, որք մինչև ցը՝
ծայր գագաթանն՝ և անդուստ ց'յա
տակն

տակն յարագիմեն , զրաշխատիւ
տքնութեամբ :

3. Ընդ արարչագործօղն համայն
նից , յ'ուրնէ վերաստեղծ զքեզ ,
զի զնա և եթ սիրիցես , նմանմիայնոյ
ծառայիցես բոլորով սրտիւ և բո
վանդակիւ ըղձիւ : Արպէս հարկա
ւորէ գոլ նորին , նոյնպէս և գոլն
վերջին վախճան : Երբհեանց իսկ օ
րէն թէ զո՛ր քան մասն կենի քոյոյ
շնորհիցես նման , որում զքեզ բոլորդ
ծախել հարկագորիս : Երդարեւ մո
լորին ուսմունք և խորհուրդք քոյ
ինք , եթէ ոչ ուղղաւորիցին առ
նա : Օ ի որպէս վախճան ուղոյն
քոյոյ տեղին այն է՝ յ'որ դիմեսդ , առ
յ'որ մինչ ժամանեան հանգչիս , նոյն
պէս և վախճան կենին քոյոյ նձէ .
առոր վերաբերել պարտիս զորինչ
խորհիս զոր ինչ խօսիս զոր ինչ
իրակես , մինչև նորին ստացմամբն
շարաւնանիցին համայնքն քոյք տեն
չանք : Եկորուստն յաւիտենից ածէ ,
որ ինչ 'ի վերջնոյ վախճանէն վրի
պեցուցանէ :

4. Օ որորինակ ըն նաւարկու
թէ , եթէ եղրաձգեալ զմակոյկն
արտ

արտելանիցես առ 'ի վերալնուլ ըզ
 զուգեղևնական ջրով և անդէն զա
 փամբն զբաղիցիս 'ի գումարումն
 խեցեմորթաց կամ կաղաբուսից,
 և սրտի՜ միշտ թաղծագիտի՜ ըն
 նաւում գեգերիցիս, մի գուցէ կո
 չիցէ զքեզ նաւավարն, և յայնժամ
 թողեալ զնամ աճապարիցես առ
 նաւն. այսպէս առնելի՜ քեզ և ըն
 կենի քում: Ստօք ցանկ սևեռե
 ցեալ յ'ՆՃ, այնպիսեաւ իմն ոճի՜
 'ի կիրարկ զիրս զարտաքինս, զի փո
 քրէն առ յենուցուն 'ի սրտի քում.
 և մի 'ի յառաջագրեցելոյ վախճա
 նէն յեսս ընկրկիցեն զքեզ. ծառայ
 են նոքա քեզ, զի դու ծառայիցես
 ան: Վսպ' եթէ նո՛ւաղեցեալ յաժայ
 նոյ միութէն, 'ի յողունս ցնդիցիս
 յ'անհարկանորս, արդարեւ զայն
 քանս պաշտես զկուռսոր քանունք
 են ստեղծո՛ւածք, զորս մոլեկանա՛ւ
 ըղձի՜ ողջագութես: Սոքին են ա՛ծք
 քոյինք, որոց ո՛չ զեզն' և ո՛չ զնո
 խազ. այլ զքեզ ինքն և զքոյդ փրո
 կութիւն, զազրալեաւ սրբապղծու
 թք զոհես: Սհանդուրծէ օրէնն
 սիրոյ, զի սիրիցի իմն ը Վ.Ե, եթէ
 ո՛չ

ոչ ներ Վատուծում, և վր Վ. Ե.
 Սթափեանց ուրեմն 'ի խելագարու
 թենեդ՝ զի ծայրագոյն կորուստ է
 'ի ծայրագունէ բարւոյն վրիպիլն,
 և անդրագառնալն առ սակեղծու
 ածս:

5. Օր իշխանն բժշկաց զան
 մաքրից մարմնոցն ասաց. թէ որքան
 առաւել բտին այնքան յաւէտ նի-
 հարանան, զնոյնն ասելի է՝ և զողւոց
 անմաքրից. Վանդի՝ որք 'ի մոլեկա-
 նացն սովորութեց, առ լաւագոյն
 կացութիւնն անդրանցանել սկսա-
 նին՝ նախ զկենին վատթարի ըզ
 թոյնս արտափսիել պարտին, և ա-
 պա մաքրեցելով ողւով՝ զսառնա-
 տեսլեացն առաքինութեանց ջամ-
 բել զկերարկն. Վրդ՝ կատարելի է
 ինքն մաքրութիւնն ըստ այսմ քա-
 տակի. զի զորքանս իրակեցեր զմե-
 ղանս՝ քաւիցին. և բովանդակ սէրն
 առ յայնս, մերկանիցի. մոլահոծքն
 ունակութիւնք արմատախլիցին.
 վատթարքն կորացմանք և ախոր-
 ժակքն անզուսաք, ընդ իշխանու-
 թի բանավարութեն նուաճիցին.
 միտն կշտամբիցի. որք մարմնոյն են
 հար

հարկաւորք, առ յ'արդարակշիռ
համեատութիւնն՝ վերադարձցին.
սանձ, լեզուի՝ և զգայարանաց առ
դիցի. և որ ինչ ներարկանել կարեն
զյամեցումն դիմողին յ'ամրոցն ա-
ռաքինութե, ամենեին արտասահ-
մանիցին: Ամէ՛ն դեղեկեցեալ վհա-
տիս, և զպողոտայն երանելութեան
դժուարահուն երեւոցես քեզ:

Վո՛ւ ինքնին երանեցուցանել ըզ-
քեզ կարես այնորիկ զօրացուցմամբն
զկարս քոյինս, որ սկիզբն՝ և վախ-
ճան քոյ է: Վ. քէն արտելանել պար-
տիս, զի առ նա՛ ժամանիցես: Վ. յն
քան հպագոյն նմա՛ լինիս, որքան
տարագոյն՝ ի քէն եղիցիս:

6. Վ. ըզ՝ ուրեմն յառաջագրելի է՛
քեզ նախկնաբար՝ թէ՛ զի՛նչ ախոր-
ժիցես, և յո՛ւ ճեպիցես. և ապա՛ ալ-
նաշրջածելի է՛ զճանապարհայն ո-
րով ժամանեցես առ ծայրագոյնն
յ'այն քարին. իմանալով, թէ՛ որ-
քան նինքեան իսկ յուղւոջն յառջ-
ընթանայցես օրըստօրէ՛: Վ. նեա-
մանրազննաբար զխիղճ մտի քոյոյ,
և զխաւարաքօղ զակնդ բացեալ.
ուշիմադունի՛ ինքնածանութեամբ
հայ

Հայեաց 'ի քեզ, թէ՛ որպիսի պար
տիցիս գոլ՝ մինչ այլ ոմն ելնց կարօղ
ես: Բնադան իմն է՝ ճանաչել ըզ
դաւաճանութիւնն պատիր, մինչ
զերծանիլ չկարիւոցես:

Ուսի՛ր թէ որով հնարի՞ն անկար
գիցն ցանկութեանց հեղանայցէ խե
ղադարութիւն, և որով սանձի՞ն եր
կիւղիւցն անաչառութիւնք ըմբե
րանիցին: Ուսի՛ր զերկրաւորս եպե
րել՝ և ինքնակամ չուել իսկ յ'այնց,
որք յարակ չկարեն կենակցիլ քեզ:

Օամենայն 'ի բաց թո՛ղ՝ նախ քան
'ի բաց թողցիս, որպէս զի եկեալ մա
հուն զոչինչ գտցէ 'ի քեզ՝ զոր կարի
ցէ բացակորդել: Բո՛ղ՝ զջանս մա
նաւանդակնս ծախեա՛ ըն հոգւում,
զիոր գերազանցութե՛ն ախկնագոյն
է՝ մի լիցի հոգունակութե՛ն յետնա
գոյն: Իւլ զի՛նչ օգուտ է՝ մարդոյ
եթէ զընդհանուր աշխարհ շահիցէ,
և օուժիցէ զիւրն հոգի: Ոչինչ
շահ է անդ, ուր գոյ վնաս փրկու
փրկութեան:

Գլուխ. Թ. 1

Առ Գրեհայ Բարեկեցաւեան, առ ընտրել
պարտի շահն կրնիչ վարուց իւրոց :
Թէ որպիսի որ պարտ իցէ փոխնա :
Գարծի աշակերտին :

1. **Ա**յնչ առաւել հարկաւորէ
սկսանողին ծառայել Վ. Ե,
քան զթողուին ինքեան, կռաւա
քիւ և օրինադրիւ յամենաբարոյ
ուսուցէ : Սի ո որ յանձանօթ ուղի
մտանէ Թարց հմտագունի ածողի :
Ա որ զարհեստ իմն դժուարագու
նեղ ուսանի առանց վարդապետի :
Օսակաւն Թուեցես, որք զինքե
անս ինքնին վերածեալք իսկ իցեն,
որք Թարց ումեք օգնչի, յառաքինու
Թիս վերելեալք իցեն : Ար ինչ հա
տարակօրէն ելոցն պարտ իցէ, նոյնն
կարէ սրտուիրիւ հեռաւորաց և
ունանդիւ գրով յապա եկելոց :
Վ. Ե. յորժամ, և զիարդ ելն ճահ
իցէ, ոչ որ ՚ի բացուստ հաւանեցու
ցանէ : քանզի ընդ ինքեանց իրացն
մտախոհեւիէ : Աչ կարէ բժիշկն
տոմսիւ նախագրել հիւանդին,
զժա

զժամանակ զեղոյ՝ և կամ խորտկիւ
 Նրակն շոշափելիէ։ Նոյնգունակ և
 'ի բուժումն ախտից հոգւոց, եւն
 ոմանք որք ոչ բժշկին, եթէ ոչ ներ
 կայապէս ցուցանիցին։ Սողոս ա
 նօթն ընտրութե որ հանդերձեալ
 էր լինիլ վարդապետ հեթանոսաց,
 իսկոյն զկնի դարձին իւրոյ Վրիս
 տոսիւ, առաքեցաւ առ անանիայ զի
 ուսանիցէր 'ի նրմանէ զճանապարհն
 կենի։ Վիսիատ և յաշխատայոյր գործ
 ներամտեր։ յաղթել զարաքարոյ
 ութի քնութեան, մեհամարտիլ ը
 հոգւորականացն վատշոճիրութեց,
 և ինքնին վերածել զքեզ 'ի հան
 դէս առաքինութե, 'ի մէջ այսցքա
 նեաց արգելմանց և հակառակաց։
 Ասոն որոյ կոչել պարտէ զոմն, որ
 ձգեսցէ զձեռն իւր օժանդակիչ՝ որ
 ցուցցէ զվտանկան, զդաւաճանու
 թիսն հրապարակեսցէ, և յերկդի
 մումն մարտի, 'ի յաղթանակ մար
 զեսցէ ըզքեզ։ Վայց առես ինձ. զի
 կոչեցից։ Օայր հաւատարիմ և զի
 մասսուռն, որ կամիցի և կարացէ
 օժանդակել քեզ, որոյ ընդ յառաջ
 ելանել պատկառիցես, և մի զան
 զի

գիտիցես. որ ոչ պատժիցէ զմու
լորեալն, այլ խրատիցէ. որոյ կեանն
առաւել աչօք, քան ականջօք փոր
ծիցի: Օ՛ի չարւո՛ք հրամայէ, որ
պատուիրէ և ոչ առնէ:

2. Օտյնպիսին ընտրեալ քեզ
ասանջական, որ ոչ ումեք շողօքոր
թիցէ. որ ոչ ներածիցէ զինքն՝ի
գումարս ժողովրդականս. որ ոչ՝ի
խրախճանս մեծատանց, և ոչ յա
սարանս իշխանաց յաճախիցէ. որ
զայնպիսի իմն ինչ ունիցի ընկենում,
զորպիսի արծաթագործն նարծա
թում. որ կարիցէ ամէլ. առքեր
զորս և կամիս զդրամկունս, և ես
տրամատեօից զնոսա. մատո՛ զիարդ
և կամիս զըղձակաթուծիւն, և ես
ենթադատեցից զնա. որ իբրև ըզ
ճարտար և զփորձ բժիշկ, դարա
կեսցէ զհիւանդութիւնս ներքինս.
որ զյարմարագոյնս ծրիցէ զդեղս,
յապաքինումն բոլորեցունց ախտից
ոգւոյն և յարտամեքժումն: Ե.յն
պիսի ոք իսկ լինիցի, որ նրբագու
նիւ հետադատութեամբ կարիցէ
զբովանդակ ազդեցումն ոգւոյդ
ճանաչել. դնել զզանազանութիւն

ի մէջ առաքինու թէյ և մոլութեց։
 ծառայել գիտասցէ ամենեցունց,
 վարուք իւրովք։ որ զհամայնս մոին
 քոյոյ զխորշս և զծերպս մանունս,
 նրբահայեցիւ խուճապմամբ, ներա
 քննիցէ։ որ յ'ամենայնէ մոլեկանէ
 ըղձոյ թափուր, հոգևորականին
 և եթ զբոլանդակն ջանս առդիցէ։
 որ հեղութեամբ ոգւոյն, ուսուսցէ
 զառածեցեալն և կազդուրեացէ։ որ
 զնմ խորամանկութիւնս սատա
 նայի բացերևոցել, և զսայթագ
 մունս դժբողին հեքնել երկասի
 ցէ։ Որում և դու մի սրատկառի
 ցես սփռել առաջի զնմ եղեռունս
 քոյս, և բանալ խրախուսիւ զհա
 մայնս, մինչև զնեբքին իսկ զսենեակ
 սրտիդ։ Սեծագոյն մասն երջան
 կութեան քոյոյ լինիցի, կարելդ
 գտանել զոմն այսպիսի։

3. Խօսեաց ընդ նմա՝ յօժարա
 բար, և զնմ կիրս անձին քոյոյ
 տարածեա՝ մտերմաբար առաջի նո
 րա, զորս ներգոլ'ի քեզ զգաս։ Իմ,
 զզառածմունս կամակորս, զունս
 կութիւնս ախտաժէտս և զերկե
 անս մեղանաց։ Այն և զբարեկրու
 3 76 թիւս

Թիւնս գրոնատականս զորս կիրար
կեսդ, և զորքան խաղայմունս երկ
նառաքս համարիս տեղեցեալս 'ի
քեզ, մատո՞ զքովանդակն խոհեմի
նորին ենթադատմանն: Ս'երթ ընդ
մերթ՝ մաղթեա՛ զնա՛, զի թէ՛ դարա
կիցէ զազմկայոյզ խնն ախթակաթու
թիւնս յեցեալ 'ի քեզ, մի՛ ծանորա
նայցէ զեկուցանել. և զսոյն ճեարս
մերթ՝ արասցէ, և մի՛ ամօթիւ
կշտամբմանն խուսափեցեալ, զանց
առնիցէ զմոլութիւն քով: Իսկ եթէ
զւայցէ նա՛ իրազգած ինքեան գոլ
զուսանայ ինչ զհամակ գտանել
'ի քեզ, մի՛ հաւատասցցես փոյթ ընդ
ոտ, լեալ քո անմեղանչական և
անկշտամբելի: Քանզի՛ լուի՛ նա՛,
կամ երկնչելով յաակելութիւն քումնէ
և կամ՝ յուսահատիլով 'ի դէր յար
դեցմանէդ: Իսայց գու յայնժամ
ստիպեա՛ և ծտեա՛ մինչև ցոյթ, և
ցոյց ինքեամբ գործով թէ՛ սր քան
տենչաս և փութաս զարդանալ:
Սկսի՛ր մերկանալ և դնել առաջի
նորս զյուսութիւնսդ, և զգե՛նուլ
փոյթ ընդ փոյթ զվարս նախադրե
ցեալս նորին: Եւանդէ՛ր գոլ կշտամ
բումն

բռնն յայնմանէ քոյոյ թիւրութեդ.
 և միշտ դարձջիր 'ի նմանէ՝ կամ
 առողջագոյն, և կամ առողջանալա
 գոյն: 'Ի մէջ այս քան չարեաց է՝ ինչ
 կամիլն առողջանալ:

4. 'Երդ՝ սոքին են առք փոխա
 բերականք ուսուցանողին և ուսա
 նողին. զի նա՝ օժանդակել կամիցի՝
 և սա՝ զարգանալ ի բարիս: Տի,
 նորին օժանդակելոյն, չէ՝ ինչ
 դիմարմբոստումն, եթէ ոչ դժպհի
 և անդրաքացող միտն աշակերտին,
 անըմբերն զգօնութե և խրատու,
 և անընդունակն վերապաքինման:
 Վ՛անզի՝ բազումք յեցեալք 'ի խո
 հեմութիւնս իւրնց, անդրաքացեն
 հետեիլ այլումածողի: () Համայնս
 զայսոսիկ (ասեն) զորս դու ուսուցա
 նես, վնդ ուրեմն ծանեա՛, և անդ
 գիտեմ: () ի՞նչ օգուտ է արտասա
 նել յայտնապէս: Վ՛ազում: Օ՛ի
 մերթ գիտես, այլ ոչ խոկառ: Այ
 ուսուցանէ զգուշացութիւնն, այլ
 զարթուցանէ զյիշողութիւնն զի մի
 կորուսցէ զստացեալն: Վ՛ազմիցս
 զազի՛ ոգին ըզ յայտնագոյնսն ևս,
 և զանց առնէ զնոքօք. ուստի հար
 կանորէ

կանորէ յեռուլ 'ի նմին զճանօթու
 թիւն իրացն ծանօթագունեղից :
 Ս ասն զի կանգնի առաքինութիւն,
 մինչ հարկանի և մղի : Ս ամանս
 յետս քարչէ ամօթն չարաբարոյ,
 յոռութիւն մանկական, և անարժանն
 այրականի անձին : Վ. յլք, իբր
 զխելացն որաժէտս, կամապաշտիւ
 լուութիւն ճնշեն 'ի ներքս զսորիսն,
 և զայրանան բժշկին որ խուճապի,
 զստաքինութենացին : Վ. յլ զմտտա
 բերս զայս ստականձողութի, ուսու
 ցանէ տարաւորոսական թշնամին,
 յուսողով առողել զխամբումն, 'ի
 թաքթաքմանէն յարաձգականէ,
 Բայց. աւանդ կուրութեդ. զվերս
 մարմնոյդ քոյոյ, թէ և պատկառելիք
 ևս իցեն, ջամաշէս բանալ յօժարա
 ւէս հանգէպ աչաց ամենից, զի բու
 ժիցին : Իսկ զհոգւոյդ քոյոյ զքաղց
 կեղն, մեծաւ հոգաբարձութիւն թա
 դուցանես, իբր թէ գաղելն զնա,
 քեցել իցէ և ողջացուցանել : մինչ
 տակայն հաղիւ լինիլ կարէ, թէ զմէ
 ոչ կարասցեն մատնել զինքեանս և
 հրատարակել, թէ և դու հակամար
 տիցիս ամեն և ին : Արժաժ կէ զվերս,
 ոչ երբեք բուժի : 5. Ս ի թէ

5. Մի՞թէ բժիշկն անիրաւի 'ի
 քեզ՝ եթէ զախտ քո ապացուցցէ քեզ.
 եթէ ասիցէ վտանգ ելոյն, ո՛չ բարւոք
 կեաս. չե՛րմ ես. այսօր խորշելի
 քեզ՝ կերակրոյ. սե՛րկ, ջուր և եթ
 րմպելի: Մանաւանդ գովի վասն
 բարերարութեան, շնորհակալութիք
 իսկ առնին նմա և գոհութիք: Իսկ
 եթէ ոք ասիցէ քեզ. ախորժմունքդ
 քոյք, ախտաջերունք են. կարծիքդ
 վայրապարք են, և անդուսպք ըղձու
 նակութիքդ. իսկոյն սրտմտեալ գո
 չես խիզախմամբ. հէ՛տարաք սրով և
 արեամբ վրէժխնդրելի ո՛ կշտամ
 բանք ամենեւին անտանելի: Ինքե՛
 խելագարութեանդ: Լ՛նքախդ.
 Օ՛րնչ մնաս գործէ, կամ զի՛նչ չար
 յեռու 'ի քեզ փրկութե՛քոյդ հան
 գանակօղն ներհոն, և խուճապօղն
 քաջաջան: Օ՛այն, զոր հայելին տգե
 ղոյն: Լ՛յնպիսի ցուցանէ զքեզ աչաց
 քոյ, որպիսի իսկ եսդ: Ուղղեա՛
 ուրեմն և ընկրկեա՛, զոր նա՛ կշտամ
 բեաց. դերյարդեա՛ զվարդ, և
 լուա՛ղ գարշութիւնսդ: Ի՛խւրապէս
 կարես, եթէ կամիցիս, անբառգտանե
 լի վարկանել զքեզ ամենից աչաց:

Վլուխ

Վերջին . 7 :

Յաղագիս հայրեղոսեանն 'ի Ռեղաց : Ս'եր
 փանալիք են ըղձմանսն չկոտորեալք առնուին ,
 և յոռոտեանսն կրճատելիք : Ս'իք գործա-
 դրողագոյն դեղ յոռոտեանց , քան
 պահպանան և պահելուհանձնա-
 լեան հրախոհումն :

1 . **Ի** վերջնոյ վախճանէն
 արարուղի մարդն , մինչ
 մեղանէ . որ է պատճառ ամենից
 չարեաց : 'Ի սերմանէս յ'այսմանէ
 ուղղապէս վերաբուսանի , որ ինչ
 չարչարէ զմեզ . այսու թունիւ բո-
 լորս տիեզեր դեղակոր եղեալ մա-
 հանայ : 'Ի օղէ թաղնաբար , մինչ
 դեռ թերակատարն է . բայց յոր
 ժամ առգործիցի և 'ի լոյս գայցէ ,
 յայնժամ ծանիցես թէ՛ որքան չար
 իցէ և կորուստ անըմբերելի : Որ-
 սէս եթէ պրկիւր դի՛ մեռելոյն ,
 ընդ կենդանւոյ , զի 'ի դաժանահո-
 տութենէն տառապիցիւր : 'Ի յս-
 սէս պրկեցեալք են 'ի մեղանչողսն ,
 երաշխեալքն . կապակցեալք են ընդ
 նոսինս պատիժքն , և ոչ գտանեն յո՛ւ
 փախիցեն :

փախիցեն։ (Եւ մի կրիցես թող, մի
 դործեր զչար։ կրես անդ զյոգու
 նրա, զի դործեցեր։ Հազի՛ն թէ
 ըղանի իրադութիւնն մոլեկան, և
 անդ մանկածի՛նէ իւրոյն պատժոյ։
 Լ՛նդուսա ծնեալէ մահ՛ն, և աստ
 ուստ բարբոքեցեալ իսկէ դեհեանն։
 Սա՛նն որոյ արժանէ մաքրել մե
 ծա՛ն հոգաբարձութի՛ք և շրջազննու
 թի՛ք զիտլճմարանս, յամենից մեղսաւ
 մակարդութեց, և ՚ի բնաւից արա
 տութեց։ ցա՛նօք, զղջմամբ, խոս
 տովանութի՛ք, և բա՛նականարու
 թի՛ք։ Եւ ո՛չ միայն խորշիլ ՚ի ծան
 րագունիցն, այլ և ՚ի փոքրկանցն
 ևս և ՚ի թեթեւագունիցն։ զի թէ
 ուէտ սոքին ո՛չ վերածեն իսկ զմահ,
 սակայն լուծեալք թուրացուցա
 նեն զզօրութիւնսն արիականսն, և
 տրամադրեն առ յանկումն մահա
 բեր։ Լ՛րդ՝ զի՛նչ զանաղանութիւն
 ներդոյ ՚ի նաւաբեկութե՛ն, թէ միով
 ևեթ ալեաւ բարդիցելով ծած
 կիցի նաւն, և կամ թէ առօտեաւ
 ոսկաւ ներսամտեալք շաից ջրոյն
 ՚ի պղերդութենէն նաւաստեացն,
 լցցեն զնա՛ և ընկղմեցեն։ Լ՛յն
 բա՛ն

քան զմեծագոյնս յեռուն տքին ա-
րատս ընհոգւոջ՝ որքան դիւրագոյն
կարեին քեցիլ 'ի բաց։ Արքան տկա-
րագոյն է թշնամին, այնքան ծան-
րագոյն անարգումն առբերի քեզ,
եթէ յաղթիցիս 'ի նմանէ։

2. Այլ երբեք կարիցես ներար-
կել յ'ոգւոջ քում զերջանկավէպս
առաքինութիւն, և ոչ զքեզ 'ի նախ
կին կացութիւն անձնիշխանութեն
հաստատել՝ եթ ոչ մերկասցիս զնմ
ըզձմունս ձկտեցեալս առ մեղանս
որքան և իցեն փոքրկունս. մի գուցէ
մարմնովդ յ'անապատում, և ոգւովդ
իցես յ'եդիպտոս։ Սոր առնի ընդ
քեզ, եթէ զկնի բացալուծման
վատթարութեանց և անողայցն
լեզուադարութեանց, և յետ տարա-
մերժելոյդ զսէրան զաղբալիս՝ և
զիղձսն մոլեկանս, դեռ ևս չարակ
նեայց ցոփաբանութեանց զունկդ
մատուցանես. և դեռ ևս երկրաւոր
բաւ տեսակաւ հեշտանաս։ Արդ՝
յոռութիք և ունակութիքն մոլե-
կանք, որք յետ ջնջման մեղանայն
մնան 'ի քեզ՝ իբր զսերունդս մեղաց
զամենաշարս, արմատախիլ մարթին։
Եթէ

Եթէ զոտան և եթ չատոյես, մնա
ցեալ արմատն արտասուղէ, և
բողբոջին՝ ի նմանէ նորո՞գ ոստկունք
վատթարութե՛ և անիրաւութե՛:
Ի այց ասես, թէ՛ կամիս արտահա
տանել զմոլութիս ի բնուպտ: Սուա
կէ՛ զի ոչ փակես զգրունս ընդդէմ
մոլութեանցն, այլ բանաս: Իսկ
թէ՛ զզվիս դու և վհատիս ի քոյոց
մոլութեանց: Հաւատամ այսմ, զի
ո՞րք ոչ զզվի կամ տաղտկանայ:
Սարգիկք չարք՝ զմոլութիւնս իւ
րեանց ատեցին միանգամայն և սի
րեն: և ևս մինչ գործենն, քամա
հեալք անիծանեն զնոսին: Օ՛ի՜նչ
օգուտ է բանիւք արտաձգել զչա
րիս, և գործովք գիրկս արկանել:
Աչք ունի զայնքան խրամատալ
զգած խղճմտանօ, թէ՛ երբեմն ըզ
նոյնն ոչ տաղտկացուցեն յոռութիւնք:
Ի այց վաղվաղակի հաշտին
ընդ նոսին: Իսկ՝ ճմարտապէս դար
ձեալէ առ Ի՛ծ, դնէ՛ նարմատում
զտապարն՝ և զինքեանս իսկ զմա
ցառան գերմակագոյնսն ևս մոլութեց,
արմատախլէ ամենեկին: Իւր յի
շերով զգիրակործանութիւն իւր՝
կուռն

կուռն ջանիւ մերժէ յ'ինքենէ քոլո
րովիմք զառիթսն մեղանչելոյ. և
յ'անձներ առարկելոյն իրին չարի'
խրտուցեալ զարհուրի, և ը կրունկն
դառնայ ընդոտմամբ:

3. Ինդէք վայրատար թիկնաս-
տանդէս, և հակադրես Լ.Յ զտկա
րութի բնութեանդ՝ որ հրամայէ
քեզ արտասահմանել զմոլութիսդ:
Այոք առաւել զչափ էառ զկարո
ղութեց, քան որ զնոյնս շնորհեաց:
Հիմ ուրեմն ոչ մեղկացուցանես
խկոյն զբարսդ՝ մինչ ոչ խնդրի զօ-
րավիգ հրամայողին, այլ քոյդ օդ
նութիւն: Ահ կուրութեանդ և ա-
նօրինի յանդգնութեդ: Առաջա
կանաւ լրբութի բարբանջել վտառ
հիս յ'երես Տն և ասել. խիտ է զոր
հրամայէ նա՝ իբր թէ եղեալ իցէ՝ ի
վերայ քո զայնպիսիս սրատու իրանս
զորս բառնալ չկարիցես, որպէս զի
երևեսցի հրամայելովն ոչ այնքան
զփրկութի քո իցէ որոնեալ՝ որքան
զսրատիժդ: Լ.Յ է մարդկայինս չար
ակնեայ ստահակութիւն՝ զի և մար
տնչիմք ընդդէմ Լ.Յ. և պատճա
ռեմք զվաստակ՝ ըն հրամանում:

Բայց եթէ կամիցիս զփորձ առնուլ զուժգնութե քոյոյ, արդարեւ տեսցես զյոգունս կարել քո՝ քան զոր կարծես: Այլ զի դժուարին է մարտն չհամարձակիս՝ այլ զի ոչ համարձակիս, դժուարամուտ վարկուցնի նա:

Օ բազումս՝ որք զարհուրելիք իսկ էին նախկնաբար և ահագինք, 'ի ծաղր փոխեաց սուրբութիւնն:

Սկսեաց. և մի ինքնին անգոսներ զքեզ: Օ ի ՄԺ, ոչ թողու 'ի ձեռանէ երբեք զիւրս զինուորս:

Օ այնքան ունեւոյ ես զզօրութիւն, զորքան՝ կամիցիս:

4. Օ նամ մոլութիւնս դիւրապէս յաղթեսցես, եթէ հաւատայցես զանձնիւրսն տիւս առաւօտեւ քեզ իբր զզօրն աներեկ: Օ ի՞նչ է որ կապակցէ զքեզ ընդ երկրի: Օ ի՞նչ երբեք մտախոհ լինիս փութապէ՞զ արտեւանեւոյ գոլ զքեզ՝ յայնմանէ: Բառնին հանապազօր հանդէպ աչաց քոց պերճացելոցն գէշք, որք զուժացումն մահկանացութեան 'ի խոկումն մահու ստիպեն: Իսկ դու 'ի մէջ դիւադիզիցն մեռելոյ, ոչ ինչ նուաղ քան զմահն խորհիս. և մինչ

յաճախագոյն նմին չտեսանէս ինչ,
 վաղագոյն նմին զոչինչ մոռանաս:
 Ահեցե՛ք սակայն՝ եկեացէ՛ք բարձօղն
 քոյոց աւուրց, և յաղտաղակոյ անակ
 ցութե՛ք որովայնիդ փողոտեալ ար
 տաքարչեցէ՛ք զքեզ: Աօթափեցի
 աղջամուղջս այս, և յայնժամ ըն
 խաւարում կեցեալ քո ճանաչեսցես՝
 յորժամ նկատեսցես առ լոյսն:
 'Ի մէջ անձ, եթէ կարօղես՝ յ'այսցքա
 նեաց վերանցիլոցն ամաց՝ զօր մի.
 գոնէ զժամ մի և եթ, վկայ ամբող
 ջի առաքինութե՛ք՝ որ չիցէ բծ իւր
 միւս պղծեցեալ և արատաւորեցեալ:
 Աւարչամեցեալ ծաղկաթափեցաւ
 հասակդ մանկական, 'ի մէջ վիգիլոյ՝
 և ընկուղաց. խրթնացեալ ծիւրեաւ
 ուռճասիդդ արբուն երիտաւարդու
 թե, 'ի մէջ անառակութե՛ց՝ և վա
 վաշտութեանց: Աւ մնացեալ ախ
 քո կոճոպտեցեալ հիւժեաւ, 'ի մէջ
 ապիրատութեանց՝ և խարդաւանու
 թեանց: Այտ ամենից ամացն անցե
 լոց՝ որք յորոցէն, յալիս հոսան՝ ոչ
 ինչ անդ ուղերձեալ մակ գոյ, բաց
 'ի ցաւոց՝ և 'ի պտղոյ վատթարիցն ա
 նօրէնութեանց: Ա՛հ. եթ որպի
 սիք

սիք արհաւիրք պաշարելոց են զքեզ
յորժամ անցեալքն, պատկառանաց
լիցին համակք, և ապառնիքն՝ խի-
թանաց ետեղունք: () Ինչ օգուտք
լինիցին յայնժամ փարթամութիւն
այսքանեօք քրտամբք կուտեցեղքն,
և ջանիւք որոնեցեալքն: () Ինչ
հեշտութիւնքն մտոյ, (այսինքն մար-
մնական) և հերատուկքն իսկ փափ-
կութիւք: () Ինչ՝ ունայնականք
անուանքն արժանապատուոց և իշ-
խանութեց. զի՛նչ գահոյքն ոսկե-
հուռք. զի՛նչ ծիրանիքն. և զի՛նչ
պսակքն ականակուռք: () Շ թէ
տրիւր վերադառնալ անդրէն՝ ի խա-
ղանս. և թէ հնարիւր վերահինիլ
կտաւոյն, որքանեաւ իսկ լաւագու-
նիւ յանկուածուլ զհամայնն յար-
դարէիր: Իայց բովանդակքն սո-
քին տենչանք, վարկաւարազիք լի-
նին յայնմ կիտում: Եթէ կամիս
ի գործածել զգոնաբար զժամա-
նակ, այժմ սկսեաց. և զայնս բը-
նաւս ընկլուղեան, զորս յայնժամ
կամէիր թէ ընկլուղեցեալք լինէին:
Խորն էիր, զվարկենեայս ապառ-
ցել՝ զի զյաւիտենականսն առ ու-
նիցիս:

5. Հարց զմեռանելոյն, եթէ
 հաճոյ թուի քեզ. թէ զի՞նչ զգայցէ
 զառանցելոյ յիւրոյն զկենէ. հազիւ
 գտանիցես զոմն, որ ոչ ելուզանիցէ
 զզգացումն, տիր անջրպետագոյն
 զփարթամութեանց, զարժանապա
 տունց, և զունայնութեանց կեն
 ցաղոյս զոր ունեցեալ իցէ ընկե
 նում: Յայնժամ ամ իրք կշռին,
 միտիւ զուգահարթիւ, և իւրեանցն
 վարկիւք համահաշուեցեալք լի
 նին: Ընադան իմն է նոցին հան
 ճարն, յելլոյն պահու. բայց քեզ
 յոգնապէս լինի ատենջական, եթէ
 'ի ստերիւրմանէն այլոց, ուսցիս
 զքոյդ սւղակուել: Վարես այժմ
 անքոյթ նստել, զմէ՞ սպասես ալե
 կոծութեան: Վարես արտասուղել
 զքեզ բոլորեքումքք գոյիւք, 'ի տա
 ռապանաց, հիմ արդեօք պահես
 զքեզ վերջնոյն վտանգի: Ընա
 գան է զգուշանալդ, մինչ ընկղ
 միադ. վայրապարէ խոհեմութիդ,
 մինչ անդ կորեանդ: Յոգունք 'ի
 վսեմագունից և 'ի սրբազնագու
 նեղից արանց, թողեալք զամ կիրճս
 կենցաղականս, մինչ ինքեանց և
 աշխարհի

աշխարհի բարեաւ մնալ ասացելքն
էին, զայս և եթ' մինչև ց'վերջին
արբունն իւրեանց իրակեցին. զի
զկեալ և զմեռանիլ խկօրէն գիտի
ցէին: Բազումք սակայն, չե' ևս
գիտել ինքեանց խոտովանեցեալք
ելին 'ի կենէ: Եւ որ զժողովին է
ներհամանալ արհեստիս այսմիկ:
Իսկ դու 'ի ծերութեանդ յառող
ջագունէ խորհրդոյ տրոհիս. և
անդուստ ջանաս դնել զճիգն կենի
ուր սակաւք ժամանեցին: Եւ լազա
րութիւն մեծ է. յայնժամ սկսանիլ
կեալ, յորժամ թողլի է:

6. Եւ ընկենու զքեզ անզգուշ
այր դու. այդպէս հաւատաս և
այդպէս կեաս. անցումն ստո՛ւերի է,
ժամանակ քո. նշանախեց մի է կեան
քո, և եթէ՝ փոքրագոյն ինչ քան
զկեսն գոլ կարէ: Եւ ևս ծնեալ,
դադարես գո՛ւ: Եւ այն եթէ՝ կարողես
զօր մի, գոնէ զժամ մի և եթ' արգել,
զի մի հոսիցէ. դիր զսուղ իմն յա
մումն ժամանակի: Սուր ջանաս.
քանզի՝ վաղագոյն յափշտակեալ
զքեզ քարչէ ընդ ինքեան մանա
անդ, քան դադարիցէ ինքն հոսիլ
արա

արագագունիւ գիմմամբ 'ի քայքայ
ունն քո, և բնանից իրաց: Աւայամ
վարկի, վերջադասե՞ս զյաւիտենա
կանութիւն որ ոչ ունի երբեք զհոն:
Ո՛հ խելայեղութեդ: Անբէ կուրու
թեանդ: Սարմնոյդ քոյոյ կորստա
կանի ոչ դադարես պատրաստել
զպիտոյսն, և ոչ գոյ կատարած յու
ղիցն քոց: և վասն հոգւոյդ որ ոչ եր
բեք մեռանելոցն է, զոչինչ բարու
թիւն նախահոգաս ապագային աղա
գաւ: Իբր ոչ իցէ քո: Հիւանդա
նայ մարմնիդ, զամ տառասրանա
կրել պատրաստես, զի բժշկիցի:
Հիւանդանայ հոգիդ, անփոյթ առ
նես և ոչ զդաս: Յորժամ ասա
ցաւ քեզ, նաւեա՞ զի մի մեռցիս,
և յապաղեցեր: Ա՛ռ զդեղս դառ
նագունեղս, և չառեր յանձն: Ա՛ճ
զթեթեագոյնս հրամայէ, զի կեց
ցես յաւիտեան, և ոչ կամիս հնա
զանդիլ: Աթէ դաւինչ հանգիպէր
քեզ, ամ խորհուրդք և զրուցա
տրութիւնք քոյինք, պատաղէին
շուջ զնովաւ, և ոչ լռէիր զօգնու
թիւնս յարառոցել, որպէս զի դա
տաւորքն զքոյդ իրաւացուցանիցէին

զգատ: Իսկ 'ի վերջնոյ դատաստա
նէն մերձեցելոյ, որ ստիպէ զքեզ 'ի
դատաստան, յորմէ կախի յաւիտե
նականութիւն, չերկնչիւ՝ ծիծաղիս,
ստես՝ մեղանչես. որ յաւիտեան
կորնչելոցես: ||^Օ Հոհ: վախճանեաց
խելագարիլ. և արտասուղեցեալ 'ի
մուրութեցդ սրտերց, այնպէս ձեռ
կերպեալ զոգի քո հանապազօր՝ իբր
'ի կատարածն անդ մերձեցեալ իցէ:
Իսկական իմաստասիրութիւն սա է.
քան զոր մեծագոյն գոլ չկարէ.
արտահանել զհոգիս զայս 'ի մարմնոյ
ստի՝ և բաժանել յայսմանէ:

7. Լճ՝ այս լիցի գործառութիւն քո, այս սրբապումն՝ այս աշխատ՝ և այս հանգիստ. արտահանել զքեզ 'ի ժամանակէ՝ և ընկղմել յաւիտեանութիւնն: () 'ի միշտ կայուն և անդրդունելի կայ, որ յի բաւունս անդրանցանէ յաւիտեանականութեանն: Լճաւսիկ ժլատն մեծատուն՝ որ ուրախանայր 'ի խրախճանս առատապէս՝ յետ այսցքանեց յաւիտեանց. խնդրէ դեռ ևս զկաթիլն ջրոյ 'ի զովացումն և մշտնջենունորաւ կահանիւ ընդ վայր աղաչե

լոց է: Քանզի յաւիտենականութիւնն՝ է՝ տեղողութի միշտ ներկայ. ոչ երբեք թարց հառաչման և տար սափեւոյ յիշելի: Ա՛նիւ մշտութեան: Ա՛նկիզբն յարամնայ՝ անդրաւ, և զանգ սկզբնաւորող: Ասկական մտածումն զնմանէ՝ ներախառնէ զդառնութիւն՝ի վայելչութիւն աշխարհի. և մահածնիւ՝ անբութիւն իբր զշրտուցեալս և զայսահարս յէ՛րկիր զարեւոյանէ զմարդիկս:

Սա՛, զսոստամբ հողին ընտանեցուցանէ. և զննջեցեալն՝ի զբաղմունս ունայնականս՝ զարթուցանէ յառաքինութիւն: Սա՛, զոռլ և զծարաւն տոնղծանէ: Սա՛. զամաշխոտանս դիւրինս՝ համեղագոյնս զամ ցաւս, և քաղցունս՝ զհամայնս սրտիծս և սղագոյն գոլ հաւանեցուցանէ:

Ացցին թուականիւք նշիւք անբաւքս վայրք երկնից՝ որքան և յանչափս տարածին: Ա՛րք բայ յ՛Ա՛յ կարասցէ զանհունիցս զայսոցիկ թուոց զշարազուգութիւնս վերասանել: Սակայն թիւքս այսոքիկ անթուելիք՝ և ոչ սկիզբն իմն են յաւիտենականութեան: Ա՛յնքան ամբ և յաւ

իտե

խտեանք զառանցցեն՝ որքան են ՚ի
 նոսին միութիք, չեւս սակայն պա-
 կասեաց ինչ յաւիտենականութեն
 () և ևս ժամանեցին ՚ի յուսակորոյս
 և ՚ի վհատագունեղ սկիզբն յաւիտե-
 նականութե, անբախտքն այնոքիկ
 մահկանացութ՝ որք տանջին մշտնջե-
 նաւորիւ՝ այրմամբ դժոխայնոյ։
 Լ՛րդ՝ եթէ ՚ի մտածմանէս յայսմա-
 նէ ոչ սարսափեո, եթէ՝ զկեանք
 քոյդ իսկօրէն ոչ վերանորոգեա՝
 կարծրագոյն քան զապառաժն ես։

ՎԼԼԻՍ. Դ՛

Յաղագս որհորոյ։ Զարն նորին՝ և դեղ։

Արդ իցեն նշանք՝ յաղբիցելոյ որհորոյն։

1. **Օ**՛, ախարպետականն մարտ՝
 ընդդէմ մոլութե որկո-
 րոյն՝ գրգռելի՛ քեզ, որ զրու-
 ճիկն ընձեռեց այլոց։ Արկորն, վիճա-
 կեաց զմեզ մահուան՝ մարմնոյ՝ և ո-
 գւոյ։ Քանզի նախկինքն մեր ծը-
 նօղք՝ կերիւ արդեւեցելոյ խնժո-
 րոյն, սպանին համանդամայն զամե-
 նայն մարդիկս՝ նախքան ծնեալքն
 էին

էին: Լ. յԺմ նովիմք վարին ԹՀնա
միքն հողւոյ. ոնլ զի նուաղեցեալք
զմեզ բնաւից կորովութեց՝ ոգորես
ցեն և ներբաւոխս առնիցեն:

Լ. ստուտ՝ բողբոջին ցնդմունք, ցաւք
և ձանձրութիւնք: Լ. ստուտ՝ անա
ռալն լկտութիւն, լեզուադարու
թի՝ ցոփաբանութիւն, և բղջախո
հութիւն: Լ. ստուտ՝ աղտեղութի,
դաւք՝ կռիւք՝ և հակառակութիք:
Լ. ստուտ՝ խամրումն մտաց, քան
դումն՝ և տապալումն բողբոջունց
առաքինութեանց: Լ. ստուտ՝ վատ
նումն ընչից, և իրացն հայրենակա
նաց: Լ. ստուտ՝ անանկութի. աստ
ուտ՝ բաղմօրեայքն հիւանդութիք,
և զկնի ինքն իսկ մահն ի ծանրա
գունից բեռանցն կերակրոց՝ երա
դեալ ժամանէ: Սակաւք են հի
ւանդք՝ զորս չեւծ որկորն յախտա
թետութիւն: Վ. անզի եթէ ի վնա
սաբերիցն գողորջեաց՝ որք ի շունց
տութենէ՝ և յարբեցութենէ յառ
նեն, չքաւորիցի մարմինն՝ թէպէտ
հարէ փորձիլ յախտէ, այլ ոչ ենթ
արկիլ ամենեւին հիւանդութեան:

(1) բաղմադոյնս եստան որկորն՝ քան
թէ սրւրն:

2. Ուստիկազունի ծառայութե
որովայնի։ Ուանընչոյ ցանկութե։
Օփոքրիկ իմն մարմնիկ շնորհեաց
քեզ բնութիւնն՝ սակայն յաղթես
նովաւ զմեծագունեղից և զշատա
կերից կենդանեաց, զորկրամուխն։
Յիւն՝ յազի, փոքու իմն արօտիւ
լանձից։ Սի ևեթ անտառ՝ սնու
ցանէ զփիղս յոգունս։ Իսկ քեզ
անձուկէ բոլորս տիեզեր․ չբաւէ
որովայնի քոյոյ՝ որինչ յ'օդս թռչի,
որինչ լողաց 'ի ջուրս՝ և որինչ յ'ան
տառս թագթագի։ Հայեանց 'ի խա
հարանս հզօրացն, և 'ի խահարարն՝
որք ճեպեն աստանդականք 'ի միջ
հրոց։ Տես՝ զջուկս քրտնահոսիցն
ծառայից՝ և աղախնեաց։ Հայեանց
'ի գիադէզս զենլոցն կենդանեաց, և
'ի զանազանութիւնս երբնորակիցն
խորտկաց։ Եւայեանց՝ թէ որքանեաւ
մտայուղութեամբ շարաղուգեն ման
կունքն զսպասան արծաթեայս․ որպի
սեաւ արհեստիւ յարդարեն զկերա
կութն, առ բերեն զսկուտեղսն՝ յօշո
տեն զհաւեայսն․ և թէ՛ որքանեաւ
շուտափութութեւն երազեն 'ի պաշտօն։
Հազիւ հաւատացես՝ զմի ևեթ գող
տուն

Սաղվաղակի մեռանելոց ևս, և մարմինդ քո այդ, այսքան զանազանիւք խորտկօք մուցեալդ, լինելոց է կէր, դարչեւեաց որդանց:

Օ մտաւ ան, թէ՛ սրտխաւոյ խրախ՝ ճանութեան պատրաստես զքեզ կերակուր: և այնպէս մեծ զմարմինդ, զի մի զմիտդ զրկեալ ճնշեացես: Լճնալիսիւ՛ կերակրեաւ՛ վարեաց, որ դիւրագիւտ, և սակաւածախ իցէ: զի մի ծանր լիցի գոյիցդ, և ոչ բարեկեցութեանդ: Եւ մասն անձնիշխանութեան է. բարեկարգեցեալ՝ և նախատակիր որովայնն: Օ յողունս ոչ ծանեաք՝ թէ՛ ո՞րքան վարկաւարազիքն էին. եթէ՛ ոչ՝ մինչ պակասեցանն: Վարձուի մարմինն կերակրոյ՝ բայց ոչ ցանկալեաց. և համեղագունից:

4. Լ՛րդ՝ ոչ է դովաբանութիւն քեզ. եթէ՛ արհամարհիցես զաւելորդան: Յայնժամ լինիս դովելի, յորժամ արհամարհիցես զհարկաւորսն: յորժամ յօժարեցուսցես զքեզ ուտել զըորքոսեցեալ հացն, և զսակաւիկ, և զանուժ գինին, և կամ զջրով անզօրացեալն ըմպել, և բա

և բաճական համարիլ: յորժամ
 ուսցիս, զխոտն դաւարի, ոչ միայն
 անասնոց վասն բուսանիլ, այլ և
 մարդկանց: Յայնժամ զարմացայց
 քեզ, մինչ 'ի յառումն կերակրոյդ,
 զփառն Մ. Ե, և զհարկաւորութի
 վերանորոգման կարողութեն քոյոյ՝
 միայն խնդրիցես: յորժամ, զհա
 մեղաճաշակ խորտիկան, և զսեղանս
 մեծատանց անդոսնեցես: և յոր
 ժամ յակամայ բազմիցես 'ի սեղան
 ինչ, այնպէս առցես զկերակուրն,
 որպէս հիւանդքն՝ զդեղն: յորժամ,
 զփափկութիւն ճաշակին. (զի բառ
 նիլ չկարէ) կարկեցուցանել և բա
 րեխառնել ջանապետ: յորժամ,
 թախանձեցի զքեզ հեշտալի ինչ,
 զայնքան առցես, զորքան պահան
 ջէ ողջութիւնն: յորժամ իսկակա
 նիւ մաքրութեամբ մտայ և մար
 մնոյ, տոգորիցիս: Այլ ոչ 'ի նիհա
 րութիւն մարմնոյն կայանայ փորձն
 պահեցողութեան, այլ 'ի կատարե
 լութիւն ողջախոհութեանն:

Յաղագս Բղճախոհոմէան: Որքան գարշե
լի իցե մոլոմէանս այս: Որքան դիւր իցե
անհոմն 'ի նոյն. եւ զիտրդ խորշիւի:
Հեղատմեանց ոգոյն հեղաշարե
լի է՝ որ զբաղանեղն է:

1. **Չ**Վ'ք մոլութի գարշեւագոյն
ամին, չի'ք՝ յ'որմէ առաւել
լագոյն պատկառեացուք: Մէրկ խակ
անուն նորին, գոլ անդճւրկ յ'անար
գանաց, նախ ոգեաց Մաքեալն՝
պատուիրելով զի որք այնպիաչքն
իցին, անուանեացին եւ մի, 'ի միջի մե
րում: Մատուտ ամօթն այն՝ որով
սովոր են մարդիկքն ազնուականք,
եւ բարեկեցիկք, գլխակորիլ՝ եւ տա
ժանիլ, եթէ անգամ մի եւեթ զան
մաքրութե ինչ զմեզանս արարելո
'ի նոցունց, կարծիցեն հրապարա
կեցելն յ'ունկս այլոց: Մատուտ՝ զխե
նեշն մոլորութիւնս երիտասարդա
կանս, բազումք 'ի խորհրդագունե
զի՝ եւ 'ի ծածուկ դատաստանի ա
պաշխարութեն, թագուցանեն 'ի
պաշտօնեկն Վ'ի. ընտրելով մա
նաւ

հաւանդ զյաւիտենականն կրել բզ
կորուստ, մշտնջենականաւ դատա
պարտութեամբ, քան զմտածական
և եթ վատահամբաւութի մօլուէս՝
յ'այսմ 'ի կենում: Սի խրեցեալն
'ի տիղմն այս՝ հազիւ արտասուղի
Յուսահատեցեալ է փրկութիւն նո
րին, զոր ժանտամահս այս թունաւ
որեաց: Սէր կարէ գո՛ւ զգաստ՝
եթէ ոչ Վճ տայէ:

2. Վրդ՝ նախապետական դեղ
հաւանդութեա այսորիկ, է ջերմե
ռանդադոյն ազօթն առ Վճ. զինա
ինքն բժշկեացէ, և պահպանեացէ
զքեզ՝ որ միայն կարողն է: Վաւ
ընդդիմանալ պարտէ անմաքբիյն
մտածմանց՝ մինչ մատիլ ժպրհին,
այնու երագութիւ՝ որով զհրացեալ
գործելին թօթաիւս 'ի զգեստէդ:
Սայ քեզ. եթէ անգամ մի և եթ
թողուցու քեզ՝ խորհիլ զայսպիսիա,
որքան և իցեն փոքունք՝ և վարանիլ.
մի թէ պարտիցես գործել՝ կամ ոչ:
Սեբձէ ամբողջն առման, որոյ վերա
կացուն սկսանիցի պատգամն առաք
կել ընդ թշնամիան: Վաւ ևս նախա
հատիք են մեծաւ հաղաբարձութիւն,
բո

բովանդակքն առիթք մեղսամա
կարդու թեան. 'ի գատարկութեան,
յ'որկորոյ, և յ'ամենից տեսակացոյն
մաքրից. 'ի չարացն հանգանակուի,
և յընկերակցութի. և ոչինչ ամե
նեին հեղդանալի է 'ի մեռամարտու
թեանս յ'այսմիկ: Ա, և և 'ի յարդա
րոցն արանց արմատախլիք են՝ մնա
ցորդքն ցնցուղք, մոլութեանս այսո
րիկ. է, զօլեալ իմն սղղումն օձի.
գոն ըղձկունք ոմանք՝ որք թէպէտ
և չիցեն չարք, են սակայն սկզբնա
խաղք մեղաց՝ յ'որս միտն զգայա
ղճւրկ թովեցեալ՝ առ սակաւ սակաւ
յենու, եթէ ոչ խկոյն բացահատ
ցես: Այ երբեք լինիս մեծ. եթէ
զփոքրիունս զայսոսիկ անգոմնիցես.
մեծքն, 'ի փոքունց առնուն զսկիզբն:

3. Ա, արքան զամ զգուշանալի է,
զի մի խաբիցէ զքեզ, անդրդուելի
յուսադրութիւնն զքէն: Ար որ
ոչ երկեալ, անդ անկեալ: Ար
քանունք, և որպիսիք արք, յետ
խոստովանութեանց, և յաղթանա
կութեանց. յետ նշանաց, և սքան
չելադործութեց, անդգուշիւ հայ
եցմամբ խմբ կնոջ, կործանեցան:

Չաճեմ

Չաճեմ աստէն 'ի մէջ. զոամսոնի.
 զդաւիթի. և զսողոմոնի զմշտամէպսն
 օրինաւս: Գոն այլք նորագոյնք,
 և օր ըստօրականք: Ալ եթէ չիցեն
 այլոյն: ունիս դու 'ի քեզ, յ'որմէ
 սրտակառեացես: ուստի ուսցիս, մի
 ձկտիլ 'ի բարձունս, այլ երկնչիլ:
 Այս աստիճանն ծայրագոյն խելագա
 թութիւն է 'ի մէջ այսցքանեաց ար
 բունից, և ամենից տիոց, և զանա
 զանից ազանց խրատաբանութեանց,
 դեռ ևս համարձակիլ յ'ինչ, և ոչ
 զտեղի տալ, և խուսել 'ի վտանգէն:
 բայց այս է միտ մարդկայինս խտու
 թեան. դժուարահաճանութի, զի
 ոչ երբեք հաճատայ, թէ անկեալք
 իցեն այլք, եթէ ոչ տեսցէ և զինքն
 կորուսեալ: Արարաւ կինն յ'Ա. Ե,
 օգնական առն, բայց խորամանկու
 թիւ օձին, զգեցաւ զոնձն թշնամա
 կան: Այլ ինչ գոյ 'ի նմա, եթէ ոչ
 միայն, զոր վերաւորեսցէ. զոր կի
 զեսցէ. և զոր տգանցէ: Այլք ձայ
 նապատիր համբարու. չիք դաժա
 նատեսիլ այլ իմն իժ. որ կարիցէ բա
 զաղանիլ ձայնի, և աչաց նորին:
 Ահ. փախիր 'ի հայեցմանէ նորին,
 փախիր

փախիր և 'ի խօսակցութենէն, որոք
 և իցես դու, որ ցանկաս փրկութե
 քոյոյ: Օսովորութիւն իւր միշտ
 սրահէ նա ընդ ինքեան. յարածամ
 արտաքսէ զմարդն 'ի դրախտէն:

4. Սովորեն աստէն. շարայեռու
 զպտտճառս բազմազանս. զհարկա
 ճորութե, զսովորութե. և զմաք
 րոյ դիտաճորութեան: Տայց թագ
 թագին ընդ տեսակաճ բարւոյն,
 թռնահոծք չարիք: Վանգի անդ
 ուստ խլրտին վնասածուք անձնիչ
 խանութիւնք, անդգոյչք խօսակցու
 թիք. շարժմունք թեթևագոյնք.
 համեստութիք այսպանեցեալք և ան
 փոյթք. յաճախ առաքք ընծայ
 կունք, և զոճարթեցութիք իմն սի
 րակարթք, որովք մեղմարար՝ բառ
 նի ամօթն, և ապա՝ բովանդակն մեր
 կանի տատկառանքն: Վճին սոքին
 առվայր մի. և որ ամօթխածութի
 զդաժեալ՝ յ'առնատեղեացն և եթ
 գարշէր կանանց, արդ՝ հաստատ
 նեաւ դիմիւ, և լրբենիւք աջօք՝ 'ի
 մերկացեալ կուրծն հայի, և արփա
 կաթութիւն եռացելովն 'ի ներքս՝
 նախ զփռան կրէ, քան զգայիւ ըզ
 վտանգն

վտանգն: Բայց աստուծոյ տալիս աս
կառ բանավարութենէն երես, խաւարիւ
տկտանի: Եւ յետ փոքու՝ կուրանայ:
Եւ այսպէս հողին՝ որ ծնեալն էր
երկնի, խորի ՚ի գետին: մոռացեալ
զԵՃ՝ Եւ ուծացեալ զինքն: մինչև
բոցիւն ցանկութեն, մշտատեիւն կիզ
մամբ կլանիցի: Այն թշուառիցն՝
որոց զաղքալի Եւ անօրեայ փափկու
թիւնքն, այսպիսիւ ողբալեալ եւ
մամբ աւարտին: Արծեմ թէ ամե
նեքեան յաղեցեալք իցեն խոտիւն
կենատիւն: մեռանին, Եւ ծիծաղին:

5. Օրնշ որոնես անմիտդ մարդ,
տնանկդ քոյոց խորհրդոց: Եւ քամա
հողդ օտարին: Օ փափկութիւնս:
Վախատաւորաստեաց ԵՃ յերկինս,
զյաւիտեանականս: Ամիս զխաբէա
կանսն յաւիտենիս այտորիկ, Եւ ար
տաքսիլ ՚ի մշտնջենաւորէն: Ուրէ
բանավարութիդ: Ուրէ խորագի
տութիւն: Հոյեաց յերկինս, Եւ
յիրանագունեղսն նորին քաղաքա
ցիսն: Արք վաղուրեմն զաճիւնն ընդ
հացի, Եւ զարտօսը ը ըմպելոց խառ
նէին: Եւնդ էր տեսանել զնոսն
յամենից կողմանց պաշարեցեալս
վշտօք:

վշտօք՝ յ'աշխարհիս յ'այսմիկ. խրթնացեալս աղտիւք. միշտ արտա սո՛ւաթորս. հանապազ 'ի խոկմու նրս և յաղօթս սեւեռեցեալս. և ար տաքոյ բոլորեցունց մխիթարութեց կենցաղոյս վտարանդեալս: Շ'անա պարհորդեցին յ'երկինս, սրուք, որսայիւք. և կախաղանօք: Հայ եանց 'ի դժոխս. և տես զյուսակո րոյս ջուկն դատապարտեցելոցն; հրով, և աղջամղջիւք մշտնջենաւ որօք թաղեցեալս: Սորա՛, զխաբէ ական խնդութիւն աշխարհիս այս որիկ, և զհեշտութիւնս մտոյ, և ըզ վավաշոտութիս՝ երբեմն ընդգրկեալք, այժմ՝ ճանաչեն անագան թէ որքան վնասեցին նոցին փափկութիւն և հեշտութիւն հոսանուաք: Օ այսոսիկ զմտա՛ն անձ իսկօրէն, և եթէ հաճատաս, զարհուրեցեալ սարսափեա՛լ: Սարկենական է՝ որ հեշտացուցանէ. յա՛նխտենական, որ տանջէ:

6. Ալ և եթէ հաճոյ է քեզ փափկութիւն ևս՝ ընկենումս յ'այսմիկ. ընդէր ո՛չ առաւել վճիտն, ճշմարիտն՝ անարատն՝ և անփոփոխն, որ

յառաջագայի 'ի բարձրք բաղադրեցելոյ ոգւոյն, զի 'ի քոյոցդ՝ զքեզ ինքնդ զուարճացուցեալ։ Փափկութի մտոյ՝ մեղկ, և լպրտունէ՝ հոսանուտ՝ և սուտակասպաս, միշտ դեղօք և օժանելեօք լոկոնեցեալ։ Երկնչի՝ զի մի հրապարակիցի։ Բնակութի նորին՝ հնոցքն, և խահանոցքն են՝ և տեղիքն, որք երկնչին յ'իրաւագոտից։ Եթէ յ'արտաքս փայլէ, ներքսապէս ողորմելի է։ Սինչ ըսկսանի շիջանի։ Ե յ'ինքեան կիրառմանն կորնչի։ Իսկ փափկութիւն ոգւոյն, խաղաղական է՝ բարձրաբերձ։ ան յաղթ, ցանգ անկասկած՝ և կայուն։ ոչ զյագումն ունի՝ և ոչ զաշխարումն։ Սչոր պատկառանք ուղեկցի նմա, ոչոր հետեւի թաղծումն, և ոչ երբեք թողու 'ի ձեռանէ զստացողն իւր։ Եթէ ցանկաս վայելէ զսա, պարտիս յաղթարել զամենայն խենեշութիւնս մտոյ։

Օ ի իսկական փափկութիւնէ,
 զամենայն փափկութիւնս
 ետերել։

Գլուխ . Զ :

Յաղագս ագահութեան : Չարութեան նո
րին հաշկանդի : Քաղաքապետութեան արանիին՝
և հարաբին : Հարապետութեանցն արտա
նութեան , և ունայնութեան :

- 1 . **Ա**՛ն է աղաճութեանն ամե
նաչար խարդախութիւնն ,
զոր նախաճանաչել մարթիա , զի մի՛
տաւորիցիս : Թագուցանէ զինքն , և
ոչ զմի՛ ոք դաւանիցեա՛ որ խոստովա
նեացի դող զինքն ժլատ : Ա՛ն , զինչս
ժողովէ , զի խնամեացէ զինքն , և
հոգածեացէ զսուկացն իւրոց : Ա՛ն ,
զի զկարօտութի՛ն անանկաց լցուցէ :
միւսն , զի բարեգործութե՛ք զյան
ցանա իւր քաճեացէ : Քայց զհամա
գումարեալ ոսկին , ոչոք յայտցանէ ,
բաշխէ : մանաւանդ խնդրին նորա
գոյնք , զի յաճեցին ՚ի մթերս , և
մինչ խնդրելով վատնի ժամանակն ,
անցանէ կեանն , որոյ վատն որոնե՛ին
հարստութիւնքն : Արպէս ոչ զովա
ցուցանէ զծարաճ հիւանդին , յաղ
բերէն հոսեցեալ ջուրն , զոր պատ
քեցեալ հայի , և կարկառէ զձեռն ,
մինչ

մինչ ոչ ներհայեցէ զբերանն, և արբոյժ զպաղպաջուն հիւթն նորին: Հանգունաբար՝ և ագահն, ոչ ինիք յագիլ կարէ: զի զկարեն քեցիլ ՚ի մտաց նորին, ներում տեղակալեն, ագահութիւն գանձուց, և ընչիցն: Սոգին, ընդունակն Ղ. Ե, միայն Ղ. Ծ ընուլ կարէ:

2. Գումարեացին ՚ի քեզ, մի ագահո համայնքն ինչք, զոր ստացան նմ փարթամք աշխարհի: և առաւել քան զսոցումնի հարստութիւնն վերանցուցէ զքեզ բախտն: զգետինն կճիւք սլաճուճեացես. զորմունսն ոսկեաւ, և ակամբք զառաստաղսն պարածածկեացես: Ոչ սրարտէ քեզ ունիլ զայնքանս, այլ ներբախտել զհարստութիւնս: Սատիցեն կուռքն և նկարքն, և որինչ արհեստն՝ ծառայն շուայլութեան, աշխատագործեաց: ուսցիս ՚ի սոցունց, ցանկալ և ևս մեծագունից: Ննութեանականքն ցանկութիք, զվախճան ունին: Վստոյ կարծեաց ծնեղքն, անբաւք են: Որնչ օգուտ է քեզ, այսքան նարկղում, և այսքան յամբարս շեղջեալն, եթէ ոչ համա

Համահաշուէս զժողովեալսդ, այլ
 զժողովելիսն: Վարտի բոլոր աշ
 խարհի. զորոյ զցանկութիւնն ոչ
 ընու աշխարհ: Եւ երանի թէ մտա
 ծէիր. թէ զո՞րքան չարիս բերեն
 ընդ ինքեանս՝ հարստութիւնքն.
 և զո՞րքան բարիս՝ բացաբառնան:
 Իմանայիր յայնժամ իսկօրէն, թէ
 որքան ճշմարիտ իցէ զգացումն առա
 քելոյն: Ըրմատ ամենից չարեաց,
 է արծաթսիրութիւնն: Ընդհատ
 բուսանին, խորամանկութիւնք. ան
 դո՛ւստ յառնեն սլատերազմունք.
 անտի սուտերզմնութիւնք. անտի
 ծնանին մատնութիւնք: Բա՛րձ զյ՛ա
 դահութիւնն, և չէ՛ երկապառակութիւն,
 լռեսցէ ժլատութիւնն, և դա
 դարէ ամբարտաւանութիւնն:

Սա՛, ընու զերկիր՝ աւաղակօք. ըզ
 ծովս՝ նաւարտակօք. զքաղաքս՝ աղ
 մկօք. զտունս՝ սայթաղիւք. և զհրա
 սրարակս՝ անարդարութիւնք: Վրէ՛ թէ
 լծակցութիւն իմն գոյ ևս ըստանու
 ան. հարստութե՛, և յարստութե՛:

3. Բե՛ր ՚ի մի վայր՝ եթէ հաճոյ
 է՝ զտնանին, և զհարուստն: հայեանց
 յե՛րեսս երկաքանչիւրոցն: Սա՛, հո
 ծեալ

Ժեալ զբաղմամբք, խոժոռեցելովն
դիմիւ՝ զտխրութիւն ոգւոյն ցուցա
նէ։ Ան, զուարթագունիւ երեսով՝
զամբողջական խնդութիւն մտացն
բացայայտէ։ Սորին երջանկութիւն,
հիւծեալ է՝ ի մէջ հոգածութեանց՝
որք յարաժամ ուտեն զսիրտն։

Սորին միտն՝ դատարկ է թաղծու
թեանց քաղցրութեան բնոյ խաղա
ղութեանն՝ յարահրճուի։ Ան տենչ
մամբ որոնելոյն վհատեցեալ. երկիւ
ղիւ կորուսանելոյն՝ թշուալեալ. առ
նմ զրկանա բախտին արտակացեալ՝
որքան առաւել ունի, այնքան յաւ
էտ կարօտի։ Ան՝ յաղքատութեն
հարստագունեղ. խնդրէ միայն՝ զոր
բաւականնէ. չերկնչի բնաւ, զի զոչ
ինչ ունի՝ որ ն'ինքեան յենուցու,
կամ յափշտակիլ կարենայցէ։

Որքան զխնդալիս աւուրս անցուցա
նէ աղքատն, որքան զգիշերս ան
դորրունա։ Իսկ հարուստն՝ հիւանդ
ոգւով, զախտս իւր կրէ՝ ընդ ին
քեան, յիւ երթայ՝ շրջապատեալ
փշիւք յամից կողմանց։ (Այց՝ մտ
հաբե՛ր է քունն, որ ոչ զգայ զխայ
թոցս։

4. | իւր ողորմելի՛ որոյ անլնլի է
 ագահութիւնդ : Թէպէտ յ'ամ ու
 րեք ձեռակերտք քոյինք բացափայ
 լեսցեն. Թէպէտ զանչափ արկղս
 գանձուց ստասցես : Թէպէտ և անդր
 քան զծովն, ագարակք՝ և շէնք քոյ
 ինք՝ տարածեսցին : Եկեսցէ սակայն
 եկեսցէ օրն այն յաւիտենից հաստա
 տեալ. յ'որում լքանիցես յ'ակամայ,
 զհամայնս զայսորիկ՝ դառնացելով
 ոգւով, միանգամայն ընդ կենիդ :
 Վնասցեն կորիցեն բովանդակքն
 սոքին, որոյ վ'ս լինիցի կորնչիլ քեզ :
 Տայնժամ յապա՛ծանիցես, Թէ ը
 որքան արհամարհելիս զարմանաս .
 ամենեւին հանգոյն մանկանց՝ որոց
 մեծագինք են համայնք խաղալիք :
 Օնոսա՛ զուարճացուցանեն ծակոտ
 կէնքն Թեթեք՝ դտեցեալք յ'եղերս
 ջուրց. և խայտափիտքն ողորկունք .
 դու՛ շուրջ զգնդակիւ՛ սսկւոյն, և
 սպարդնիւք ակամքք՝ յիմարիս . յաւի
 տագին անմիտ՝ քան զնոսին : Ա՛լ ա
 սեմ զիմի՛ ունիցիս զգոյս, եթէ Մ.ս
 տուած հարստացոյց զքեզ . այլ՝ զի
 մի՛ յափշտակեսցես զայլոցն . Թա՛րց
 զրկանաց ուրուք ստասցես : առանց
 դար

գարշէլեաց տոկոսից . առանց հոգա-
ծութեան . և աւելորդից վարան
մանց . ժողովեա՛ն զնոսա՛ ի տան՛ և մի՛
յ՛ողւոջ . և լե՛ր պատրաստ չքաւորիլ
յ՛այնց , եթէ՛ Վճ կամեցի . Վա՛ն է
խկապէս փարթամ , որ ո՛չ կարօտի
հարստութեանց : Ս՛ի սպասեր՝ զի
զո՛ղք , կամ յարկածք կորզեսցեն
ի քէն՝ զոր օտացեալսդ ունիս . զե-
տեղեա՛ն զտեղի նոցին , և՛ ի բաց հան
ի քէն՝ անզանազանիւ՛ ոգւով , զար-
տաքինան զայնոսիկ՝ զոր կարեն այլք
յափշտակել : Վ՛ո լինիա՛ եթէ սոքա ,
չ լինիցին քո :

5 . Սսի՛ր տարամերթել ի քէն
զհանդէսս՝ և զպաշտօն և զխահակե-
րութիւն քո , մի՛ շարադիցես յօրի
նակ՝ այլ որպէս ուսուցանեն քրիս-
տոնէականքն վարք : Վարէ աղքա-
տութիւն վերականգնիլ և դարձու-
ցանել զինքն՝ ի հարստութիւն , փաս-
տաբանութիւն չափաւորութեանն :
Փոքունց կարօտի բնութիւն՝ չքաղցի-
լոյ՝ չծարսւիլոյ . և չպաղիլոյ . կամ ,
չկիզիլոյ : Վարես բնակիլ , թարց
կճեղինեայց շինուածոց . կարես
զգեստաւորիլ , առանց կերպասից՝
և

և դիտակաց։ Ս'իժէ բաժանն ոչ
 զովացուցանէ զծարաւն՝ եթէ չիցէ
 ականդէն, կամ, սառնորոկեա, որով
 ըմպեացես միանգամայն՝ և երկիցես։
 Ս'իժէ դանակն՝ չհատանէ զհացն,
 եթէ փղոսկր՝ և մարդարիտք ոչ շող
 շողեային ընթռնեաղում։ Խեցեղէնն
 լուարան՝ չբառնայցէ զաղտ ձեռին,
 և ոչ մամակալն՝ սրաշտպանեացէ ըզ
 լոյս, եթէ ոչ իցէ ձոյլ ոսկերչի։
 Սկւոյ ծառայէ, որ ալճնիլ կարծէ
 ինքեան՝ ոսկեաւ։ Ս'իժէ որքան օ
 ժանդակադոյն լինէր զխակականս սի
 ղել զհարստութիւն, և զբարութիւն
 յարամնայականս՝ որք լաւադոյնս
 առնեն զմարդիկքս, զորս ոչ զրպար
 տունն բախտի, և ոչ ինքն մահն՝ կոր
 ղել կարէ յ'ստացողէն։ Ինդէր եր
 կնչիս յ'աղքատութենէ, որ զբոլոր
 թագաւորութիւն կրես ընտրտում։
 Լ'բքայուն Լ'յ, 'իներքս'ի քեզէ։
 Քաւ լիցի՝ թէ որոնեացեա զայլ իմն
 բարութիւն։ Խնդրեալ զբարին քո։
 Անք բարի, բայց միայն Լ'ստուած։
 Լ'յս լիցի բոլոր ստացունած և աղքայ
 ութիւն քո, նորոգմ եւն ամ բարիք,
 և բովանդակքն դանձք։ Արուս, Լ'ծ

բողորն է. այնմ, աշխարհս ոչինչ է :

6. Որինչ սրայծառափայլ՝ և որինչ մեծագոյն երեւի նաշխարհում, ունայն է՝ վերերեւոյթ է ոչինչ է :

Օ մէ՛ զարմանաս՝ մինչ տեսանեսս ըմարդիկքս, ոսկեաւ և ծիրանեաւ պաճուճեցեալս՝ և զջոկս ծածայիցն՝ ի սպասու վառեցեալս : Հանդէս է : Յուցանին բովանդակքն սոքին՝ այլ ոչ ստանին . և մինչ հաճոյանան՝ անցանեն . Ոչ ներդգամ զհաւատին այսմ իրի, ի համալտարանէն լիկիա կանէ . կամ ի ստոյականէն դատատանէ . ոչ ի խաչէն Վ. Ի, և ոչ յաւիտենականէ իմաստութեանէն Վ. Ե. այլ յ'ինքեանէ աշխարհէ՝ և յ'ինքեանց գերեայն ունայնութեանց : Սուր համանայ՝ փարթամութ. կարողութե՛ք՝ և սրտուովք գերազանցեցելոյն քան զնամահկանացուն՝ յ'այնմ ժամանակի Վ. ումարէ՛ զակճիւռս . և ի խմբել բազմականացն՝ զնամ ոչինչ գոլ բարբառի : Օ ոչինչ (ասէ) ունիլ համարիմ ինձ : Եւ զպատճառն յարակցէ : Որքան տեսանեմ զՍուրաբէոս՝ նստեալ առջի դրանն արքունի : Ո՛, ծանակելութեանս .
 ո՛ կու

ն կուրու թեան: Բազմիցս ընթեր
ցայ՝ և լուայ, զամ՝ ոչինչ գոլ՝ բաղ
դատու թիւ բարւոյն, զոր ծնանի աշ
ռաքինու թին՝ և զոր սնուցանէ յաւ
խտենականու թիւնն: Բայց աստէն՝
տիր ներբախտիք եղեն, և առաջի
ոչ ընչին երևեցան ոչինչք: Աշինչ ու
րեմն առնես, եթէ զոչինչ քամա
հես: Բամահե լի է ինչ՝ որ՝ ի քեզ
գոյ, զի լինիցի ինչ: Օսպել սրարտ
է զցանկու թիւնն, և ունիլ իբր լի
կապանօք. զի սովորեացիս սրաշտել
զաղքատու թիւնն՝ և կիրառնամբ
իրացն, ստորաջափել զիրան զին
քեանս: Բրդ՝ դիւրապէս քամա
հեսցես զամ՝ եթէ յարաժամ մտա
ծեսցես՝ գոլ քո, մահկանացու:

Վլուխ. Է:

Յաղափս Բարիտաւեան: Տեղ Բարիպոյն:
Վործ. պարճապէս և գեղն Բարիտաւե:

1. Բ. Բրկանամ բարկու թեանն:
Սա միայն է արդար բար
կու թիւն. ընդդէմ գաղանին կա
տաղւոյ և անիծեցելոյ, լի դէմ ըղձին
ան

անգապի. և աղմկայուզի. որ թէ
անգամ և լեթ գիմեսցէ յ'ոք ոչ թո
ղու 'ի նմա՝ զհետս մարդկայնոյ բնու
թիւ. Սարկութիւն, կարճ խելագա
րութիւն. անկար ինքեան. զինուց՝
և տանջանայ ծարաւի. ուծացող
գեղոյն, և մոռացող բարեկամուէ.
գիմէ, 'ի մէջ ինքեանց խկ սուսե
րաց՝ զի գոնէ այլում փասեսցէ.

Սմենեին հանգոյն փլմանց, որք
յոյր վերայ անկեալք ճնշեն. փշրին
անդրէն և ինքեանք. Սմ գեղեց
թիւ. թողո՛ւ զբարկացողսն. Քանզի՝
բոցանան և արտափայլեն աչքն, ու
ռին երակքն. գիզանան հերքն.
կափկափեն շրթունքն. կրճեն ատա
մունքն. փրփրի բերանն. և յարտա
գոչմանէ կատաղւոյ ձայնին՝ ճոճայ
պարանոցն. Ոչ ուրուք մոլութեան
երես, զազրագոյնէ ամին. Սյլան
դակի գէմքն՝ կնճռատի ճակատն,
խրոխտառոցէ գլուխն. դողգոջան
ոտքն՝ և դափր հարկանեն. սպառնն
ձեռքն, և բոլոր մարմինն տգեղակա
նիւ խիղախմամբ՝ շրջաբերի աստան
դական. Յաւել ևս, զողորջող շարժ
մունսն. զսպառնական ձեռսն. զբա
խեալ

խեալ գետինն, զհարեալ կուրծն •
 զճողեալ հերոն • զսլաւառեալն սրաւ
 մուճան • և զարիւնն եռացել շուրջ
 զսրախն, և տապալեալ • Օ որպի
 սի կարծես գոլ ի ներքս զողին • ո
 թոյ արտաքին սլաւկերն՝ այսպէ՛ս
 գարշելի է • Որպէս ձեւակերպեն
 վիսրասանքն՝ զցոյցսն դժխայինս,
 վառեցեալս բոցովք • օձապատապս՝
 ահագնագոյն, որք ելուղանիցեն ըզ
 դղրդիւնս • Եւ յնպիսի է և ձեւակեր
 արութիւն բարկացողին • զազրալի
 արիւնսթաթախ • սրտմտայոյզ • ան
 ողորմ • և գաղանայնոյ կատաղութե
 հանգունակեցեալ • Եւ յլքն մոլու
 թիւնք, կարեն ծածկիլ՝ և ի թագս
 տեան սնանիլ • Բարկութիւնն՝ հրա
 պարակէ զինքն, և ի դէմն վաղէ •
 և իբր զկրակ՝ հրդեհէ զամբ որքան
 մեծաւ հոգաբարձութիւն ջանասցես
 ծածկել զնոս, այնքան առաւել յոր
 դորի • Չգիտէ զեղանակն, և ոչ սան
 ձիւ նուաճի՝ այն, զոր ստացեալ ու
 նի՝ բարկութիւնն •

2. Եւ և մնացեալքն մոլութիւնք,
 կոպարիւք իմիւք բացորոշեցելովք,
 ներազօպինս բարկութեանն, չիք
 ինչ

ինչ անշոշափ. և ոչ ինչ է անմեր
 ձենալի. ընդդէմ ինքեան երկնի,
 մարտնչիմք բարկութիւն: Աստուտ
 հայհոյութիւնք, աստուտ տրտունջք
 ընդդէմ ԱՅ: Աստուտ շարժին
 վիճմունք յ'ամբարշտաց, զնախա
 տեսութիւնորին: Այ միայն բարկա
 նամք այնց. յ'որոց վիրաւորեցեալս
 համարիմք զմեզ, այլ ևս 'ի մտած
 մանէ յապառնւոյ զըստարտութեն
 զկծիմք, և տապիմք. և որ անիրա
 ճիւղն իցէ 'ի մեզ. բազմիցս հաւա
 տամք, մտածականաւ ստիւ, թէ
 անդարար: () յժ ուշիմագունեղք
 եմք 'ի մոլութիւնս: Այ և բազմիցս
 ոչ գիտեմք, թէ որոց բարկանամք.
 և սակայն բարկանամք: Այլ եթէ
 չիցէ որ'նորում խորտակեսցի թափն
 այն, ընդդէմ մեզ ինքեանց սրտմը
 տիմք: Արդ՝ զի ծանիցես իսկապէս,
 թէ ոչ միայն 'ի զըստարտութենէ՝ և
 յ'անիրաւութենէ ծնանի կիրս այս,
 իմա խոհունակաբար. զի զկատա
 ղութի մերոյ բարկութեն, զգան
 ևս այնք, որք ոչ վնասել կարեն
 մեզ, և ոչ նախատակոծս առնել:
 Այսն որոց բազմիցս, պատարեմք
 զպատ

զպատմութեանս. հարկանեմք զգետ
 նի՝ զանօթս. խորտակեմք զգրիչս,
 ծռատեմք զթուղթս, մինչ ոչ կա
 րեմք առնել նոքօք, ըստ կամաց մե
 րոց: Սոյնն և բազմիցս՝ ի սրտմտու
 թիւն կոչէ զմեզ. կամ բաժակն կոր
 ծանեալ. կամ սեղանն պղերդագոյն
 եդեալ. կամ պաշտօնեայն, յամրա
 շարժ, կամ ճռռումն աթոռոյն, և
 այլք համանմանք բազումք, որք
 զբարկութիւն մեր, ոչ արդիւնաւո
 րին, և ոչ զգան իսկ: Սոյնգունակ,
 և երիվարն ընկրկոտ և սանձ ընկէ ց
 շունն վայրահաչ. և ծղղարձակքն
 թռչկունք. յանդգունք ճանճիցն
 թռչտմունք, և կամ խայթումն մո
 ծակաց, ընդոստուցանեն զդիժումն,
 և զանհամբերութեան մերոյ ողբան
 զպատիժն: Տես թէ որքան մտայե՛
 ղիցես: Յիրաց անզգայնոց, և ի
 կենդանեաց ստրկագունից, պահան
 ջես զպատիժդ, որոց յանգէր զքոյդ
 մանաւանդ խրատել զխելագարուի:

3. Լ՛րդ՝ եթէ հաճոյ իցէ նշմա
 րել զվնասակարութիւն, և զգործս
 բարկութեանն, արդարեւ ոչոք ժան
 դամահ, զայնքանս սաստակեաց ի
 մարդ.

մարդկայնոյ սեռէ, որքան բարկու
 թիւնն: Ահարկեա՛ն զսրախողխող
 մունսն. և զվտանդոն քաղաքաց, և
 զտապալմունս ազանց պէսպիսեաց:
 Տէս զձեռագործ մահան, և զգիւ
 դէզն սարանելոցն, և զհեղեղս ա
 րեանցն գետայեալս: Հայեանց՝ ի հի
 մունս ազնո՛ւականացն քաղաքաց,
 որք հաղիւ՛ թէ երեւին: զոտա՛ն, բար
 կու՛թին տապալեաց: Հայեանց յ'ան
 մարդաբնակ վայրան և յ'անապա
 տացեալ երկիրսն. զայսոսիկ՝ եկու
 բարկո՛թւին: Հայեաց՝ ի տունսն հրո
 դեհիցեալս, և յ'աղբիւրս՝ թունիւք
 ապականեցեալս: Տէս զաղգատոհ
 մունսն բնաւին ջնջեցեալս. զայսի
 սիս անօրէնութիւնս, առգործեաց
 ինքն բարկութիւնն: Օգազանաց
 գումարս կոչեսցես, ոչ զմարդկանց.
 միայն՝ զի նոքա՛ հաշտք և համբոյրք
 են առ միմեանս, և սոքա՛ գիշատ
 մամբ, զիրեարս սատակէն: Ասաս
 հի մոլութեանս այսմիկ՝ աւերածու
 թիս այս: զի մերկացուցանէ զմարդն
 ի նմանութէն Ա. Ե, որոյ գործքն
 անգործունք են. կուրացուցանէ ըզ
 միտն, զի մի՛ տեսցէ զճմարիտն, և
 մի՛

մի այլոց զեկուցմանց հետեւիցի . շփոթէ զբովանդակ զօրութի հոգւոյն և խամբէ, այնքան, մինչ զի չարաչար քանդեալ ապականէ զբոլոր մարդն . և սակայն հաղիւ հաւատանի, ներգող 'ի նմին ախտոս այս, զազրալի : Յոյժ փառաւորագոյն համարին մարդիկք զբարկանաւն : Բայց հարկաւոր է մատիլ առ դեղաբուժիչս, որովք մոլար կիրս այս, թէ և ոչ բարձցի ամենեւին, դոնէ ընդ իշխանութի բանավարութեն նուաճեացի, և ստիպիլ կարիցի, առ փրկական եղանակն :

4. Յառաջ քան զամ յոյժ բարւոքէ, քամահել փոյթընդոստ, զնախկին զկծեցումն բարկութեն, և դիմամարտիլ ինքեանց սկզբանցըն : քան զի եթէ սկսանիցի ածել 'ի կոյնն թիւրահակ, դժուարին լինի անդրադարձումն առ փրկութիւն : Լրացէ, որքան կամեացի, ոչ որ քան թողացուցես : Յորժամ թըշնամին 'ի դրունս հասանէ, ոչ առնու զեղանակն 'ի դերիցելոյն : Սի դիւրագոյն է ոչ թողացուցանել զաճեղածուն, քան յետ թողլոյն, հաւնողել :

մօղել։ Ս երնագոյն և կարգաւորա
գոյն մասն աշխարհիս՝ և մերձաւո
գոյնն աստեղաց, ոչ յ'ամսոյոյ նեղի.
և ոչ 'ի մրրկաց վրդովի՝ այլ աղան
է յ'ամենից աղմկութեանց. վայրա
գոյնքն են որք զշանթս արձակեն։
Սոյնդունակ և վսեմագոյն ոգին,
ցանգ խաղանդ՝ և բարեկարգ, և ե
ղեալ 'ի հանդարտականում կացու
թէ, ճնչէ 'ի ներքս զչարիսն՝ յ'ո
րոց ծնանի բարկութիւնն. և խօսից
իւրոց սակաւիկ իմն տայ զանձնիշ
խանութիւն. զի գիտէ, թէ մինչ
բարկանայցէ՝ ոչ բառնի չարն, այլ
ծանրագոյն արառոցի։ Սրալէս թրու
չունքն՝ մինչ կայտուեալք բախնն
զծօղակն, զրկին 'ի բնաւից փետրոց
իւրեանց. այսպէս նմ որտմտութի
զարգանայ՝ 'ի տանջանս իւր։ Մաւ
ել վնասէ բարկութին, քան զբար
տութիւնն։ Սր բարկանայ, արհա
մարհեցեալ համարի զինքն՝ յ'այլմէ.
իսկ ճշմարիտ ներազննօղն իւրեան
ինքեան, ոչ լինի վրէժ խնդիր՝ զի
ոչ գգայ։ Սրէժ խնդրութիւնն՝ է
խոստովանութի կսկծանաց։ Սէ մե
ծասիրտ, որ խաժանէ զխաժօղն։

5. Մինչ լսես զձայնն չարաբա
 նին. իսկոյն մտախոհ լիւր. ոչ զինչ
 լուիցես ի նմանէ. այլ թէ զինչ
 վայելիցէ խօսիլ քեզ: Այլ սարտ
 այնքան ներազննել զչարակնութի
 օտարին, զի զսարգութիւն քո ազ
 միւնցէ: Եւստուած՝ որ զամ կարէ,
 այսոյքանեաց վատթարից արանց
 համբերէ. դու՝ վատթարագոյն ա
 մենից, և ստրկագոյն՝ չկարես կրել
 զնախատն միոյ: Եւ իծաղելի է յոյժ.
 զի դու ոչ թողուս զչարութիւն քո՝
 զոր կարես, և զայլոյն բառնալ ջա
 նաս՝ զոր ոչ կարես: Եւ թէ այսքան
 մեղաց սարտական ես, զորինչ և
 կրեսցես՝ ոչինչ է բաղդատութե՞զ գե
 հենոյն, զոր արդիւնաւորիս: Ա՛յ ես
 դու. որում ունկանն տաղտկանալ
 անպատէ՛հ իցէ: Ար զըսարտէ, մնա
 սէ ինքեան՝ զի մեղանչէ. քեզ զինչ
 չար սրտասհի: Եւ յն՝ որ յաճիտենից
 վճռեցեալ է վոքոյն փրկութե՛ն:
 Եւ զի զինչ ասէ Եւ. եթէ թողու
 ցուք դուք, և ես թողից ձեզ:
 Եւ որոտմանէս յայտմանէ եթէ ոչ
 ընդոստնուս, ոչ նեղես՝ այլ մեռեալ
 ես: Տալի՛ է ներումն այլոցն մոլու
 թեանց

Թեանց, զի քոյոյդ ընկալցիս:

Ն. Եւ այ բառնալ արժան է ի մտացդ՝ զխաբէական գրգռութիւն բարկութեանն: Եւ յ' 6^մ, ոչ բարեպէս ողջունեաց զիս: Եւ, զսկը սեալ խօսն իմ, վաղվադակի եհատ՝ միւսն՝ յետո գարծոյց յ' ինէն զերեւս իւր: Եւ պակասին առարկութիւնք և նշանք կարծկոտութեանց. զի միշտ դիւրահաւանք եմք առ չարն:

Եւ ծագոյն մասն զբաւարտութեն, բաղկանայ՝ մոլութեամբ մեկնչին:

Եւ որոյ հարկաւոր է պարզամտութի, և բարեհամարութիւն իրացն:

Եւ զհակառակ քեզ զդատաստան բացագոյին, և լիցի քեզ մոլութիւն կարծկական՝ թէ զոր յ'ակամայ լըսեմք, յօժարապէս հաւատամք. և նախ դատիցիմք՝ բարկանամք:

Եւ իշտ տալի է միջարկութի ինչ ժամանակի. զի զձգմարտութիւնն, օրն ցուցանէ: Եւ փոքու իմն իրի գուքո դատիլոյ, թանց վկայից ոչ փորձին իրքն. իսկ զբարեկամդ՝ դատապարտես նախքան լուիցես զդատն:

Եւ վաղվադակի հաւատալ իրացն լսեցելոյ, առն անխոհեմի է: Եւ ազուրկստեն

տանն՝ զի խաբեցեն զայլս, և յոգուէք, զի անդ խաբեցեալք են։ Արասէ՛ ՚ի ծածուկ՝ ինչ. գրեթէ ոչ ասաց։ Օ ի՞նչ անօրինադոյն, քան հաւատալ ՚ի ծածուկ, և յայտնի բարկանալ։ Եւ մարդ տեսանել զամ, և լսել։ Զառնու զզրպար տութիւն՝ որ ոչ գիտէ։

7. Յորժամ իմանաս, թէ այս ոմն չարաբանէ՛ զքէն, հարց զխորհմանս քո, մի՛ թէ նախկնադոյն խօսեցեալիցես դու. զնմանէ։ Իւ խորհեաց՝ թէ զորքանեաց բազմաց խօսիս։ Համոզագունեզ առնէ զքեզ՝ քոյդ բաղազանութի, եթէ զքեզ ինքնին քննեացես։ Վանգիցուցանէ քեզ, թէ ընդէր ոչ ներես օտարին վախճոտութեն, որ ոչինչ զլացար քոյոյ խենեշութեդ։ Ընդէր զստատացսն հալածես, որ ինքդ ուխտադրուժես. զմէ՛ լինիս անաչառ քինախնդիր հաւատոյ. որ ինքդ հաւատադրուժես. հիմ չնորհես քեզ վստահիլ յայլս, և ՚ի քեզ ոչ կամիս։ Եւ իշումն ած. ոչ միայն զոր կրեսդ. այլ և զոր արարերն։ Օ որինչ յայլում ըսողտանես, ՚ի
ծոց

Տոց քո գացես: Ամենեքեան չարք
եմք. տալի է ներումն մոլութեանն
հասարակի: Այլ թէ զոչինչ այնպիսի
արարեր, սակայն կարեն առնել:
Ար կայ, զգուշ լիցի, զի մի՛ անկցի:

8. Օհնչ նորագոյն լինի. եթէ
վնասէ թշնամին. վշտացուցանէ բա-
րեկամն, յանցանէ որդին. մեղանչէ
ծառայն: Ամենեքեան սոքին այն
պէս են սովորականք, որպէս վարդն
ի գարնան, և պտուղն յամռան:
Արպէս հարկաւորէ զբանոդացն ի
հռչակաւոր տեղիս մայրաքաղաքին
աշխարհակալի, ուրեք անկանիլ.
ուրեք արգելանիլ. և յայլ ուրեք
թաթալիլ ջրով, այսպէս և ցնդե-
ցելոցն և տնտանեցելոցն ընկենումս
յ'այսմիկ, բազմադիմիք սրատահին
վշտակրութիւնք, և դիմամբոստու-
թիք: Ոմէ բարկանասմինչ զրաբ-
տիս յ'առնէ չարէ: Արար՝ զոր իւրն
էր. իսկ դու՝ եթէ բարի ես, զգործ-
առն բարւոյ ի կիրանի: Չանա՞ զի
զնա՞ բարի արասցես: Այց այս ոչ
լինի քինախնդրութիւն, այլ համբե-
րութիւն, և շնորհառութիւն. և եթէ
ոչ բարի, գոնէ բարեհաճ արասցես
դնա.

զնա. և եթէ չի՞ զոք, առանց կար
ծեաց, լաւս գոյն արտադործեցես
զքեզ: Եւ վատահամբաւեաց
զքեզ, և ծանրաբար թշնամանեաց:
Իսկ դու զի՞նչ: Այ՛ հաւատամ:
Եւ եթէ ասաց ինչ՝ պատրեալ ՚ի
մոլորութի, ասաց. ո՛չ չարամտու
թեամբ, այլ բարեաւ նախանձու,
զօրավիգ լինիլ կամեցաւ. կամ իս
կասէ՞ս վիրաւորեցեալ եղև յինէն:
Այ՛ կրել զքաղարտութիւն, զոր նա
խագոյն արարեր: Եւ դարև զմեղն
զայն գործեցի. պարտական եմ. զո՞յգ
է, զտեղի տալ արդարութեանն:
Իսկ զո՛ւր դատաստարտիմ, և ա
ռանց մեղանաց: Օ ի՞նչ փոյթ անտխ
հետեւեցայց Վրիտտոսի, և ասացից
ընդ մարգարէին: Ի դու եղէ և ո՛չ
բացի զբերանիմ, զի դո՛ւ արարեր:
Եւ արքն կամ ասացունածքն այլոց,
չինին քեզ չարք. և եթէ իրաւա
պէ՞ս լիցին չարք, յայտ է թէ չարւո՞ք
վարեցար նոքօք: Եւ յսպիսիքէն,
օրսպիսիք և կիրառումն նոցին:

9. Արէ պատճառ զքաղարտութի:
Կործիքն: Իսկ զկարծիս վնա
սոյն, և ո՛չ ինչ նեղեցիք զքեզ:

Այնչ

Այնչ իր մերձի ոգւոյն, կամ շար
 ժէ զնոյնն, և կամ 'ի նմին ներսամտէ.
 միայնակ ինքն, շարժէ զինքն, և
 զորպիսի դատումն առւերցէ, այն
 պիտիք լինին նորին, որք նմա պատա
 Տին: Այնչ վնասէ զքեզ, եթէ
 ոչ դու ինքնին վնասեացես քեզ:
 Բայց չար է (ասես) նա որ հալածէ
 զիս: Համբեր. տացէ այլում զսպ
 տիժն, զոր տալոյն էր քեզ. և անդ
 ետ ինքեան, զի մեղաւ: Բայց պըճ
 նեալէ բանականութիւն ընդէր ոչ
 հարժէ զպակասութիւն իւր: Եւ
 դու որ զարդարեալդ ես բանա
 կանութեամբ, զմէ ոչ զսպես զան
 համբերութի քո, ընդէր ոչ յաղ
 թես բարեաւն՝ զչարն: Օ մոլո
 թիս այլոց՝ յաչադ ունիս, և զքոյսդ
 'ի թիկունս: Բայց արա՛, որոք և
 իցես դու, որում քաղցր թուի քե
 նախնորութիւնն. ահա՛ արի քեզ
 հրաման ցանկացելոյ վրէժխնդրու
 թեդ. այսու սակայն արդարեղի՛ն
 օրինի՛ն, զի 'ի մեծագունէն սկսցես:
 Անդ զբարտութեանն, նախա
 գրեացէ զվրիժառութիւնն: Օ ան
 բազոյն թշնամի քան զամ, ունիս
 զբար

զբարկու թիւնքո. սա առաւել զբարկութեաց զքեզ: Ի սմանե՛ սկսիլ զվրէժինդրութիւն: Ընէն խնդրե լիք՝ ի հրապարակս, հակառակորդք, մինչ չարեկամն գոյ՝ ի տան: Ողատոն, բարկացեալ ծառային, արգել զձեռն իւր, զոր վերացուցեալէր ի հարկանել, ասելով. հարկանէի, եթէ ոչ բարկանայի: Եւ իսկ ամեցաւ զբարկացողութիւնն ձաղել, քան զծառայն. արժանագոյն համարեալ գանից՝ զտէրն բարկացող, քն զծառայն սղէրդ: Արքան համեա իցէ ոք, այնքան հզօրեղապէս ճընշէ զբարկութիւնն:

10. Իստաւորքն, և վերակացութիւն ժողովրդեան. ցուցանել պարտին երբեմն զբարկութիւն և ի գործ ևս ածել, այնպէս սակայն, զի մի յառաջեցէ քան զբանականութիւն, այլ իբրեւ աղախին, հետազօտիցի նմին: Ազղելի և խրատելի է որ մեղանչէ, բայց թանց բարկութե: Եթէ այր բարի չարագործացն բարկանալ մարթիցի, բովանդակ կեանն նորին բարկացողութեամբ անցանէ: Օհ ո՛ր լինիցի սրահ, յորում ոչ տեղ

ցէ զպարսաւելիս : Բայց այսնո՞ւազի,
 եթէ այնքանիցս արտաքսեցէ յ'ին
 քէնէ զբարկութիւն, որքանիցս պա
 հանջեցէ պատճառն : Աւայսպէս,
 այր հանդարտ, և արդարամիտ,
 զայնպիսի դութ ունիլ պարտի առ
 մարդեցեալն, զորպիսի ունի բժիշ
 կն, առ խելաց նորաժէտսն : Արպէս
 ոչ վրդովիս 'ի տառնամանեացն՝ և
 'ի տապօցն՝ որք 'ի մրրկացն յուզե
 ցեալք, ներածեն յանցօղսն, զիւ
 բեանցն փոխարժութի, սոյնպէս և
 ոչ բարկանալ պարտիս զըսարտու
 թեանց՝ և անիրաւութեանց վասն
 զորս սովորեն ներածել մարդիկքն
 ապիրատք, ըստ բնածնի իւրեանց
 բարուցն : Հիւանդքն անըմբերք
 են, յորս չի ինչ առողջութի : Հոյժ
 կակծագոյն վրէժխնդրութի և ընդ
 դէմ արհամարտին, ոչ խնդրել
 զվրէժ 'ի նմանէ : Այլ զքեզ խոցո
 տեաց, զի ցաւիցիս դու : Իսկ եթէ
 ոչ ցաւիս դու, ցաւիցի նա : տեսա
 նելով զփափկութիւն արհամարհա
 նացն յափշտակեցեալ յ'ինքէնէ :
 Պտուղն զըսարտութե, կարի՛ իմն
 եղեալ գոյ, 'նզգայութեան, և 'ի
 բար

բարկութե կրողին: Այսպիսովնքն՝
 եթէ բարկանաս, թուին ծանու
 ցեալք: Իսկ ոչնչանան՝ արհամար
 հեցեալք: Բայց՝ անվայելէ (ասեո)
 անարգիլ, և զխամբեցեալ պատիւն
 ոչ վերանորոգել: Անաւանդ ան
 վայելէ երկնչիւն, անարգիլ, զի չե
 կնչի յ'այնմանէ: Եթէ ոչ, որ արժա
 նինէ անարգանաց: Այնպիսի
 իմաստուն յ'այն, զոր ենթադատե
 ցեն մարդիկք, անվայել չաբար:
 Աիք՝ անվայել նման, բայց՝ ի մեղաց:
 Արհամարհիմ (ասե) յ'ումեմնէ,
 ինքն տեսցէ: Աս ջանացից, զի մի
 ինչ գործ իցեմ, կամ խօսիցիմ արժա
 նի արհամարհանաց: Ատէ՝ ո՞ք զիս:
 Տեսցէ: Աս եղէց բարեհաճ և բա
 րեգութ առ ամենեւեան: Այսպէս
 այսպանեալ լքանէ զչարութիւնն
 ասիւրատից, անյաղթ համբերու
 թին: Աւհետեի Այ, ներօղն յան
 ցաւորաց, որ համբերագունեղնէ,
 և զանօրէնութիւնս մեր, իւրով
 բարեբարութիւն յաղթէ: Աեծա
 գունեղի սրտի է, ոչ ճանաչելն
 զզրպարտութիւն, քան թէ ներելն:

Գլուխ. Ը:

Յաղագս 'նախանձոտ' և ծուլութեան:

Աստուծոյ խնայողութեան, և
սպէշականութեան

1. **Ա**նախանձոտ՝ վրէժ ինդիր
ինքեան. նախ զիւրն աղիս
խարչատեալ քայքայէ, քան զբարիս
ընկերին: Պատիժքն վրիժառուք
այլոց մոլութեանց՝ զկնի հետեին
նոցին. իսկ սորինն, յառաջել ևս սո
վոր է: Վանդի 'նախանձոտն, զեր
ջանկութիւն օտարին՝ տանջանս առ
նէ իւրեան. և'ի գիրութենէ դրա
ցւոյն՝ նիհարանայ ինքն: Սխանդա
մայն մեղանչէ՝ և պատժի, զոր ժան
դամակս այստիրապիտեաց: Վ. յլքն
մոլութիւնք՝ հակադրին ոմանց բա
րեաց. իսկ սո, թշնամի է համայնց
բարեաց. և խանդարէ զբնութիւն
ամենից իրաց: Հակառակի Վ. ծայ
նոյ բարութեանն, որոյ յատուկ է՝
հաղորդել զնա՝ բարիս իւրացինս.
հառակի կացութեան երանելեացն՝
որք զերջանկութիւնն այլոց, իբրեւ
գիւրեանցն վայելէն. հակառակի սի
րոյն

ըոյն քրիստոնէականի, որ և զբա-
րեաց թշնամւոյն ուրախանայ. հա-
կառակի ևս օրինի բնութեանն, որ
հրամայէ զամբարիս մեր՝ կամիլ ևս
այլոց: Օրորինակ ակն ատարայել
այնու հիւանդութի՝ զոր բժիշկք
խտտացաւ անուանեն՝ յամենից պայ-
ծառութեց նեղեալ խուճապի, այն
պէս և նախանձոտն, յառաքինութե-
թի՝ և՛ի ճոխութի օտարին՝ չարչա-
րի: Եւ, ախանձ ասի՝ զի ներախանձի
ի բարեզարդութենէ, այլոցն:

2. Եւ, ախանձի սատանայ, բայց մի-
այն մարդկան, ընկերացն՝ և ոչ ու-
մեք: Իսկ դու գոլով մարդ՝ նախան-
ձիս մարդկան, զոր և ոչ դեքն առ-
նեն: Եւ այս է, փոքր ոգեացն՝
և իւրեանցն ենթադատմամբք,
վերջադատողացն զինքեանս. զի ոչ
նախանձէիր այլում, եթէ ոչ համա-
րէիր զնա՝ լաւագոյն՝ և գերագոյն
քեզ: Ասմիս աննախանձ լինիլ:
Եւ պերեա՝ զհոսանուտս բարիս աշխար-
հիս այսորիկ, և սիրեա՝ զյաւիտենա-
կանսն: Ահա յաւիտենականութեն՝
մահ է նախանձու: Այլ կարէ նախան-
ձիլ մահկանացուս բարիս այլոց, որ
յան

ցանկայ միայն մշտնջենաւորին :

Ա որ իշխան նախանձեցաւ երբեք սարկադունից ծառայութեանց արհեստիցն՝ դերձակի, կամ կօշկարի : Այլ պարահակէ զինքն ՚ի ստորինա, միտն՝ զբաղեցեալն վսեմիւք :

Միթէ չէ՞ բաւական քոյովքդ նեղիլ յոգնագիմօք չարիւք, զորոսունիս՝ եթէ ոչ վշտագնեսցեն զքեզ և բարիքն սցլոց : Այլ երբեք լինիս երջանիկ, եթէ տանջեսցէ զքեզ երջանկագոյնն : Միթէ կարծես՝ թէ բարիքն որոց նախանձիս, յափշտակեցեալք յ'այլոց՝ կարիցեն առ քեզ անգրանցանել : Անի մերձաւոր քո զինչս, ծաղկեալէ դիտութիւն՝ գերազանցէ զքեզ իշխանութիւն և պատուով : Համայնքն սորին՝ լինին քոյք, եթէ սիրեսցես զնա : Յոգնագունիւք փարթամանայ՝ որ սիրէ զօտարինն :

3. Եւ արագուղեմ աստէն ընդ նախանձուն՝ և զծուլութիւնն, զի երկաքանչիւրն՝ վհատութի է, և տրրամութիւն : Այն, զբարւոյ օտարին : Այն, զխւրոյն : Արկոքեանն՝ առ փոքրասիրտսն պատշաճին, զի զփոքրիկն
սպա

սպանանէ նախաձն։ Ա՛րդ՝ ծուլու
թի՛ն, է՛ վհատացելոյ՝ և հիւանդո
տի ոգւոյն, որ կրէ զձանձրութի՛ բա
րեայն հողւորականաց. որ զարհու
րեցեալ ՚ի մեծութենէ՛ և՛ ՚ի դժուա
րութենէ՛ իրին, յ՛ոչինչ գործ մտա
նէ՛ արժանի մարդկան։ Կամի՛
և ոչ կամի պղերզն. մշտայե՛ղ՝ և ան
հաստատ. բեռն ինքեան, այլոյ թա
խանձ. և յարատեւեալ լքմամբ
իւրով, գրկէ զիւրն պատիժ։
Հանգոյն գնդակի, որ ընծրում թէ
պէտ պտտի, սակայն ոչ արտելանէ.
և այնպէս շարժեցեալ ՚ի զօրութի՛
խարաղանին, մնաց ցանկ մշտակաց։
Կարես հաստատել, թէ կամեցեալ
իցէ նր զիր ինչ, բայց ոչ արարեալ։
Տօլանդակքն արարք նորին, աղ
ճատմունք են. և զօրէն ջրոյ գաղջի,
զարտափսխումն վերակոչեն, և զդու՛ե
ցուցանեն. ոչ միայն զմարդիկս, այլ
և զնձ։ Ուրեմն վայրապար յուսա
փրկութեան, եթէ ոչ ՚ի բաց եղեալ
զշրտնական թուլութի՛ քո, զաղնու
ականագոյնս վերընկալցիս զոգիս.
և օրագունիւք խթանիւք ստիպես
ցես զքեզ ՚ի մեծամեծս։ Որպէս
հաւ,

Հաւ առ'ի Թռչիլ, սոյնպէս և մարդն
 ծնանի առ'ի յաշխատանս։ Եւ զի
 սրակասիցին աշխատքն, որք վ'ս Լ.Յ
 առնին, վերադիզէ կենցաղս այս'ի
 վերայ անձներ ումեք, զզանազան
 տեսակս սրտոժոյ։ Սրբան տքնի'նա՛,
 զի գումարեացէ զինչս։ Սրբան զա
 ռածի տա՛, զի առ ցանկացեալ պա
 տիւն հասցէ։ Ս'եծագունիւք տա
 ռասպանօք սրաշտին մոլութիք։ Իսկ,
 եթէ զհոսանուտս զայսոսիկ բարիս,
 այսքանեաւ քրտամբ ջանաս գնել
 ընդէր ոչ առատրեա՛ զհոգաբարձու
 Թիս զոյգ սոցին, ստացման երջանկա
 գունեղի յաւիտենականութեանն։
 Լ.Շ, պատկառեաց յուլանալ յի
 թիս յ'այսմիկ։ Սզագունեղէ աշ
 խատն, վարձն յաւիտենական։ Ս'չ
 ինչ գոյ այնքան կարծր, և դժուա
 րին, զոր մարդկայինս միտ ոչ յուզ
 Թեացէ, օգնութեամբն Լ'Ժ այնով։
 Հոգաբար լատահեաց. և դժուա
 րութեանց երեւմունքն ուրնչանան։
 Օ որինչ հրամայեաց ինքեան մեծա
 սիրտն, ընկալաւ։ Լ.րա՛ զոր կա
 րեա, զամենայն կարացես։ Լ'Ժ,
 օգնէ արարողին։

Յաղագս հայարարութեւն. ամբարտաւանութեւն
 և անախառնութեւն: Գաղափար հայարարին:
 Ունայնութիւնն արժանապատուութեանց, և
 Հրանգ: Փայցանն չարիքն. և ապէ
 զանի նորին.

1. **Ս** Ուրթիքս այսոքիկ՝ հպարտութիւն, ամբարտաւանութիւն՝ և անախառնութիւն, ազգականք
 են միմեանց. յորոց՝ իբր յ'Սկիհա
 նու՝ բղխեն գետք ամենից չարեաց:
 Քանզի մինչ առաջագնէ մարդ՝ ըզ
 գերյարգոյութիւնն իւր, փոխանակ
 վախճանի՝ յայն ուղղէ զնմ, արհա
 մարհեալ զպաշտօնն Վ.Յ, և յապա
 ռեալ զպատիւնն այլոց մարդկանց:
 Եւ եթէ ոչ բանինմա մուտ'ի փառս՝
 եթէ ոչ անօրէնութիւնք, անօրէնութիւնք
 երթիցէ 'ի փառս. և հորդեա
 ցէ ինքեան զճանապարհ, առ գեղն
 յառաջագրեցեալ՝ խորամանկութիւնք,
 և պատրանօք՝ աւերամբ՝ և տապալ
 մամբ մերձաւորին: Հպարտն՝ ատե
 լի Վ.Յ. անլմբերելի՝ մարդկայնոյ
 սեռի, զնմ ջանս՝ և զգործս իւր,
 6 զ միտն

միտէ՛ ՚ի յափշտակութի գովութե՛,
 և փառաց մարդկան։ Վարժե՛ զինքն՝
 սրատուականագունի սատիճանի ար
 ժանաւոր գող։ և՛ ի նմին յոյժ հաճի
 ինքեան։ **Յ**անդգնաբար մտանէ
 յ'իրս մեծագոյնս քան զիւրն կարո
 ղութի։ յ'ամենայն գործս ներամը
 խէ զինքն։ մեծացուցանէ զինքն յ'ին
 քենէ, անպատկառաբար, անգոսնէ
 զայլն։ Վեղճաւորաբար ձևակեր
 պէ զխոնարհութի, զի հեռացուցէ
 յ'ինքենէ զկարծիս ամբարհաւ
 ճութեան։ **Ն**կեցեալ յ'աստիճանէ
 սրատուոյն, ընու զամենեւին տրտըն
 ջիւք։ յարուցանէ զկռիւժ, և զատե
 լութի։ **Հ**անդէսլ վայրագունիցն,
 ահագնադէմ գաղան ցուցանէ զին
 քն։ **Հ**անդէսլ մեծագունիցն՝ շողո
 քորթօղ ծառայ, և երկիւղալի սրշ
 տօնատար։ **Օ**բարիա, եթէ ունի՝
 ոչ ընծայէ **Վ**՝ յորպէս արժանն է.
 այլ առատրէ ինքեան՝ ամբարհաւ
 աճօրէն։ **Յ**անկայ տեսանիլ յ'ամե
 նեւին։ և զիրաց բարձրագունեղից՝
 զորս տգիտանայ, իբրիւրով փորձիւ՝
 նրբաբար հակաճառէ։ **Օ**բարս
 այլոց՝ հետաքրքաբար որոնէ, յան
 7 է դգնա

գործարար դասէ՝ անաչառօրէն դա
տապարտէ. ուղերձու զմուլութիւն ,
նուազեցուցանէ զգովութիւնսն :
Վիսօսս , և ի գնացս՝ զյօրացումն իմն
նախաբերէ ինքեան , և այլոց զա
նարգութիւն : Ատէ՛ զուղղեցողութիւ
նարտաթիւն , զխրատարանութիւն . զե
կուցմանց ոչ լիկ : Համարի ունիլ
զբարիս , որոց չքանորի . և զորս ու
նի , տիր մեծագոյնս ձեացուցանէ
յաչս իւր՝ քան իյեանն : Այս այնորիկ
զայլանայ , և ի վատթարագոյնս ըն
ընկենու ի մուլութիւնս . եթէ ոչ
մեծարիցի իբր արժանաւորագոյն
այլոց . և եթէ զինքն , և զխրականսն
արհամարհիլ կարծիցէ : Տատանի
օրրոտ նորին մշտաշարժիւք յուղ
մամբք , զի մինչ սրատիւն որումցան
կոյ . գոյ ընդ իշխանութիւն այլում ,
հարկէ նմա վրդովականիւք տենչ
մամբք՝ յարաժամ ալեկոծիլ :
Ահիղեն ամենից մեղաց , է հպար
տութիւնն :

2 . Վեր ի կշիւ . եթէ հան
ճարեղեւ . զորինչ բաղձալիք երե
կնքեզ յաշխարհիս յայսկմիկ՝ զկայ
օերութիւն . զթագաւորութիւնս ,
և

և զբոլոր տիեզերս, հանդերձ իւրաց
 նովք փարթամութեամբք, և բազ
 դատեալ ընդ փոքրկան խմ մասնկի,
 երջանկութեանն յաւիտենականի,
 և տեսցես թէ որպէս հակեալ մաս
 նիկն այն, ծանրութբ իւրով, և
 մղեալ ցնցեսցէ՝ ի վեր զընդհանուր
 աշխարհ. ընդ պերճութեց, և վայել
 չութեց նորին, իբրև զտերև մի թե
 թե ագոյն, որ յափշտակի ի հողմոյ:
 11 Երամբարձ ուրեմն զքեզ, ի յաւ
 իտենականսն, և արժանադործեան
 զքեզ երկնի, որում ծնեալդ ես:
 12 Թափեալ զփքացեալսդ մտածմու
 նքս՝ գերյարգոյութե քոյոյ, և չա
 փակցեալ զքեզ իսկականեօքն բա
 րեօք: 13 Թէ կայսրն, յորդէգրու
 թիւն իւր առնոյր զքեզ, ո՞րք մար
 թանայր բառնալ զարտևուն քոյին
 իսկ այժմ, որդի 14 Ես. արեամբն
 Քրիստոսի վերադնեցեալ: 15 Ինչ
 ոչ մտածես զսկիզբն քո. ընդէք
 ձգես զքեզ յերկրայինս, որք անար
 ժանք են ամենեկին քոյոյ տոհմի:
 16 Բաջալերեաց: 17 Հաւատիկ կոչէ
 զքեզ հայր քո. ի տէրութին երկնից,
 և աստիճանաց, ի ստացունաճն մշտապէս:
 18 Եր

Ս երբնկալ աստէն զթոճահոճ սրտե
 զու թիս . այսու խոստամբն ուռնա
 ցիր . 'ի հօրէս յայսմանէ զաղնուճ
 կանու թիւն քոյին յորջորջեա . ըստ
 նմանու թէ նորին , յորինեա զվարս
 քոյինս : Սա է պողոտայ անստերիւր ,
 որ ածէ 'ի փառն իսկական :

3 . Օրնչ են գաւազանքն թաղա
 ճորականք , զի նչ պսակքն : Փայլա
 կաձե ոտնակապք , և պոյծ առ թշու
 առու թիք . զորս եթէ ճգրտիւ ծա
 նուցեալ էր մարդկանց , ոչ երբեք
 մարտնչէին վասն գահոյից արքայա
 կանաց : Յոգնադոյնք լինէին թա
 գաւորու թիւնք , քան թագաւորք :
 Սեծ ծառայու թի է , բախտն մեծ :
 'Լորին , զորս ամբոխքն , երանեցելա
 համարին , յոյժ տարաձայն զգան
 զինքեանց . քանզի ծանրագոյն յենու
 'ի նոսին երջանկու թին , զոր վարկու
 ցանէ զնոսին ծանունա՝ ժողովր
 դեանն և ռամկին : Յայնժամ գուէն
 զքաղցրունակ պարտալու թին և զա
 զատու թին 'ի գործոց : Յայնժամ
 աստե լի լինի նոցա փայլունակու թին ,
 բնդոր հիանային յառաջագոյն :
 Յայնժամ շրտուցեալք և տորսա
 փեալք

փեղք զերկրաճորացս ունայնութեց
խմաստասիրեն: Յայնժամ երկնչին
'ի մահուանէ, և 'ի սոսկալոյ դատաս-
տանէն Մ. Ե. առաջի որոյ, ոչինչ օգ-
նել կարէ նոցին՝ արժանապատուութիւնն,
այսքանեաւ ջանիւ շահեցեալն,
այսքանեաւ քրտամբ ծնեցեալն,
և գնեալն արեամբ: Մ. Ե. յայնպէս
կեանց ընկենում, թէ աներկիւզ
գտցէ զքեզ՝ դատաստանն այն
սարսափելի: Արխոնարհեսցի այժմ,
բարձրացի յայնժամ:

4. Սողոմ, եթէ կարծես հանդարտիլ
և անքութանալ քեզ, յետ ստացման
արժանապատուութեան: Օ որ վաղ
ուրեմն մարթ եր քեզ, այժմ ոչ է:
Փոքագոյն թոյլէ, 'ի մեծամեծս:
Արքան բարձրագոյն եղիցիս,
այնքան յաճէտ երևելոց են մոլութիւնք
քոյինք: Այն թագչի, որ ընկատարում
կայ: Եթէ նախկինաբար գոյր
քեզ անքութի ինչ, անդ կորեաւ:
Վանգի ոչոք խորհուրդ ազատ
լինի քեզ, զոչոք օր, ըստ կամաց
քոյ կարասցես կարգաճորել և
տրամադրել: Անեծագոյնք են անկ
մունքն 'ի բարձու: Մ. Նդլայր որոնես

նես զհանգիստ անդ, ուր ամենե
քեան զվտանգ՝ և զաշխատ. և բա
զումք զողորմելի զէլն կենի իւրենց՝
դաին: Ակարեն տանել սեղանքն
արքայականք զանկասկածս խոր
տիկս: Սկեռու և ակամբք՝ ըմպեն
զմահեթոյնս: Արքան թաղաւորք,
արեամբք իւրեանց ներկեցին զգա
հոյս: Այրծիւն է կացութիւնն՝ ի
ծայրում. մազակախք են համայնքն՝
և մերձագոյնք դահալիժիլոյ:

Անկասկած ուղի, ընհարթում է:
Արքան յօգնաթիւք, զարմացողայն
և կայթողայն իցեն կաճառք, այն
քան բազմագոյնք լինին թիւք նա
խանձողայն: Արքանունք լինին ան
դէն խարդաւորողայն, և հակամար
տիցն գումարք: Արքան կասկածե
լիք, և երկբայականք են բնաւքն:
Այ հաւատարմութիւն ծառայից.
ոչ բարեկամաց. ոչ որդւոյ՝ և ոչ եղ
բօր: Այց ի տունն գէտնակործ,
չմտանեն ապիրատք: Անկասկած
կեայ՝ որ թագչի: Աերկնչի յ'ումե
քէ, յ'որմէ ոչոք երկնչի:

5. Աթէ տեսանելի զերիւլար ոմն,
կամ՝ զշուն, որ ի մէջ այլոյ անհա
տից

աից իւոյն տեսակի, զիշխանահանն
 առնոյր զարատիւ՝ միթէ արգելուլ կա
 րէի՛ր զծաղրդ։ Բայց դու՝ մեծա
 գունի ծաղեր արժանիւես, եթէ՛ զե
 րազանցել զքեզ քան զայլ մարդիկս
 նիւթես, զի հարստագոյն այլոց, կամ
 հզօրագոյն լիցիս։ Օ՛հ նչ ամբար
 տանանիս հոգդ՝ և մոխիր։ Ո՛չոք
 պարծիլ կարէ, եթէ՛ ոչ իւրով բա
 րեաւ։ Եւ ո՛ր է բարին քո, եթէ
 զամ՝ յ'Լ.Յ առեր։ Ո՛չինչ քո՝ բաց
 'ի մեղաց։ Օ՛ր եթէ՛ առեր՝ հատո՛
 նման զփառս, որ զբարիս իւրս՝ շնոր
 հեաց քեզ ձրի։ Ս'իթէ՛ երիւլար՝
 քան զերիւլար սլատոճահանագոյն
 համարեցեալ լինի, զի առանելունի
 ղյաւրթ՝ և յօլովագոյն զգարի։ զի
 զոսկեճոյլ ունի զսանձ, և զականա
 կուռ զթամբ։ Ո՛չ այլ որ երագոյնն
 է՝ մեծագին համարի, քան զմիւսն։
 Սոյնակս և մարդ, զի մի խելայեղ
 լիցի համարեցեալ՝ մի խնդրեցէ՛ ըզ
 փառս յ'այնմանէ, որ արտաքոյ ին
 քեան է։ Բայց՝ լաճագոյն եմ ասեո,
 և ազնոճագոյն այլոց։ Եթէ՛ զայս
 ասես, անարժան ամենից սլատուոց
 ես։ զի ոչոք արժանապէս վերապա
 տուի

տուի, եթէ մէ միայն այրն բարեշուք՝
որ զհամայնս անդոսնէ զպատիւս՝ և
զփառս: Աշմարիտ աղնո՛ւականու
թիւնն՝ չգիտէ բարձրավ զիլ. և ուր
պայծառասիգու թի կենի՛ կէ, անդէն
և համեստութի գտանի: Արանցն
վսեմականաց՝ ամենամեծ փառք են,
կարի խոնարհեցուցանելն զինքէնս:

6. Անիբ զտկարութիւն որպի
սութեան քոյոյ, ստորաջափեա՛ զմար
մնիկդ. զյոգունս գտցես՝ ի քեզ, ու
բոց վս կորակցիլ մարթիցիս. և զոչ
ինչ՝ որով կարասցես բարձրամտիլ:
Անդոսներ զերկրաջափսն, և զե
մաստասէրսն. բովանդակ երկիրս,
կէտ միէ: Արքան թշուառօրէն մո
լիս, եթէ զթագա՛ւորութիս ընկի
տում հաստատես, և բաժանես ի
նմին զտէրութիս: Անփոքեր՝ ոչոք է
մեծ: Աերկիրս զայս, զոր փքացե
ցելով ճեմմամբ այժմ՝ ներբալո
խես՝ յասրապ ինքն ներբալոխեսցէ
զքեզ. և ոչ ևս յա՛ւելցիս օտանալ
յայնմանէ, զոր վերլուծեցելովք
անդամօք քովք. և նեխեցելօք օդու
ածովք զետեղիցես: Անմին՝ և
նայսմ ոչընչում, շինեա՛ քեզ զմեծա
մեծս

Տե՛ծս՝ և զանմահականս։ Ա՛ստ՝ ըզ-
օրամտութիւնս քոյս, անտ զամբար
հա՛ւածդ՝ մարդէն զանդգամութիւն
հարածեալ լայնացո՛ւ աստէն, զցան-
կութիւնս քոյս, աստէն յօրինեա՛ զճա-
կատս։ անտ՝ զմարտս խմբեա՛ն։

Ա՛ինչ բաղմակի խելագարիցիս, ա-
նագան իմն ծանիցես յապօղ, թէ
որքան ունայնք լեալք իցեն անու-
անք պատուոց։ որքան խաբէականք
պատուագրութիւնք իշխանութեց։
Ա՛պակեղէն է՝ որ ինչ աստէն լու-
սատրէ, մինչ փայփայլէ՝ փշրի։

Դ՛առքն անարիք՝ աճէն յոգնամեա-
ւի միում ժամու, արմատախլին։

7. Ամենամեծ զկծեցումն հը-
պարտութեանն հատեր, եթէ թա-
գիցես։ Ա՛նք է՝ հարուստ յաջա իւր՝
և ոչ սակաւուց իմն, կամ ընտանեաց
իւրայնոց։ այլ զփառազարդութիւն
մոլութեանց իւրոց, ՚ի տեսութիւն
յոգնախմբի ամբոխին տարածնէ։
Ա՛նք զգեցաւ զծիրանին՝ զոր ոչ ու-
մեք ցուցանիցէր։ Ա՛նք յառնձնում,
սեղնում, յոսկեզօծս յանօթս եհան
զխորտիկս։ Ա՛նք լէ հովանեաւ գռե-
հականի ծառոյ, զցոփութեն իւրոյ
զհան

զՏանգէս, միայնակ Տաշակեաց:
 Ի միտքս աւանուծին, ցանկայ տե-
 սափոխից. և ոչ յ'այլ ուրեք հղորա
 գոյն երևցուցանէ, զղորուի իւր՝ քան
 'իմէջ գովարանութեց մարդկանց:
 Եւ զուհի՝ եթէ, գործեաց զմեզը: Ե-
 րկուար՝ եթէ ընթացաւ. ծանօթեթէ
 պտղաբերեաց, զոչինչ և անգրխընդ
 բէն. մարդ կայթմանց՝ և գրուա-
 տից բաղձայ. և ցանկայ ցուցանիլ
 մատամբ, Սակ: Իսկեք եթէ մտա-
 դրագոյն խորհիցիս, թէ ոքք են նո-
 քա՛, յ'որոց գովիլ տենչաս դու՛ ոչ
 ինչ գիւրագոյն քան զխաղանառամ
 կին՝ անդոսնիցես: Ի նդունայնք են
 մարդիկք՝ և յեղեղուկք, զորս խե-
 լագարիլ ասես բաղմիցս՝ որք դատա-
 պարտեն զինքեանս, յ'ամենայնում
 ժամու խելագարութե իւրեանց. և
 սակաւ վերանարդեն իսկ զիւրեանցն
 խորհուրդս: Սակ իմն կեանէ՛ գո-
 չողին, և գովիցելոյն. և լինի յ'ան
 կեան ինչ երկրի, որ կէտ մի է. այլ
 և ոչ անգր ամբն իմանան. և ոչ իսկ
 ինքն, զինքն: Իսկ՝ մեծագոյն է գո-
 չիլն յ'ապրտնեայց, զի յ'այնց՝ զորս
 ոչ տեսեր, և ոչ իսկ տեսանելոցես:
 Ի նդէր

Ինդէ՛ր ո՛չ կսկծաս չեղեալ զքեզ
 գովեցեալ յ'այնց, որք զարբուն քո
 յառաջեցին: Իայց ձեացո՛ղնոսա
 գոլ զանմահականս. որք ՚ի մոխունին
 զքեզ և զապառնի քոյդ յիշատակ
 զանմահական. զի՞նչ օգուտ լինիցի
 քեզ այս՝ քեզ մեռելոյդ. և զի՞նչ
 օգուտ է՝ անդ կենդանւոյդ: Իազմիցս
 գովիս, ուր չես. և չարչարիս՝ մեռ
 ես: Գի՛ն իւրաքանչիւրոյ իրի, նին
 քեան գոյ. և ո՛չ լաւագոյն լինի, ե
 թէ՛ գովիցի, և ո՛չ վատթարագոյն՝
 եթէ՛ սրարսաւիցի: Սի՛թէ արեգակն
 կորուսանէ ինչ ՚ի լուսոյ իւրմէ, եթէ՛
 չիցեն հայեցո՛ղք: Սի՛թէ պակասի՛
 ՚ի քաղցրութենէ, թուզն, կամ ծա
 ղիկն ՚ի վայելչութի՛ն և ակն ՚ի պայ
 ծառութենէ. եթէ՛ ո՛չ հռչակիցին
 գովութի՛ք քարոզչաց: Սե՛ծ առար
 կութի՛ն ոգւոյն՝ եկեղոյն ՚ի բարձրա
 գունէ անթուոյն, արհամարհել զգո
 վութիս մարդկանց՝ և ինքեամբ և
 եթ շատանալ: Կորուսանես զգովու
 թիս, եթէ ցանկաս. զի զի՞նչ ցան
 կալի ներդոյ ՚ի քեզ. որքան է՛ սա
 հեցողութիւն քո. որքան թշուա
 ռութիւն. որքան կասկած և իսկա

տուածի փրկութե քոյոյ: Նառայ
անպիտան ես, թէ՛ և արարեալ իցես
զմմ, զոր տնայան էիր: Արդ՝ որով
գիմիւ համարձակիցիս ասել զամե
նայն արարեալ քո, զորս պարտիս:
Արկիւր ուրեմն, մի գուցէ չիցես ի
նեքքս, զոր առ արտաքս վիպասանի
ցիս. և զգուշ լեր, զի մի այնք գովի
ցին ի քեզ, որոց վճ, դու՛ անհա
ճոյասցիս քեզ: Հատմ Այ, զոր ի
նմանէ ունիս, զգողդ. զկեալդ՝ և
զիմանալդ. և ասան ոչինչ մնայ քեզ
բայ ի մեղաց: Աւրեմն՝ մինչ ոչինչ
էսդ, զոչնչէ պարծիլ չկարես:
Ականիցես գո՛ւ ինչ՝ մինչ ծանիցես
զքեզ, գու՛ ոչինչ:

Գլուխ. Գ:

Յաղագս բովանդակի մարմնոյն, և զգայա
նեանց արարանոց՝ համալման: Արան ներե
լի էցէ մարմնոյ: Ո՞նչէլ զնոյնարդմանն
աչաց: Փառամոլութեանն զգեստոց՝
դատարարի:

Ի. **Օ** Առողջարարս զայս և զող
ջամիտս, վերընկալ՝ զգա
ղափար՝ կենաց, զի զայնքան մի
այն

այն շնորհեացես մարմնոյդ , որքան
բաւէ բարեկեցութեան նորին :
Եւստաբար ընձեռելի է՝ զի մի չար
ակնեայ ծառայիցէ : Եւրելի է նմա՝
ոչ ծառայելի : Տո՛ւր զկերակուրն՝
զի զքաղցն լցուցէ . զջուր՝ զի զո
վայցուցէ . զղգեստ՝ զի զցուրան
մեղկացուցէ . զտուն՝ զի ամրասցի
ընդդէմ ապիրատութեանց ժամա
նակաց . բայց այլոց իրաց , զորս յօրի
նեայ տքնութիւնն՝ վայրասլար իբր
զգարդս՝ և զսրաճուճանս նորին ,
ընդդիմացիր՝ և երկիր . զի սոքօք
սլատրաստին թակարթք՝ հակադիրք
հողւոյն : Եւ ի՞նչ համեստ , անանդ
է՝ նմա , որում կարի սիրելի է մար
մինն՝ և որ տիր երնկնչի վասն նր :
Եւ ծագոյն ես . և վա՛մեծագունից
ծնեալ . և ոչ՝ զի գերի ստրկագոյն
լինիցիս մարմնոյդ . առ որ՝ ոչ պար
տիս վերահայիլ այլասէս , քան իբր
ի կապանս հողւոյ՝ և անձնիշխանութեան :
Եւ յիմե՛ղ և իմաստուն ,
հողայ զկարիս նորին , ոչ իբր զի կեց
ցէ վասն նր , այլ՝ զի եկեալ չկարէ ,
թարց նր : Եւ արմինն՝ գործի է հո
ղւոյն : Եւ զո՛րք արհեստաւոր ,
թո

Թողէալ զարհեստն՝ վատնէ զժամա
նակն ի հոգս գործեաց։ Ամբասցե
լոյ մասցէ, զբաղիլ շուրջ զպաշտօ
նատարութեամբ մարմնոյն։

2. Արդ՝ զի ընդ լուսամուտս զգայ
արանացն, ներսամտէ մահն ի հո
գիքո, ջանա՛ վերածել զնոսին ի
կենեւ երկրայնոյ՝ առ երկնայինն. և
ճողոպրեա՛ զնոսա՛ երբեմն, ի սաստ
կագունէ խոկմանէ գործոցն զորս
կրթեն. զի մի կարի ընկղմեացին ի
բաղձանս հեշտութեց, և վայելչութեց
իրացն երկրայնոց։ Առաջեւ պար
տին զգայութիւնքն, ոչ ի խել։
Աստի նախկնաբար ճնշելի է Թոյլա
տրութի աչացն. քանզի՝ յորժամ
տեսանեն յօրիօրէն և խենեշաբար՝
զբազմաց իրաց զներածեալ պատ
կերս, յ'երեւակացութիւնն անդրան
ցուցանեն՝ և անդուստ ի միտն առա
քեն, և զսերմանս ծանրագունից
մեղաց՝ ընդոստուցանեն նախորժա
կում, եթէ ոչ պարսիակիցին՝ հաս
տատնեալ պահպանութբ։ Աթէ
արտաքնոյ աչաց ուղղութեանն, ու
զեկցիցի ներքնոյն մաքրութիւն, ըզ
հետս շաւղացն Այ, գտցես յ'ամ
ուրեք

ուրեք ներատուցեալ . և մինչ ուսցիս
վերադարձուեալ զՎՃ՝ ի ստեղծութեան
նորին, դիւրաբար վերամբարձցես
յ'այսցանէ, զմիտդ, ի խոկումն փա
ռազարդութեանն ՎՃայնոյ: Աին
օր՝ նեցեալ, աշխատակոր բղջախո
հութիւնէ, մի երբեք սեւեռիցես ի
նա՛ զակնդ, զի կորնչիս: Ապուղ
տեւութեան, ի սարս, յասպիջան
թացս, և ի խաղտեւարանականս,
մի հայիցես բնա՛, զի ցնդեն զմիտդ,
և զբաղեցուցանեն հոգովք աշխար
հականօք, զի մի կարիցես ամբառ
նալ զնա՛ յերկինս: Աւրմուրիւնն
մուրի իղձն:

3. Ասելին, զգայութիւն իմն է՝
մահացութեան և խրատու . ընդօր,
իրբ՝ ի դուռնին, ներստմտենանդք
ի միտն, ծանօթութիւն ճշմարտու
թեան, և խմատութեան: Յան
կտարատեա՛ ապաքէն զունկդ, զդու
շութք, և խոհեմութք. զի մի փո
խանակ ճշմարտութե, ստութիւն .
և փոխանակ խմատութե, ախմա
քութիւն, սպրճիցեն ի սենեակ սր
տիդ: Վղխեա՛ զնոսա՛ ընդդէմ ցո
փաբանութեց. շնչմանց. վայրա
խօս

խօսու թեանց և շփոթից: փակեալ
 ընդդէմ դատարկաբանութեանց.
 և բնաւից իսկ իրաց. որք ոչինչ
 ուղերձեն, զարգացման հոգւոյն:
 Որպէս որ լսէ զնուագոս հեշտալիս,
 կրէ յ'ունկն իւր, զեղանակն զայն և
 զքաղցրութիւն երգոյն, և ևս յետ
 անցման ձայնին. սոյնպէս և լուի
 ցեալ խօսն վատթար. թէպէտ և
 ոչ ներգործեցէ իսկոյն, սակայն
 ցոնէ զսերմանս վէսս՝ յոգւոյ, և
 թողու անդէն, որք յենուն 'ի նմին
 յարակ, և ըստ առբերման ժամա
 նակի, խլրտին և արտասուղեն:
 Այնքան յաճախագոյն լսես ԱՅ,
 որ խօսի ընդ քեզ 'ի ներքս, որքան
 յամբագոյն լուիցես մարդկանց:
 Ամենայն անուշահոտութիւք արհես
 տագործեցեալք, կանացեացեն, և
 չարոնք հոտոտողաց: Յաղագոս որոյ
 'ի բաց ձգեալ և մերժեալ 'ի քէն
 զբնաւս անուշահոտունս. և արա՛,
 զի բարեբարութիւք առաքինութեց,
 զքաղցունս բուրեցես հոտս, 'ի
 քիմս համայնից: ԱՅ և զճաշակդ
 զսպեցես, սպհեցողութեամբ, և
 սլարկեշտութիւն: () շօշափակդ, խոր
 7 5 քիւք

քիւք մաղեղինեօք՝ գանիւք, և խրս
տադուենիւք անկողնօք, և այլովք
կարծրութեք: Լաւագոյն է խրատել
զմարմինն, և պահել քան վնասա
կարիւք փաղաքշութեք կորուսանել
ղնա, և զհոգիդ ևս միանգամայն՝
'ի յաւիտեան:

4. Արդ՝ զի 'ի զարդու և 'ի պաշ
տօնէ մարմնոյն, ներքնոյ իսկ՝ ոգւոյն
արտացուցանի կայութիւն, հեռա
ցին 'ի քէն այնք, որք սովորք են լի
նիլ ցուցակք, մոլեկանի և աղմկիցե
լոյ ոգւոյ: Աղեմի իմաստասէրքն
հեթանոսաց, չետուն թոյլ առն
բարեփորձի, և ոչ զմատնիկ իմն շար
ժառոցել, թարց բանավարութե,
և պատճառի: Այլ պահանջեմ 'ի
քէն զայնքան ուղղեցողութիւն. այլ
միայն բաղձամ. զնոյն և պատուիրեմ,
զի խորշեսցիս 'ի ծաղոն, 'ի ցոփաբա
նութե, 'ի լկտեաց և 'ի վատշվերից
արանցարձակալութեց, 'ի յան
ճահաբար շարժակցելոյ ձեռացդ,
և 'ի յաքառնաշոյտ ճեմմանէ՝ որպէս
զի ոչ ինչ երևեսցի 'ի քեզ, որ կա
րացէ տաղակացուցանել զհայեցող
սըն. ոչ խենեշութիւնք զգեստուց,
8 Ը և

և հոտք օծանելեաց. ոչ կնճիւք
 անկատու, ոչ յոնապանծութիւն.
 ոչ շարժումն անյարմարական, և ոչ
 նշանաւք արհամարհասութեանց.
 և ոչ՝ որինչ ծնանի զտաղտուկ իմն,
 և զժայթումն զզո՛ւալի: Արեւն գոլ
 իրք բազումք համեստօրէն, որք
 չկարեն տեսանիլ համեստաբար:

5. Սերի ծնաւ մարդն նախկին,
 և ոչ ամաչէր. զի ոչ կարէր ամօթիւ
 թաղծել զնա, մերկութիւն տղիտա
 ցեալ: Իսկ յետ մեղանայն, ձգեալ
 իսկ զանմեղութե սրտամուճանն որ
 բա՛ւականասէս քողարկոցէր զնա,
 հարկեցաւ զփածանիլ արտաքնով
 զգեօտիւ ամօթոյն: Այլ որ՝ ի նախ
 նումն արեցաւ առ ի պատիժ. այժմ,
 էանց ի պարծանս պատուոյ:

Խնդրին զգեօտք, ոչ որք ծածկի
 ցեն. այլ որք զարդարեացեն. որք
 աչաց օտարաց և անառակութեանց,
 հաճոյասցին: Յուցակ ոգւոյն,
 զգեստն է: Առա՛ւել քան զչափն
 հոգ ածել զնմանէ, և պաճուճել
 զգէմն ընհայելոջ, կանաչեաց
 բարձուց է, և իդացելոյ մօտց:

Պատկառիցես յարտաքնոյ պաշտ
 մանէն,

մանէն, եթէ մտած իցես իսկօրէն,
 զինչ ծածկիցի ընդ այնու: Արունի
 'ի ներքս յ'ինքեան զգարդ վարուց,
 ոչ խնդրէ զարտաքինս: Արևի, և
 սլանծայ առաքինութիւնն, թարց
 վերերևութից. և սուտակասպառից
 զարդուց, և կանաչեաց փաթեթա
 նաց. և զորինչ վերայաճելցես, նու
 ազագոյն նորա է: Անայն մոլորու
 թիւն է մարդկանց, արտափայլել
 ծիրանեօք, և մտօք ժահահոտիլ:
 Ամանք սարաճանդէն զինքեանս
 շղթայիւք. բայց զի ոսկեզէնք են, ոչ
 առնեն փոյթ՝ զվատահամբաճութե
 ծառայութեն: Ամանս՝ ոչ միայն
 կապէ ոսկին, այլ և ծակէ. քանզի
 վիրօք, անդրանցանին ընդ ունին,
 և կախին յ'այնմանէ. յ'որոց և կա
 խին բազմիցս, ինչքն հայրենականք
 և գոյքն բովանդակք. և որք երբեմն
 անոճանք էին պատժոց. այժմ՝ անու
 անք են պատուոց, և ամբարտաճա
 նութեց: Տեսցես, ոչ զսակաճ, 'ի
 մէջ սանդերն և հայելոյն զբաղե
 ցեալս՝ ի բազումս ժամս, որք առա
 ճել սարապեցեալք են զարդու
 գլխոյն, և գեղգեղելոյ հերացն,
 քան

քան հոգոյն իւրեանց փրկութեան :
 Եւ յնքան հուժկու եղև խելագարից
 մարդկանց թիւրեցեալ ենթադա
 տումն , մինչ զի կարծեն զարդարիլ
 ինքեանց իրօքնայնոքիւք , զորս պար
 տէին առոտն հարկանել : Եւ ըրդ՝ եղի
 ցի զգեստ քո . ունայն յարհեստա
 գործութեց , և յօրինուածոց սկս
 ալիսեաց , որ ոչ 'ի հանդէս , այլ 'ի
 հարկանորութիւն վերարկցին . ստո
 բագոյն քան զփառամոլութիւն , և
 մակագոյն քան զտաղտկալութիւն .
 և բարեխառնեցեալ ըստ որպիսու
 թեան կենաց , և թէութեան քոյոյ :
 Եւ Եսայիտ ոսկեաւ և մարգարտիւք
 զարդարիցիս , թաւրց զարդուն :
 Եւ ըրիստոսի՝ տգեղես : Եւ Եսայի գեղեց
 կութիւն մշտակայ . որ ոչ զմիտ մա
 հացու , այլ զքեզ , զարդարէ 'ի
 ներքս : Եւ իմարական ամբարտաւա
 նութի է , վերածածկել զանձն ,
 ոսկեաւ :

Ղալուխ. Ժա.

Յաղագիս պահպանութեան լեզուին : Որքան
այ միտի իցէ, և որքան դժուարին : () Ինչ
պահելի 'ի խօսս, և յ'որոց խորշելի : () Իարդ
բառնալի իցէ մոլեհան լեզուն այլոց :

I. **Լ** յնքանում միտի է պահպա
նութիւն լեզուին, մինչ զի
մեծագունիւ հոգաբարձութեամբ,
քան զբիւր ականն պիտոյանայ պա
հել զնոյն. զի մահ և կեան, 'ի ձեռն
լեզուի : Որոչ կարէ զսպել զնա,
բաղդատի անարատուարունոյ քաղա
քի, որ բաց յ'ամենից կողմանց, և
թանց օրարսպաց իցէ : Հաղիւ սա
կայն կարէ սանձահարիլ և ընտանե
նալ, առանց յատկի օգնութեանն
Լստուածայնոյ : Հնազանդեցուցա
նէ մարդ, զառիւծ. զցոլլ, զանջ.
և զայլս գազանս, և զլեզու իւր ոչ
հնազանդեցուցանէ : () Ի բնածինէ
մարդկանոյ բնութեն, լեզուագա
րութի. և զոր ինչ խորհի' և բաղձայ,
խկոյն ձկտի բարբառել : Ան և
լեզուն, մերձ է խելապատակին. և
բերան, երեւակայութեանն. զի զոր
ինչ մտածեցէ նա, յըզեցէ առ
բերանն,

բերանն, և 'ի խօսան հեղուցու :
 Ուսոյց քեզ և բնութիւն, թէ որքան
 հարկաւոր իցէ պահպանութի լեզու
 ին . մինչ կրկնացանկիւք շրջափա
 կեաց զնա, այսինքն աստամամբք, և
 շրթամբք : Ա՛րդ՝ որպէս հոտ օծա
 նելեացն, ունայնանայ, եթէ ոչ
 խցիցի բերան շշոյն, նոյնպէս ևս
 բացամնայութիւ գրան բերանոյն,
 բովանդակ զօրութիւն ոգւոյն ցրու
 եալ պակասի : Չարե՞ք հոգաբարձէ
 ինքեան . որ լեզուի իւրում ոչ հո
 գաբարձէ յարաժամ :

2. Օգուշ լէր յ'ամ խօսակցու
 թիւ, սանձահարեւ զանդուգն զայն
 վստահութիւն . որով յողունք սախ
 պին առ'ի զգացմունս հազիւ ըղա
 ցեալս ընմտում ումեք, և լրբաբար
 բարբառջեն, թարց քննութեան, և
 ներհաճութեան : Փախի՛ր յ'երկա
 լեզուութենէ և'ի շոքմոքութենէ,
 և զզգացումն ոգւոյդ, թարց ծրարա
 բանութ և կարծախօսութեան,
 մաքրագունեղապէս արտաբերեալ :
 Տո՛ւա քեզ յ'Ա՛յ, իշխանութիւն
 խօսելոյ . զի վերապատմեսցես նոյ
 վա՛ն զիրս, իսկասկէս և վճռօրէն,
 որպիսիք

որպիսիք իսկ ե՛նն նորին: Ս'ի՛նչ
բարբառելոց իցես, ք՛ննե՛ս նախահա-
բար, և հա՛րց զքեզ. մի՛թէ գուցէ
'ի՛ներքս 'ի քեզ անգուսպ ինչ ըղձա-
կրու՛թի, և աղմկայոյ՞գ եռանդոտու-
թի. և յորժամ հա՛ւաստեսնե՛ր գու-
այնպիսի իմն մի ինչ՝ թուլացուցա-
նե՛ր ելուզանել լեզու՛ի քում, մինչև
եռանդն շփոթունակ, ամենևին
դադարեացէ. ապա թէ՛ ոչ, զյո-
դունս ախտահտեացես, որոց վասն,
ստրջանայցես յապոյ, թէ՛ ասացեր:
'Իւրապէս լուեացես, եթէ՛ ազա-
ղակք շփոթմանց, ոչ վարդալիցին
ընտրառում քում, և եթէ՛ լիցի 'նո-
ղւ. ջգ անքթու՛թի, և սրարզու՛թի:
'Եկարէ՛ գուլ, այլ իմն երանգ՝ բանից,
և այլ իմն օգուոյ: Աթէ՛ միան առնող
է. եթէ՛ բարեխառնեցեալ է. եթէ՛
շարազուղեցեալ է. խօսքն ևս, ան
հիւթք, և սրարզականք լինին:
'Ի վատթարանալ նորին, վատթա-
րանան և սօքին: Իւրաքանչիւրում
ումեք զխարդու՛թեան ցուցակն,
բարբառումն լեզու՛ին է, և որպիսու-
թիւն բանին:

3. Ս'ի՛ ելցէ երբեք 'ի բերանոյ,
քումմէ

քումմէ դատարկաբանութի. որպէս
 ընտրես զուտելիդ, այնպէս ընտրես
 և զխօսելիդ: Վհնես զկերակուրն՝
 մտանելոց 'ի բերանդ, զմէ՞ ոչ, և
 զբանն անդուստ ելանելոց. որ բազ
 միցս զարթուցանեն 'ի տան քում,
 զծանրադոյնս քաղերգանա, քան
 կերակուրն, 'ի քումդ յեփարանում:
 Սովորեաց, շատաբանել ընդ քեզ,
 և սակաւաբանել ընդ այլոց: Վազ
 միցս սարջացան արք հանձարեղք,
 թէ խօսեցան. բայց ոչ երբեք, թէ
 լռեցին: Վենդանիքն որք իմաստու
 նակք համարեցեալք լինին, հազիւ
 թէ ձայնաւորք են: Վարկաչոտութիւն,
 է մոլութիւն մանկանց, և կանանց.
 յ'որս նուազագոյն իմն ներգոյ բա
 նավարութիւն և տրամախոհութի:
 Չիք առաքինութիւն ինչ յայնմ,
 յ'որոյ բերանէն ոչ ինչ արտագային,
 բաց յ'ունայնութեանց, և յ'անօգ
 տակարից: Եթէ սիրէիր զՎ.Ծ,
 եթէ հոգայիր զփրկութիւն անձին
 քոյոյ, նմ խօսակցութիք և պիտա
 ռութիւնք քոյինք, լինէին՝ զՎ.Ե,
 զառաքինութենէ, և զկատարելու
 թի: Սէրն՝ ոչ գիտէ ստել. ծածկիլ
 չկարէ:

չկարէ: Իւրաքանչիւրոք ղեզու յ'այն՝
 զոր սիրէ. և Թագուցեալքն ներ-
 տրամախոհու թէ, յաճախագունա-
 պէս իմն արտավազեն առ լեզուն:
 Եւ ասն այնորիկ փոքրինչ յօժարա-
 բար խօսիս զիրացն զԼճայնոց, զի
 չէ ևս արտասուղեցար 'ի յ'աղտե-
 ղեաց մերոց քոյոց մօլութեանց. և
 մինչ պատահի դոյզն ինչ ընթեր-
 ցումն, և մտածումն կենսատու. զայնց
 իրաց, որք վերաբերին առ փրկու-
 թի հոգոյդ, նուազեցեալ պակասի
 նիւթն խօսելոյ թէ և յօժարիցիս
 ևս խօսիլ: Յաւելունածոյ սրտին,
 խօսի բերանն:

4. Գրեթէ համայն խօսակցու-
 թի և զրուցատրութիւն ընդումա-
 րետղում մարդկանց, զվարուց' և
 զկենաց օտարանց է: Իւրաքանչիւրոք
 զայնքան ունի զդատաւորս որքան
 են գլուխք ընթաղաքում: Հազիւ
 գտանի որ, որ 'ի տան ունիցի զան-
 լ լանկատքեմք 'ի վերահայեցումն
 մերոց մօլութեանց, և սրատեպ' 'ի
 ներազննումն պակասութեանց օտա-
 րացն: () վատաբանութիւն մերձաւ-
 որին, լիաբացիւք երկփեղկենիւք
 ներա-

ներանիւ թեմք. զգովու թիւնսն,
 հազիւ թէ ծերպիւ յարգեցելով,
 Ուտի՛ որքան հասարակագոյն է մո
 լութիւնս այս, այնքան հոգունակա
 ցոյն խորշելի է: Նաւական՝ գոյ
 քեզ դործ և աշխատ ընդ մոլութեց
 քոց. զնոսին քանցեա՛, և նուղղու
 թեան նոցունց պարապեա՛: () խոր
 հուրդ քո՛ և կամ, զօտարին՝ զոր՛ի
 հարկէ թագուցանել պարտիս, մի
 հրապարակեր ումեք ամենեւին:
 () ի յոգունց պատահեաց՝ ներան
 կիլ յաղմկափութոյ թիւնդ իրս, ասկա
 անխոհմաքար հաւատալոյն զխոր
 հուրդս իւրեանց, այնց՝ որոց շէրն
 յանդ: Աթէ միում, և եթէ բազ
 մաց ասիցես՝ մի և նոյն է: () ի գիւ
 րաբար անդրանցանէ խօսն, ՚ի միոյ՛
 առ միսն, և ՚ի նմանէ առ բնաւս:
 Ա՛րդ՝ դիւրահասութիւնս այս ծնա
 նի մանաւանդ յայնմանէ. զի մինչ
 մեծագունիւ՛ արդարութք՝ ՚ի լոյս
 ածի խօսն, մեղմաբար սպրդեալ
 ներսամտէ քաղցրութիւն ինչ խօ
 տակցութե՛, և հազորդելոյ զնոյնն,
 սլլում, ո՛չ սլլապէս մեղկացուցանե
 լով շոգին, քան զարբեցողութիւն.
 ուստի՛

ուստի՛ չի՛ք խորհուրդ , այսքան թա
գուն, և ծածկագունեղ՝ որ ոչ հրա
պարակեսցի : Սինչ բանայ ոք զիւրն
խորհուրդ մտերմաբար, քեզ առան
ձինն՝ վստահիա և դու . իբր զպա
տանդ հաճատոյ աւեալ ՚ի նմանէ ,
հաղորդել նմա՝ զքոյդ : Ասաց դու
թերեւս առ ժամանակ մի գաղես զլու
եալսդ , նա՛ սրտամէ իսկոյն ընդ ու
ղին՝ անձներց գիպեցելոյ . և մինչ
ամօքն յայտնի՝ տգիտանան , թագնա
բար գիտեն : Օ ի թռչտին լեզուքն ,
յունկս ամենից , գաղտագողորէն՝
մինչև գաղանիքն հռչակիցին , և յու
ղիցին անդուստ վրդովմունք և ա
ղաղակք : Արքան չար գտանի՛ ինեք
քոյ երկնի , կամ ծնառ ինքն լեզուն՝
և կամ աճեցոյց սերմանելով : Ասո
րոյ դի՛ր զկշիռ բանից քոյ , և զսանձ
լեզուի . մի՛ ինչ խօսիցիա բնաճին , որ
լաճագոյն իցէ լուեն : Վալեւագոյն
է ժլատու թիւն բանից , քան արծա
թոյ : Օ ի որ վատնէ զարծաթն ,
մինչ փաակ ինքեան՝ այլոց օգտէ .
իսկ շուայն բանից՝ և ինքեան փա
սէ , և այլոց . մերձի՛ ծուծեն՝ որ
գիտէ լեւել զյողունս , և խօսիլ զփո
քունս :

5. Չիք անհպելի՝ լեզուին։

Իշխանք աշխարհիս այսորիկ, զորս
արտաքոյ երկիւղի սրոյն կացոյց՝ կա
րողութիւնն չեն ազատք՝ ի դատա
պարտութեց լեզուին։ Եւ ոչ արքն
վսեմագունեղք, զարդարեցեալքն
սրբութեամբ. զորս արտահանեաց
յ'իրաւագատութեց, անմեղութիւն
ինքն Վ.Ծ, մինչ երթեկցէր ի մէջ
մարդկանց, ոչ ազատեցաւ ի ձաղա
նաց լեզուին։ Ի սո օրինակի սոցին,
կառն զհամբերութիւն քո։ Եւ հա
մարհանքն, խթան իմն է առաքինու
թեան, և սանձ՝ հաստադոք, զի մի
յ'ուղղէ պողոտայէն արտուղիցիս։
Չիք գլխաւորագոյն և նախապետա
կան թշնամի մոլութեց, քան ինքն
իրաւագատութիւնն։ Եւ իրդ՝ մինչ
վատարանէ ոք զքէն, զգուշ լեր՝
թէ յ'որմէ խորշիցես։ Կամիս փրծա
նիլ ի թունայեղէ խածանմանէ լե
զուին, անդոսնեան։ Ի չինչ վէր սևե
ռի ի քեզ՝ եթէ լռիցես տոգոր
մամբ, և տանիցես բարդակուտից
լրարկութեց. առատրեւոյլ զայնս
մանաւանդ բարեացն դատմանց,
քան զրադատողին յանդգնութե։

Սպկաւ

Սակաւ ինչ փոյթ է, թէ զինչ զգայ
 ցեն զքէն մարդիկք. ներգոյ ընհո
 դւոջ քում իսկագոյն, և անապա
 կան վկայ: Հարց զխղճմտանս քո,
 և նմա հաւատա: Օրինչ տգեղա
 գոյն, քան կախիլն ի բանից անզգա
 մաց, և զյատուկ պատիւն շքեղու
 թե: Դնել յ'ենթադատման այլոյ:
 Օրինչ և ասացեն զքէն այլք, մի
 փոյթ լիցի քեզ. միայն ջանայ, զի
 լինիցիս բարի. որպէս եթէ ոսկին,
 կամ սմարակտոսն, առէին բարառ
 նաբար, զորինչ և ասիցեն մարդիկք,
 չէ ինձ փոյթ. ինձ ոսկի գոլ. ինձ
 սմարակտոս ել պարտէ, և պահել
 զերանգնիմ: Աթէ որ զվճառահոս
 աղբիւրն չարակնաբար աղտեղաբա
 նէր, միթէ վասն այնորիկ դադարէր
 յ'արտաբըղիւելոյ զսառնատեսիլ
 ջուրն մաքրաձոյլ: Աւ եթէ որ արկ
 ցէ ինն զտիղմ, ոչ ասպաքէն իսկոյն
 ողողեալ բացացրո՞ւն և պարզի:
 Սոյնպէս և ոչ դու, զանդորրագոյն
 կացութի ոգւոյդ պարտիս աղմկել,
 եթէ արքն իսկ չարք, օձտեսցեն և
 վշտակոծեսցեն զքեզ: Տրուպ համա
 բուժն է ինքեան, յամենից շփոթ
 մանց

մանց աղմկիլ: Հայեաց 'ի տխմար
մանկունսն, թէ որպէս ճիրանա
տեն զբերանս ծնողացն. զհերս
մարցն քայքայեն. խածատեն զըս
տինս. ճանկեն զծնօտուն, և թքա
լից առնեն զդէմն. և զմէոք յայս
ցանէ կոչեմք զարհամարհանս՝ զի
որ արարն, արհամարհել՝ փոքրէն
կարէ: Ա՛րդ՝ զորպիսի սիրտ ունին
ծնողքն առ մանկունսն, զայնպիսի
ունեաց և դու առ այնս՝ որք նախա
տակոծ առնեն զքեզ:

Եթէ անգամ մի և եթ թողացուս
ցես քեզ՝ աղմկիլ յապիրատու
թեանց՝ և 'ի բանից անիրաւութեց,
վերասրատունէս զնա՝ որ արարն:

Վանզի հարկաւորէ զի յայնմանէ
սրատուիլ խնդասցես, յորմէ ան
գոսնիլ տհաճիս: Աայց այս է մո
լութիւն իմն ոգւոյ մեղկացելոյ, և
զինքն վայրասուզողի:

Ապերջան լինիս ցանգ, եթէ կար
ծես կարել քո արհամարհիլ:

Գլուխ. ԺԷ:

Յաղագս ներքինոց զգայութեան: Ախարատա
նիւն կարծեաց: Քարէօր հառճամբքի ասօր
բել պարտէ զմիսն: Յաղագս սանձահարելոյ
սխորթակին զգայականի, և հոլարից ըղձակա
նութեանց նորին: Օտնազանք՝ ասա նոյնն
պատուելոք:

1. **Ա**յսմ շարժի, մանաւան
դական ծխնի, իմաստու
թեանն. զի ոչինչ կարծիք ներառի
կիցի ընմտում քում. որ իցէ անհե
տազօտ բնութեան, կամ բանավա
րութե: Առաի՛ բայաթողեալ զս
մենայն, ընդգէմ շարժման երեւ
կայութեն կրթիլ պարտիս՝ որպէս
տրամաբանքն, ընդգէմ պատեւրցն
իմաստակից: Ա՛եռաւ որդին:
Ըէ՛ սա՛ ընմեքում իշխանութե, չա՛ր
ոչ է: Առանգատեաց զնա հայրն:
Առ սա՛, զի չէ՛ կամաց մերոց՝ չէ՛ չար:
Քայց զիրն զայն վհատութի կրեաց:
Ա՛ս, է՛ կամաց մերոց՝ և վս՛ այնորիկ
չա՛ր է: Ա՛րիաբար կրեաց: Ա՛յս՝
մերոց կամեցողութեն է՛, և բարի:
Ա՛րդ՝ եթէ սովորիցիս սոքօք, զար
գանայ

գանալցես: Բարեկամն 'ի բանտ ա-
ծաւ: Օրնչ պատահեաց: յճինչ:
բայց միայն՝ զի 'ի բանտ արկաւ:
Իւրաքանչիւրօք վերայաճելու յ'իւ-
րոյ անտի, թէ չար լինելոց է նմա:
Հարթեա՛ զկարծիսդ՝ և բովան-
դակքն անդորրունք են: Որպէս կա-
պեմք զմօլին սրտմտայոյզ, զի մի մնա-
սեսցէ ումեք: Նոյնպէս շարապնդե-
լի է զերեւակայութիւն, զի մի սախք
կարծեօք պարաճանդեսցէ զմիտդ:
Սա՛, հանգոյն անընդել գազանի՝
խրտուցանէ զինքն, և ո՛ւր կամի՝ մե-
ծաւ անձնի շխանութիւն վայրատա-
տանի: Կարկաչուն. փախստունակ.
անհանգիստ. նորութիւնք իրաց ու-
րախագունեղ՝ և ո՛չ ճանաչէ զհամո-
զումն բարեխառնական: Ուրեմն
հարկամիտիս ներակրթել 'ի սմին
զջանս արիականս, ամենայնիւ՝ հո-
գաբարձութիւն՝ զի կալցես և կապես
ցես զսա՛, և ընմիում սեւեռեսցես՝
զի մի զօրութիւնք ոգւոյդ և մտած-
մունք քոյինք, միշտ կախեցեալք ի-
ցեն 'ի կարծեաց: Որինչ գոն արտա-
քոյ կարողութեան քոյոյ, չի՛ն քո:

2. Ի՞մ ինչ՝ որ մատուցանէ զինքն

ենթադատման քում. քննեա՛ն ուշի
 մաբար. վիճաբանեա՛ն ընդ քեզ ինք
 նին, թէ՛ զի՛նչ իցէ լոկութիւն իրին
 այնորիկ՝ և զի՛նչ բնութիւնն, բացո
 րուեցեալ յ'այլոց ամենից, որք իցէն
 յատկութիւնք. որ վախճան. որք
 պարագայք. և զի՛նչ ոգւումն. մի՛թէ՞
 պատշաճիցի՛ առ քեզ՝ և իցէ՞ 'նիշ
 խանութե քում, թէ՛ ոչ. ապա՛ թէ
 ոչ՝ զնչինչ հպումն 'ի քեզ առատրեա
 ցես նմա, այլ դիմամարտեալ մաքա
 ռեա՛ն ընդդէմ՝ նորին, որքան կա՛րէ՛:
 Լ՝Ծ, ներսունապէս ներկայ, զամե
 նածածուկս սրտի քոյոյ պայծառե
 զապէս նշմարէ. և չէ՛ ինչ թագուն՝
 որ ոչ յայտնեցեալ հրապարակեսցի
 աչաց նորին: Օգուշ լէ՛ր ուրեմն,
 մի՛ գուցէ հանդէպ նմին զայնպիսիս
 ծրարեսցես ըն սրտում քում. զորս
 խօսիլ առաջի առն համեստի՝ պատ
 կառեսցես: | Իցին խորհրդակուռ
 թիք քոյինք խաղաղականք՝ պարզք՝
 զուտք, և ունայնք՝ 'ի բնաւից չարա
 կնութեանց: Լ՝յնպիսիք լիցին՝ թէ
 իսկոյն՝ 'ի հարցանելն, զի՛նչ խորհիս
 կարասցես անպատկառ հրապարա
 կել. որ՝ 'ի ներքս ծածկի ընսրտում:

Պատկառեաց խորհիլ. զոր պատկառեա խօսիլ: Ըարեաց մտած մանց զմուտն խցեա, եթէ զբաղիցիս ցանդ՝ բարեօք խոհունակութիք:

3. Ըիք զուգահանգոյն վընաս հոգւոյն, զիք աւաճել հակառակ. քան սուղականն՝ անատնայինն, և զգայական ախորժակն: (ցի զգայական ցանկութիւ) Սա՛ է աղբիւր՝ ամենից եղեւնամուլութեց՝ և անկատարութեանց: Սա՛ է թշնամի. յորմէ յար երկնչիլ. և միշտ դիմամարտիլ պարտիս. մինչև ընդ իշխանութիւ բանաւարութե (որքան կարէ հայտմ կենում) ենթարկեալ նուաճիցի: Սէ տրի սատէն հանգիստ ինչ՝ և ոչ պարտաւ: (ը) անոց վախճանի՝ և թարց եղանակի մարտնչելի է. զի ոչ զվախճան ունի հակառակաւ մարտն՝ և ոչ զեղանակ: Սա՛ թագուցեալ դոյ ի ներքս ի քեզ. և մահաւանդ դու ինքնին թշնամի քոյ ես, հզօրագոյն քան զզօրսն Վսերբսեա: Պահպանեա՛ ինքնին զհոգի քո: Օ ի մեծագոյն և լուսագոյն է յաղթել և տիրել քեզ. քան քաղաքաց մեծամեծաց, տաանաւ զքեզ, քան

քան զի՛րս զարտաքինոն : Ա՛յ պահան
ջեմ, զի զիզմն մուլարսն՝ ամենեին
ոգորեացես, և ոչ ընչացուցես՝ այլ
զի ուսցիս կառավարել զնոսին :

Մաւնահանապէս օգնէ բանավարու
թին՝ եթէ զսպեացէ, և համոզեացէ
զնոսին : Վ՛ժպհիք եղեն ստոիկեան
քըն, որք զնամ ըղձաձկտութիս՝ իբրեւ
զտարս վատաբանեցին : Ա՛յ է չար,
և ո՛չ իսկ ընդ վայրէ, դորժն բնու
թեան : Մառնայ զհամայնս առա
քինութիւնս, որ բառնայ զհամայնս
ըղձաձկտութիւնս : Ան յաղթու
թիւնք, ուր չեն մարտք :

4 . Մարդարեւ դժոճարին է մարտս
այս, և երկդիմի սրատերազմ . զի
ըղձաձկտութիւնքն ծնանին միանգա
մայն ընդ մեզ . և բանավարութիւն,
յետ յոգունց ամայ, յապայ ստո
րահեալի, յորժամ նոքին, անդ տի
րապիտեալք իշխեն . և կամն թարց
հակառակութեան գրգէ զնոսին,
վայրապար իմն արդարեւ խաբեցեալ
ի տեսակէ բարրւոյն . մինչև բանա
վարութիւն՝ շարահետեմամբ ժամա
նակի, և փորձառութե, կազդու
րեալ զզօսութիս իւրայինս, ծանիցէ
զիրաւ

զիրաւունս իւրոյն տէրութեւ . և դի
մամարտիլ բռնակալութեան ըղձա
ձկտութեանցն սկսանիցի . Վ'րդ' զի
նախկին շարժողութիւն բնութեւ ,
անգերազանցելիք իմն են , հարկ է
քեզ հսկմամբ ծայրագունիւ զննել
և պահել . և մինչ յ'իսկզբանն ներ
շգաս աղմկիլ քո , յայնժամ իսկոյն
բանավարութեամբն , իբր սանձիւ ,
ընդ զսպեա՛ զաղմկումն զայն :

() Ի դիւրագոյն է սկզբանցն դիմա
կայիլ քան կառավարել զթափն նո
ցին : Եւ տի'ի սո՛ւղ իմն ժամանակի ,
առ մեծագոյն անդորրութիւն ոգւոյ
ժամանես , եթէ զդիպունած սն հա
մայնականս , շրջակն ածեսցես ,
նախքան վերահասանիցեն . որպէս
զի եկեալ թշնամւոյն , գտցէ զքեզ
նախապատրաստ : Վ'նագան կրթի
ոգին 'ի հնարսելից , յետ վտանգին :
Վ'ա՛ և ուսիր , խո՛ւն ինչ առնել , և
խօսիլ . քանզի եթէ յ'այսցանէ՛ զորս
յոգնակի իմն խօսիս և գործես ,
հատցես 'ի բայ՝ զայնս որք չեն հար
կաւորք , զփոքունս ներշգայցես
զաղմկունս ոգւոյդ : Եւ միասիցես .
այո՛ դոյզն ինչէ , և այս՛ փոքր ինչ
մակա

մտկարերէն : Ս'ի կարի մեծագոյնէ,
թէպէտ փոքրիկ ինչ թուի քեզ,
որէ սկիզբն առաքինութեան, և
կատարելութեան :

5. Ա'րդ՝ եթէ մարդն հին, որ 'ի
ծորեցելոյ սերմանէ մեղացն ադա
մայ ձգէ զսկիզբն, զմտաւ ածեցեալ
համաքատակիցի ծառի ուրուք,
արդարեւ՝ ունի փոխանակ արմատոյ՝
դինքնասիրութիւն, փոխանակ բնոյ՝
զխոտորումն 'ի չարիս . դէր ոստոյ՝
զազմկմունս . փոխանակ տերեւոյ,
զվատթարամոլս ունակութիւնս . և
դէր պտղոյ՝ զգործս, զբանս, և զխոր
հուրդս, որք դիմագրին Ա'ծայնոյ
օրինին : Աւրեմն՝ զի մի բողբոջեացին
ոտակունքն մոլարից ըղձաձկտութեց,
և արտասուղեացին 'ի տերեւս և 'ի
պտուղս ախտունակս, դի'ր զտա
պարն նարմատում . և զվատթարա
գունեղ ինքնասիրութիւնդ . քան
յեալ արմատաքեւ 'ի բնուստ :
Եթէ զսա և եթ բնաբարձցես՝ զբո
վանդակ սերունդս ներքնոյ ախոր
ժակին մոլեկանի . համանդամայն
բացահատեր : Ա'րդ՝ բառնաս՝ և
արմատախլեզ . եթէ զքեզ խոտի
յես :

ցես. եթէ իսկասէս հաւատայցես
 զքեզ, գո՛ւ միամն՝ ի հաղարից, և ո՛չ
 յատկականա՛ւ իմի՛ւ ձրի՛ւ՝ պճնաղար
 դեցեալ, և գո՛ւ ունայն՝ յ'ամենից
 առաքինութեանց և գիտութեանց.
 եթէ չերկիցես յ'անհաճոյանալոյ
 մարդկանց, և ՚ի նոցունց խտրիլոյ.
 եթէ յ'ամենից մխիթարութեանց և
 ապահովութեանց, չքա՛նորիցիս:
 Պահեսցես զքեզ, եթէ բարւո՛ք
 ատեսցես. կորուսցես, եթէ չարւո՛ք
 սիրեսցես:

Գլուխ. ԺԳ.

Յաղագս տիրոյ: Որ իցէ Բնառնիւն նորին՝
 որդի պատճառաւ. և որդի իցեն գործի:

Յաղագս նորին սպեղանաւոյն: Ա՛լ երախերաւ
 Լիւն ինչ՝ յաղագս տալելուսեան:

1. **Ա**յն՝ բարեհաճութիւն բա-
 րւոյն է. քի նախկին ներա-
 տալումն սոյն, որով ճմլի ախորժակն՝
 յորժամ բարին ճանաչեցեալ հաճոյ
 անայ նմա: Ի՛ս սա՛ թիկնեցեալ յե-
 նու, բոլոր տիեզերս. ուստի՛ ՚ի յաղ-
 թիլ սորին՝ որ զնախադասութեանն
 տեղի բռնակալէ՛ ՚ի մէջ ըղձաճկտու
 թեանց

Թեանց, դիւրապէս յաղթին մնալ
 ցեալ ամբոխքն: Ահրն բարի՝ անդ
 ձկտի, ուստի էառ զսկիզբն իւր.
 մերձի՛ առ բարին՝ զի ՚ի ծայրագու
 նէ բարւոյն արտաբղխեաց: Բնեւն
 զկեանդ քոյ. և ՚ի կշիռ անձկագունի
 զնաման դի՛ր զսիրտ քո: Աշմարեան
 ուշիմաբար. Թէ որպիսի սէր զօրա
 նայ ՚ի նմին. քանզի՛ որ ընմիտումսի
 բողբոթէն հակամիտէ, նա է ՚Ծ քո,
 և այն՝ կուռ ամբարշտութե քոյոյ,
 զոր պաշտես: Ասացնորիկ հրամայ
 եաց ՚Ծ. զի սիրեցցես զնա և եթ բո
 լորով սրտի՛. ցանկացեալ զետեղել
 զիղձ մտի քոյին. քանզի՛ զոր սիրեա
 բողբոթով սրտի՛, այնմ՝ իբրեւ ՚Ե
 երկրպագես:

2. Բարչեն ևս առ ՚ի սիրել,
 բաց ՚ի բարութենէն, և ՚ի գեղեց
 կութեն, համակրութիւնք ոմանք.
 և համազուգութի՛ք յարմարականք
 բարուց, և ոգւոց. այլ և համեստութիւնն
 արտաքին. ուշիմութիւն, սրամտութիւն,
 և այլք նոյն շատեաք զարդք,
 մարմնոյ՝ և ոգւոյ: Ինքն իսկ
 սէրն, է՛ մագնիս սիրոյ. առ որ եթէ
 մատիցեն բարեբարութի՛ք, և չորս
 հոնա

հունակութիւնք, ստիպի առատել զսիրելութիւնն փոխաբերական, որ ոչ կամէրն վերատրել: Վսն ևս ոմանք, որք բնականաբար իմն դրդեն 'ի սիրումն. քանզի որոց կենակիրքն վճատագոյնք են, ջերմագոյն իսկ՝ սիրտն. և անօրագոյն արիւնն. և որք հեշտալիք, և հեղք են բնութիւն, դիւրահակագոյնք են առ սէրն:

3. Ս'եծ է կարօղութիւն սիրոյն. յ'իրն սիրեցեալ, փոխակերպէ զսիրողն: Սէրն՝ արտելութի իմն է՝ յ'ինքենէ. պանդխտութիւն յ'իւրմէ. և մահ ինքնայօժար: Ս'ի որ սիրէ, արտաքոյ ինքեան գոյ. ոչինչ խորհի զինքենէ. ոչինչ նախահոգայ, ոչինչ գործէ. և եթէ ոչ լիցի ընկալեցեալ 'ի սիրեցելոյն, յ'ոչուրեք է: Ս'եթ որքան ապերջանօրէն սիրէ, որ զանոնք սիրէ: Ս'ի ոչ կարէ, գոլ 'ի սիրեցեալն, որ զերկրաւորս սիրէ. որք չկարեն յագեցուցանել զհոգին, գոլով ինքեանք վերջունակք, և ենթարկեցեալք, ունայնութե՝ և մահու: Ս'սկ որ զՍ'ծ սիրէ, յ'Ս'ս տուծումէ, և թողեալ 'ի բայ ըզկեալն՝ նիւքեան, 'ի նմին կեայ, 'նորում

բուժ կեան նամքն. որ է միջակէտ մեր՝
 և անյեղլի բարի. Ահրն մարդկայ
 ին՝ ճողոպրական, բռնակիր՝ և դաւուն
 է. Վճայինն՝ միշտ խոնարհ, և ան
 դորրականն. զնա՝ մաշէ նախանձն
 սեղեխաց, նայամիկ՝ չէ համանութի
 ինչ: Վա՛ երկնչի, զի մի այլ ոմն սի
 րեացէ. սա՛, ցանկայ զի ամքն սիրեա
 յցեն. Ուրեմն, եթէ սիրես զքեզ՝
 զՎճ սիրեա՛. քանզի՛ որ սիրեսդ,
 օգուտ քեզ է՝ և ոչ նմա: Սարդն՝
 փոփոխիլ կարէ, և կորնչիլ. զՍտու
 ած՝ ոչ երբեք կորուսցես, եթէ ոչ
 թողուսցես:

4. Օ ի սէրն լիցի իօկական, որով
 հօրապէս սիրեսցես զընկերդ մեր
 ժեալ հեռացո՛ ի նմանէ զհամայնա
 պատճառս՝ և զառիթս մարդկայ
 ինս. զուշիմութե՛ զհամեղաբարոյ
 ութե՛, զնմանութե՛ և զայլոց հան
 դունից. և զայնս միայն խնդրեա՛, որք
 կայանան ի սրբութեան, և ի բարե
 պաշտութեան: Ուստի՛ տապալումն՝
 և քանդումն առաքինութե՛ է՝ սէրն
 այն, զոր Պղատոնական կոչեն՝ որով
 վերանալ ասեն հոգւոյն, ի հայեց
 մանէ ձեռոյ մարմնոյն՝ առ ի մտա
 ծումն

ծուռմն՝ և ՚ի խորհուրդն գեղեցկութեան
 լ՛ծայնոյ։ Չքնաղականին գիմի հայ
 եցումն, ընդուստուցանէ առ ՚ի ցան
 կութիւն շօշափման։ Եւ որ ընդ ա
 կունսն արտելանէ, թէ՛ լոյս իցէ, և
 թէ՛ հոսումն իմն՝ մեղկացուցեալ
 լուծանէ զմարդն՝ և կորուսանէ։
 Եւ ահագոյն է գլխիլ ոտիւք, քան ա
 կամքք։ Եւ լոգ՝ յոյժ գոռարինք են
 սպեղանիք սիրոյն։ զի խրատեցեալ՝
 առաւել խրոխաանայ և ոգորէ։ Եւ
 եթէ ոչ ընդգիմակայեացես սկզբ
 բանոյն՝ այնպիսի իմն սողոսկմամբ
 մեղմաբար ներսամտէ, մինչ զի նա
 խաղոյն զգոս սիրել քեզ, քան թէ
 մտցես ՚ի խորհուրդ՝ վասն սիրելոյ։
 Իսկ եթէ ամենեւին ընդգիմակայցես
 ճգանոյն, գիւրին լինի ապաքինումն։
 Հարկաւոր է ուրեմն՝ զի այլովք իրօք
 զբաղեցուցես զմիտդ, որք ներակրես
 ցեն զհոգս, և զյիշատակ իրին սի
 րելելոյ՝ հեռացուցեն։ Եւ ևս
 խորշելի է յամենից բաղձաքարշու
 թեանց, սիրելելոյ մարմնոյն։ զի
 չիք իր այնքան հեշտակի վերադմ
 բոստող, որքան սէրն։ զոր եթէ ան
 գամ և եթէ գիմիցէ ՚ի քեզ՝ այնքան
 կա

կարի յանդգնաբար նեղեալ վրդո
վէ զքեզ, մինչ զի անկարելի իմն
լինի տարամերժումն նորին՝ եթէ
ոչ մեղմագունիւ սպեղանեալ ժա
մանակի, և հեռակացութեան լքե
ցեալ ինքնին սրահասիցի՝ և թողա
ցուցէ։ (1) Բազումս բժշկեաց խոր
շողական ամօթն. մինչ զղջացեալք
կոկծացին՝ զմատնացոյց լինին իւ
րեանց. և առակ նշանակի, ռամկին.
և մինչ զգարշութիւն ինքենոյ ի
րին՝ և զլիապատար գօլն զագրու
թիւ, և վտանգիւ մահածեալ, և
զտատիժ ասպաշխարութեն՝ զմտա
ածին։ (2) Ոգունց իսկ զօրավիգ եղև՝
ուշիմաբար նկատումն, և ուղղակի
ներազննումն չարեացն՝ և անձահու
թիւն իրին սիրեցելոյ. որք զվացել
չութի գեղոյ նորին, և զսիրեցելու
թիւնն՝ նուաղեցուցանէին։ (3) Եւ
կատարունակապէս նպաստ լինի
ամին՝ դարձուցանելն զսէրն առ (4)
յ'առաքինութիւն սրբավայել՝ և առ
վարձն անքատակ յաւիտենական, և
առ յ'այնս՝ որք իսկապէս են սիրե
լիք. զի ուրն բարի, մերժեցէ զսէրն
չարաբարոյ՝ և վեճմաղնեղ միտն
մարդ

մարդկային, ամաչեցել պատկառես
ցէ թաւալիլ 'ի ստրկագունեղ, և 'ի
գեղազուրկ սէրն երկրի: Ահբքն
չարք, թունաւորեն զվարս բարիս:

5. Օտմ, 'ի մի շարակապեաց բնու
թիւն, իբր շղթայիւ իմիւ սիրողակա
նաւ: Ամ համատեղէ, և շարազուգէ
գեղեցկօրէն, զպարս աստեղացն 'ի
յ'երկինս, զերամս թռչնոց 'ի յօդս:
զնախիրս եզանց 'ի յարօտս, զհօտս
խաշանց 'ի լերինս, և զջուկս գաղա
նաց, յ'անտառս: Այց սրբազանս
այս շողկապումս, խզի 'ի միայնոց
յատելութիւն. զի որպէս սէրն ձկտի
առ 'ի շարամանումն և 'ի միաւորու
թիւն, նոյնպէս և ատելութիւնն, 'ի
փեռեկտումն և 'ի բացաձայնութիւն:
Արդ՝ այսմ կրի, դիւրապէս ենթար
կին դանդաղկոտքն, երկչոտքն, և
կարծկոտքն, որք յ'ամենից կողմանց
երկնչին 'ի փնասու: Վոն ևս ոմանք
մարդիկք, այնպէս իսկ ծնեալք, թէ
բնականաբար ատեն զամենեւեան.
որք և իբրեւ զգժնդակս չղջիկայս,
ատեն ևս զիւրեանցն խաւար:

Արդ՝ եթէ որ հանդիպիցի քեզ ըստ
այսմ փաղանշանի, մի ատիցես զնա,

այլ գթասիրեալ ողորմեսցիս :

Որպէս ընխադէտդում զգուշանաս
'ի խաղակցէդ՝ հեղաբար, և թարց
ցասման. նոյնպէս յ'ամ կենում
քում, խոտորեա՛ն 'ի նմանէ առանց
ատելութեան իմիք, որ հակառակ
զինի քեզ: Խսկ զատելութիւնն սան
ձեցես, զարթուցանելով զոգիդ
'ի սէր, և 'ի տենչանս. մտածմամբ
բարւոյ 'ի մի ներգոյլ յայնմ, զոր ա-
տեսդ: Ոչինչ տեղի լինի 'ի քեզ
ատելութեան, եթէ զհամայնս առ-
բարին նկրտեսցես: Յարազուգեա՛ն
զատելութիդ յ'այնս, որք խկապէս
արդիւնաւորին և արժանիք են ատե-
ցողութե. որք են սոգեղութիք, և
զազրութիք մեղաց. և դատասար-
տութիւն յաւիտենական: Խսկ եթէ
առ յայլս դարձուցես զատելութիդ,
ոչ զիրն զոր ատես, այլ զքեզ ինքնին
վտանգաւորես, և կորուսանես:
Վանգի եթէ հրամայի քեզ, սիրել
ևս զթշնամիսդ, զո՞րք ունիս առ 'ի
ատել: Պարտէ քեզ արտելանել
արտաքոյ բնութե իրաց, զի դուցես,
զինչ մարթ իցէ ատել քեզ: Արտա-
քոյ բնութեան իրաց, չա՛րն և եթէ.
ներում

ներում միայնում արդարապէս 'ի
կիր առնանիլ կարէ, ատելութիւն:
Ի այց եթէ սրարտ լիցի քեզ՝ ատել
և զմարդիկս, զոչ ոք յանգագոյն և
արժանագոյն գտանես, քան զքեզ
ինքդ. զի ոչոք այնքան վնասեաց
քեզ. որքան դու ինքդ:

Վալուխ. ԺԴ:

Յաղագս Բաղշանաց, և Գալստիան:

Արամ Բաղշալի, և յ'որի Գալստիի եղև:

1. **Ե**րջանիկ է այրն, որ ենթա
դրեցեալ և հնազանդե
ցեալ է Մատուծոյ. որ ոչ ումեք
իրաց բաղձայ ամենեւին. որ յար
մարեցուցանէ զինքն՝ իրացն պա
տահեցելոց, և դիպունաժոյն յարկա
ծից. որ ասէ: Աամի՞ զիս ՄԺ, զի
անսայթաղ կայցեմ. կամի՞ զի հիւան
դացայց. կամի՞ զի հարուստ, կամ
աղքատ իցեմ. կամի՞ զի չուեցից աս
տի, կամ մնացից աստէն: Պատրանոտ
եմ յօժարապէս առ երկաքանչիւրն:
Եթէ անգամ մի ասիցես. Յորժամ
գնացից յ'այսնիլ տեղի: Յորժամ ու
նե

նեցից զիրն զայն: Ողորմելի լինիս:
 Վանգի եթէ ցանկացես այնմ իրի,
 որ արտաքոյ քո է՝ մշտնջենաւորիւ
 տաղնապիւ՛ տաժանեցեալ տանջա
 նիցիս. և իբր ընդհդաձեռմ կեր
 տակի՛ միշտ հետեւիցես, և ոչ երբեք
 հատակալցես: Վրդ՝ են նիշխեցո
 զութեան քում, կարծիքդ՝ մտած
 մունքդ՝ ըզձակաթութիւնքդ, և
 անձնիւրքն քոյին առք անձնիշխտ
 նականք. արտաքոյ նորա, (այսինքն
 իշխեցողութեդ) մարմին. հարստու
 թիւն. փառք. արժանապատուու
 թիւն. և այլք համանմանք. և զոր
 ինչ՝ դու ինքնին ոչ իրակես: Վոքին՝
 ոչ արգելանիլ կարեն յ'ումեքէ. և
 ոչ գիմարմբոստիլ. սոքին՝ օտարո
 տիք են, և սրտաւանդեցեալք հակ
 արկութեց: Ու որոյ մի ցանկացես
 նոցին ամենեւին. և կամ այնպիտեաւ
 իմն ոճիւ՛ զի գիտացես զորպիսու
 թի նոցին, և զկախիլն՝ ի կամաց օտա
 րաց՝ և ոչ կարել բնաւին գոլ քեզ
 յարակ. քանզի այսպէս սրահանջե
 թէութիւն նոցին: Ոչինչ իր ար
 տաքին, է բաղձալի. զի անցանէ
 ձեւ աշխարհիս այսորիկ:

Եւ եթէ համայնքն՝ սոքին որոց տենչաս, լիցին ևս ըստ քոյոց բաղ ձանաց. սակայն թողլոց ես յապաղ, զնմա՝ զորինչ և ստացեալ ունիցիս, յակամայ կամաւ, և կսկծ ադունիւք ցաւօք, իժամու քումդ մահոճան։
 Ի ներքս նկատեաւ. զի՛ ի ներքս է աղբիւրն բարւոյ. որ միշտ բղխէ վայել չաբա՛ր, եթէ միշտ պեղեսցես։

2. Եւ այսմ միայնում, ներադրեցեալ եղև մակացութի՛ ոմանց հնոց իմաստասիրաց, որք յ՛իշխեցողութի՛ բախտին՝ աղատեցեալք. ի մէջ ինքեանց դառնակսկծից չարչարանաց մորմնոյն և նեղութեց, երանեցելովք մտօք, լիճաբանէին զերջանկութի՛ն և զդաւժս յարուցանէն զնմանէ։
 Ի՛ւանզի՛ մինչ զեղերս կարողութեցն մարդկայնոց, յ՛Լ. Ե շնորհեցեալս տրամախոհէին, հաճանեցուցանէին ինքեանց, իւրեանցն մտախոհութե, ամենւին ոչինչ պատշաճիլ առ յ՛ինքեանս, բաց յղձաձկտութեց, և ի մտածմանցն իւրեանց։ Սակսորոյ, այնքան բացարձակապէս շահեցուցեալք աճեցուցանէին ի նոսին զիշխեցողութի՛ն, և զմիապետութի՛ն իւրեանց

բեանց, կրթմամբ և կիրառութեամբ մտածմանս այսմիկ. և այնպէս կառավարէին ուշիմաբար զշարժմունս ողւոյն, թէ ոչ առանց իմն պատճառի, զինքեանս միայն յարանունէն հարուստս, միայն կարողս, և հուժկուս ամենից. և միայն երջանիկս և բարեբախտս համարէին: Ա՛րդ՝ հարկաւոր է քեզ ամենեւին, քաջակուռն վարժեցողութի, զի ուսցիս արհամարհել զիրան, արտաքոյ կարողութեան քոյոյ զետեղեցեալսն, իբրեւ զոչ պատշաճեալս առ քեզ: Այժմէ զսա՛ և եթ հասակալցես, ոչ երբեք կսկծեսցիս կամ ցաւիցիս, թէ չունիցիս զարտաքինս. որպէս և ոչ ցաւիս և ոչ նեղիս, թէ չես թագաւոր թաթարաց. կամ չունիս զթեւս առ'ի թռչիլ: Արք արտաքոյ քան զմեզ, ոչինչ առմեզ:

3. Այսու արդարադունիւ սանձիւ՛, զսպիւլիք են բաղձանքն ձկտեցողականք. որոց եթէ ոչ վերադիցես զչափ իմն և զեղանակ, ոչ երբեք ընանի, անլնլի ոգին. և զոր ինչ համագումարեացես 'ի նմին, ոչ լինի վախճան ցանկացողութեանն, այլ

աճումն, և զկէտեցումն: Օ ի ոչինչ
 հիւթ գիճունակ բաւէ այնմ, որոյ
 փորձախիբն ջերմագունիւ տապիւն ախ
 տացեալք են: քանզի ոչ ծարաւէ
 այն, այլ հիւանդութիւն: Սոյնդ ու
 նակ պատահէ և նոցին, որք զբաղ
 ձանս իւրեանց ոչ վերակոչեն առ
 բանալարութիւնն, որոյ կոտորն՝ է
 իսկազիր, այլ առ մոլութիւն, և ի
 վալաշոտութիւնս, որոյ կամնանչա
 փականէ, և անբմբունելի: Օ ոչինչ
 տրամապրահով, և անհնգիստ զգա
 ցեա. և ոչ իմն իսկ պակասեցէ
 որոյ բաղձաս, եթէ շարափակեցեա
 զքեզ, ներշափում բնականում:
 Աթէ վերանցցես զչափն, իծայրա
 դոյնսն ևս փարթամութիւն, աղքա
 տանաս: Յանկացողութեն, ոչինչ
 բաւէ, բնութեն, փոքունք:

4. Յուշ լիցի քեզ թե այնպէս
 կենցաղավարիչ պարտիս բնկենում,
 որպէս ի խրախճանում: Օ ի զորո
 թիմակ մինչ շրջաբերին խորալիքն
 ընտելանում, և հետեւապէս ժամա
 նեն առ քեզ, համեօտաբար ձգեալ
 զձեռդ, առնուռ զքոյդ բաժին:
 Աւ եթէ անդրանցանէ կերակիրն՝
 քան

քան զքեզ, չարդեւորս գնան: Եւ թէ
 չեւեւ իցէ ժամանեալ, ոչ տարածեա
 զախորժակդ առ հեռակայն, այլ
 տրամես, մինչև մատիցէ: Այլ զ' եւթի
 հանգուսաբար մարդեացես զքեզ
 հանդէպ հարստութեանց, արժա
 նապատունեաց, և այլոյ՝ որք արտաքս
 քան զքեզ գոն, արժանի լինիս
 արդարեւ խրախճանի սրբոցն. և
 զայնս վայելես բարիս պարզութի
 ոգւոյ, որք ամենից դիպունձոցդ ե
 րազանցեցուցանեն զքեզ: Եւ եւթի
 զայնս՝ որք ընծայիցին քեզ, աստի
 առնիցես. և հրաժարիցիս խորշեց
 մամբ, ոչ միայն խրախճանակից սր
 բոցն լինիցիս, այլ և վիճակակից եր
 ջանկութեան նոցին. և զառհաւատ
 չեաց այնցն, նախաճաշակել սկսանի
 ցիս յ'երկրի, որովք նոքին յարահր
 ճուին յ'երկրինս: Ամենցողութի
 քով կարես դու ինքնին երանագրել
 զքեզ. եւ թէ ոչ տենչատցես բնաւից
 իրաց, որք արտաքոյ իցեն քոյ:
 Այլ է երանեալ: Արժանի, զոր ինչ
 կամի: Այլ զ' ունի զոր ինչ կամի, որ
 ոչ կամի, եւ թէ ոչ զոր կարէ:

5. Եւ զովից փախչեմք, և անգոս
 նեմք

նեմք զնոսին իբր զվնասակարս, և
 զհակառակս բարեկեցութե մերոյ,
 որք ճշգրտիւ սխտանացութեն մեզ:
 Օ ի բազմիցս ասանջականք դոն
 կենակրին, որք գիմակացքն են
 ախորժակին: Արք վնասեն՝ ուսու
 ցանեն: Սահ, աքսոր. աղքատու
 թի. անարդանք. աշխատ. հիւան
 դութի. և այլք սոյնասեռք, որք
 չեն նիշխեցողութե քում, չեն չարք.
 և ոչ պատշաճին առ քեզ: Աւրեմն
 ոչ պարտիս գիմագրել սոցին, ոչ
 զփախուստ, և ոչ զթշնամանս, այլ
 ապախդ առնել զըղացեալ կարծիսն,
 ամենեւին, զնոցանէ: Օ բովան
 դակսն սոսին, գիմայլակս յարանոճա
 նէր սոկրատէս: Վանդի՛ որպէս գի
 մայլակքն, ահաբեկեն զմանկունսն.
 յորս ոչինչ՝ բաց յարտաքնոյ ձեռոյն
 զարհուրելի ներգոյ. սոյնպէս հան
 գիպին և յիրս, զորս ոչ որպիսիք
 ենն, այլ որպիսիք երեւինն, սովորեա
 րմբռնել: Օ ինչէ մահն:
 Վիմայլակ: Տե՛ս, թէ որքան քաղցր
 և ցանկալի լեալիցէ, ոչ միայն սրբոյ,
 և վսեմազարդից առաքինեաց արանց,
 այլ և սոկրատի, և այլոց իմաստնոյն
 հեթա

Հեթանոսաց, Օ ինչ է ուրեմն զար
հուրելի ընմահումս Կարծիքն,
Լարկիւղ մահունէ զարհուրելի, ո՛չ
ինքն մահնս: Օ նոյնն իմաստես, և
զայլոց իրաց. զորս սողորես թշնա
մանել: Հարթեա զկարծիւդ, և
զո՛չ ինչ դտանիցես, զոր պարտիցիա
թշնամանել, բաց ՚ի մեղաց:

Գլուխ. ԺԷ:

Յազաֆս ուրախաւեան, և արամաւեան:

Օ իարդ ուրախանալ պարտի աշր Բարի:

Ո՛չ արամի՝ որ զամ նախապեսանէ: Օչնա
պանս սպեղանիս ցաւոյն:

1. **Ի** Յնդէս ուրախանալ պար
տիա, թէ նուրախութեան
քում, բացաւիայլեացէ համե ստութի.
և մի աշիքան մեղ կացեալ լուծցի ո
գիդ, թէ չկարասցես անձնիշխա
նաբար՝ ի տրամուէ անդրանցանել
յ'ուրախութիւն, եթէ պիտոյասցի
նոյնն: Ինքն Տէրն մեք Վ'ս, գերա
զանցադոյն ենթադատողն համայնց
իրաց՝ ո՛չ զծիծաղողն կոչեաց երա
նեալս, այլ զլացողն: Օ ի կարի
անվայելո՛ւչ է առն քրիստոնէի՝ որ
խոստո

խոստովանի զինքն հետեօղ գող
բարեացն յաշխոհնս հանաց, 'ի մէջ
այսքան վտանգից՝ եւ փորձու
թէ ց, մտաց՝ եւ մարմնոյ. 'ի մէջ այս
քան արդարեղից պատճառաց տրրօտ
մութե, որք ստիպեն յարաժամ 'ի
թաղծումն՝ զբաղիլ ծաղու, եւ հատա
կանօք, զօրէն խելառից՝ եւ մտայե
ղից. եւ զուարճանալ 'ի վերայ իրացն
կորստականաց: Փախչի փափկու
թիւնն երկրային. եւ զօրս կոչեմք ու
րախութիւն, բազմիցս՝ սկզբունք են
նոքին, տրամութեանց: Ոչմարիտ
ուրախութիւնն՝ ոչ ուստեք, բայց 'ի
խղճմտանաց առաքինութեցն՝ ծնա
նի: Աւտօի ոչոք կարէ ուրախանալ
բայց յ'արդարոյն յ'արւոյն՝ եւ 'ի բա
րեխառնէն: Արպէս զի ոչ երբեք պա
հասիցի խնդութիւն յ'ողւոյ քումսն,
արա՛ զի ծնանիցի քեզ՝ 'ի տան:
Եւ ծնանիցի արդարեւ, եթէ 'ի
նեքքս՝ 'ի քեզ լինիցի: Այլքն զուար
թութիւնք՝ եւ հրճումնք, թեթեք
են եւ անժուրք, ուստի ոչ լնուն յա
գիւ՛ զկուրծս. եւ ոչ միշտ ուրախա
նայ, որ ծիծաղի. իբ վճատունակ, է
խակահան ուրախութիւնն. եւ ծնա
նի

նի սա՛ 'ի բարձոք խղճմտանաց, հա
մեատից խորհրդոց. 'ի յ'ուղղաց ներ
գործութեանց, և 'ի յ'արհամարհմա
նէ փափկութեանց. 'ի հանդարտա
գունոյ քաղաքավարութե՛ն, և յ'ան
բժոյ, յ'անարատէ՛ և 'ի կատարունոյ
կենէ: \¹ յսէ իսկական օրէն առա
քինութեան. ո՞նչ լի ճմարտապէս
խնդայցես, ողբալի է յարակ:

2. Տրամութիւնն՝ 'ի չարէն ներ
կայէ գարշի, և նզովէ զնա. կամ,
իրապէս, և կամ ըմբամբ իսկ մտա
ծականաւ, ընդ վրդովման իմիք՝ և
անհանգստութե՛ն: \² անդի սովոր
եմք բազմիցս՝ ոչ իրօքն ինքեամբք,
այլ կարծեօք իրացն տապիլ: \³ 'ի նե
րազններ ուրեմն զիքսն որպիսիք ի
ցենն, մի զպաշտպանութիւնն. մի զա
գարակս, մի զարծաթ՝ և մի զգործս,
այլ մանաւանդ զմտաւած. և իսկա՛ն
իսկօրէն, թէ ո՞ր իցէ քոյդ կարծիք
զնոցանէ: \⁴ թէ թշնամանիս. եթէ
անարգիս. եթէ կողոպտիս. և եթէ
ձաղիս, չեն ո՞ք քոյին կամաց. իսկ ուղ
ղան՞ զգալն զնոցանէ՝ թէ չեն նօքին
չարք, այլ բազում անգամ պիտանա
ցուք և օգտակարք, այս՝ առ քեզ

դոյ։ Ա՛յ երբեք ցա՛նիցիա՛ եթէ ՚ի ներկայ վճատմանէն, դարձուցես անդր զմտածմունս քոյս . ուր իսկա կանքն են ուրախութիւնք։ Ա՛ն բարւոյ՝ ոչ ինչ ամենեւին չար պատահի . ոչ զի զնոյնն չղգայ, այլ զի յաղթէ։ Վ՛ան զի հայի նա՛ առ նա՛ տառապանսն, իբր առ պատճառս կրթելոյ, և կիրարկելոյ զհամբերութիւն . հայի իբր առ գործ իս՝ Ա՛ծայնոյ շնորհին . և իբր առ ճանապարհ իսկա կանի փառացն, որ յա՛նիտեան յաւատեւելոյն է։ Ա՛յրն բարի՛ կարէ՛ կոչիլ ողորմելի, դու չկարէ։

3. Ա՛յ ինչ լինիլ կարէ, իբր զապառնի՛ նախատես։ Ա՛յտակս մեղկացուցես զթափս ամենից չարեաց, որք առ նախապատրաստսն, զոչինչ նորոգ վերաբերեն . նա՛ ծանունք, և դժուարինք, լինին անքոյթք՝ և դիւրինք, ակնկալիցն։ Օ՛ ի՞նչ լինիցի, եթէ զկէս ընչից քոյ, ՚ի բաց բարձրէ դիպունածն . զի՞նչ . եթէ զբնաւն։ Օ՛ ի՞նչ եթէ կործանեցի տունդ . հրձիք լիցին որայքն . պակասիցին բարեկամքն . զի՞նչ եթէ համբաւդ քո ախտացեալ վտանգիցի

ցի, և յ'ատիճանէ պատուոյդ զըբ
 պարտութիւն ընկիցիա: Հիւանդու
 թի. գերութիւն. աւերումն, հրկի
 ղութիւն, և այլք համանմանք, ոչ
 հասանեն յանկարծակի 'ի վերայ
 իմաստնոյն: Ո՛ր զթշուառութիւնս
 ապագայս. և զցաւս, զոր այլք կրեն՝
 բազմօրէիւ ժամանակաւ նա՛ կրէ
 միշտ ընդ ինքեան, մտածմամբ բազ
 մօրէիւ, և մեղկացուցանէ զայնս:
 Ա՛մբուս պատահիլ կարէ, որ միում
 պատահեաց: Ա՛րք են հարստութիւք,
 որոց ոչ հետեի 'ի թիկունս. սովն՝
 և մուրացութիւն: Ա՛րէ արժանապա
 տուութիւն. որում ոչ ուղեկցիցին
 աղտեղութիւք. ստրկութի, և վեր
 ջին իսկ թշուառութիւն: Ա՛րէ թա
 գաւորութիւն, որում չիցէ պատրաս
 տագոյն՝ պաշարումն, և քանդումն:
 Ա՛չ ապաքէն սուսերաւ դահճակա
 նիւ հատեալ զարքայականն պարա
 նոց՝ հրամանաւ հնազանդեցելոցն,
 անլրիւ իմն օրինակաւ՝ ետեսարբունս
 ոյս: Ա՛չ են տրոհեցեալք սոքին 'ի
 միմեանց, երկարաձգիւք միջոցիւք:
 այլ պահ մի և եթ ժամու գոյ՝ 'իմէջ
 հարգտութեց՝ և տնանկութեանց՝ 'ի
 մէջ

մէջ արքունւոյն՝ և խղոյն։ Ի մէջ դա
հոյից, և կաջնոյ։ Անհր ուրեմն
զամ թէ ու թիւնս գույնէ զլիւս՝ և որ
ինչ գիտեցաւ միում մեծք, կարէ գի
տիլ և քեզ։ Առաջինն ձախողակ,
հեշտակի կրէ՝ որ ցանգ տկնկալէ։

4. Այն հրատարակեալ հաշակէ
զինքն, առաքինութիւնն՝ մինչ վա
րի կեանն անդորրուք։ Այնժամ
երեւի թէ որքան իցէ նա, յորժամ
ցուցանէ զինչ կարիցէ համբերութեան
հետիւ եղաք Մ. Ե. և հրեշտակաց՝ և
մարդկան. առ Մ. առաքեալն։

Մ. հաւատիկ տեսիլ արժանի, առ որ
հայր Մ. Ժ. որ միշտ նկատէ՝ ի գործս
իւր։ Մ. հաւատիկ զոյգ արժանի Մ. Ե.,
այր հօր. որ բաղադրեցեալ լի տա
ռապանաց՝ յաղթանակէ զինքնէն, և
զամենից վշտից։ Առաջ անդորրուն
և հողմն հանգարտաշունչ, մէջ ցուցա
նեն զարհեստ նաւավարին։ Ար մէկ
փորձեցեալ զինչ գիտէ։ Ամն առեւ
չարաբախդ ես, որում այս սրտաշի
ցի։ Մանաւանդ բարեբախդու, զի
ձեռնհաս եղեր փորձել զքեզ։

Քանզի կարաց իւրաքանչիւր ումք
գիտիլ հանգոյն ինչ բայց ոչ իւրա
քան

քանչիւրոք կարաց կրել զայդպիսի
դիտութեամբ, թարց ցաւոց: Աւրեմն
զի մի վհատիցիս 'ի ձախողակիցն յար
կածից, հաստատապէս կանց լեզէմ
նոցին, և զծանրութիւնն վերահա
սեալս, բարձ հզօրեղապէս: Վասն
զի յետ խորտակման առաջնոց թա
փին, զոչինչ զարհուրազգած և ա
հադնոցին ներգող 'ի նոսին գացես,
բոց 'ի կարծեաց: Աղքատութիւն
թշնամանք. անարդանք. վիշաք, և
այլք համանմանք՝ զորս չնորս կոչեն
ամբոխքն ռամկականք. բազումք
կրեն համբերութիւն, և տանին զու
արթանիւ ոգւով. յոգունք իսկ և
ոչ զգան ամենեւին. ուրեմն չի բնա
կան թաղծիւ մաշիւն 'ի նոսին, այլ
բղխէ հաշումս այս՝ 'ի դժպհեաց ի
միք կարծեաց: Օ ի որքան 'ի բնու
թենէ ունին զզօրութիւն խմն, պա
հեն զնոյն՝ նամենեօին: Բնդէր
ատես քեզ: Կարես թեթեացուցա
նել զամ տառապանս, կրելով յօժա
րաբար: Թեթեւ է համոյն ցաւ. ե
թէ զոչինչ վերյաւելցէ 'ի նա, կար
ծիքն: Ի՞նչ անհամբերութիւն քով
ծանրացուցանէր զչարիս, և զտառա
պանս

պանս քոյս: Եւ յնքան թշուառ է իւրաքանչիւրօք, որքան խակ գոլ զինքն համարէ:

5. Եւ մենայն ախտակրութի վատ նեցեալ պակասի յամինեաւ. և թէ պէտ աւրմբերի և կսկծահոծ իմն գուցէ ցաւ, և յանգզնագունեղ ախտ՝ սակայն բառնայ զնա ժամանակն, և նուազեցուցանէ: Ամբիս սպասել ուրեմն այնմ աւուր, յորում յակամայ թողցէ զքեզ ի բաց, թաղծումն և ողբառութիւն. կամ գու ինքնին՝ դնել նմին զվախճան: Եւ զէր ոչ նախածես զայն խորհրդով, զոր վերածելոց է յարակուսում թիւնն ինքնակամօրէն: Եւ պէտ պահպանեսցես գու զթաղծումն քո՝ պահպանողին սակայն, ընդանցանէ: Եւ ան զի ոչ ինչ իր վաղագոյն ատելի լինի, քան տխրութիւնն, որ մինչ նորն է՝ գտանէ մի թարիչ իւրեան, բայց հնացեալ՝ ծանակի: Որ թէ ցաւօք և կսկծամամբ յաղթահարի վշտակրութիւնն, անցցէ տիւն բո վանդակ ողբովք և կոծիւք. զգի շերն՝ տքնութիւն վարեացէ տխրութիւնն. կցեսցին ձեռքն ի վերայ կրծից

կրծից. և ինքն ցաւն կսկծունակ, 'ի
կիր արկցէ զինքն, նմիւ սեռի՛ն տան
ջանաց: Իսկ եթէ արտասուքն ան
օգուտք են. եթէ ոչ լալեաւ իմի՛ն
մեղկանայ վիշտն, ուսի՛ր կառավա
րել զքեզ ինքնդ: և ընդդէմ՝ կայ
ամենից հակադիմութեանց, անյաղ
թելեաւ հաստատնութեամբ:

Ընթացք են նաւապետի նաւուն.
զորոյ զղէկն յափշտակեաց ալի ծո
վուն. որ զծփեցեալ նաւն, և զտա
տանեալն 'ի հողմոց, էտ ալեկոծու
թէն: Իսկ նա՛ գովելի է՝ և ևս 'ի
նաւարեկութե, զոր կալեալ զղէկն
'ի ձեռին կորովաբար, սուղեաց
ծովն, մինչ մարանչէր ինքն լըդէմ
ալեացն՝ հզօրեղապէս:

Գլուխ. ԺԳ:

Յաղագիտ յոսոյ՝ և յառաւիտարութեան:

Օխարդ համուէլ մարն իշէ պերկացան վարն:

1. Յ Ո՛յսն՝ ունայն և սո՛ւտէ, և
արդարեւ իբրեւ երազ զար
թուցելոց, եթէ ոչ տեղաւորեացի
ն՝ ստուծում. որոյ միայնով ակնար
կիւն՝ յաղթահարիլ կարեն ամենայն
գժուա

պանս քոյս: Այնքան թշուա՛ռ է իւրաքանչիւրօք, որքան իսկ գո՛ւ զինքն համարէ:

5. Ամենայն ախտակրութի վասն նեցեալ պակասի յ'ամինեաւ. և թէ պէտ ա՛նըմբերի և կսկծա՛հոծ իմն գուցէ ցա՛ւ, և յանդգնագունեղ ախտ՝ սակայն բառնայ զնա՛ ժամանակն, և նուաղեցուցանէ: Ամիս սպասել ուրեմն սո՛յնմ ա՛ւուր, յ'որում յ'ակամայ թողցէ զքեզ՝ ի բայ, թաղծումն՝ և ողբաւութի՛ն. կամ գու ինքնին՝ գնել նմին զվախճան: Ինդէ՛ր ո՛չ նախածես զայն խորհրդով, զոր վերածելո՛ց է յարակունու՛թիւնն ինքնակամօրէն: Եւ պէտ պահպանեսցես գու զթաղծումն քո՛ պահպանողին սակայն, ընդանցանէ: Վան զի ո՛չինչ իր վաղագոյն ատելի լինի, քան ախրութիւնն. որ մինչ նորն է՝ գատնէ միսիթարիչ իւրեան, բայց հնացեալ՝ ծանակի: Որ թէ ցա՛ւօք և կսկծամամբ յաղթահարի վշտակրութիւնն, անցցէ տի՛ւն բո վանդակ ողբովք և կոծիւք. զգիշերն՝ տքնութք վճարեսցէ տխրութիւնն. կցեսցին ձեռքն՝ ի վերայ կրծից

կրծից. և ինքն ցաւն կակծունակ, 'ի
կիրարկցէ զինքն, նմիւ սեռիւ տան
ջանաց: Իսկ եթէ արտասուքն ան
օգուտք են. եթէ ոչ լալեաւ իմիւ
մեղկանայ վիշտն, ուսիր կառավա
րել զքեզ ինքնդ: և ընդդէմ կայ
ամենից հակադիմութեանց, անյաղ
թելեաւ հաստատնութեամբ:

Ըմօթանք են նաւասկտի նաւուն.
զորոյ զղէկն յափշտակեաց ալի ծո
վուն. որ զծփեցեալ նաւն, և զտա
տանեալն 'ի հողմոց, ետ ալեկոծու
թեն: Իսկ նա գովելի է՝ և ևս 'ի
նաւարեկութե, զոր կալեալ զղէկն
'ի ձեռին կորովաբար, սուղեաց
ծովն, մինչ մարտնչէր ինքն լըդէմ
ալեացն՝ հզօրեղապէս:

Գլուխ. ԺԳ:

Յաղագս յառայ՝ և յառաւիստութեան:

Սխարհ համուէլ մարն իցէ պերհաւնչիւրն:

1. **Յ** (Ս) յոն՝ ունայն և սուտէ, և
արդարեւ իբրեւ երազ զար
թուցելոյ, եթէ ոչ տեղաւորեսցի
ն՝ ստուծում. որոյ միայնով ակնար
կիւն՝ յաղթահարիլ կարեն ամենայն
դժուա

դժուարութիւնք : Հիմա տաղնապիս
ապրառնունոյ իրին , և տարածեա ըզ
մտածմունս քոյս 'ի հեռաւորս :

Այնչ յուսասցես , եթէ ոչ տեսցաս
ցես ումեք . և եթէ զամ երկրաւորս
արհամարհեսցես : Այդք յուսայ՝ զոր
արհամարհէ : Եւ թէ պէտ յուսա
լիքն ոչ երբեք պատրեալք իցեն ըզ
քեզ . թէպէտ ոչ խնդրիցի 'ի դժու
արագունից զոր յուսաս . սակայն որ
քան յարանկ առիպէ զքեզ յոյս ինչ ,
այնքան տաժանակոծ լինիս , և անձ
կահոծ՝ քոյոյ խկութեանդ , և իբր
դրեցեալ յ'երկդիմակում : Արպէս
ոչ գնաս ոտիւք ընդ անկոխ՝ և խամ
րածեա ճանապարհս , նոյնպէս և մի
յուսասցես ոգւով յ'այնս , որք չեն
յ'իշխեցողութե քում : Սակեւ ծխնի
համայն թշուառութեան . զրկիլ
կամայն յ'անկեալութենէն՝ զոր յու
սացաւ :

2. Բազմիցս զգացուցանել սլար
տիս ոգւոյդ , զի հայեացի յ'այնս՝ որք
արտաքոյ քոյնն , և շուրջ զքե՛ իբր
'ի կորստականս՝ և կախեցեալս 'ի բա
րակագունէ դերձանէ : Սկսեալ
նաս զորպիսութիւն քո : Սահկա
նա

նացու ծնեալեա . ոչ ինչ խոստանի
քեզ զօրէս զայսմանէ . ոչ ինչ զժա
մէս : Եւ հաւատիկ հասեալ կայ մահն
ի թիկունս , և վիճէ . զորինչ ունիս ,
իսկ առեր . միայն քո է , վայելումն
նորա . զորոյ զժամանակն կարգա
դրէ ծայրագոյն դատաւորն ամե
նից : Եւ ականարկելն նորին՝ հատուցա
նելիքն համայնքն , թարց շրջմանց՝
և մրմնջելոյ : Եւ ատթարագունի պար
տականի է թնամանել զպարտա
տէրն : Եւ րեմն չիք ինչ ի ներքոյ ա
րեգականն՝ յոր պարտիցես , կամ
կարասցես յուտալ : Եւ յն է միայն
ճշմարիտ յոյս , որ բղանի օրինաբար՝
զիսկականէ և զծայրագունէ բա
րոյն :

3. Օ յուսահատութիւն պատճա
ռեն եղեւնագործութիւն . ստրկու
թի ոգւոյն . կարի իմն ըմբռնումն
դժուարութեց . մոլեկան վհատու
թիւնն ինքեան . և զօրութեանց և
զգօնութեանց պակասութիւնն :
Եւ այց յաղթահարի , զարթուցանե
լով զոգին . յարացուցիւ այնոցիկ ,
որք ի ծանրագոյնս ևս տառապանա
նկեալք , ալիաբար պարտեցին
զա

ղամենայն չհակառակութիւնս :

Այսի՛ր ուրեմն , և յառաջ մղեա՛ն . զի
զործակից լինի Մատուած զործո
ղայն : Այլ որ դժուարին երեւիւր՝
դիւրագոյն լինի , եթէ 'ի բաց դիցի
կարծիքն սուտ՝ զնմանէ : Օ որինչ
պատահի քեզ , բովանդակն նախա
սահմանեցեալէ յաճիտենից : Բայց
այն՝ հանդիպի . կամ այնպէս , որպէս
և դու պատրաստ և բաղադրյալ ես
բնութիւն կրել զնա , և կամ ոչ այն
պէս : եթէ նախկինն . մի յուսահա
տիր՝ այլ կրեա՛ն : եթէ երկրորդն , և
ոչ յայնժամ յուսահատիլ պարտիս .
զի որինչ՝ և իցէ նա՛ն , վաղվադակի՛
ունելոյց է ինքն զվախճան , և վերա
դնելոյց է զնոյն , ևս քեզ :

Ի՞նչեթեւ է՝ զոր բառնալ կարեւ .
կարճ՝ զոր ոչ կարեւ : Բայց յիշեա՛ն ,
զի ներգոյ 'ի քեզ զօրութիւն տա
նելոյ զամենայն , և թեթեւացուցա
նելոյ զնոսա՛ն եթէ ըմբռնեսցեա զնո
սա իբր զօգտակարս , և զպատշա
ճաւորս : Տառապանն , իք առիթ
առաքինութեան :

Վերաբ. ԺԷ.

Յաղագս երկնաշէ : Որքան ունայն իցէ, և որո՛ւ պատճառաւ յաղլահարիցի : Խորշիւ յանդգնութեց Տարւե : Երասին՝ Գորիսէ լէր յաճելումն, յաղագս Բարկութե :

1. **Ս**Ե՛ւ ծագոյն մառն մահկա նայուայս, մինչ ո՛չ է ներկայ չար ինչ. և ո՛չ իսկապէս յ'ապագայ, տագնապի սակայն և տրամաբանէ՝ կամ աճեցուցանելով զան բախտութիւն իւր, կամ ձեւացուցանելով : Ո՛չ եղիտ խստասրտութիւն մարդկային՝ զայնքան յոգնադիմի տանջանս, որքան կրէ ոգին՝ նեղեալն յապառնո՛ւոյն. որ պարապեցեալ է յ'այն միայն. զի մի զբարիսն ներկայս կորուսցէ, կամ վերահասցեն չարիքն մերձակայք՝ և ապագայք : Եւ ազումք ևս չարիք, որք չլինէինն՝ գոն ա՛րդ զի երկնչիմք : Օ՛րնչ օգուտ է քեզ նախքան զժամանակն չարչարակոծ լինիլ. և ունայնիւք նախատեսութք հանդիպիլ և ընդ յառաջ ելանել թշուառութեց քոյ : Եթէ՛ վ'ապա նորիկ մարթ է քեզ ա՛րդ գոլ ողոր

մեղի, զի երբեմն լինելոց ես: Խելա
 գարիցն է. հաճատալ ամենից առա-
 բերմանց, և թարց նշանաց խմբ գու-
 շակողաց զչարն, սախք և սրատրողա-
 կանօք մտածմամբք սարսափել՝ և
 գողալ: Վաղմիցս պատրեցեալ՝ ի խա-
 բէականէ փաղարկութենէ, զխօսն
 երկբայանշան՝ առ վատթարագոյն
 կողմն թիւրես: Վաղմիցս՝ զարա-
 րեալ յանցանագ ընդ գէմ իշխեցո
 զին, մեծագոյն կարծես գոլ՝ քան
 թէ իցէ իսկապէս. և խորհիս, ոչ որ
 քան բարկացեալ իցէ նա՝ այլ որքան
 կարէ նա՝ առնել, և որքան թոյլա-
 տրի՝ բարկացողին: Վայց ունայնք
 են երկիւղքս այսոքիկ. և վասն այ-
 նորիկ առաճել աղմկեն, զի ընդու-
 նայնք են: Վանզի ճշմարիտքն՝ ու-
 նին զեղանակ իւրեանց: Արինչ գայ
 յանհաճատի փաղարկութենէ, ա-
 ռարի այն՝ դանդաղ կոտի, և երկչո-
 տաղգած ոգւոյն: Փոքրինչ բաղա-
 ղանութի տարբերին՝ ի միմեանց,
 թէ կրեսցես զվիշտն՝ կամ ակնկալ
 ցես. միայն թէ եղանակ ցաճելոյն,
 ոչ է եղանակ երկնչելոյն: Յաճիս՝
 որքան գիտես, թէ անդ պատեհե-
 ցեալ է

ցեալէ . երկնչիս՝ որքան կարէ պատասխիլ :

2. Եթէ կամիս մերկանալ զհամայն երկիւղս բոլորովիմբ, յորմէ խիթաս զի մի եկեացէ, անդ գալոց համարեա՞ զնա . և զչարն զայն, և զերկիւղ քո՝ չափեա՞ ընդ քեզ . և խմասցես խկօրէն՝ ոչ գող նորա մեծ իրադէս, այլ միայն կարծեօքդ՝ զոր երկնչիս : Եթէ կարէ պատասխիլ քեզ խոտադոյն ինչ, քան թէ առաքիցիցիս յաքսորս, և թէ արկցիս՝ ի բանտ : Եթէ երկնչելի՞ է վրմարմնոյն յիւրէ յուսմէքէ առաւել, քան՝ զի մի կիզիցի, և կորիցէ : Օննեա՞ զանձնիւրս ի սոցանէ, և դարձո՞ զայնս առ ճմարիտ երկիւղն քո . զբազումս գտցես . և ևս զանհաւատս, որք զայս ամենայն եսկերեցին : Ետեփաննոս՝ ի մէջ քարանցն կուտակից, խաղաղականաւ ոգւով աղօթէ առ Վճ . Եւսէնցիոս՝ ի մէջ բողոյն ցնծայ, և ծանակէ զբռնաւորն : Ինքնայօժար կամօք ընկենու զինքն յայրեցումն, կոյսն Վփօլլօնիայ : Սիծաղի Վնաքսարքոս, երկաթե զինեօք ուռիւք ջարդեցեալ ընսանում

նում: Սոքրատէս՝ ըմպէ խնդութք
 զբաժակն թունալի, և մատուցանէ
 Վրիցիոսի: Օմէ խիթաս 'ի հրոյն՝
 և 'ի ջոկուց դահճացն, որք շուրջ
 զքե կրճեն զատամունան. թ այսու
 խմբիւ, որ զանմիտան զարհուրեցու
 ցանէ՝ թագուցեալ գոյ մահն. ու
 բում այսքան մանկունք՝ և մանկտու
 հիք. զունարճացելով ոգւով գիրկս
 արկին: Վբաց ճողոպրեալ յ'իրացն՝
 զամբոխն. մերկեա զանճնայլակն
 նոցին. հատո՛ մէնմիում, զիւրն տե
 սակ. և տեսցես զոչինչ գող 'ի նոսին
 ահերկելի, բաց յ'երկիւղէն: Վրդա
 բե պատահի մեզ՝ մեծագունիցս
 քան զտղայս. այն՝ որ սովոր է հանդի
 պիլ երեսայից: Սոքին՝ զորս սիրեն,
 ընդ որոց սովորեալք են. և ընդ որս
 խաղան, թէ տեսցեն դիմայլակե
 ցեալս՝ զարհուրին: Վսկ դու՝ վատ
 թարագոյն տղայոցն, առ յ'այնքան
 ախմարութի և խելառութի ժամա
 նեցեր, թէ ոչ միայն 'ի ցաւէն, այլ
 և 'ի դիմայլակէ ցաւոյն՝ և ունայն եր
 կիւղէ նորին, շրտուցեալ սասանիս.

3. Վիւեր անձ զոգիդ յ'առանճնա
 կանէ սրտաճառէ, 'ի յ'ընթհանրա
 կանն

կանն։ Դստ՝ զմահականացու և զգիւ
րակործան մարմնիկ իմն ունիլ քո-
որ էնթարկեալէ յոգնադիմից ախ
տից։ Եւ ևս մահու՝ և մեռանելոց
պարտաւոր։ Դստ՝ ց'քեզ. անդ վնդ
ուրեմն գիտէի, թէ յոգնադիմիքս
այսօքիկ տաժանամունք՝ գիտելոցէին
ինձ։ Դ՝ յժմ ուրեմն ընդէ՞ր խիթամ
Հիւանդացայց։ () Գտակար լինի ա-
ռողջութեան հոգւոյս, հիւանդու
թիւն մարմնոյս։ Տնանկանայցեմ։
Դնքոյթ՝ և անդորրադոյն լինի կենս
իմ։ Աորուսից զինչս։ Դնդ նտին
և զհոգս բազումս, և զվտանդն մըշ-
տնջենաւոր։ Ախտատակո՞ծ լինիցիմ
Լ, թէ արդարութե՞ք՝ զպատճառ նո-
րին եպերեցից։ Եթէ անարդարու
թեք, խղճմտանօք իմովք՝ միսիթա-
րեցից զիս։ () Եկիցիմ յուսացելոյ
իրէն։ Լ, և ոչ թագաւորք հասակա-
լեն զմմ, որոց ցանկան։ Յաքորս
առաքիցիմ։ Գնացից ինքնակամ,
և լինի ինձ պանդխտութիւն։ Աու-
րացայց։ Խցի պողոտայն յոգնադ-
նեաց ցանկութեց։ Չար խօսիցին
զինէն մարդիկք։ Դրասցեն՝ զորար-
դիւնաւորիմ։ Եւ զոր սովորեն։

Ս'եռայց, Մ. յսու թէ ութ մտի,
 զի ելից: Ս'այց մեռայց պանդխտո-
 րէն: Ս'չինչ երկիր է օտար՝ չունողին
 աստէն զքաղաք մնացական:

Ս'եռայց նախ քան զժամանակն:

Ս'չոք՝ եթէ ոչ խելագար, արտնջի
 նախ քան զժամանակն արձակիլ 'ի
 կապանաց, և ազատիլ 'ի բանտէ:

Ս'ահ, աքսոր՝ ողբ. չեն տաժան
 մունք երկնչելիք, այլ հարկք են մե-
 րոյս մահկանացութեան: Հիմարու
 թիւն է խիթալ յ'այնցանէ՝ յ'որոց
 զերծիլ չկարեն:

4. Փախիւր 'ի համարձակութի,
 և մի մտաներ 'ի գործ ինչ յանդգ-
 նաբար. զի ոչոք վաղագոյն յաղթա-
 հարի, քան որ կարի պարծի և մե-
 ծաբանէ զինքենէ: Եւսն են զօրու
 թիք մեր թարց ձեռնտուութեանն
 Մ. յ, յ'որմէ ամբաւանդութի, և
 ամկան արտաբղիսէ: Նանի համը
 ձակութիւն՝ 'ի կարի յառաւելագոյն
 համարելոյն զօրութիւն յատուկ. յե-
 պերելոյն զհակառակորդն. 'ի խամ-
 բեցելոյ ուշիմութի, և 'ի փոքր ինչ
 կիրառութենէ իրացն առողջելոյ:
 Մ. աւել երկնչի, որ խոհեմագոյնն
 է

է։ Օ՛ր չափէ՛ զյատուկ կա՛րս իւր •
 նրբաբար նկատելով։ Թէ՛ զի՛նչ կա
 րասցեն, և զի՛նչ բառնալ հրաժա
 րեսցեն։ Իսկ համարձակքն՝ մինչ՝ ի
 ծանրագոյնս ներանկանին վտանգս,
 քան զոր նախկնաբար ըզացեալքն
 էին, լուծեալք ՚ի Թափոյն առաջ
 նոյ՝ վհատին և լքին • անադա՛ն իմն
 ճանաչելով զանհա՛ւատութի՛ մարդ
 կայնոյ նախատեսութե՛, և զունայ
 նութիւն մտածմանց։ Ակիզքն է
 ապառնուոյ Թշուառութեան, ան
 զգո՛ւշ ապահովութիւնն։

5. Ա՛յ երբեք տիրէ՛ քեզ բարկու
 թիւն, եթէ՛ ՚ի բաց մերժեսցես զկար
 ծիսն զսպարտութեան։ Ի՛նչ ինքն
 աւճնորդ և պէտ էս յանցանաց քոյ՝
 և հրա՛հրակ սրատժասպարտութեց։
 դու ինքնին՝ կազմես քեզ չարիս •
 Ի՛նդէ՛ր զսպառճառ աղմկութեանց
 քոյ՝ ածանցես առ յ'այլս, եթէ՛ դու
 ինքնին վանես զքեզ և ընդ վայր
 հարկանես։ Ա՛յոք խղիւսյթի, եթէ
 ոչ յ'ինքենէ։ Օ՛ր մանկածութն
 ասեն ց'տղայսն • եթէ՛ ոչ լաս, շահես
 զայս ինչ։ Օ՛նոյն շեշտակի ասա՛ և
 դու ց'ողի քո, սրամտեցեալ և աղ
 մկե

մկեցեալ։ Ա՛ի՛ բարկանար՝ մի՛ ստի
սլեր, և աղաղակեր։ լա՛նագոյն լիցի
զոր կամէիրն։ Այլ և կարգեա՛ն քեզ
զա՛նուրս ոմանս, յ՛որս առաջագրես
ցես ո՛չ երբեք ցասնուլ, զիարդ և
դիպիցին պատճառք։ և ևս՝ ամսի՛ն
միով՝ կամ երկի՛ն, կրթեա՛ն զքեզ նո
վիմբ կանոնաւ։ և զկնի փոքու ժա
մանակի՛ գտցես զքեզ այնքան զար
դացեալ, թէ՛ ՚ի ծաղր վերակոչես
ցեն զքեզ այնք, որք նախկնաբար
բարկացուցեւք մտաբանիս առնէին։
Բանքն հեղավարք, ո՛չ ումեք նոցին
ընդ որս քաղաքավարին՝ այնքան հա
ճոյականք և համեղաչունչք են, որ
քան նմա՝ զարդարեցեալ նոքօք է։
Օայս բարութիւնս ունի ոգին խա
ղաղական։ Թէ միշտ ցնծայ, և յա
րաժամ յաղթանակէ։

Գլուխ. ԺԸ։

Յաղագս զօրութեանց՝ հոգւոյն բանականի։

Օպելի է իմացն՝ ի հեղափոխութեանց։

Արամ հախոյութեան պարապիլ պարսիմա նա
խապեղաբար։ Արքան լար իցէ՝ զննել զլարս
այլոց։ Օգտաբոլութեան օտարաց, եպե
րել

բել Տարեհիս : Ս ան զլացման համայն :

Ի. Տ ՍԼաւ քեզ յ'Մ.Յ, կարողու
 Թիւն իմանալոյ, զի զնա
 ճանաչելի՛ր՝ և ճանաչելովդ սիրելի՛ր :
 Բայց ի ձեռն մեղացն՝ կրկնեաւ վի
 ըիւ խոցեցար, ցոտգիտութիւն՝ և կու
 ըութիւն : Բանզի ի ծանօթութե
 նէ ճշմարտութեանն՝ մոլորիս . և
 զի նչ առնելի իցէ . կամ, յ'որմէ փախ
 չելի, ճեպամե՛րթ տգիտանաս :

Մ.ՐԴ՝ որքանեաւ հոգաբարձութիւն
 զգուշանայ քաղաքն՝ վասն երկիւղի
 մահտարածամիւն . կամ ամբողջ շրջա
 պատեցել չինիւք թշնամեացն պահ
 պանի, զի մի՛ ղք անծանօթ ի ներքս
 գիմեացէ . այնքանեաւ հոգաբարձութիւն
 թիւն և մանաւանդ ևս առաւելագու
 նիւ հսկելի է, զի մի՛ գուցէ իմացո
 ղութին, զիրացն չարաց՝ առարկե
 ցելոցն ինքեան ի զգայութեանցն,
 զմուտն յարդարեացէ : Բանզի զտե
 սակս իրացն, առարկեն զգայութիւնքն .
 իմացողութիւնն՝ ներսա
 մուծէ և առբերէ առենթադումն .
 և սա՛՝ կամացն առաջադնէ : Բայց
 զգայութիւնքն, մատուցանեն միան

գամայն զչար՝ և զլարի: Մտայն է
հաւանիլն՝ կամ արտաքսելն:

2. Նախապետաբար զսպելի է
ղիմայն, ՚ի հետաքրքրութենէ:

Օմէ՛ ընդ ինանիրս սիրեալ ցնդես
զմիտդ՝ զծնեալն՝ վասն Մ. Ե. և վճռի
խմաստութե: Մը զո՛ւտ՝ խմաստու
թիւն է: Արպէս՝ որ ճաշակէ զմեռի
նայն, զի զորակութի նորին զննես
ցէ, վաղադոյն սատակի՝ քան զզգա
ցումն համոյն. նոյնպէս՝ և որք որո
նեն զայնս, որք ոչ պատկանին առ
ինքեանս, նախադոյն ոգորեալք
ղինքեանս ներբակոխեն, քան զճա
նաչումն խնդրելեացն: Վիտել՝ զոր
ոչ օգուտն է. է՛ մե՛րձաւոր ազխտու
թեան: Ար ցանկաց գոլ խկապէս
խմաստուն, ոչ ուսանի կարծեաց
սակս՝ այլ կենաց աղագաւ, և վա
րուց. և ոչ որոնէ ՚ի մահացութեն,
զզրօսանս՝ և զհեշտութիւն ոգւոյն,
այլ զգեղն: Ինգամ ճանաչել զզօ
րութիւնս աստեղաց: Խելառիս՝ է
թէ յետ գիտելոյդ, ազխտանայցես
զհիւանդութի հոգւոյդ: Կամիս՝
զարդարուն և գեղեցկաբար խօսիլ:
Լաւագոյն է եթէ ուսցիս լռել:

Տենչաս գիտեւ զնորոգս: Օրնչ
մեծագոյն նորոգ, քան զվերանո
րոգելդ զքեզ: Օայս ուսիր: Օմո
լորութիս օտարաց ախորժես հերքել
Բնդէր ոչ հարժես զքոյսդ: () Ժան
դակէ՛ վերծանել զպատմութիւնս,
և գիտել զարարս այլոց: Բարձրէ:
Եթէ ոչ անգիտասցես ևս, որք 'ի
քէն առնելիքն են: Երկպառակութի
կարողացն համաձայնեցուցանելն
զուարճացուցանէ. զմէ՛ ոչ և քոյքն
կիրք աղմկայոյղք: Եթէ ոչ խուզէիր
զաւելորդան, դիւրասկս գտանէիր
զհարկաւորան: Երդ՝ գիտութիւնն
հարկաւոր, այն է. որ մանաւանդ բա
րի առնէ զքեզ, քան գիտուն:

3. Սասնէր տաժանեցուցեալն
դես զքեզ 'ի խնդիրս յայտասիկ՝ և
հաշես, զորս բաղմիցս ուշիմագոյնէ
անդոսնելն՝ քան լուծելն զնոսին:
Օմէ՛ յանդգնեաւ ջանի՛ աշխատիս՝
զի ուսցիս զայնս, որք արժանիք մո
ռացման լինէին մանաւանդ թէ և
գիտէիր: Բայց որպէս այլոց իրաց,
նոյնպէս և ուսման անբարեխառնութիւն
նեղէ զմեզ: Չիք վերջ գրոց:
Յօրինին գրգատունք, մանաւանդ
առ

առ'ի տեսութիւն և'ի զարդ, քան 'ի
կրթութիւն ընթերցողաց: Հազիւ կա
րասցես ընթերցող զցանկս արարող
դայն գրոց, 'ի բովանդակ կեանս քո.
Թէ և երկարակեաց ևս լիցիս: Աորս
յոգունք մնասակորք և աներած ուր.
բազումք՝ անարժանք ընթերցող.
և այլք՝ ունայնք և ախմարաբանք
են. զորս՝ որքան յարակ վերծանեն,
զոչինչ մարթանաս գիտել:

Յոգունս, ողջունել քեզ թողանին
'ի Սեմէ և Եթ. զի մի ենթադատի
ցես մեծագոյն ինչ՝ և բարւոք խոր
հուրդ թագուցեալ գոլ 'ի նոսին:
Բայց 'ի սակաւս սարապիլ մարթիս
և յայնս ևս մեծաւ ընտրութիւն:
Սակաւուց գրոց կարօտիմք՝ առ'ի
ունիլ զմիտս բարիս:

4. Բարէ վարկպարտդեոյ մտած
մանց մահկանացուացս: Հիւժեալք
շառագնիմք 'ի թուղթս և յարհես
տըս յանհամարս և'ի գիտութիւնս
տարածեմք զուշիմութիւն մեր, իբր
թէ կելոցք իցեմք 'ի յոգնաթիւս
յաւիտեանս: Իսկ զհոգածութենէ
մշտնջենաւորի կենին, յուլացեալք
ասպախտառնեմք. որ ոչ գիտուիք,

այլ առաքինութեամբք ստանի։

() Ինչ օգուտ է որոնել զարարս արտաքնոյ թագաւորաց, և զոր հակադրեցին 'ի մէնմեանց ազինքն զանազանք, մեծագունիւք մատենիւք ստորագրելն։ Արքան լաւագոյն ելոյր, շիջուցանել զքոյսդ չարիս, քան զօտարացն՝ աւանդել ապագայից։

Ասուցանէ քեզ երկրաչափութիւն, ստորաչափել զանդաստանս և զգաւառս թագաւորութեց. ուսուցէ մանաւանդ՝ թէ զիարդ չափեսցես որ բաւիցէ քեզ։ Ասուցանէ թվականութիւնն զհամարել, և զմատունոյ զուգայարմարել ժլատուն. ուսուցէ մանաւանդ անդոսնել զայնս, և զուարճագունիւ ոգւով կորուսանել, որք այսքանեաւ ջանիւ համահաշուին։ Յուցանէ երաժշտութիւնն, թէ զիարդ հնչմունքն համաձայնիցին ընդ իրեարս. ցուցէ մանաւանդ՝ թէ ոնք համաձայնիցի միտդ՝ ընդ քեզ. և մի զգայութիւն և բանավարութիւն, ելուզանիցեն զհնչմունս տրամազոյգս։ Ապացուցանէ. թէ որք իցեն եղանակք զուարթունք, և որք ողբերգականք.

ցուցցէ, 'նապաստովութիւն ոչ բարձր
 րավիճել. և 'ի թշուառութե, ոչ ար
 ձակել զձայնս լալականս: Այլ գատա
 պարտեմ զճանաչումն իրացս այսո
 ցիկ: Աայց զսոսին, և զայլս. պիտա
 նաբար գիտասցես, յետ գիտելոյդ
 զքեզ՝ և զյետինսն քոյին: Այնչ գի
 տես, թէ և զնմ գիտասցես, եթէ
 զքեզ չգիտասցես:

5. Ատաճամբաւ մոլութիւն՝ և
 զաղրագունեղէ՝ զննել զարարս այ
 րոց: քննել զվարս. և զնմ, խելայ
 եղօրէն մեկնել: Աւ ո՛րես դու՝ որ դա
 տես զայլոյ ծառայ: Տեառն իւրում
 կայ, կամ անկանի: Այնչ՝ որ դատէ
 զամենայն, որ զնմ գատաստանս ին
 քեան առաջեաց: Արով ճամար
 ձակութի յանդգնիս յափշտակել
 զգատաստանն Վճային: Հայեաց
 'ի քեզ՝ և զխորշս խղճմտանաց քոց
 ներաքննես: Տէս զչարիսն՝ որք
 ներգոն անդ, և զչարիսն՝ որք բա
 ցագոն. և մի՛ դարձուցաներ զակնդ՝
 'ի մոլութիւն այլոց: Վտցես 'ի քեզ
 զյոգնահոյլ ջոկս չարեաց, զորս զրա
 պեոցես անաչառ ի՛ն իրաճադատմմբ:
 Հաղի՛ն կարէ լինիլ իմն. զոր թիւ
 րաւ

բահակ ուշիմութիւնն, ոչ կարաս
ցէ խոտորեցուցանել 'ի չարն:

() ինքն իսկ զՂՆէտարանն, չարա
չար իմն մեկնէն հերձուածօղքն:

() առան Վ. Ի՝ հայհոյէին և այսպե
նէին եբրայեցիքն: Այ մարմինքն
տխուրք, և վատահիւթ՝ զոր ինչ կե
րակուրառնուն, փոխարկեն 'ի մաղձ
նոյնալէս և հողին չարութիւնք բաղադրե
ցեալ, զոր ինչ տեսանէ՝ և զոր ինչ
լսէ, 'ի կողմն վատթար վերաթարգ
մանէ: Վխտաւորութիւնն, բարի՝
կամ չար բազմիցս բացակատարէ
ղիրս, բարիս՝ կամ զչարս: այլ սա՞
միայնոյ Ղ. Ե. գիտելի, որ քննէ ըղ
սիրտս՝ և զերիկամունս: Ալ եթէ
անն մերձաւորիդ չկարէ ոչ ինչ սրտ
ճառաւ ջատագովել, զի՞նչ փոյթ է
քեզ: Ամաչէս զգարչելիսն զայնո
սիկ, իբր 'ի կախաղանաց իջուցանել
և 'ի տեսութի հրապարակին ածել:
Մեղէ՞ր ոչ ակնածեա 'ի քեզ, որ վատ
թարագոյն ամենից ես: Վ. քեզ մար
զեա՞ զչարաբանութի քո, ամբաս
տանեա՞ զքէն՝ առ քեզ, գանկատեա՞
զեղեռնագործութենէ քումմէ, և
դատեա՞ զքեզ ինքդ: Վ. անղի 'ի դա

տաստանէն Մ. Ե զերծանիցիս, եթէ
դատաւոր անաչառ լինիցիս քեզ:

6. Որպէս ուշիմագունեղք եմք
բազմիցս՝ ի ստորագննումն առիցն օ-
տարաց, յուսով վերայաւելլոյն ան-
տի, զհամբաւ խոհեմութեան մե-
րոյ. այսպէս ևս դիւրապէս ի կար-
ծիս անկանիմք, թէ՛ այլք զգան
զմէնջ չա՛ր՝ կամ խօսին. և ատելիս
գող զմեզ նոցին, և խոտելիս: Մ. րդ՝
զի զմոլութիւնս զայս բացամերժես
ցես, մա՛րթիս նախկնաբար՝ բարե-
խառնել զտենչանս քոյս. որովք ցան
կաս հաճոյանալ մարդկանց, և մեծ-
ոմն համարիլ: Եւ ևս ջոնա՛, ի բաց
քեցել զմտածումն զայն, թէ զի՛նչ
զգայցեն զքէն մարդիկք՝ կամ խօ-
սիցին: Վ. անզի սրատահի բազմիցս,
թէ նոքա՛ զոչինչ խորհեսցին զքէն,
զոր դու ձեացուցանես ընմտում
քում, չա՛ր խօսիլ զքէն՝ և զննել
զանս քոյս: Մ. աս ց՛քեզ ընդ Մ. աս
քելոյն: Եւ թէ տակաւին մարդկանց
հաճոյանայի, Վ. ի ծառայ ո՛չ լինէի
Մ. աս և առ այլս: Փոքր ինչ է՛ ինձ,
եթէ՛ ի ձէնջ դատիցիմ, կամ ի բնա-
ւից մարդոց: Մ. Ենպիսի ես իսկա

պէս, որպիսի ետդ՝ առ Վճ: Օգաց
մունքն, և խօսաբանութիւնն մարդ
կանց՝ զքէն, զոչինչ վերայաճելուն
բարութե քում: և զոչինչ նուազե
ցուցանեն ՚ի չարութենէդ: Եւ աւա
դոյնէ գո՛ւ բարի քան տեսանիլ:

7. Աչինչ վերահասանէ հակա
ռակ կամաց քոց. եթէ ամենեւին
արտուրացես զնա, և անդրահոսե
ցես յՎճայինն: Եւ յսպէս զվճիտ
խաղաղութիւն մտացդ, և զիրաւա
ցի անդորրութիւն վայելեացես:

Կեցցես՝ ոն՝ և կամեցիս, եթէ ու
ցիս զի՞նչ պարտիցիս կամիլ: Վճը՝
պարտիս կամիլ, զոր Վճ կամի:

Օ ի սա՛ է միայնակ երջանկութիւն
այսմ կենի. կամիլ՝ թէ որք լինին,
այնպէս լինիցին ոն՝ Վճ կամի, ոչ որ
պէս կամիմք մեք: Վճէ՛ զքեզ Վճ
առ վախճանն, յոր նախասահմանե
ցեալ ես յաճիտենից. ընդ դիւրինս
և ընդ դժուարինս ընդ անքոյթս և
ընդ վտանգահոծս: Հնազանդեաց
նախատեսութեն Վճայնոյ, և հե
տեւեաց զուարթաբար. քանզի՛ թէ
և հակառակիցիս, հետեւիցիս սա
կայն յա՛կամայ, և ամբարիշտ լինի
12 ժբ ցիս

ցիս: ԲՃԷ ԲՃ զկամեցողն: զոչ կա
մեցողն, քարշէ:

Գլուխ. ԺԺ:

Յաղագս հայո-նէ զարգացողացն: Օտնա
զանք զօրա-լիճք՝ զարգացման: Տաշումն ժա
մանակի, և հերատումնէ նորին: Աերկայոս
նի-նն ԲՃ, ցո-ցանի ԳՂ հարկաւոր:

1. **Ա** լձէ ցանկաս լինիլ բարի,
նախկնաբար հաւատան, չար
գոլ զքեզ: Աճերբեք զարգացիս,
եթէ զախորժն՝ ի բանց դիցես զարգաց
ման: Աճ կամեն զարգանալ, անար
գանալ է: Յարատեւեալ ուրեմն, օնդ
և սկսարդ. և որքան կարես հպիր, ու
րով վաղապոյն կարացես վայելել:
հարթեցելով և բարդրեցելով ոգւով:
ԲՂՂ՝ նշանք և առարկութք ոգւոյն,
խեցո՝ ի լաւ անդր՝ այս է: Եթէ տե
սանես զմոլութիւնս քոյս, զորս գեռ
ևս ոնգիտանայիր: ԲՂ յապէս սովոր
եմք շնորհաւորել զառողջութի հի
ւանդացն, յորժամ ծանեան զին
քեանս գոլ խօթացեալս: Ա՛ի հաւա
տար քեզ դիւրապէս, այլ թօթա
փեալ զննեալ զքեզ. և զփորձ զար
գաց

գալցմանն քոյոյ, 'ի կաղդուրութե
 նէ, ողւոյդ խմացիր, և 'ի յաղօտութե
 տուփացողութեանն: Յայնժամ հա
 մահաշուիցես զքեզ ընդ ասակար
 գում զարդացողացն, յորժամ ունի
 ցիս 'ի քեզ՝ զամենամեծ իշխեցողութիւն
 և տիրապետութիւն: Ենհամար
 բերի բարի է. տանալ զինքն, և գող
 մի: Եւ բարի, միշտ նոյն. խոտանն,
 միշտ այլ է:

2. Կարես 'ի միում աւուր՝ ժամա
 նել 'ի կատար որբութե, եթէ կամի
 ցիս: Եթէ բողոքով սրտիւ դարձցիս
 'ի ասեղծութեոյս, և վերադարձցիս
 առ Եւ: Իայց միթէ զկեանքո՞ր
 ներքս՝ ընդ Եւ առնիցես, փորձեա՞
 'ի նշանացս յայտցանէ: Եթէ բա
 րիքս հոսանուաք, անհաճոյք իցեն
 քեզ: Եթէ հաճոյսացի միայնաւորութիւնս:
 Եթէ հոգայցես, որ կատարե
 լագոյնն է: Եթէ զկարծիս, և զեն
 թաղատմունս մարդկանց՝ անդոս
 նեսցես: Իսկ մեծագոյն օգնութիւն
 առատրէ քեզ առնամ առաքինուիս,
 մշտախոյ մտածումն կենաց. և չար
 չորանացն ի: Օրհնա՛ն գիրք կե
 նաց, 'նեւում միայնում, իբր 'ի փար
 թամ

Թամ և՛ի մեծածախ գրատան՝ գլտ
յես զորինչ սրատկանի առ փրկուին,
Թէ և համայնքն գիրք ընդ արարո
ղաց իւրեանց կորիցեն: Սակայն ո՛չ
է բաճական գիտել միայն զՎ.Ս, և
խոկալ. եթէ ոչ համահետեւիցիս ևս
նմա՛, և այնպէս կեցցես՝ որպէս ու
սոյց նա՛ բանիւ, և օրինակաւ:

Ո՛չ կարարասցես ուղղել զԹիւրն,
եթէ ոչ քանոնիւ:

3. Չքնաղավէ՛ս իմն ասացաւ
յ՛ուամեմնէ, Թէ որք կամին զարդա
նալ, այնպէս մարԹին կեալ, զի
մշտնջենապէս հոգանիցին: Վանզի
բաղմադիմիք են, որք զյատաղումն և
զկիրճարկնեն ճեպողացն յամբոցն
առաքինութե՛, զսրաներաղննել պար
տիմք. և ակնածել: Կ. ՅորԹամսի
րես զքեզ. կամ զայլ ինչ օտեղծուած,
անկարգա՛ւորիւ սիրով. յորԹամ
յ՛իւրս յարտաքինս այնպէ՛ս ենուցուս,
Թէ ՚ի պատահիլ ճողոպրման՝ կամ
կորուսման նոցին, ախորԹիցիս ու
գւով. յորԹամ զյատկից անքԹու
Թեյ քոց կարի հոգածու լինիս ըն
կերակրում, նրմակելում. ՚ի խօսակ
ցութիւնս, և ՚ի զբօսանս. յորԹամ
կա

կարի միտիս 'ի ժամանակեացս, և յե
 նուս յանդգնաբար 'ի յատուկ կամդ
 և յ'ենթադատումդ. յորժամ ըզ
 շարժմունս ներքինս, փոքրէ՛ն ներս
 զննես. և խոտե՛ս լսել Մ. Ե, որ խօսի
 ընդ քեզ ներքսապէս 'ի ձեռն խոր
 հրդականաց ներափշմանց: Մ. հաւա
 սիկ սոքա՛ են մանաւանդականքն
 կիրճք, որք արդէլուն զքեզ նուղում
 զորս զի հեռացուցես, հսկել մար
 թիս հոգունակօրէն, և գօտեւո
 րեալ այրաբար մարդիլ 'ի դործ:
 Խրախուսեսցէ առաքինութիւնն,
 զորինչ առնես: Խրախուսեսցէ և
 վախճանն ամենակատար, զուար
 թութք՝ և երագութք: Խրախու
 սեսցէ՝ և մաքուր դիտաւորութիւն:
 և այնպէս իսկ կաղդուրեա՛ զքեզ 'ի
 դործառնութեն, թէ նախածանօ
 թութեն. զոր ունիս զնորին կատա
 րելութենէն, ամենեւին հանգիտաս
 ցի: Աջ կայանաց զարգացումն 'ի
 բազմութիւն կրթմանց, այլ 'ի առ
 նելն կատարելապէս զայնոսիկ, որք
 լինին օրըստօրէ: Օ. ի ո՛չ յեղեալն
 է գովութիւնն. այլ յեղանակն,
 որով լինի:

4. թաքին աւուրքն, փութայ
 ժամանակն, և զորանցեալն է, ոչ ք
 կարէ հատուցանել քեզ: Այլ կեաս,
 այլ կելոյեա: զի միշտ կեանն քո առ
 վաղն պատշաճի: Այսպէս անցանէ
 կեան քո, մինչ որոնեա զդործի կե
 նաց: Ժամանէ ծերութիւնն: վերա
 հասանէ մահն: յոր անկանիս անպա
 տրաստ: Արպէս ճանապարհորդ քն,
 զորս պատրէ փոխաբերական խօսակ
 ցութիւն, նախ ճոնաչեն զինքեանս
 ժամանեցեալս յօթեանն, քան մեր
 ձեցեալս, նոյնպէս և շարունակ ճա
 նապարհ կենիս այսորիկ, զոր յարթ
 նութե և ի նիրհման հանգիստաբար
 ձեմեա, քեզ զբաղեցելոյդ և ցնդե
 ցելոյդ, չէ երևելոյ՝ եթէ ոչ ի վախ
 ճանի: Օհնչ ուրեմն դանդաղեա:
 զմէ՞ դադարեա: Ախր զգին ժա
 մանակի: վարիր նովա՜, և ի կիր
 արի երազաբար: հաշուեա՜ զորս
 զայս: և ս առաւել, զժամս: զի կո
 բուսոյ նորին, անգտանելի է: Աթո
 ղուս ստացուածոց քոյ, ասպատա
 կիլ յ'ումեքէ: եթէ դոյզն ինչ լիցի
 դա՛ զասճմանաց, ի դատ և ի զէն
 աճապարեա: Իսկ զկեանս և զժա
 մանակ

մանակ քո, թողուս յափշտակիլ
 յ'ամենեցունց. գորով վատնիչ շուպ
 լազունեղ այնմ իրի, որոյ միայն
 ազահուծիւնն, համեստ անուանի:
 Հաշունեալ զարբուն քո, վերակոչեալ
 'ի կշիռ և 'ի քննութիւն զամսն ան
 ցեալն, թէ և զհարիւրամենիւք
 անգամ գերանցես. և տեսցես,
 տիր նուազագոյն ունիլ քո, քան
 զոր թուէս: () ի եթէ, զոր քանս 'ի
 սոցունց ճողոպրեցին նիքհմունքն,
 սրկորն, դաւքն, բարեկամքն. և
 դատարկաբանութիւն. թող զայնսն
 որք առանց կիրառնութե թողան,
 զուգահաշունեսցես 'իմի, տեսցես թէ
 որքան փոքրինչ մնացեալիցէ քեզ 'ի
 քոյոցդ. և խոստովան լիցիս ճշգրտիւ,
 միռանիլ քո մատաղատունի:

() Եւ զմիցս գանգատես զանցելոյ առ
 ուրցն. զորս չարութիւն կորուսեր.
 Ընդէր ոչ ջանաս զներկայ ժամս
 նախ այնպէս անցուցանել, թէ
 յանցանել նորին, կարացես ասել.
 ոչ տեսանեմ. թէ զիարդ լաւագոյն
 կարէի պարագնել: () Եւ մի աւուրք
 են. և այնք՝ վարկենիւք ներկայք:
 () Եւ կորուսանես զներկեայս, որ
 քոյն

քոյնէ, և տրամադրես զապառնին,
որ ոչէ քո: Ամենամեծ կիրճ՝ կելոյ,
է վաղարկութիւնն: Աեաց այսօր.
վաղիւն կեալ, անագանէ:

5. Յամ խորհուրդս, 'ի բանս,
և 'ի գործս, միշտ վերահայեաց յ'Աճ,
արտաքսելով զհանուրս վախճանս.
և միայնոյ կամաց նորին հետադատեալ
Ալ երբեք արտուղի 'ի շահէն ուղղա-
կանէ, որ զ'Աճ դնէ ինքեան առաջ
նորդ ճանապարհի: Դ տեղւոջ հաւ-
ատարմագունի պահին իրքն քոյինք.
եթէ զամ զորինչ առնես, 'ի փառս
ԱՅ ուղղաճորեացես. և այնպէս
գործեսցես զանձնիւրսն, իբր թէ
նա ներանկատեցէ յ'առս քոյինս,
որ զամ տեսանէ, զամ պահէ, և
զամ նախախնամէ: Ալ երբեք փոխ-
ջիլ կարացես յ'աչաց նորին. զի
ներ գոյ. ոչ 'ի բանս և յ'արարս
միայն, այլ և 'ի ներքնագոյնս քոյին
մտածմունս: Յորժամ ախես ըզ-
դուռդ, և փակեալ զլուսանցոյցդ
խաւարեցուցանես զսենեակդ, մի՛
կարծեսցես միայն գոլ զքեզ: Աճ
ընդ քեզէ, որ զծածուկն քո կարէ
հրապարակել, որում չիք ինչ ա-
խեալ:

խեալ: Դ՛նմին կեամք. շարժիմք, և
 եմք: Արառաջի նորա, և արբ. ընդ
 նման շրջագայեա. ընդ նման ընձե
 ունա զգործս քոյս. Ի՛նա կառո՛ ըզ
 կեանդ քո: Լ՛րա՛ զքեզ արժանի,
 նորում ակնարկեսցէ. յ՛որ հայիցի
 ցանգ, սիրելաբար: Ա՛ծ հարկա
 ճորում թի բարեբարոյութե վերադնի
 քեզ, մինչ հանդէպ աչաց դատաւ
 որին ամենատեսի, առնես զգործսդ:
 Լ՛յնակս կեանց, իբր թէ չիցէ ոք
 յ՛աշխարհի, բանց ի քէն միայնոյ՝ և
 յ՛Լ՛: Օ՛րինչ նախախնամութի
 նորին տրամադրեսցէ վասն քո, յօ
 ժարասէս ընդ գրկեա. թէ դիւրինք
 իցեն, և թէ դժուարինք: Օ՛՛ծ
 խնդրես. զինչ փոյթ է, թէ այսու
 կամ այնու ճանապարհա՛ն ժամանի
 ցես առնա: Լ՛ւ երանի՛ թէ երբեմն
 ժամանիցես:

Գլուխ. Դ.

Յաղագս բարայն՝ մանորումեան: Փախէ
 լի է յ՛ընկերակցումեանէ շարաց: Ա՛ռումի
 աշխարհի քանի՛, և ո՛րք իցեն: Ս՛նն զար
 գայելոյն, է՛ շահումն տուարինումեանց:
 Եւ շահս

Նշանի ոմանի Չերաշահեցելոյ անասիւնում
Թեանն :

1. **Ա**յնամեծ նշան բաղադրեց
ցելոյ մտին, և ի Թիւրից
ընծաձկտութեց մաքրեցելոյն, և կա
րեն ի կալ ընդ ինքեան : Արդէս Վճ
ինքեամբ միայնով երանեցեալ, նին
քեան ցանդ յարամնայ. այսպէս և
դու հպիս երջանկութեան Վճ, ե
թէ ուսցիս մնալ ընդ քեզ : Թէպէտ
և ոչ երբեք միայնակ լինիս՝ Թէ և
կամիցիս, եթէ ոչ երբեք ի Վճ բա
ժանիցիս : Աւ եթէ խօսելոյն՝ վատ և
մոլար սովորութիւն Թախանձէ զքեզ՝
Թէ քեզ, խօսեալ : Վայց զգուշ լե՛ր,
զի մի ընդ առն վատթարի խօսիցիս :
Վճ զկամիս գիտել, Թէ՛ զի ոչ կա
րասցես խօսիլ ընդ քեզ : Այն՝ զոր
մարդիկք յօժարապէս առնեն զայ
լոց : Կարախօսեալ զքէն, առ քեզ :
Վճ անձ զմոլութիւնս քո. և խրա
տեալ, զոր ինչ արժանի սողտանայ
դայեւս ի քեզ : Այլ երբեք սրահասի
մոլութիւն ինչ, որում պիտոյասցի հո
գացողութիւն : Թէպէտ զքեզ ի դա
տարկութե : Վայց՝ և զդատարկութիւն

Թիւն քո Թագո՛ւ: Պարծիւ 'ի միայն
 նաւորութիւն, խելագարեցեալ ամ
 բարտաւանութիւն է՛: Հարազու
 գեա՛, ընդ միայնաւորութեանն մար
 մնականի՛ և զնեբբին միայնաւորութիւն,
 զի օգտակար լինիցի քեզ և
 հաճոյական: Արտահանեա՛ զքեզ
 յ'ունայնասոճից զբաղմանց. և ո՛չ մի
 այն 'ի մարդկանց, այլ և յ'իրացն և օ
 որք ո՛չ սրտականին քեզ՝ մեկուսացո՛
 զքեզ: Ա՛ր ազատ յ'ամենից ստեղծ
 ուածոց, և մերժեա՛ 'ի սրտէ քում
 մէ զսրտկերս նոցին: Արտաքսեա՛
 զջանակութիւնս իրացն աղցաւորաց,
 և զամ խելաութիւն մտածմանց. և խոյս
 տուեալ զետեղեա՛ 'ի Թագստեան
 սրտիդ. յ'որում քոյ միայնոց,
 և Ա՛յ խոկմանն պարտալեացիս:
 () 'ի 'նայամ լռակացութե
 նում սրտի, 'ի մոռացութե համայնց
 իրաց և 'ի մերկութեան, կայացեալ
 է իսկական խաղաղութիւն սրտի՛ և
 ճշմարիտ անդորրութիւն: Ա՛ստ փա
 խի՛ր աստէն Թագի՛ր. յոյս միշտ նկատ
 ւեա՛, զի անդ գտանի Ա՛ծ, ուր պա
 կասին ամ ստեղծուածք:

2. Աթէ կամիս լինիլ բարի, փա
 խի՛ր

խի՛ր յ'ընկերակցութենէ չարաց։
 Չի՛ք այնքան փնասածու բարեացն
 վարուց, քան զուգախառնումն յակ
 ճիւղամբոխին։ Ա՛յ երբեք տանել
 ընդ քեզ կարացես զբարսդ, զոր
 բերիր։ Օ՛հ ոգին նորաբողբօջ, և
 դիւրամոռաց ուղղականի վարուց,
 զգրո՛հ մոլութեցն դիմելոցն 'ի նա
 այնքանեալ՝ ամբօխի՛ւ, բառնալ
 չկարէ։ Վիւրապէս անցանի առ բա
 զումն։ Սեղանակիցն փափկասուն,
 առսակաւ սակաւ թուլացուցեալ,
 մեղկացուցանէ. դրացին ընչաւէտ,
 բորբոքէ զտենչանս։ Ա՛իով և եթ
 գաղափարիւ բղջախոհութե՛ կամ
 ագահութեան, կարես կորնչիլ։
 Վարչեն 'ի մոլութիւս, ծնողքն թու
 լամորթք. քարչեն ընկերքն. քարչեն
 և ծառայքն։ Լիք են բովանդակքն
 վտանգիւք, լիք են որոգայթիւք։
 Խակոյն յ'արտելանել մե բում 'ի լոյս,
 սլատաղիմք 'ի մոլութիւս օրըստ օրա
 կանս. և 'ի ծայրագոյնս չարամոլու
 թիւս կարծեաց տատանիմք։ Հազիւ
 ոմն գոյ յ'աշխարհի, որ զմոլութիւն
 ինչ՝ ոչ իրակեսցէ. կամ գրո՛ւատեսցէ,
 կամ հաւանեցուցէ տգիտացողին։
 Ըրգե

Մըդելուցուս զքեզ երբեմն, 'ի մէջ
 օձիցն ընտանեկեաց. արտաքս քան
 զհրապարակս, և զընկերակցութիւնս
 մարդկանս: Հա՜հ. թէ որքան քաղ
 ցու, և ցանկալեաւ փախուսեամբ:
 'Ի ներքս են պարզականք նմ, բո
 վանդակքն խաղաղականք, թարց
 ամսոյ, և առանցհողմոյ: Պատա
 հի յանկարծ, եթէ որ կոչիցէ զքեզ
 յ'արտաքս, հետեւիս նմա: Օղակ
 ցեն և այլք զինքեանս, և լինի ջոկ
 եկանի 'ի մէջ հրապարակաց և ամբո
 խից. մեղանչի՛ յոգնադիմիւ՛ օրինա
 կաւ. և որ բարի և զուտ արտելեալ
 էիր 'ի տանէ, անդրադառնաս ամե
 նաչար և աղտեղի: Մըդ՝ զվերս
 հոգւոյդ ոչ ճանաչիցես, եթէ ոչ
 դարձեալ 'ի միայնաւորութեանս:
 Վարձիր ուրեմն առ քեզ՝ որքան կա
 րող ես, զի մի՛ տողորեսցէ զմիտդ մո
 լութիւն իւրով՝ դուսմարն մարդկան,
 որ յամենից կողմանց միտեցեալէ առ
 վատթարութիւնս: Սի զո՛ւարձագոյն
 է՝ ոգին, որ 'ի փոքունս սփռի:

3. Համարեաց զքեզ՝ սակաւիկ մի
 մեկուսացեալ 'ի գազաթ լերին իմն
 բարձու, և հայեաց անտի յերեսս

ողորմեաց աշխարհիս այսորիկ։
 Բստուստ ուսցիս ատել զնա, և հեռա
 նալ 'ի նմանէ, և բնակել 'ի միայնա
 ւորութե։ Տեսցես փակեցեալ զճա
 նապարհս յ'աւաղակաց. զծովս 'ի
 նաւարտակաց։ Տեսցես յ'ամենից
 կողմանց զյարուցմունս մարտից. և
 զդաշտս թաթաւեալս յ'աբեանց
 մարդկայնոց։ Տեսցես զսանձարձակս
 մոլութիս և զանօրէնութիս, յ'ամ
 ուրեք տիրապետեալս։ Տեսցես, 'ի
 թագստեան սենեկի, գործիլ 'ի լըբե
 նեաց զայնպիսիս, որք և ոչ ինքեանց
 հաճոյանալ կարեն, գործողայն։
 Գտցես՝ զայնքան անարժանս, զայն
 քան անվայելուչս, թէ ոչ որ 'ի տե
 սողացն տարակուսիցի՝ խելագարիլ
 նոցին։ Բայց զօրավիզ ողջամտութեան
 գոյ. խելագարիցն ամբոխ։
 Սեղանչի ևս, 'ի մէջ ինքեանց օրի
 նայն՝ և իրաւանց. և ոչ անկասկած
 է անդ անմեղութիւն, ուր ջատագո
 վի ևս։ Օ՛ի կորնչի անմեղն, արձա
 կի սրատժապարտն. և սակաւ մեղան
 չի սրատժադրութե, քան արձակ
 մամբ, և ներմամբ։ Չիք երկիւղ
 ինչ օրինաց։ Օ՛ի որ կարէ վերա
 գնիլ։

գնիլ. ոչ երկնչիւ. Վառո՞ւնք են լե
 զուք չարաբանողացն, խաբեբայք
 են բերանք գովաբանողաց. զի
 անդուստ սևեռէ զառելու թիւնն,
 աստուստ պատրէ զգործն՝ խաբե
 բայն. Սինն թանի գինեաւ, և
 միւսն շրտուցանի չարակնութիւն.
 Օհա ունի անյագ ժլատութիւն, զսա՛
 աշխատակոր առնէ ամբարտաւանութե
 թիւնն, կախեցեալ միշտ ՚ի դատմա
 նէ այլոց. Հայեանց և ՚ի հրապա
 րակս, յառլցեալն ամբոխիւք. և
 զայնքան՝ խումբս յուռ թեոյց գող
 ՚ի նստին ստորասիցես, որքան մար
 դիկք են ՚ի նոսում. Սեղանչեն ա
 մենեքեան. ՚ի մերձաւորան, զրոպար
 ասութիւնք. յ՛Վ՛Ծ, արհամարհմամբ.
 յ՛Լրս, չարապէս կիրառութիւն. զա
 մենայն ՚ի դատաստան ինքեանց գու
 մարեն՝ որք սրարտականք ամենից են.
 Իւր զիարդ ամբողջ կարասցես պա
 հել զչաւիղդ. կամ առ քեզ վերա
 դառնալ, ՚ի մէջ այսց քանեաց մտու
 թեց, յամենից կողմանց շրջապա
 տեցելոց. որք ստորասուղեն զցան
 կացողն յառնելոյ և ՚ի բարձունս
 նկրտելոյ զ՛աչն. Վժուարին է
 ան

անձնասմնալ ումեք. ուր Թագաւո
րէն ջոկք փնասակարից. զի Թէ և
փոխարկել զքեզ չկարիցեն յին
քեանս, գոնէ արգելուն: Սի է
կազդուրագոյն անդորրութի, ար
տասուղել զքեզ յայսցքանեաց չա
րեաց. և մեկուսանալ ի բնակարանն
յայն, ուստի աղատ յամենից շփոթ
մանց, կարասցես տեսանել զթշուա
ռութիւնս աշխարհի: Ընվանելի է
ոգին, որ եթող զարտաքինսն. և ին
քեան միայնոյ տարապեալ, ժողովէ
զինքն՝ ի յամրոցն իւր: Ըյոմ,
աշխարհս բանտ է. և միայնաւորութիւնն, դրախտ:

4. Ընդունայն է մեկուսանալ ի
մարդկաց, եթէ ոչ ստիպեցես զո
գիդ զի դեգերիցի յինքեան՝ և յե
նուցու ի կրթմունս առաքինութեց,
մեծաւ խրախուսիւ: () ոչինչ բա
րի ունի մարդ, եթէ պակաս է առա
քինութին. զի չիք հանգիստ՝ չիք
երջանկութիւն, եթէ ոչ յառաքի
նութի: Երեք են՝ որք փոխաբերա
պէս պատասխանեն ինքեանց, նաշ
խարհի: Ի մէջ ամենից, և ի վեր
քան զյամ, Ըծ. ի մէջ զգալեաց,

լոյս, 'ի մէջ կատարելութեցողոյն,
առաքինութիւն: Ա՜յ է՛ լոյս՝ և առա
քինութիւն ամենեցուն: Լոյս, առաքի
նութիւն աշխարհի՝ և պատկեր Ա՜յ
առաքինութիւնն՝ լոյս ոգւոյ. որով
կոչիմք որդիք Ա՜յ, և եմք: Ա՜ռ այս,
մատիլ պարտիս մաքրեցելով ոգւով,
եթէ ցանկաս ժամանել 'ի կատար
կատարելութեան: () Ի առաքինու
թիւն, է՛ կատարելութիւն մարդոյն.
վերանորոգող անմեղութեւ, լի՛ ամե
նայնիւ՜ համեղութեւ: Ա՜՛ կատարող
թերութեւ բնութեւն, որ անյարմար
է ըստ ինքեան, բարւոյն դեր բնա
կանի: Ա՜՛ դիւրութիւն բարեաց գոր
ծոց, որով ուղղակի կեամք. որով
իբր զաչացուք, լուսանորիմք որով
ընդ գիմանամք մեղաց. որով ճոխա
նամք արդեամբք. և որով զկեանն
յաւիտեանական արդիւնանորիմք,
Ա՜րդ՝ 'ի ջանացողութեանս այսմիկ,
հարկանորէ քեզ նախկնաբար, ըզ
բնութիւնս ամենից առաքինութեանց
և զգործս՝ նախածանել: զի ոչ ոք
սիրէ, զոր ոչ ճանաչէ: Ա՜յ ևս ոչ
երբեք դադարելի է 'ի գործելոյ, և
'ի կրթմանէ. և եթէ չիցեն առիթք,
13 ժի

հետադառնիլ մարթէ զինո՛րացն .
որք 'ի մէջ խաղաղութեն, յօրինեն
զճակատս թարյ թշնամեաց . և վեր
երևութիւք միոյմամբք, առ ճմար
րիտ սրաւերազմն մարդեցեալք՝ սրտտ
րաստեն զինքեանս : Չեռնեքտեա՛
մաածմամբ, զպէսպէս թշուառութիւնս,
և զթուահոծ վիշտս՝ շըր
ջապատեցեալ զքե . համարեանց՝
նախատանօք ընանիլ քո : և զամ զոր
ստացեալ ունիս, բռնութիւն յափշ
տակիլ . և տյսպէս կրթեա՛ զքեզ 'ի
համբերութի, իբր թէ ճմարիտք
իցեն իբքն : Այ տապիցիս յինքեան
իրումն, եթէ նախ քան զիդն՝ կըր
թեացես զքեզ հանդու՛նաբար :

(1) մեծ աստուծո՛ւ անարի կրէ՛ ընդ
ինքեան 'ի մարտի՛ զինա՛ւորն, որ բազ
միցս եհեղ զարիւն :

5. Ունակութիւք առաքինութեց
ո՛չ սաանին, եթէ ո՛չ կրթմամբ
երկարաձգիւ : Բայց՝ միթէ շահե
ցեալ իցես զոմանց յայնցանէ, ծանխ
ցես 'ի ցուցակացս : Բ. յսինքն :

Եթէ զմոլութիւն հակադրեցեալն
առաքինութե, զգայես շիջուցեալս,
կամ գոնէ՝ նուաճեցեալս ըստ մասին
մեծա

մեծագունի : Աթէ շարժմունք մո
լարիցն ըղձաձկտութեց, ընդ սան
ձիւ բանաւարութեն կրեսցեն զօրէն .
և կամ դիւրապէս կարասցես հնա
ղանդեցուցանել զնոսին, մտացդ :
Աթէ զներգործութի առաքինու
թեց՝ թարց դժուարութե . և մանա
ւանդ մեծագունիւ հեշտութեամբ
ներակրթիցես : Աթէ անդոսնիցես
զատացեալսն մեղմեխից արանց, և
լի անձնիշխանութի ոգւոյդ, կրթ
թեսցես զքեզ՝ ի շահումն այնց, որք
անհաճոյք են անկատարից : Աթէ
գործսն խենեշահանան, յորս խտտ
րէիր նախկնաբար՝ ի ձեռն ունակու
թեց, իբր բնածնաւ իմիւ տհաճու
թիւ՝ արհամարհիցես : Աթէ՝ և ոչ
ի յերազի հեշտանոցցես իրիւ իմիւ
գորշելեալ, կամ հաւանիցիս անի
րաւութեանց ուրուք : Աթէ ջանաց
ցես հետազօտիլ այնց, զորս գողա
բանես և զարմանաւ . և խորշիցիս
յայնցանէ, զորս կշտամբես : Աթէ
զոչինչ մեղս փոքր համարիցես . և
յամէ անկատարելութի, որքան և
փոքրագոյն իցէ, խտտորիցիս՝ և զզուի
ցիս : Աթէ՝ մինչ տեսանես կամ լսես
զհա

ղհամապատիւնն քոյին, հարստութեամբք, կամ արժանապատուութիւնք տերձազարդեցեալս, ոչ նախանձիցես և ոչ շփոթիցիս: Եթէ զմնութիւնն քոյին՝ յօժարաբար և պարզապէս խոստովան լիցիս, ցանկալով յ'ամենեցունց ուղղաւորիլ՝ հարգիլ, և խոշտանկիլ: Եթէ վկայութեան խղճմտանացդ շատանայցես, և զգործս բարիս պահիցես՝ ի քեզ և թագուայես: Եթէ թանց թուլացման, յենուցուս յ'առաքինութիւնս: Օ ի ճշմարիտ առաքինութիւնն, ոչ երբեք անցանէ՝ այլ գոյ միշտ ներկայ:

Գլուխ. իմ:

Յազգս Բժախնայանաց առաքինութեց: Հաւատն դրոսաբելի է, հանդերձ գործով: Եւստոծոմ միայնոմ դնելի է յոյսն: Բռնիւն սիրոյն, որ առ Բժ: Ար ընկերին՝ Բաշտառութի ցոցանի: Բաշտառութի յորդորանն, առ ողորմութիւնն:

11 **Ա**ւն և խարխալս այլոց առաքինութեանց, և հիմն քրիստոնէականի կենին, է՝ հաւատն. առանց

ուանց որոյ, ոչ որ կարէ հաճոյանալ
 Լ՝Ե. Սա է իմաստութի՛ն՝ որ զգոնա
 ցոյց զբոլոր տիեզերս. յ՛որ յենլի է
 հաստատնօրէն, եդեալ ՚ի բաց զա
 մենայն տրամաճառութիւնս և զհե
 տաքըքրութիւնս: Լ՝որդ՝ հաճատա՛ն և
 գործեա՛ն, զի հաճատ առանց գործոց
 մեռեալ է: Խօսող քոյին՝ և խոստո
 վանութի, հրապարակէն և ցուցա
 նէն զհաճատ. զգուշ լէ՛ր, մի՛ գուցէ
 կեանդ՝ և վարքդ, քարոզիցեն զան
 հաճատութիւնս: Հաճատոս յ՛Լ՝ չե
 տարանն, ընդէ՛ր ոչ հնազանդիս Լ՝
 ետարանին: Հաճատոս ՚ի կեանն
 յա՛խտենական, ընդէ՛ր զսղազու
 նեղ ժամանակս՝ նախադասես ան
 եղրականի յա՛խտենականութեանս:
 Օ՛րնչ օգո՛ւտ է հաճատալ ճշմար
 տին և բարւոյ, եթէ սուտ ես դու,
 և գործեո զչարս: Ա՛չ կարէ գոլ՛թէ
 բարւո՛ք հաճատայցէ, որ չարւո՛ք
 կեայ. զի նա՛ հաճատայ իսկապէս, որ
 կըթէ գործելով. զոր հաճատայ:

2. Լ՝որդ՝ որովհետեւ ամենաճշմա
 րիտ և աներկբայականէ, Լ՝ճայնով
 նախատեսութիւն տրամադրիլ և կա
 ռավարիլ համայնց՝ թէ և ոչ ճընճ՝
 զուկ

զուկ մի յ'երկնից, և ոչ տերև մի 'ի
 ծառոյ անկանի թարց նորին ակնար
 կու թեանն և կամաց. նման ուրեմն
 յանձնեա զքեզ բոլորովիմք, վսե
 մականաւ ոգւով և թուահոծ ին՝ յու
 սացողութիւն. ոչինչ երկուանալով,
 մի թէ յաջողակօրէն ունելոց իցես
 զգորավիգ և զաստիճական՝ առ յա
 մենայն իրս: Իման, զամ խորհուրդս
 և զօգնու թիս մարդկայինս, գոլ խա
 բերայս և անհաստատս, և թող կա
 կառավարիլ քեզ և հովուիլ՝ յ'Մ. Ե
 միայնոյ, թարց այլ իմն վարանման
 վշտի: Եւ թէ գիտիցին քեզ իբք
 յանկարծօրէն, որովք ներգործու
 թեց քոց և խորհրդոց բովանդակն
 կարգ, երկիցի ազմիկիլ և խանգա
 րիլ. կամ հիւանդութեամբք, կամ
 զբարտառութիւնք՝ և այլովք գիտուա
 ծովք ծանրագունիւք, մի սրտաբե
 կիր վհատաբար. այլ կազդուրե
 ցեալ յուսոմն Վճայսով, արկ զքեզ
 ընդ հերամբ նորին: Իւնդի դի
 պուածովքս այսօրիւք. և 'ի ձեռն
 թշուառութեանցս և տառապանաց,
 վերածէ զքեզ իմաստութիւն Վճայ
 ին առ վախճանն յայն, զոր յաւի
 տե

տենից նախատահմանեաց քեզ:

Այլ զգայ զլարն ներկայ, որ յուայ
'ի բարին յ'ապագայ: Այնքան կա
րէ մարդ. և այնքան ունի, որքան
յուայ' և հաւատայ:

3. Այն, ամենից առաքինութեց
զաղափար և թագուհի, վերահայի
յ'Աճ, և 'ի մերձաւորն: Այդ' Աճ,
'ի բոլորէ սրտէ. 'ի բովանդակէ
հոգւոյ և 'ի հանրից զօրութեանց, 'ի
վերջան զնմ' իրս սիրելիս, սիրելի է
մաքրապէս. վասն ինքեան, և վասն
անհնոց իւրոց բարութեն: Օ որ էս,
զոր շարժիս, զոր զգաս և զոր խնա
նաս, շնորհ Այ է: Այ վերագ
նեաց զքեզ 'ի ծառայութենէ սատա
նայի: Այ աղնուացուցեալ պճնա
զարդեաց զհոգի քո, անհամարիւք
ձրիւք և պարգևօք: Այ սրաարուս
տեաց քեզ զկեանն յաւիտենական,
թարց իմիք արդեանց քոյոց յ'առաջե
ցելոց: Ահաւասիկ երկին, երկիր,
օդ. ջուր, և նմ' ողբ 'ի նոսին են,
մեծաւ բարբառով աղաղակէն զօր
հանապաղ, զի ծայրագունիւ և բո
լորով սիրով սիրեսցե՞ս զնա և հետա
զօտեսցիս նմա, յ'որմէ ստեղծեցեղք
եղեն

եղէն վասն քո: Բնդէր ցնդեալ տա
տանիս ՚ի բազումն, խնդրելով զբա
րին հոգւոյ քոյոյ: Սիրեա՛ զմի բարին,
որ է նմ բարի: Խնդրեա՛ զարարու
նակ բարին, որ է ծայրագոյն բարի.
՚ի վեր քան զոր, ո՛չ ինչ լաճագոյն,
և ո՛չ ինչ սիրելագոյն մակամտած իլ
կարէ: Սէրն է միայն, որով զեղառ
մու փոխարինու թի ստեղծողին հա
տուցանել կարես, թէպէտ ո՛չ զու
գակի: Սէրն, ո՛չ է դատարկամոլ.
ո՛չ խնդրէ որ իւրն են. զմեծամեծս
գործ է, եթէ է: Ո՛չ ինչ դժուարու
թիւն անհէտ գոյսիրոյ: Նշմարիտ
սիրողն, մեռանիլ կարէ, յաղթիլ
չկարէ:

4. Ենորհեաց մեղ բնութիւնն
զսէրն փոխարինական, և ընկերակ
ցելիս արար զմեզ. զի մարդիկքս
ամենայն, անդամք եմք մեծի մար
մնոյ. կոչեցեալք ՚ի նոյն հաճատ, և
՚ի նոյն փառս: Ո՛չ սիրէ զԼճ, որ
ո՛չ սիրէ զեղբայր իւր: Եսկ՝ ներգոր
ծութիւք սիրելութեն որ առ մերձա
ւորն, են սոքին. առատրել ամենից,
զբարեբարութի: օգուտ լինիլ ամե
նեցուն. յառաջէլ քան զաման, սի
րով

րով և պաշտօնատարութիւն: Քայց
 զբարեբարութիւնն, բերկրեցելով
 ոգւով, և յարմարափութութեամբ
 տայես, ունողացն զպէտա, թարց
 յապաղման, և միջարկութե ժամա
 նակի. եթէ ոչ 'ի յամօթխածութի
 ընդունողին: Վաճականագոյն դէզ
 է և միտթարութի, զանցս տխրալիս
 կրողացն, թէ գիտացես դոնէ զկա
 րօտութի և զպիտոյս նոցին: Չանձ
 րացուցիչ, և ծանրալուր բանէ:
 Վազեմ: Վթէ յառաջես քան ըզ
 խնդիր բարեկամին լցուցանելով
 զկարօտութիւնն, բազմաօրատկես
 զտուրս քոյինս: Ոչ տարաձրի, որ
 մինչ աղաչեացն՝ էառ: Վթէ չկա
 րացեր յառաջէլ քան զխնդիրսն,
 միջակարեան զբանս բազումս՝ աղաչո
 զին. զի մի երևեսցիս աղաչեցեալ.
 և ցոյց զքեզ, ինքեամբ վաղվաղե
 լովդ, վաղ իմն տալոց նմին, թէ և
 չիցէիր լեալ աղաչեցեալ: Վա և
 յիրս բարիս, վերյաճել ևս զխօսս
 բարիս. և մի ինչ տրամութե, խառ
 նեսցես 'ի բարեբարութիւնն. ոչ
 զտխրութի. ոչ զյամբութիւն. ոչ
 զխօսս խոցոտիչս, և ոչ զպարծանս:
 Ինքն

Ինքն իրն խօսեցոյի, լռելովդ քով.
 և որ տեսանէ՝ ի ծածուկ, հատուկ
 ցէ քեզ:

5. Իմէջ ներգործութեց քրիս-
 տոնէականաց բարերարութեանց,
 զնախապետականն ունի զաւելի,
 սղորմութիւն. որով փորձի հաւատն.
 ջնջին մեղք. և գնի ինքն երկինն:
 () Գուշ լեր ուրեմն, մի գուցէ դար-
 ձուցես զերեսդ յ'ազքատէն. որ
 գոյով ինքեան տնանկ, փարթամա-
 ցուցանել զքեզ կարող է: Այժա
 ունեւալէս մեղաց քոց, վերադնեալ
 զքեզ, արծաթով քով. արա՛ ի
 գործւոյ ազահութեանն, զօրավիգ-
 ողորմածութեան: Ղերասանն որ
 ծիծաղեցոյց զքեզ, լի՛ դարձաւ ի
 քէն: Վ'ս մատուցանողն զարքայու-
 թիւնն երկնից, զոչ ինչ առցէ:
 () Հարկ թագաւորին հատուցանես
 յակամայ. թէ և զոչ ինչ յ'արմատեաց
 ժողովեցես: Վ'ի թագաւորին,
 ի յաւելորդացդ՝ խնայես տալ զսրա-
 տառիկ մի հացին: () Գուշ լեր մի
 գուցէ ներելով արծաթոյդ, սրա-
 տական լիցիս արեան եղբօր քո:
 Եթէ ոչ երկեար, սղաներ: Խորհիս
 թէ

Թէ որպէս բարւոյք կեցցեն յետնա
մնայքդ. ոչ խորհիս Թէ ոմ չարւոյք
մեռանելոց իցես դու: | անադոյն է
պահատիլ ինչ 'ի ստացունածոցդ՝ ժա
ռանգից քոց, քան Թէ քեզ 'ի փրկու
Թենէ: Տայեանց 'ի համարանս քոյս:
Տես, Թէ զինչ ժառանգես 'ի հայ
րենիսդ յաւիտենական, և զինչ աստ:
Համենից իրաց քոց զորս ժառանգ
դես, զայն միայն գտանես 'ի մահո
անդ, զոր ձեռք աղքատացն,
յերկինս ըզեցեր: Աշտամբեա՛ զան
հաւարութիւն քո: Թշնամին՝ կա
րէ ասպատակել զտունդ. զերկինն՝
ոչ կարէ:

Վերա. իշ:

Յաղագս խոհեմութեան: Տարկանորութեան
նորին, և դժոխարութեան: Վորձ՝ արեւ
խոհեմի:

1. **Ո**րպէս ոչինչ գործ ճարտա
րապետին ուղղապէս յառա
ջանայ Թա՛րց գծի, և լարի. այսպէս
և ոչ մերն՝ առանց խոհեմութեան:
Սա՛ է քանոն այլոց առաքինութեց.
ուղիղ խելամարութի առնելեացն.
ակն

անկն հոգւոյն՝ և արհեստ կելոյ։
 Այլ կարէ քաղցր գող կեանն, յ'որմէ
 բացանտ իցէ խոհեմութիւն։ Ա'րդ՝
 դժուարագունեղ գող զսա՛, ամբն
 խոստովանին։ Վայց՝ և խորթնածա
 ծակէ։ Անանի դժուարութիւնն
 անդուտ, զի ընշրջանակում իւրոյն
 մտախոհութեան. պարփակէ զամ
 իրա. թէ զընդհանրականս՝ և թէ
 զմասնականս։ Այլ զի չէ հաւասար
 ինչ կացութի իրացն մարդկայնոց,
 որք միշտ այլայլակք են և ներքնդու
 նականք՝ և յեղեղուկք. և կախին՝ ի
 զանազանից պարագայից։ Այնո
 րիկ չէ անձնէր ուշիմութե, կացու
 ցանել ի նոսին զհաւասար իմն քա
 նոն. և զխիտ հակարկութիւնն, իս
 կականաւ իմիւ բարեխառնութե հա
 մազուգել և շարախառնել։ Վսկըղ
 խութնածածկութիւն յ'առաջ ածէ՝
 աղջամուղջն այն, յ'որ ծրարին պի
 ճառք իրացն առայելոց։ Արեւին
 բարձունք նոցին, բայց գաղին հի
 մունքն։ Վաղի ևս վճիռն Ա՛ծայ
 ին՝ զյաջողակութե, կամ զապերջա
 նութե իրացն վերահասիլոց. ուստի
 լինի, թէ սակաւուց իցէ այս՝ առաքի
 նութիւն

նութիւն։ Սակաւք կարեն լերահա
սութ լինիլ, 'ի զխարդ և իցէ գործս,
թէ զի նչ առաւել մանթ իցէ։

2. Քուտուցանեն զխոհեմութիւն
սովորութիւն, և յիշողութիւնն։

Օ ի իրքն նշանաւորք և անուանիք՝
զորս կառավարէ նա. ծանուցեալք
լինին մարդկանց, 'ի ձեռն սովորու
թեանն և փորձին։ Անկասկած լի
նիցիս՝ եթէ հաւատայցես փորձի քոյ
ոյ, և այլոցն. և ոչ արկցես զքեզ
յ'իբս դժուարահոծս և 'ի բարձրա
գոյնս, ուստի լիցի քեզ տարափել,
և անկանիլ։ Ա'րդ՝ զի զամ խոհեմու
թիւն արամադիցես, պարտիս նախ
կնաբար ներանկատել 'ի քեզ. և ա
յա՛ն 'ի գործն յ'որ ձեռնարկելոց ես.
նա՛ն և յ'այնս, որոց իսկ աղադաւ լի
նելոց ես ձեռնամուխ. կամ ընդ ո
րոց առնելի իցէ։ Աւ մանրազննա
բար քննեա՛ զքեզ, մի՛ գուցէ առա
ւել քան զոր կարեսդ, երեւիցիս քեզ՝
կարել։ Վա՛նզի ոմանք անկանին,
յուսով ճարտարաբանութեւ ոմանք
առաւել հրամայեն, և դնեն զքեռն
ընչից իւրեանց քան զոր կարենն տա
նել։ Ոմանք զմարմինն տկար, ճնշե
ցուցա

ցուցանեն, աշխատակորի՛ւ գործով :
 () Ըննելիք են և ս, և այնք՝ յորս ձեռ-
 նամուխ լինելոց են, և կարողութի-
 քո բաղդատելի է՝ ընդ իրացն առ-
 նելեաց : () Ի բեռինքն կորած նշեն
 որք մեծագոյնք են կրողացն :

Եւ յայնս ձեռնարկելի է . զորոց
 զվախճանն՝ կամ առնել, կամ յու-
 սալ կարասցես հաճատտեսու : Եւ ա-
 օրն ունելի է և զընտրութի արանցն .
 մի՛թէ իցեն արժանիք, որոց ծախի-
 ցես զմասն կենի քոյոյ . քննելիք են
 և վարք նոցին, զի մի փաստիցես քեզ՝
 մինչ օգուտ լինիլ այլոց ջանատ :

Եւ զկնի ամենայնի խորհելի է քեզ,
 մի՛թէ բնութի քո իցէ յարմար՝ ի-
 րացս այսպիսեաց առնելեաց . և յայն
 խոնարհելի է՝ յոր կար ուշիմութեդ
 տուբերէ : () Ի վայրապար է աշ-
 խատն, ուր դիմամարտի բնութիւն :

3. Եւ խորհեմ, յոչ ինչ իր ձեռ-
 նամուխ լինի, որքան յարակ ներ-
 չիտթամամբ իմի՛ւ աղմկի : զի ոչ կա-
 րէ զճշմարիտն և զհամեմտն ճանա-
 չել, միտն ոտնահարեցեալ, և մոլա-
 րից ըզձաճկտութեց դիւթութքն
 խաբեցեալ : () Եթ դիմադարձի խո-
 հե

հեմութէն՝ յանդգնութիւն. որ ի
 ծանաւնս, և յանկնդիս դիպուածս
 ներածեաց զբազումս: Աւտի այրն
 խոհեմ, զոչ ինչ առնէ, անընտրողա
 բար. և զյատուկ դատողութիւնն
 իւր, խորհրդականութե աջոյ ըս
 տորարկէ: Արկչապք են խորհուրդքն
 մարդկայինք, և անհաւատիք՝ նա
 խառնութիւնքն. ելիցն իրաց կարծ
 ւիականք, և խաբէականք են փորձ
 առութիւնքն: Եւսդ է փրկութի, ուր
 բազումք են խորհրդականութիւնք:
 Պատկանի ևս առ խոհեմն, մերկել
 զիրն. և սրանկատաբար ներահայել
 ինն, թարց վերերևութից և ծած
 կութից, որք պատրել սովորեն զան
 զգոյշոն: Սերկեա զինչան, զհամ
 բաւն, զարժանապատուութիւն, և
 ի ներքս զինքն և եթ զիրն քննեա.
 և խնայեա զինչ իցէ. ոչ զինչ կոչե
 ցի: Եւսմարաց է, պոտորիլ ի նմա
 նակերտից և ի ստուերոց: Աս ևս
 պաշտէ իւր ի գիտանոցէ՝ լրտեսել
 զնմ, զոր վերահասանել կարեն.
 զի մի իբրև՝ ասելի լիցի առածն յի
 մարադէս: Աչ կործէի: Աւստպմ
 զերկար իմն խորհրդականութիւն

առողելի է նմա, և զհասուն ենթա
դատումն, և զնրբագոյն ներազննու
թիւն. զի մի գուցէ մոլար իմն պարա
գայ, զներգործութիւն քովատթա
րացուցէ. մի իսկ և խոհեմութիւն,
անդրափոխիցի 'ի խորամանկութի
և 'ի փաղաքշոտութիւն. և մի գուցէ
պատրեցեալ 'ի հպագունէ դրակցու
թիւ. ճշմարտի բարւոյն՝ և վերերե
ութիւն, զմոլութիւն փոխանակ առա
քինութեւ ընդ գրկիցես: Աւ յետ
կատարման ընտրողութեանն, հատ
զամ յապաղմունս. և իսկոյն հետա
դոտեալ նմա, զոր վճռեցեր: Աիք
դանդաղման տեղի, ընդ բարւոյ
խորհրդականութեան. զոր չկարէ
գովիլ, եթէ ոչ կատարեսցի:

Գլուխ. ինք:

Յաղագս արդարութեւ, և կրօնի: Աերգոր
ծութիւն երկրանշխարոյն: Օխնչիցէ ապաշ
խարութիւնն և նորոճ, կայացի:

1. **Ա**րդարութիւնն. է վերնա
կան իմն առաքինութիւն.
Ծնիցեալ վասն այլոց, ոչ վասն ին
քեան. որ անդրահեղու 'ի մերձաւ

որսն զամ զորինչ ունի. և զնչինչ
խնդրէ յ'ինքենէ, եթէ ոչ զիւրն
կիրառութիւն. Սա՛յետո նահանջէ
զմարդիկքս, յեղառմեացն զըսար
տութեանց, և զըտլոր տիեզերս հաս
տէ՛ իխաղաղութեան: Սա՛լուիկ իմն
զուգաւորութիւն է բնութեան, և
կապ ընկերակցութիւն մարդկայնոյ.
և ոչ մի ինչ առանց նր, դրուատելի
գոլ կարէ: Այր արդար՝ զոչոք
խուէ՛. ոչ խնդրէ զվրէժ այլոց. ա-
մենեցուն օգնւտէ: Բարւոք զգաց
զամենեցունց, և խօսի. տայ իւրա-
քանչիւր ումք, զոր իւրն է. և ոչ ար-
դելու զըարին այլոց: Եթէ լիցի վե-
րակացու, զարդարն հրամայէ: ամե-
նից բացերեւոյթ է: առաւել հոգայ
զըարին հնազանդեցելոյն, քան
զիւրն պիտոյս. սանձահարէ՛ զմոլու-
թիւնսն պատժիւք. շնորհէ՛ զծիրս՝
բարեգործաց. և այսպէս զամենե-
ուն պարփակէ յ'իւրումն գործա-
կալութիւն: Եթէ լիցի հնազանդե-
ցեալ, պահէ՛ զմիաբանութիւն հետեւի
օրինաց. և հտրատակի հրամանաց
մեծաւորացն, և շատանայ իւրով
կացութիւն. ոչ ցանցայ իշխանութեց.

և ոչ արկանէ, զինքն 'ի գործս, որք
 ոչ պատկանին ինքեան: Չի պաշ
 տէ զարդարութիւնն: զի ներդոր
 ծութեն արդարոյ, զոչ ինչ առաւել
 վարձ համարի, քան զգոլն արդար:

2. Արօնն. գերապանծ բարոյա
 կանայ առաքինութեց, անմիջապէս
 հայի յ'Աճ, և 'ի նորին պաշտօնն և
 'ի պատիւն: Ա՛րդ՝ նախկին պաշտօնն
 է, հաւատալ 'ի նա, և ճանաչել. և
 ապա հատուցանել նմա զխայելութե
 թի նորին. հատուցանել և զբարութե
 թին: Սակաւ ինչէ ճանաչել զ'Աճ.
 զոր և ինքեանք գեքն առնեն, որք
 ատեցինն. այլ պահանջի ևս սէր,
 և պաշտօն, յ'իրացս յ'այսցանէ ծա
 նուցեալ. որք երանի թէ այնքան
 բարոք ընանին, որքան զխոսանին:
 Վիտես զ'Աճ գոլ այն, որ վերակա
 ցու է աշխարհի, որ ունի զինամահա
 լութի մարդկայնոյ սեռի. որ զտիե
 ղերս նախախնամէ: Այսատուանիս
 զնա, միայն կարող. միայն բարձրեալ.
 և 'ի նմանէ, իբր 'ի ծայրագունէ
 բարեւոյ և 'ի վերջնոյ քոյոյ վախճա
 նէ, ընդունել ակն ունիս զմշտնջենա
 լորն երանելութիւն: Օ՛րհ ուրեմն

ոչ պաշտէս զնա՝ որպէս արժանն է .
 ընդէր ոչ առատարես նմա զծայրա-
 գոյն պատուէլու թի . Տիմ զստրկա-
 գոյն մասնիկն հողոյ, նախամեծարես
 քան զնա : Ի նդունայն է կրօն քո ,
 եթէ ոչ ցուցցի 'ի գործոցդ : Կամիս
 ճշմարիտ կրօնաւոր լինիլ : Օգնա՛
 առաջի Բ.Յ, և լե՛ր հատարեալ :
 Բաւականապէս պաշտէ զնա՝ որ հա-
 մարհետեի : Ճշմարիտ կրօնն, հապէ
 զքեզ, ընդ Բ.Յ՝ և զԲ.Ծ, ընդ քեզ :
 Պահպանեա՛ն զնա՝ անբիծ 'ի սղեր
 գութէ, 'ի մելորութեց և 'ի մեղաց :
 Խելադարութիւն մեծ է . լեզուաւ
 քարոզել զհաւատ, և վարութ զան
 հաւատութի : Օմարդիկսն՝ այսու
 փաղանշանիւ՝ տրամակայեցեալն ,
 ծանակեալ վնդուրեմն իմաստասէր
 ոմն մեծահռչակ 'ի մէջ հեթանո-
 տացն . առերով : Այլնչ փառաւորա-
 գոյն գող քան զքրիտոսեայնն, մինչ
 խօսին . ոչկնչ խել թշուառագոյն,
 մինչ գործեն :

3. Բարշխարութիւնն, է՛ վերանս
 ըողող յանցողութե Բ.Ծայնոյ իրաւ-
 անցն . որ միտէ զմարդն 'ի յանար
 գումն մեղաց, և 'ի բաւական վճա-
 րումն

բուժմն անարդանացն Մ. Ե. Օհ աշաշխարութի է, զանցեալ մեղսն նշովել և ջնջել և ոչ յաւէտ պատաղիլ նորօք: Աորնչի՝ որ հեշտացուցանէ. մնայ որ կշտամբէ, որ տանջէ. և որ դատասարտէ: Օհնչ օգուտէ զանցեալ աղտեղութիւն թագուցանել: Աչ որ ինքնամնաս, արձակի՝ ի դատաւորէ: Ապուցաւ դատաստան իմն՝ ի բնութենէ, ի մարդկայնում մտի. նորում իւրաքանչիւրօք, ամ բաստանօղէ ասիրատութեցիւրոց, և վկայ, և դատաւոր: Մտ ստի պեւ զոգիգ և զզգայութիսդ, ներդու հանապազօր. առ ի տալ զհամար: Մտ ցքեզ զդատ քո, և որ քան կարես, յանդիմանեալ զքեզ: Օրն բոլոր, մտախոհ լեր ընդ քեզ. և զամ իսկ ատացեալս և զգործեցեալս, և զինքեանս զմտածմունսդ վերաչափեալ. ոչ զանց առնելով զմիսվ և եթ փոքու իրիւ, և ոչ ինչ թագուցանելով: Աթէ ճանաչես զանօրէնութիւն քո, թողու Մ. Ե. Եթէ խոստովանիս սպեղանիս: Օհնչ զօրավիգէ. Եթէ ոչ որ գիտասցէ զմոլութիսդ, եթէ գիտես դու:

Աթէ

Մի՞թէ օգտակարագոյն համարիս ,
 թագնաբար դատաստարտիլ , քան
 յայտնապէս արձակիլ : Աւր և թա
 գիցես , խի՞ղճ մտացդ ընդ քեզէ .
 չկարես փախչիլ 'ի նմանէ : Ամենա
 թշուառ ես , եթէ զայս անգոսնիցես :

4 . Յերիս ժամանակս արոհի
 կեանն . որ է , որ էանցն , և որ ա
 պառնին է : Աերկայն՝ վարկեան մի
 է . նախքան ժամանէ , սպառի :

Ապառնին՝ չեւ ես է : Աայց աւուրք
 անցելոյն՝ ներկայք լինին , յորժամ
 հրամայիցես , և թողուն տեսանիլ
 ըստ կամաց քոյ : Մի երկնչիւր յիշո
 ղու թենէ քումմէ , և մի սրատկառես
 ցես դառնալ 'ի յանցեալն , և զմո
 լու թիւնսդ յանդիման առնել քեզ :
 Արքան յաճախագոյն զնոյն արաս
 ցես , այնքան վաղագոյն վերանորո
 գիս : Անքնին վրէժխնդիր լեր քեզ .
 և մի գործեր վերստին զայնս , զորս
 կոծես և կսկծաս թէ՛ արարելու :

Յողունք՝ զերծեալք 'ի նաւաբեկու
 թենէ անիծանէն զնաւն և զծովն .
 և զԱՅ բարերարութիւն , յիշատա
 կաւ վտանգին՝ վերապառուէն :

Օ բարեզարդ խոկումս զայս գող 'ի
 քեզ

քեզ բաղձամ, զի մի դարձեալ կամի
ցիս զփորձ առնուլ, զոր միանգամ
երկեար: Օ երծար 'ի մեծագունէ
վաանգէ, մի տար զքեզ կրկին 'ի
փորձութիւն: Այնքանիցս ներեաց
Ըճ, որքանիցս մեղար: Ղգուշ լէ՛ր
մի գուցէ վատթարագունէ լիցիս,
զի բարիէ՛ Ըճ: Օ որ առնելոց իցես
խորհիս երբեմն. զմէ՞նչ մանաւանդ,
զոր արարեալդ ես: Օ ի խորհուրդ
աստուծոյն 'ի ներկայէն բղխէ:
Բազումք ժամանեին առ իմաստու
թիւնն, եթէ չկարծէին զինքեանս,
ա՛րդ ժամանեցեալս: Աթէ՛նչ հար
թեացես զքեզ օր ըստօրէ, օր ըստօրէ
վատթարացոյն լինիս:

Գլուխ. Ի՞նչ:

Յաղագս բարեպաշտութիւն, եւ մեծարանաց:
Հնազադութիւն դրոսապի, նոյն՝ եւ շնորհա
նակութիւնն: Օ իարդ առնելի, եւ հարա
ցանելի էցէ բարեդարութիւնն:

Ի. **Ա** խի՛ւ զօրութիւն բանի,
արտասանիլ կարէ. որքան
գովելի գործ իցէ, կարելն մարդոյն
առել: Անողաց խնայ՝ հօրատակե
ցայ

ցայ, և կամակատար եղէ ցանդ. հրա
մանատրութեան նոյին. թէ զպգ,
և թէ խիտ եղև, հլու և հնազանդ
ընծայեցի զիս: Եւ արի քաղաքս
ցուցի զիս միշտ՝ հայրենւոյ իմոյ. եղ
բարց՝ և արենակցաց իմոց, ոչ երբեք
դադարեցի առնել զբարի. ջանացի
յաղթել զնման, բարերարութիւնք:
(1) Ի սոքին են անք բարեսրաշտու
թե՛ն, որովք զսարսեալն սրաշտոն՝ հա
տուցանեմք հայրենւոյ, ծնողաց՝ եղ
բարց, և այլոց զուգակցելոյն մեզ
արեամբ: Եւ զորինչ առատութեւ
բարեսրաշտութիւն առ ազգակիցսն, ըզ
նոյն շնորհէ մեծարանքն, առ յառա
ջագէմսն՝ յիշխանսն՝ յառաջիկան,
և յայլսն. որք եղանակաւ իմիւ յա
ռաջեն քան զմեզ. իշխանութեամբ
իմաստութեամբ. տիօք. կրօնիւ. և
սրբութիւն: Եւ անզի սովորեմք յառ
նել առաջի նոցա. բանալ զգլուխս.
խուսել ՚ի ճանապարհէ. երիվարաւ,
կամ կառիւ, զտեղի տան. ՚ի ծունկս
փարիլ. զձեռս, կամ զսրտմուճանս
համբուրել. և զայլս նշանս սրտու
ոյ, ըստ սովորութեան տեղեաց զո
նազանից՝ առատրել: Եւ զայս
ամ

ամ յօժարահոծիւ, և վերյարդեցե
լով սրտիւ կատարեացես, եթէ յա
ռաջեցէ՝ի յ'իմաց քո, մեծահաշու
եցութիւն վսեմութեան նոցին:

Վնդի աստուածագեցէ՝ի կամդ՝
փախուստ իմն և երկիւղ. որով զգա
ծեալ խորշիցես՝ի կարի ընտանուէ
նոցին, և՛ի մեծութենէ նոցին՝ եղա
նակաւ իմիւ այսրոստեացես՝ի քոյդ
փոքրութիւ: Վի՛ իշխանութի յ'Վ.Յ
է: () որ ինչ և առատրեացես մեծա
ւորաց քոց, նուազ քան զպարտն լինի
սրտիւ, եթէ զՎաստուած՝ի նո
սին նշմարիցես:

2. Որպէս յ'անհնազանդութենէ
նախկնոյն ծնողի, բնաւքն թշուա
ռութիւնք արտաբղխեցին. այսպէս
հնազանդութեամբ Որդւոյն Վ.Յ,
վերածեցեալք եմք առ երջանկու
թիւնն, եթէ և մեք պահիցեմք ըզ
հնազանդութիւնն: Հնազանդութի
ն, ամենից իրաց կատարելութի
ն. և շաղկապ նոցին հաստատագու
նեղ, ընդ սկզբանն իւրոյ. () ի զար
մանադբանչիւ իմն ծրիւ, յ'Վ.Յ՝ ի
յ'Վ.Ճ ներածէ զամ: () սն դրուա
տեաց Վ.Ծ, առաւել քան զայլ առա
քի

քինութիւնս . որ և կորոյս զկեանն, զի
մի զնա կորուսանէր : Այլ լաւագոյն
ասի գոլ քան զզոհս . զի սովաւ, յա
տուկ կամն զէնի : Ա՛րդ՝ ընդունել
սրարտիմք զհրամանս վերահայրուաց,
իբր զձայն իմն Ա՛ծառաք, զոչինչ
հարցանելով՝ զպատճառ, կամ ըզ
շարժառիթ հրամայելոյն : Ագիտե՛
ղատել, որ ուսաւ կատարելապէս
հնազանդիլ : Պատուիրեսցէ վերա
կացուն . հրամայեսցէ օրէնն . ասա
ցէ զինչ կամիցի առնել զիս . ոչ ուսա
նիմ . ոչ վիճաբանեմ, ոչ հրաժա
րիմ . այլ սրարղապէս և երազօրէն
կատարեմ . սրատրանստեմ առ բնաւս՝
եթէ գիւրիմք իցեն, և եթէ դժուա
րինք, լցուցանել զուգազուարճ ցրն
ծութք՝ և յարմարափութութիւն :
Ա՛ի միայն է՝ ներում կարես գոլ յա
մառօղ, և կամասպաշտ . քն . եթէ ոք
'ի բարւոյ գործոյ, յետս քարչեսցէ
զքեզ, և ընդ դէմ օրինացն Ա՛ծայնոյ
մղեոցէ : Իսկ զայլն զամենայն,
հպատակօրէն, և թանց տրտնջման
կատարել սրարտիս :

3 . Ընդհունակութիւնն, վերա
հայի 'ի սրարտիսն, վասն առեցելոյ
բա

բարեբարութեանն : Ա՛րդ՝ ծէինչ ալ
 ռաւել առնելի է , քան զհամահաշ
 զումն բարեբարութեանն . եթէ ոչ
 'ի մեծութենէ իրին , գո՛նէ 'ի սրակ
 և 'ի սիրոյ պարգևողին : Ա,ա և հար
 կաւոր է , զի յարամնայ յիշատակ ա
 բարեցելոց բարեացն , յենուցու նո
 գւոջ : Ահարէ շնորհակալիլ , եթէ
 ոչ , որ յիշէ . և որ յիշէ , ա՛րդ շնոր
 հակալէ : Այն , ոչ պահանջէ զգոյս ,
 ոչ զգործս , և ոչ զերջանկութիւն .
 զի առ ձեռն պատրաստ ամենից է :
 Ա,թէ չիցեն կտրք , ոչ երբեք չլինի
 կամն . որով վերահատուցանել կա
 րես՝ և ևս , թագաւորաց : Ա՛նչ առ
 նուս յ'ումեքէ զբարեբարութի , զու
 արթութի՛ք սրտի և երեսաց , ա՛ռ . և
 զուրախութիւնդ հրապարակեա՛ , զի
 լիցի յայտնի տունողին , որպէս զի ըն
 կալցի զպատու պարգևին իւրոյ :
 Ա՛րդար պատճառ ուրախութենէ ,
 տեսանել զբարեկամն ուրախ , արդա
 րագոյն , արարեալ զնա՛ ուրախ :
 Ար շնորհունակ էա՛ռ զբարեբարու
 թին . որ յօժարապէս և բարեմտա
 բար , զնախկին սրտն նորին հատոյց :
 Ա՛չ երբեք կամեցա՛ն շնորհունակ լի
 նիլ ,

նրէ, որ զբարեբարութիւնն այնքան
տարածգեաց, թէ արտաքոյ տեսու
թեանն աչաց իցէ: Ար մեծացուցանէ
զնա. և որ ուրանայ կարել զչնորհին
այնորիկ զփոխարէնն առատրել, անդ
հատոյց: Ար նեղաարտութիւն. առ
նու և ապախտորէն, փոքրացուցա
նել զնա՝ երեւի: Ար հաղիւ՝ զգա
ցեալ ցուցանէ զինքն, և հաղիւ շար
թէ զշրթունսն, ապաչնորհագոյնէ
քան լուեցեալնէր: Եւ բարի, մինչ
առնու զբարեբարութի, խեղոյն խոր
հի զհատուցմանէն: Օ՛ր զինչ այն
քան հակառակ գործ գոյ, քան ոչ
հատուցանել զւր առեր: Եւ ոչ խեղ
հատուցանելիէ զուգիւ՝ չափով, այլ
լիարատարիւ, որպէս երկիր զընկա
լեալ սերմանան մեծագունիւք դիզա
բարգեօք հատուցանէ: Օ՛ր զուշ լեւ
սակայն, մի կարի փութասցես՝ ի հա
տուցումն չնորհին: Սմանք՝ մինչ պար
գեւիկ իմն ըղինոցա, խեղոյն անդրա
ըղէն զայլ իմն, և ցուցանէն զին
քեանս ոչ ինչ պարտիլ նոցին: Եւ բար
իմն արտածգելոյ, և ընդ վայր հար
կանելոյ, մինչ զպարգեւսն խեղոյն
ջնջես, պարգեւիւ:

Գլուխ. ին :

Յաղագս ճշմարտութեան : Երանութեան
 նորին : Պարշաճութեան գովի : Եւրփոր
 ծառն է Կանադարձութի :

1. **Յ** Լճնայն խօսս, 'ի շարժ
 մունս' 'ի գիրս, և 'նայլա
 նշանս արտաքինս, ներլիցի ճշմար
 տութիւն : Սկսեալ լառն քրիստոնէ
 ի ստաբանութիւն շրթանց : Կանա
 ցական, և գռեհական յոռութիւն
 է. զայլ իմն ընկրծում ներափակել
 և զայլ իմն բերանով արտաբերել :
 Լ. յը վսեմազնեղ պարզասպէս ար
 տասանէ զիրան, որպէս եհն. ոչ դի
 զաբարդէ. ոչ յողնակուտէ. ոչ խա
 բէ. ոչ շոքմոքէ, և ոչ փաղաքէ. 'ի
 յորձապտուտից բանից, և 'ի ծրարու
 նեայ խօսից' խուսափէ. Բանզի
 ճշմարտութիւն պարզ, զբանս պար
 զականս սիրէ : Կամի մեղ տեսոս
 նիլ, զի անմեղ է : Իսկ որ խաբե
 բայն է և պատիր, երկբանութիւն իմն
 խրթնացուցանէ զիրն, զի թաղիցէ :
 Լ. տէ՛ զլոյս, որ չարւոք խօսի. ոմ
 և նա, որ չարւոք գործէ : **Ս** զուշ
 լէ՛ր, մի գուցէ ունիցիս զկրկինս զգաց
 մունս

մուկնս որպէս զպատմութիւնս . մինն առտնի , և միւսն արտատնի . մի՛ յ'աթ տաքս լիցի ցուցամոլութիւն , և ինեւրքս գաղիցի ճշմարտութիւնս : Յոռութենէս յ'այսմանէ , զըզնի՝ և ինքն բնութիւնն : Տէս զմանկունսն , չեւ և սբա նաւարութեամբ մարդեցեալսն :

() ստութիւն՝ առարկեն 'ի մէջ նախ կնեաց մոլութեց . և թէպէտ թեթեռութիւն իմիւ վերառնուն , սակայն ուղղութեամբ բնածնի ենթադատմանն՝ դատաստարտեն : Վորում իրի , զարմանալ պարտէ ընդ նախատեսութիւնն Վ՝Յ . որ ընդ ելուզեաց յ'ողուջ զառաքինութիւնս , թարց ուրոց , անհնար է կալ ընկերակցութեան՝ և կենի : Վաղականիչ կենաց քան զնմ , է ստաբանութիւնն :

() ի եթէ զնմ ստութիւն բանից անդոսնէս , իբր անարժան իմն վսեմականի ոգւոյ , ընդէր ոչ երկնչիս 'ի գոլոյն քո սուտ , և ի կելոյն ստաբանութեամբ : Վեծ իր է , մի և եթառնել զմարդն :

2 . Վարդամտութիւնն , սակաւիկ իմն ճանաչեցեալ 'ի մարդկանէ առաքինութիւն , այնքանուոյ պատուոյ՝ և
արժա

արժանաւորութեան է, թէ և ինքն
 ՎՃ, մեծ իրապէ՛ս հեշտանայ այնու։
 Վանգի՛ խօսակցութի՛ն նորա՛, ընդ
 սրտը ամսոսցէ։ Օ ի գորով նորին
 պարզ, և ամբողջագունեղ, կամի՛
 զի հոգիքն ևս որք առ ինքն համա
 հաւաքին, իցէն պարզունք։ Վ՛րդ՝
 պարզէ, որ՛ի զոնազանս ո՛չ ճատրադի։
 որ թարց երկաթատկութե՛ և կեղծաւ
 որութե՛, այնպէս ցուցանէ զինքն առ
 արտաքս, որպէս գոյ՛ ինեւրքս. սքզ յա
 տուէ պակասութիւն, մինչ դիպի աւ
 ութ ինչ, պայծառապէս և մտեր
 մաբար խոստովանի, և յանձնառ
 նու։ որ տղայացեալ է՛ի չարեաց. և
 զնմա պատճառս ցոփաւարութեան,
 նշովէ. որ ո՛չ արտաքսեալ զշրջահայ
 եցութիւն խոհեմութե՛ն, նամենայ
 նուա՛ ներգող համարիւզ հաւատն. որ
 ո՛չ առնու զկարծիս յ՛ուամեքէ, թէ
 նիւթեացեն ինքեան զչար. որ ո՛չ
 խորշի յիմար համարիւ առաջի մարդ
 կանց, զի լիցի իմատուն առաջի
 Վ՛յ. որ օտար յ՛ամենից յոգնատա
 կութեանց, սրտը անաւ գիտաւո
 րութի՛ առնէ զնմա՛, զի հաճոյտոցի
 Վ՛ք. Օ ինչ շփութեցեալ ցնդիս՛ի
 բա

բազումս, ո՞վ անբախդ խորամանկութիւն։ Ս'ի միայն հարկաւոր է զեառնա՛ ժամանիցես։ որ մի՛, և ամե նասարգն է։ Ո՛չ երբեք հասանեա՛ի վախճանն ժամադրեցեալ, եթէ երկ պատկիւ՛ ուղեաւ ընթանայցես։

3. Հա՛ւատարմութիւն՝ ի մէջ ամե նամե՛ծ ից և նախասկստաց բարեաց մարդկայնոյ սեռի, պաշտելի և համարելի է։ Վ՛անգի բարձմամբ օրին, բառնի սովորութիւն և կիրառութիւն վաճառից։ լուծանի բարեկամութիւն։ ուխտակռութիւնք ընդ ջրին։ և բոլոր օրեղերս աղմկեցեալ շփոթի։ Սակայն և առաքինութիւն այս տրամախօս է։ և գրեթէ անծառնաթ՝ աշխարհի։ Յամենայն ուրեք ամբաստանեն զդժբահա՛ւատութիւն մարդկային, այսքան վեհայք կոչեցեալք՝ ի հաստատութիւն մուրհահաց և ձեռնադրից։ այսքան հա՛ւատութիւք հարցաքննութեանց, որք գրեթէ հաղիւ՛ բաճեն, զի հաստատք մնացեն դաշինք, և ուխտադրութիւք։ Մ. յնքան զաղբալիք են բազմիցս, թէ սրբագոյն թուի նոցին դաւն՝ քան հա՛ւատն։ Ո՛հ. դարչեւ
Ը՛յ

լոյ՝ մարդկայնոյս սեռի հրապարա
կիւ, խաբէութեանց և չարակնու
թեց խոստովանութեանն։ Այլ ու
մեք հաւատամք, թարց վկայի, և
առանց երաշխանորի։ որ և անկաս
կածագոյն սրահիլ համարիմք զհաւ
ատն, 'ի տախտակս։ քան 'ի յաւան
դանոցում հոգւոյն։ Բայց այր հաւ
ատարիմ, զորինչ գործ և խոստա
նայ, անյեղլապէս կատարէ։ զի որ
հուրդն հաւատացեալ ինքեան, ոչ
ուրմեք հռչակէ։ զտուեալ հաւատն
թշնամեաց ևս պահէ։ և զնոյնն, ա
ռաւել քան զթագանորութիւնս
գերյարդէ։ Այլ խոստանայ։ զի
ծանեալ թէ յարակցեցեալ գոյ է
րադ խոստմանն, երազ ապաշահու
թիւն։ Այլ եթէ անգամ և եթ խոս
տանայ։ ոչ խաբէ՝ և ոչ խարբալէ։
եթէ ոչ փարթաւրկացութի իրացն
փոփոխիցի, կամ վտանդ մեղանչե
լոյ ներ գուցէ։ Օհոք հարկեցու
ցանէ խոստումն՝ որ ոչ կարէ ներլնա
նիլ, թարց ապիրատութեան։

Գլուխ . ի Ժ .

Յաղագս սիրելաւնէ : Որով առիտս պաշտելի իցէ : Սպասիրանս ոմանս , առեւառոյն երկեկցաւնն , պատկանելիս :

1. **Ս**ք ինչ առաւել հարկաւոր առ կեանն մարդկային , քան սիրելութիւնն . ոչինչ յանգագոյն , և ոչինչ քաղցրագոյն : Այլաւ երկոցունց փոխաբերական բարեկամութիւն հիմնեցեալ է 'նառաքինութե . և բարեացն հաղորդութիւն շարադուգեցեալ : Արքան բարեզարդ է սա , ուր նախապատրաստեցեալք են կրծունքն , 'նորս' անկասկած բովանդակն խորհուրդ իջանէ . յորոց խղճմտանացն , նուազ քան 'ի քում' մէդ երկիցես . որոց խօսակցութիւն փարատեսցէ զվարանումդ . զգացումն և բանն , վճարեսցէ զխորհականութիւնդ . զուարթութիւնն , ցրուեսցէ զտխրութիւնդ . և ինքն իսկ հայեցումն , հեշտացուցէ :

Օ ինչ քաղցրագոյն՝ քան զունիլն զայնպիսի ոք , որում չերկիցես խոտովանիլ , եթէ մեղիցես . որում ընդ առաջեւն միայն , զօրավիգ լիցի

քեզ: Սանունք ոմանք զեռունք,
մինչ խայթի ոչ զգոնին: զի կարի
վատութք են զօրութիւնք նոցին, և
պատիւք 'ի վտանգս: Սուրբուն
արտայայտէ զխայթն: Սոյն և քեզ
պատահիցի 'ի յերթեկցութի սիրե
լոյն բարեոյ: ոչ զգացեալ յորժամ,
կամ զկարդ օգուտ լիցի քեզ: մինչ
անդ լեւել ծանիցես: Բայց չկարէ
գոյ ճշմարիտ սիրելութիւն, եթէ
նչ փոխաբերականն միջարկիցի սէր
այլ սիրելն՝ նախապետագոյն է, քան
սիրելն: և վս այնորիկ բարեկամու
թիւնն փոխանակ հիման կացուցա
նի, և փոխասիրութիւնն՝ փաղանջա
նի: Աւելու ճշմարիտ սիրելութի, և
Քի ոստեղծն շաղկապեցեալ է սոյն,
զոր ոչ պիտանարցութի իրայն ընտա
նեկաց, ոչ միայն մարմնաւոր ներկայ
ութիւն, ոչ տուտակաստաս պաշտ
պանութիւն, և ոչ պատիրն շողոր
թութի: այլ երկիւղն Ք. Յ. և ըն
թերթունքն Ք. Ծայնոյ գրոյ, յորդո
րեն՝ և զուգակոտունեն: Ս. Ժիտ բա
րեկամութիւն, չկարէ գոյ, ընչա
րում:

2. Մ. 'ի ընտրել զսիրելին, մե
ծաջան

Ժաջանալ գողութիւն հարկաւորէ .
 ըստ առակի ռամկին . Թէ յողով
 սակ աղի կերլի է 'ի միասին , զի սիրե
 լաւ թեան ձերն առ ընանիցի : Ա'րդ՝
 չորք են փորձելիք 'ի նմին , ընդ որում
 տենչաս զուգեւ զսիրելու թիւն :

Հաւատ . որ է իր իմն գթունարագու
 նեղ . որոյ միայն ստոճերն գաւանի
 յ'երկրի . զի զքեզ . և զքոյսդ անկաս
 կած յանձնեսցես : Ղ'իտաւորութի .
 զի սիրելու թիւնն , ունիցի զհամե ստ
 վախճան . և իրքն Ա'ծայինք , մի
 անդ բանցցեն յազտեղութիւն :

Ենթատրոհումն . զի գիտասցես՝
 զինչ տալի իցէ նմա , և զինչ խնդրե
 լի 'ի նմանէ : Համբերութիւն . զի
 պատրաստ լիցի սիրտն կրել , զհարգ
 և իցէ զթշուառութի և զանյաջողու
 թի , վ'ս սիրելոյն : Ապստոսիկ մինչ
 փորձիցես 'ի նմին . և ևս լրտեսել պար
 տիս , թէ զհարգ վարեցեալ իցէ ընդ
 նախկնեաց իւրոց սիրելեացն . զի
 զայնպիսի 'ի քեզ ելոց յուսասցես ,
 որպիսի առատրեաց զինքն այլոց :

Հաւատարիմ սիրելին , կենդանի
 գանձ . ուստի մեծաւ հոգաբար
 ձութի սրահելի է , և մեծագունիւ
 լալեաւ

լալեաւ՝ ողբալի, եթէ կորիցէ:
 Երանեալ ես, եթէ զայնպիսի՝ ու
 նիցիս, որ սիրեացէ զքեզ, և ոչ ըզ
 գոյս քոյինս. ոչ զսեղանդ, և ոչ զու
 շիմութիւնդ. որ՝ ի մօլորիլդ, ուղա
 կուեսցէ. յանկանիլդ, վերականգ
 նեսցէ. և յընթանալդ, խրախու
 սեսցէ: Ոչ գտցես նման նմա, նամ
 շրջանակում երկնի: Յոգունք են
 որք ասին սիրելիք. իսկ յոյժ փոքունք
 թու՛նցեալք լինին ՚ի նոցունց, որք
 իցեն իսկապէս: Ոչոք սիրէ ձրի
 զմիւսն: Որ վերահայի առ ինքն և
 եթ. որ զիրս զարտաքինս, փոխա
 նակ վախճանի յառաջագրէ, չէ
 ճշմարիտ սիրելի: Բայքան յարանկ
 սիրէ զքեզ, որքան յարանկ պիտա
 նացու լինիս նմա: Ի բառնիլ սեղա
 նոյն, պակասի. և որպէս սկսաւն,
 այնպէս վճարէ: Ճշմարիտ սիրելու
 թի՛ւնդ բնութիւնդ պէ՛տք, ուր հա
 ճատացեալ լինի, գոլ առատապէս:

3. Որպէս բժիշկն, մինչ հանդեր
 ձեալիցէ հոգածէ՛լ զսիրելին իւր
 զախտացեալ, ոչ խնայէ յերկաթ,
 և ոչ ՚ի հուր. հանգունաբար մար
 թիս առնել և դու սիրելոյն քում,
 որում

որում պիտոյանայ ուղղաւորութիւն
 և հարթութիւն. գերանձնիշխանաբար
 և ազատօրէն. համարձակապէս և
 անյեղլաբար. ոչինչ զանցառնելով,
 կամ զքօղելով: Ատապարտելի է
 պաշտպանութիւն, որով գրկին մնու
 թիք: Արդ՝ լիցի զեկուցումն և յոր
 դորումն քո, ծածուկ. և ներ լիցի
 նմին, համայն քաղցրաբանութիւն.
 չքաւորիցի յամենից խստաբանութեց.
 և դառնութեց: Աիթէ այս
 ոմն առնկալի իցէ՝ ի սիրելութի,
 խորհեաց յարակ՝ ի մտի քում. և
 մինչ հաճոյացի դու, բոլորով սրտիւ
 կապակցեա ընդ նմա. այնքան ազա
 տաբար խօսեաց ընդ նմա, որքան
 խօսիս ընդ քեզ: Այնպիսի կեալ
 պարտիս, թէ զոչ ինչ առակցիցեո
 քեզ, եթէ ոչ, զոր կարիցես առակ
 ցել թշնամուդ: Իայց զի դիպին
 իրք ոմանք, զորս սովորութիւն հրա
 պարակեաց. զամ հոգս զմտածմունս
 և զխորհուրդս քոյս, բաց առաջի սի
 րելոյդ, և ընդ նմա տրամախոհես:
 Ոմանք՝ զիրան զայնոսիկ, զորս միայն
 սիրելեացն իւրենց յայտնել պարտն
 էին. ճառեն ընդ ուղիս, և ծանրա
 ցու

ցուցանեն զլուրս ամենից։ Սմանք
երկնչին և ևս՝ ի խղճմտանաց սիրելա
գունեղիցն իւրեանց բարեկամաց,
և՝ ի ներքս ընկրծում, ճընշեն զամ
խորհուրդս։ և ոչ իբրու ինքեանց
հաւատալոց, եթէ կարկույր գոլ։

Բայլ երկաքանչիւրն՝ յուռթիւնէ,
հաւատալ ամենից, և ոչ ումեք հաւ
ատալ։ ուստի միոյն՝ համեստագոյն,
և միւսոյն անկասկածագոյն։ Օր
եթէ ցոնկաս անվտանգ խօսիլ ևս
լէ ամեն, գիւրապէս ունիցիս զսոյն,
ոչ թագուցանելով զոր առնիցես,
այլ զոչինչ առնելով՝ թէ կամիցիս
թագուն գոլ նորին։

4. Բզգակից սիրելութե՛ն է՝ քաղց
րախօտութիւնն։ որ զմարդկային
երթեկցութիւն բարեխառնէ։ ներ
ում պահելի է համեստութիւն, և
լռութիւն։ Բն բարուց վայելէ՛ լսել
զյողունս, և խօսիլ զփոքունս։

Յուռթիւն է։ Կամիլ մանաւանդ
գիտիլ, քան գիտել։ Ճանաչիլ, քան
ճանաչել զայլս, զյատուկ վաճառն
վայրապար վատնել, քան զոյլոյն
գնել, և վերայաճելու ինքեան։

Սովորիլ պարտէ քանից և վարուց
վայ

վայրադուծից՝ այնոցիկ, ընդ որոց քաղաքավարիս . և զի բազումք խօսին զբազում վայրաբանութիս սուտս . զվէստ աղայականս, և զայլս . որք ոչ վերաբերին առ ինն յառաջագրեցեալ . զայսոսիկ խաճեմութք ընդ անցուսցես, և զքողեսցես : Աննա ցւոյ և սորկագունի ոգւոյէ, կամիլ ընդ այնասիկ միայն քաղաքավարիլ, որք զաեղի տան նմա՝ կայթեն, և շո զգործեն : Օքէն, և զիրաց քոց, յոյժ ժլտորէն խօսաբանեալ . և մի յենուցուս յանդդնաբար ՚ի զգացումն քս : Խորշեաց ՚ի բանից փքացելոց, որք շիշխանութիւն իմն, կամ զվարդապետումն փաղանշունիցեն : Ա՛նչ զիպիցի քեզ տեսանել զոմն յանվայելս ձկաեցեալ, մուտ ՚ի ներքս ՚ի քեզ, և հարց ց՛քեզ . մի՞թէ և դու այնպիսեալ մուլութք իցէս պատաղեցեալ : Ալ ևս յամենից՝ զորս տեսանես, և ըես : Վերաբաղես զիր ինչ, ՚ի շինումն և ՚ի յօգուտ քեզ : Բարճոք առնի ընդ քեզ, եթէ ՚ի մեզաց օտարացն, զքոյդ ծանիցես՝ և հարթիցես :

5. Զօրժամ զիպիցի քեզ անսո
վոր

վոր ինչ և յեղակարծ . որ անվայե
լուչ, և զգուճելի իցէ ըն հայրենում
քում, մի կշտամբ իցես զնա խոկոյն,
քան զի թեթևամտիցէ զարմանալ
ընդ ան օտարայ, և զիւրեանցն պա
հել հոգաբարձութիւն . Իւրքն՝ համա
րելիք են, որպէս ենն . ոչ որպէս տե
սանինն . Եւամիկքն՝ զամ ինչ մեծ
համարին, վասն նորագիւտութե,
արհեստադործութեան, տրամախի
տութե . դժոճարութե, հանդիսի,
ամբօխմանց, և արտաքնոյ զարդու
և պատրաստութեան . Իսկ իմաս
տունն, նկատէ՝ ինէրքին նորին գինն,
և ի համեատութին իրին . և զայնս
բնաւս խոտէ, ընդ որ զարմանայ
ամբօխն սակաւամիտ . Օր ինչ
պատահիցի, առ քեզ գոյ զի ըն
կալցիս զստուղ ի նմանէ . Եւ անձ
կացուցաներ զքեզ, և եղերեր զհա
շուճեմուտքոյ . Եւ յլատրի քեզ, անձն
այլակել զքեզ ինքդ, և քատակիլ
առասպելաբանողացն, և կատակա
ռոճացն . Օ ի մինչ լան նոքին, ոչ
ցաւին . մինչ գնեն, ոչ ստանան .
հրամայեն՝ թարց հրամանատարու
թեան . նախատին, առանց վրէժ
խնդրու

խնդրութե . և նախատեն , թարց
բարկութե . զի զկեանն օտարին առ-
ցուցանեն : Արանի՛ թէ և դու հան
գոյն սոցին , խառնեացես զքեզ յ' ըն
կերակցութի այլոց . թարց ըզձի , և
յատկութե : Տեսարան մեծ է աշ
խարհս , ներում այնքան են դերա
սանք , որքան գտանին մարդիկք :
Ըրդ՝ Զանա՛ , զի որքան կար իցէ ,
հայեցող լիցիս , և ոչ իրակօղ առաս
պելին : Օ՛ի որք զհայեցարանն յ' առս
իւրեանց հրաճիրեն , աշխատին . և որք
հայինն , ծիծաղին և հեշտանան :

Գլուխ . ի Կ :

Յազաֆս առասպելաւորն : Օ՛ Էնչիցէ .
և զխարդ ՚ի կերտանելի : Օ՛ խարդ զանա
զանիցէ ՚ի Ռեծյարգոյաւորենէ :

1. **Ա**՛յլոչեմ առատաձեռն զայն՝
որ բարկացեալ է իւրոյն ար
ծաթոյ . որ ոչ զտալն գիտէ , և ոչ
զսրահելն . որ ոչ պարգևէ , այլ ձգէ
յ' երկիր : Առատաձեռն է՝ որ ուղ
ղակի՛ տայ , և բանա՛ որաբար . և ըստ
չափոյ գոյիցն իւրոց որքան արժանն
է ծախէ . յորժամ , և որոց պարտն
պա

պահանջեացէ. ոչ հայելով յ'օգուան
 իւր, այլ օտարին: Ասկառատաձեռ
 նութիւնն է՝ առաքինութի, բաշխիչ
 բարեբարութեց. որ շուրջ զառեւ
 առութիւն արծաթոյն, շրջաբերի.
 այլ նախապէտաբար, տալն առ դի
 տի, զի լաւագոյն է տալն՝ քան զառ
 նութիւն: Արդ՝ բաւական է կամքն մի
 ոյն, յորժամ չիցէ գոյն առ'ի տալ:
 Աւմանաւորնդ կարի ակնկալի՛ օյս,
 զի ոչ լիցիա նպաստ եւեթ, այլ և կա
 միցիա դո՛ւ նպատա: Այդք շնորհա
 կալ լինի գետոյ՝ կամ ծովու, զի
 կրեն զնաւարկութիւն. ոչ ծառոյ զի
 պտղաբեր են, և ոչ հողմոյ զի հան
 դարաիկ չնչեն: Քանզի թէպէտ հա
 մայնքն սոքին բարեբարութիք են,
 ստիպն չիք ՚ի նոսին կամն այն, բարի
 առման: Վայց զոր պարզեւելի իցէ
 ինչ այլում, գինն՝ յ'երագութենէն
 զիճակի: Ան ամանք՝ որք մինչ պար
 դենն զիր ինչ, կորուսանեն և ապա
 կանեն զբոլոր շնորհն. դարձուցա
 նելով զերեւն, ստորաքարշելով զճա
 կասն, և օրէ առ յ'օր ձգելով:
 Այսպէս յապաղելով, լքեն զսիրե
 լին և սառապէցուցանեն ակնկալու
 թեամբ

Թեամբ։ Եւ որ զի յատուկ է յօժարապէս տվողին, վաղվադակի տալն։
 11 Եւ ասն այնորիկ՝ որ յապաղէ. ոչ տայ յօժարաբար և՛ի սրտէ։ 12 Եւ վաղվադուն է ամբարեգթութիւն. և քնդցրած որան է ձիրն, որ լէ յառաջ եւանէ։

2. 13 Եւ որ կարէ երանապէս կենցաղավարիւ, որ զինքն միայն տեսանէ, որ զամ, շարափոխէ յիւրն պիտա նաւորութիւն։ Պարտէ զի կեցցես այլում, եթէ տենչաս կեալ քեզ։ 14 Եւ որ խնայես իբր քոյոյ։ () Եւ տեսուչ ես։ 15 Եւ քովանդական սոսին, զորո երկաթեղինեօք արկղիւք փակեալ պահպանես. զորո յարենէ օտարաց յափշտակեալ, քոյովդ ջատաղովես, շնքոյք։ 16 Եւ անդք եղան սոքին առ քեզ. և անդ պատշաճին այլում տեսան։ 17 Եւ ամ թշնամին աս պատակէ զսոսին, կամ յաջորդ ոգւոյն թշնամականի։ 18 Եւ որքն թէ զի արդ արասցես զսոսին քոյս։ 19 Եւ քեզ լոզ։ 20 Եւ անէ այն, որով փար թամ կարծես զքեզ։ 21 Եւ ան. արծաթն. ագարակիկն։ 22 Եւ քեզ պարգևեցես մերձսորիդ, լինի բարեբարութիւն. լինի առաքինութիւն. որ ընդ

ընդ քեզ յարամնայ՝ի յաճխտեան,
 Յայնժամ մեծագին է արծաթն,
 յորժամ կիրառմամբ շնորհմանն,
 դադարի ստանիլ:

3. Ա՛րդ՝ վասն զի ծախքն աղօտ
 արկուք չկարեն գոլ մեծավէպք,
 յայն սակս, ուն զծախսն միջակունս
 առատաձեռնութիւնն կառավարէ,
 սոյնպէս զպերճականսն և զմեծա
 մեծսն, մեծյարգոյութիւն: Աստի
 երկոքին առաքինութիւքս, համա
 նմանք են միմեանց յ'ամ իրս. միայն
 տարբերին այսու. զինա՛, 'ի փոքուն
 սըն ևս, սա՛ 'ի մեծամեծսն և 'ի պեր
 ճականսն միայն արտափայլէ: Արոյ
 իրքն և գոյքն, անձուկք են 'ի տան
 և նո՛ւաղարկուք, առատաձեռն գոլ
 կարէ. իսկ զգովութի մեծյարգոյութեանն,
 նա՛ միայն հատակալէ, որոյ
 փարթամութիւնն և գոյքն, ճոխա
 կանք և երևելիք են: Սա՛ յատկա
 պէս, 'ի հրաշունակութենէ գործա
 կերտի, և յորինո՛ւածոյ շինիցն հա
 մանկատի: Վ՛անզի՛ եթէ ոք զակն
 իմն մեծագին, ընծայիցէ 'ի վայե
 լումն Վ՛ծայնոյ պաշտման, յարանու
 անի մանա՛ւանդ վսեմական առատա
 ձեռն

ձեռն, քան թէ մեծյարգոյ. իսկ
 եթէ դնի՞նք այնու ահանն, կառուա
 ցէ զսրբատուն իմն, զտաճար, կամ
 զայլ ինչ պերճական և զհրաշունակ
 իմն գործակերտ, յայնժամ մեծ
 յարգոյ վերաձայնի։ Ապց անու
 ամբ գործակերտիցն, յորս մտնիլ
 մեծածախու թիւնն կարասցէ, իմա
 նին այնք՝ որք առ պաշտօնն Ա. Յ
 պատշաճին. ի պէտս ժողովրդեան,
 ի յօգուտ ռամկին, և ի հասարա
 կաց զո՞ւարճութիւն. և որք ի գործս
 մարդկայինս վայելչապէս յանգին։
 Յայսոսիկ ունիլ մտնիլ թէ զխելա
 մտութիւն չափաբերական՝ գոյիցն
 իւրոյ, և գործոցն առնելէաց։
 Այլ մեծյարգոյ, որ առաւել ընդ
 հոսէ, քան զոր ունի. որ պղնձիւ
 օտարաց, ծանրացուցանէ զինքն և
 զիւրայինսն, զի շահեացէ զգովու
 թիւն մեծյարգոյութեւ։ Ասկապէս
 առատաձեռն և մեծյարգոյ նա է,
 որ յինքնէնէ արտաքարէ, զոր
 պարզ և է այլոց, և ծախէ։

Գլուխ. ԻԸ:

Յաղագս արեւմեմէ: Որք իցէն տառք նորին:
Խորեւի գոլ մայն, յ'առնէ արեւմեմէ:

1. **Ս**էղկունք են սիրտք մարդ
կայինք, և աւարազգած է

բնութիւնն. սակս որոյ մանթ է արի
ութեամբ զինել զնա, զի մի զար
հուրեցեալք 'ի վտանգից, յետա
դարձցուք 'ի համեատութենէ:

Կրկին է առննորին: Վախկինն և
մանաւանդականն է, զաշխատս և
զվտանգս, վերաբառնալ անխոնձո
րէն և տանել: և միւսն է, ներսաւ
մտել 'ի նոսին, եթէ հարկն պահան
ջիցէ: Վերն արեւասիրտ, ոչ ներար
կէ զինքն յանդգնաբար 'ի չարիս.
այլ զգիտեցելոն՝ կրէ երկայնամտութեմ:
ոչ ակործէ զերկիւղալիս, այլ
այրարնէ. անդ բարձրանայ, ուր այլք
կորածնչին. անդ կայ, ուր այլք բն
կողմանին: Ոչ բռնադատէ զնա ան
վայելչութիւն և պարտաւ. ոչ արտաք
սուամն. ոչ աքսոր, ոչ զրպարտութիւն
ոչ բանտ. ոչ չարչարանք, և ոչ ինքն
մահն զարհուրեցուցանէ: զամենայն
ողբս, զամ հիւանդութիւնս՝ և զամ
թշու

Թշուառութիւնս, մեծասարսուծ թիւրով վերլուծանէ: Ոչ սպառնալեօք, և ոչ ողորջանօք Թողացուցանէ ինքեան հակամիտիլ յ'ուղղականէն դէմ: Ոչ յուսահատեցուցանէ զոգին, Թէ և յոգնած ինք իմն կիրճք դիմարկցին սկսեցելոյ բարւոյն: Ոչ զտեղի տայ բեռին, և ոչ կազէ ընդ գործակալութեն միանգամ սկսեցելոյն 'ի նմանէ, այլ տանի մինչև կատարեսցէ: Ուղղակի կայ 'ի ներքոյ ամենից ծանրութեց, և ոչ կորակցի: Ոչ որ զօրեղութիւն փոքրացուցանէ զնա՝ ոչ որ կարողութիւն, և ոչ որ անհարկութիւն: 'ի մերձենալ վտանգից յ'ամենութեքէ, ոչ ընդ վայր հարկանէ զառաքինութիւնն, և ոչ Թագուցանէ: Հոգի մեծացէ խորհի միշտ, ոչ զինչ կրեսցէ:

2. Արտէս որ նաճէ յաջողակիւ հողմով, ամբացուցանէ զինքն սկսալիս իւր նպատակք, զի մինչ ժամանեացէ արեւոծութիւն ինչ ընդ դիմացի: այսպէս և քեզ իսկ օգտակար լինի խնդրել զզօրավիգս մինչ դեռ յաջողակէ բախտդ. որովք ըզձախողակն, արեւաբար իմն կրեսցես:

ԶԼԱՍ

Չեաքո, անդ ժամանեցեալ քեզ,
 զոր ինչ ճախողակի դիպիլ կարէ.
 զսիրելազրկութի, զնաւաբեկութի.
 զաքսոր, զվերա. զտանջանս. զհիւ
 անդութիւնս. զբարութիւնս և զարհա
 մարհանս. և այնպէս բաղդատեալ
 զքեզ, իբր թէ անդ 'ի մէջ վտան
 գիցն այնոցիկ իցես. որպէս զի այսու
 օկզընախաղիւն ընդոստուցեալ, կա
 րիցես ասել նամենայնում դիպու
 ածում: () այս՝ վաղուրեմն ծանեա.
 վաղուրեմն նախատեսի, և անդոս
 նեցի: Յաւիտենից սահմանեցեալ է
 թէ զինչ խնդասցես. և զինչ լացցես.
 և թէպէտ մեծաւ զանազանութե
 և այլունակութե տեսանիցին տար
 բերիլ 'ի միմեանց կեանքն իւրաքան
 չիւրոց, օակայն գումարտակն՝ 'ի մի
 վերախմբի: Առաք կորստականքս,
 զկորստականսն: () ինչ սրտմտիւ.
 զմէ՛ միմեջես. թէ և բովանդակքն
 քոք կորիցեն, ոչինչ կորի 'ի քումմէ:
 Աւագոյն է՛ տալ՝ զոր պահանջէ՛ Աս
 տուած, քան բռնագատիլ 'ի հատու
 ցումն: () այր իմաստուն, 'ի տանջանս
 և սէ՛ 'ի յարկածս գոլ երանեալ, ու
 օոյց ինքն՝ փիքուռոս՝ ասելով:

Եթէ 'ի ցուլն ջեռուցեալ՝ արկցի,
 տսէ. վաշ թէ որքան քաղցր է սա,
 թէ որքան անսիրոյթ առնեմ զայս :
 Եւ իմն է արտասանուիս այս, բայց
 մեզ ոչ է անհաւատալի, յորս ներ
 գոն այսքան օրինակք վկայեցելոյ.
 որոյ կաղ գուրումն 'ի պատիժսն, ցրն
 ծռւթին և երազումն 'ի բոցս հրոյ,
 այնքան հրաշավէսք եղեն, մինչ զի
 ոչ ինչ եղանակաւ զգալ զտանջանան
 տեսանեին : Օ ի կամեցողին և սիրո
 ղին զԱստուած, համայնքն պա
 տիժք, փառիկութիւնք են :

3. Յոչ ուրեք պայծառագոյն ար
 տախայլէ գերազանցութիւն արիւ
 թեանն, քան 'ի հանդիսումն մահու
 ան : Եւ ժուարինէ վերածել զոգին՝
 յեպերումն կենի. որոյ սիրովն՝ յո
 գունք այնքան կապակցեալք են, թէ
 զոչինչ երջանկագոյն և զոչինչ պա
 տուականագոյն նմա համարին : Եւ
 եթէ իմաստուն ես, ոպ և մարթէ
 գոլ քո, դադարեաց համաթուել
 զմահն 'ի մէջ չարեաց, որ վախճան
 բնաւից չարեաց է, և սկիզբն կենաց :
 Եւ ժարականաւ և զոյգ ոգւով արտ
 ելանել պիտիս, որ վերադունալոց ետ
 16 ԺԳ ԱՍՀՆ

Սահն ունի զանյաղթելի հարկաւորութիւն. ուստի երկնչիլ ՚ի նմանէ, մտակորուսից է. զի կարծիքք են յորոց երկուցանին. իսկունակքն սպասին: Տես. զի ոչ մանկունքն տխմարք, և ոչ մտայեղքն երկնչին ՚ի մահուանէ: Արդ՝ յոյժ վատթարագոյն է, եթէ ոչ շնորհեսցէ քեզ բանավարութիւն զանկասկածութիւն զայն, յոր ժամանեցուցանէ յիմարութիւնն: Բարձմամբ մահուանն, արեցեալ է կեանն: Այսմի կեալ, որ ոչ կամի մեռանիլ:

4. Շնորհատու եղև մեզ բնութիւն, մինչ պարգևեացառ ժամանակ մի, զվարժումն իւրոց հայեցարանաց: արդ՝ ի լրումն ժամանակին, չուէլի է մեզ: Այդ իմաստուն ժամանեցեալ ՚ի հոգեվարն. (եթէ վերստին շնորհիւր նմա կեալ.) կամէ՞ր դառնալ ՚ի գութ որովայնին մայրականի. առնուլ զանմարութիւնն տղայական. զերկիւղն տխմարական. զվտանգան մանկութե. զհոգան այրացութե, և զաշխատանան ծերութե: Այդք եկեաց այնքան երջանկապէս, որում հաճոյասցի վերստին ծնանիլ: Ստա
խոհ

խոհ լեր ուրեմն, թէ յո՛վերադիմես,
 և յ'որոց անջատիս: Արեւիւր չերկն
 չիլ յ'ելմանէ կենիս այսորիկ, եթէ
 յուսայիր 'ի մուտն միւսոյն: Ա՛յսէ
 տատճառ երկիւղի քոյոյ, զի ունայն
 ես 'ի բարեաց. որոց վասն սկսանիս
 'ի վախճան կենի քոյոյ կարօտանօք
 աշխատիլ: Ա՛պա թէ ո՛չ, ո՛չ յողդող
 դէիր 'ի սեմանէ յաճիտենի երջան
 կութեանն: Ա՛ռն արդարոյ, տան
 ջանք լինէր ծնանիլն, եթէ ո՛չ հե
 տեւիւր մահն:

5. Ա՛յոք խնդութեամբ ընկալա՛ն
 զմահն, բաց յ'այնմանէ՝ որ վաղու
 րեմն տրամադրեաց զինքն առ նա՛ն:
 Ի՛նտանեցո՛ զնա՛ քեզ, մշտախօսիւ՛
 մտածմամբ. զի յորժամ եկեսցի,
 զո՛ւարճութիւն ընդունիցիս: () ի եր
 կարակեաց լիցիս, ո՛չ աճուրբն, և ո՛չ
 ամբն բացակատարեն, այլ ոգին. որ
 բաղձայ ելանել, և վերաթեւել 'ի
 սկիզբն իւր: Ա՛րկա՛ր եկեաց, որ բա
 րւոք մեռանի: Ի՛արւոք մեռանի,
 որ բարւոք եկեաց: Ա՛ամի՛ս զանդոր
 րական իմն զմահ սլատրատուել քեզ:
 Ա՛յլորեաց մեծասրտաբար արհա
 մարհել զնա՛: Ա՛յ կարէ երկնիլ 'ի
 մահու

մահո՛ւնէ, որ զբազումս անդ Զողո
պրեաց յ'ինքէնէ, նախքան մահն
յափշտակիցէր: Ամմիս քաղցրացու
ցանել քեզ զկեանդ: 'Վ բաց դիւր
զամհոգս, որք վասն նորա են: Լիւր
սրատրաստ առ ամ սեռս մահո՛ւն.
Եթէ սուր, և եթէ ջերմախտն խի
բարձցէ զկեանդ, մի լիցի քեզ փոյթ:
Բայնի տրամադրեալ քեզ զկեանդ,
թէ կարասցես ասել յ'ամենայնում
աւուր: Աեցի: 'Վ, անկեաց անկասկած.
Ե մեռանի ուրախ, որ յ'ամենայնում
աւուր մեռուցանէ զինքն. որում
չնորհեցեալէ կեալ, յետ մեռանել
լոյն: 'Վ կարես բարւոք կեալ, եթէ
ոչ մեռցիս զօրհանապազ:

Պաշտօն. ինք:

Յաղագս Ռեծասրտութեան. (կամ Ռեծոգիտա
ութեան): Սրտագորութիւն առն Ռեծասրտի:

1. () Սէծ իմն բացադանէ ին
քեամբ խի անուամբն,
մեծասրտութիւնն. դերազանց ա
ռաքինութիւնն. որոյ կանն ամենա
կայտանէ. և ցանգ դիտէ առ մեծա
դոյնս: Բռանց ստրա՛խքամատե
ցեալ

ցեալ տապալի, ամ ջան և կառու
ցումն այլոց առաքինութեց: զի մինչ
բազմադիմիք դժուարութիք սրտա
հին 'ի կիրառութե նոցին, յառնել
սրտի մտայն՝ և ընդդէմ նոցին
գնալ համարձակօրէն, և դիմամար
տիլ վստահաբար: և ոչ դառնալ
յետս 'ի նոցունց, մինչև քանդեալ
և ցրուեալ զամ կիրճս՝ և զմիջնորմն
հակադրեցեալս, ժամանեացէ արիա
բար՝ 'ի ստացումն իւրոյ առաջադրե
ցելոյ բարեոյն: Օ այս շնորհէ մեծա
որութիւն մարդոյն, որ միշտ միտէ
'ի դործս Վճայրականս, և 'ի մեծա
մեծս: Եւ Վճայնով զօրութիւն՝ ան
կասկած և յաջողակօրէն, ձեռնա
մուխ լինի՝ և ևս 'ի դժուարագոյնս
իրս: Համարձակելի է յինչ՝ եթէ
կամիս լինիլ ինչ: Այլ կարէ՛ փոքու
իրն լինիլ մեծ: Ամէն իմն իցէ մարդ,
յորժամ խկասպէս է մարդ:

2. Երան մեծ. ձկաթի միշտ առ
մեծամեծս, և զայնոսիկ զհանուրս
իրը զփոքրկունս խոտէ, որոց ցան
կան ռամիկքն, իբր մեծագունից:

Օ առս մեծամեծս կատարէ, որք
նշան ըմբոնք բազմորակից սրտաւոյց:

բայց զինքն զստատիւն զլացեալ, ոչ
 օրոնէ. և զմատուցեալն ինքեան՝ խո
 տէ: Բայց միայն թէ այլապէս սրա
 հանջեսցէ պատիւն Վ.Յ, և հնազան
 դութիւն: Օ, ոչ ինչ առ'ի սրարծանս,
 այլ զամենայն առ խղճմտանա վերա
 բերէ. և զվարձս՝ բարեպէս արարե
 ցելոցն, ոչ պահանջէ 'ի ժողովրդե
 նէն, այլ յ'ինքենէ իրէն: Բարձու
 կայ միշտ. գերազանց, անվանելի.
 զոյգ ինքեան 'նամենայնում՝ կացու
 թեան իրաց. և ոչ բարձրագունից
 տեղեաց տենչոյ, շատացեալ մեծութ
 թիւ և եթ իւրով. Գերազանցէ զա
 մենայն, ամենեցուն տէր է. և վառն
 այսորիկ ոչ ումեք ենթարկէ զինքն.
 զօչոք աղաչէ, զիարտաբոյ ինքեան՝
 ոչ ինչ իրաց կարօտի: Զիք ինչ՝ որ
 զարհուրեցուցէ զնա, կամ խոնար
 հեցուցէ: Զառաջ ածէ զինքն, և
 տեսանիլ կամի. ոչ ջանիւ ունայնու
 թե, այլ փորձիւ աստիճանին, ներ
 ում կայ. և ձրիւքն Վ.Ճայնովք՝ ո
 թովք վերափայլէ: Կայ սակայն ընդ
 այսոսիկ, անյեղի և ծայրագոյն խո
 նարհութիւն հանդէպ Վ.Յ զի զնմ
 զբարիս իւրս. և զհամայնս փառս,
 'ի

ի նմին անդրազեղու . դիտելով իսկ
օրէն, զոչինչ ունիլ յ'ինքենէ, իւրմէ,
զոչինչ կարել' և զոչինչ գոլ : Բայէ՛
ղեղերս առաքինութեան ճանաչել .
զինքենէ՛ և զիւրոցն իրաց, խոնարհա
դունաբար առզգալ . սակայն զու
նեցեալն նոքօք զփառան . (զերծեց
մամբ . համեօտութեանն .) ոչ արտա
մերժել : Փառքն՝ հետեւիլ սլարաի,
ոչ ցանկանիլ :

3 . Բնդունի զսուր հակառակոր
դաց, դիմադրեցելով կրծիւ . և ոչ
դիմամարտի, զի ՚ի ծայրագոյն կա
տար առաքինութեն ժամանեայէ :
Բնդ արանց միջակից և սարկագու
նից, համեօտ և բարեխառն առոցի
զինքն . առաջի իշխանաց և մեծա
տանց, ոչ սարկացուցանէ զինքն ոչ
շողորթի, և ոչ թողու կորաճնչիլ
ազատութեն իւրոյ, ՚ի նոցունց կա
րողութենէն : Արք սիրոյ, կամ ատե
լութեան արժանիք են, յայտնապէս
ատէ, և յայտնապէս սիրէ . և որք
հրապարակաւ ասիլ, կամ լինիլ կա
րեն, ազատաբար և անձնիշխանօրէն
խօսի, և գործէ . զի ոչինչ երկնչի,
կամ յաւասոյ : () նոյնն առնէ, զոր
այլքն

այլքն առնեն մարդիկք. բայց ոչ նոյնապէս. և վասն այնորիկ վարի խուսափմամբ ընդ ռամկին, և ոչ գիւրապէս զուգախառնէ զինքն ընդ ժողովուրդեան: Այլ յիշէ զզրպար տուժիւնան. և յ'այնոսիկ որք հարկաւորապէս կրելիք են, ոչ մըմնջէ, և ոչ ստրկանայ: Օսակաւս գովէ, բայց և ինքն ոչ ցանկայ գովիլ, այլ գործել զարժանիս գովութեան: Այլ կեսոյ ընդ հրամանաւայլոյ, եթէ ոչ բարեկամին, և մեծաւորին. և ոչ գիւրապէս զարմանայ. զի ոչ ինչ երևի նմա մեծ, կամ նորոգ: Յամենայնում զխղճածումանկապ կած գոլով, ոչ շփոթի յ'իրացն վերահասիցելոց: Օշարժումն՝ յամբարառոցէ. զձայնն՝ ծանր, զբանն՝ հաստատուն և հանդարտ. զի ոչ վազվաղէ, որ սակաւուց իրաց ջանայ. և ոչ կարի կագէ, որ շատանայ ինքեամբ:

Գլուխ. Ը:

Յաղագս համբերութեան: Լռիւնք նորին և գործունէութիւն: Յոցակ՝ ճշմարիտ համբէ

Բերտանն : Յորդորակ և Խրատախանա
 Բիւն, առ'ի իրել զմէ շարս : Նարէմորոս
 Բիւն յարատախանն :

1. Մթերութի, է՛ առաքինու
 Թի իմն, որով զչարիս յաւ
 խտենիս այսորիկ յօժարականաւ ու
 գւով կրեմք : Բայց զի յոգնաթիւնք
 են չարիքս այսոքիկ, վ՛ս այնորիկ և
 համթերութիւնն զանազանիւք աւ
 նուամբ յորջորջի, ըստ զանազանութե
 չարեացն յ'որս առ բերի, կրե
 լով զնոսին : Նամթերութիւնն ասի
 յատկապէս, յորժամ կրէ արիաբար
 զգրարարութիւն : Օռգամտութի,
 յորժամ 'ի տանէլ զմնասս բա
 րեացն արտաքնոց, տեղակալէ :
 Երկայնամտութի. յորժամ ամբա
 ցուցանէ զկուրծսն, լը գէմ յապաղ
 ման իրին յուսայիլոյ : Նյեղութի,
 (կամ ըստ այլոց. Նաստատնութի.)
 յորժամ կառուցանէ զկամն հաստա
 տապէս, 'ի բառնալ զընաւս չարիս,
 Թէ զյատուկս՝ և Թէ զօտարաց. Թէ
 զսուանձնակիս, և Թէ զհրապարա
 կանս : Սիք առաքինութի, որում
 այնքան խտազոյնք դիպիլիին առ իժք
 վար

վարժելոյ, որքան համբերութեն,
 Վանդի՝ այնքան խումբք չարեաց
 դիմեն՝ ի նա խիղախամբք, և այն
 քան հակառակորդք պաշարեն, թէ
 ասիցի հանդարար. զինուորութիւն
 դու կեանք մարդկան՝ ի վերայ երկ
 րի: Վրեթէ ոչ անցանէ վարկեան
 մի, նորում չիցէ քաջապէս մաքառե
 լի: Եթէ պակասիցին թշնամիքն
 արտաքինք, բաճականապէս ոսոխ է
 իւրաքանչիւրոք ինքեան, և դատա
 խաղ: Վմէնջ՝ և՛ ի մեզ ծնանին, որք
 տանջեն զմեզ, և մարդեն: Վլալոյ,
 հմայեմք զկեանս. տհաք և խակք
 առ համայնս, բայց միայն վարժք
 յարտատու: Օնցս ուսանիմք նախ
 կնաբար, և յայտմդ նեմք զջանմեր՝
 մինչև ցմահ: Վազումք գտանին՝ որք
 ոչ բնաւ ծիծաղեցան. ոչոք սակայն,
 որ ոչ երբեք իցէ լացեալ: Վորոյ
 հարկաճորէ համբերութիւն, զի
 զկործն ամբայուցէ. զողին զօրա
 ցուցէ, և զառաքինութիւնսն կա
 տարեցէ: Վչոք կարէ ճանաչել՝ թէ
 զորքան ունիցի զկար, եթէ ոչ կրթի
 ցի՝ ի նեղութիւնս: Ընէ իմաստուն,
 որ չէ համբերող:

2. Չարութիւն մարդոցն, որ ոչ երբեք զփոխձէառ զբախտին ձախողապի: Եւսեմ բժիշկիք. եթէ ոչ ինչ առաւել երկնչեւի է, քան ՚ի կարի բարւոյ առողջութենէ: Եւսլ և նաւաստեացն՝ ամբ իմն հանդարտութիւն ծովուն, կարծականէ: Եթէ ձաղիցէ և քայքայիցէ զքեզ թշուառահոծութիւնն, ոչ է անաչառութի, այլ մարտ: Եթէ ոչ մարտիցիս, ոչ յաղթիցես: Եթէ ոչ յաղթիցես, ոչ յաղթանակիցես: () Ի եթէ մարթեղեալի չարչարիլ, և այնպէս մտանել ՚ի փառն իւր. դու համարիմ մասնակից երջանկութեան օտարին լինիլ, թարց բնաւիցնեղութեց: Սողորիս բոլորով երկնիւ, եթէ զայլ իմն ճանապարհ ձեացուցես քեզ, որով մտցես յերկինս: Խորհուրդք առաքինութեւն սոքա. առնել զբարի, և կրել զչար: Եւայց անդ ստացելոյ համբերութեւն ցուցակք, են սոքին, զչարիս օտարին, զուգամտութեամբ կրել. ՚ի մէջ խրատուցն Եւսեմոյ, ոչ տրտնջալ. ոչ փախչիլ յընկերակցութենէ նոցին, որք չարարարքն են. ՚ի մէջ նախատից, պահպանիլ յաւտե

տեւութենէ. որք վշտացուցանեն
 զմեզ, Վճայնոյ կամացն առդրել
 զայնս, ի չարիս, լուել. զչարարարսն,
 սիրել. զգրարարտութիւնսն զինեալսն
 ընդ գէմ, միայնոյ ինքեան Վճառ
 ցել, և մատուցանել նմա՝ զինքն. գո
 լով սրտորաստ առ յ'ամենայն առ
 ռապանս, ուրախութիւն և գոհութիւն:
 Եւ մանաւանդ իսկապէս համբե
 րօղ գոլ ճանաչի, որ ի վերայ անկա
 տարութեանց մերձաւորին՝ չէ ան
 համբեր:

3. Վճառս և ի կորուստս բաշ
 րեացն արտաքնոյ, մեծագոյնս սիր
 փութմէ, ներազննել զդժբօղ թիւ
 թիւն նոյին: Օր ինչ տառնաս, և
 զոր ինչ սիրես, զընական իմն հոսս
 նուտութի կնքեալ ունի յ'ինքեան:
 Վռքեզ գոյ, բայց չէ քո: Վիճա
 նակեր զքեզ տենչմամբ մտածակա
 նի կայութեն, և հաստատութեն:
 Աչինչ կայուն, անկայնոյ, և ոչ ինչ
 յաւիտենական գոյ առօրէին, բայց
 յ'առաքինութիւն: Սո միայն անմահ
 սրտասի մահկանացունացս. այլքն՝
 զմահ իւրեանց, կրեն ընդ ինքեանս:
 Վսրաւրեմն, զոր ինչ և ունիս յ'այնմ
 տե

տեղւոջ դիր, 'ի մէջ սրոյ՝ և քոյ,
մեծագոյն լիցի միջոյ: Վ'առ բա-
րւոյ, ոչ ինչ կորնչի: զի զոչ ինչ ստա-
նայ իբր զիւր: () մէջ եծեծես մինչ
կորուսանես զգոյսդ: մինչ մեռանի
որդիդ, հրդեհի տունդ: և մինչ կո-
րուսանես զհամեստութիդ: զամօթ
խածութիդ, զարիութիդ: ոչ լաս
ամենեւին: մանաւանդ թէ սոքա բա-
րիք քոյքեն, և իրաւանց քոյ: նո-
քա՛, ոչ բարիք, և ոչ քոյքեն:
Եթէ կսկծաս մինչ կորուսանես զնո-
սին, ցուցանես զքեզ գոլ արժանի
կորուսանելոյ: () ոչ ինչ համարելի
կորուսանել քո, եթէ զոչ ինչ սիրելի
անկարգաբար: Վ'ստաքինքն, ոչ
նեղեն զիմաստունս:

4. Մինչ մօտեց իցես զձեռդ 'ի
գործ ինչ՝ զնմ' պարագայս նորին՝ և
զիսպուածս, խոհեմութի՛ն երազն
նեա՛: զբաղումս դոցես 'ի նա, որովք
ազմկիլ կարասցի միտ քո՛ եթէ ոչ
լիցին նախատեսիցեալք: Վոչէս ըզ-
պաշտօնեացդ՝ կարէ՛ գոլ, թէ ոչ է-
կեսցի վազվազակի: կամ զոչ ինչ
արասցի ըստ քոյոյ կամայ: Վնալոց
ես առ այս ոմն: կարէ՛ գոլ, թէ տնար
գե՛լ

դէլ իցէ . Թէ աղխիցին քեզ դրունքն .
 Թէ ապախտ առնիցէ զքեզ : Օ այսո
 սիկ նախատե՛ս, և բնաւքն՝ խաղաղա
 կանք դիպին քեզ : Այս ո՛մն՝ չեթող
 զիս՝ ի յարկն, մինչ զայլս մուծանէր .
 զխօսն իմ քամահեաց . ի ստրկագու
 նում՝ տեղւոջ զետեղեաց զիս :

Բաղբաղանք են դանդաղ կոտի սրբ
 տի, յորս երջանիկքն և փափկա
 սունքն և անխոհեմքն՝ գթին :

Ո՛չ հայի յայսպիսիս, որ ո՛չ շփոթի
 ի սոցունց . որ գիտէ զհամայնս սո
 սա, գո՛ւ հարկս բնութեան : Անա
 գոյն է ապաքէն կրել, զոր ո՛չ կարես
 գերյարգել : Եթէ՛ ի չարակնութե՛
 կամ յանամօթութենէ՛ ու մեմն՝ նե
 ղասրտիցիս, զմտաւա՛ծ . մի՛թէ իցէ՞
 հնար զի ո՛չ լիցին յաշխարհի եղեռ
 նագործք՝ և անպաակառք : Օ որ ե
 թէ չկարէ գոլ այս . զի՛նչ նորագոյն
 գիպի, եթէ չար ոմն և անդգամ, չա
 րո՛ք վարիցի ըստ բարուց իւրոց :

Հայեաց՝ մի գուցէ մանաւանդ դո՛ւ
 իցես կշտամբելի . որ ո՛չ նախատե
 սեր մեղանչելոց գոլ զայնպիսին :

Սիշա անյեղ լի է աշխարհ . մօլու
 թիւնք են՝ ուր մարգիկք են :

5. Սինչ տաժանիցիս պատժիւ
 ոմամբ՝ ներազննեա՛ . ոչ զոր կրեսդ՝
 այլ զոր գործեցերն : Աթէ զիրաւն
 տսիցես քեզ՝ խտաագունից պատժոց
 արժանի գող զքեզ ամենեկն խոտո
 վան լինիցիս, կամաւորապէս : Ա՛ծ է .
 որոյ ակնարկութիւն, բովանդակքն
 տեղեն 'ի մեզ : Ա՛յ խրատապատժէ
 զքեզ, զի բժշկիցէ . զի վարժիցէ . զի
 կարծրացուցէ . և պատրաստիցէ ին
 քեան : Ա՛պառնեաց չարեացն պահէ
 զայնոսիկ, որոյ թուի թէ ներէ :
 Աստի կարեմ գիտել՝ թէ զորքան
 սրտեղութիւն ունիցիս հանդէպ աղ
 քատութեն, եթէ դու յարազեղուս
 յ'ընչաւէտութիւնս : Աստի ծա
 նեայց զորքանութիւն անյեղլութե
 քոյոյ, առ'ի կրել զնախատու և զատե
 լութի ժողովրդեանն, եթէ 'ի մէջ
 կայթմանց և զուարճութեց ծերա
 նաս : Առայ զքէն, մինչ սփոփելի
 զայլս 'ի վշտակրութե նոցին . ցան
 կամ ևս լտել, թէ միտթարիչ իցես
 քեզ ինքեան . և հրամայող, զի մի
 կսկծայցես, և ցաւիցիս : Աթէ շնոր
 հակալ լինիս բժշկին՝ և զվարձս ևս
 հատուցանես նմա, որ վշտանդէ և

հաստէ՛ զանդամն քոյ . զմէ՛ ոչ անտաս
 քժչկու թէն Վ. Ե. Խեղագարու թի
 է փնան կարծել զայնս, որք են դեղք .
 Եթէ կարողանային բանակուուել
 ընդ քեզ աղքատութիւն, հիւանդու
 թիւն՝ և այլք համանմանք, զորս
 չարս կոչես դու, յառնէին՝ ի վերայ
 քո և ասէին . Օհնչ հակառակիս
 ինձ այր դու . Սի՛թէ զըկի՞ս՝ ի բա
 րւոյ խեմնէ, իմովս փաստի՛ն . ի խո
 հեմութի . կամ յ'արդարութենէ,
 և կամ յ'արիութենէ : Եւ մի թէ չէ՞
 յ'անդ՝ կալ ընդ իս ցնծութիւնք, և ու
 թախականաւ ողւոյ : Եւ արիք վնին՝
 զորս չարս կարծես, եթէ անկոխա
 տեցեալ՝ դերանցցես՝ ի վերայնոցին :
 Սե՛ծ չարէ, չկարել զչարն տանել :
 6 . Ի դիպուածս օտարաց՝ կարեա
 երբեմն կեղծաւորել զանյեղլու թի,
 բայց ոչ երբեք ի քոյս : Ի իցի քեզ
 լալիունն հասարակ՝ ընդ տառապե
 լոյն . բայց ոչ լալիունն ինքն օրատ
 ճառ . Եւ խոնարհեցո՛ւ զքեզ ի
 վշտացեալն, զի կանգնեացես զնա :
 Աչոք յարուսցէ զանկեալն, եթէ ոչ
 զինքն կրկնեացէ և կորացուսցէ :
 Իայց զի նամ իրք, ունին զունկունս
 16 ԺԶ կրկինս

կրկինս. զմինն՝ բառնալի, և զմիւսն
անբառնալի: Աթէ որ զըսարտիցէ
զքեզ՝ մի ըմբռնիցես զնա՝ յայնմ
կողմանէ որով զըսարտեացն. զի
սա է ունկն որով բառնիլ չկարէ:
Այլ զմտաւ ան, վերագնեցեալ
զնա նոյնով արեամբն Վի. և ի
նոյն փառս հրաւիրեցեալ: Այս
պէս ըմբռնեցես զնա, որով ուն-
կամբ է բառնալի: Աւ զի սիրելու
թիւն, կարի աղօտաձայն է ի կշտամ
բութիոն ազատականն, ջանասցես
լեւ միշտ զճշմարտութիւնն ի հակա
ռակորդէդ: Օ ի նա, հսկէ մշտնջե-
նապէս, և զկծեցեալ լրտեսէ զա-
րարս և զիրս քոյինս. ուստի դիւրա-
բար զանխլին ի քէն չարիք քոյ, քան
ի նմանէ: Ածցէ զքեզ ընդ փողոցս
և ընդ հրարարակս, և զախտ ոգւոյ
քոյոյ, կամ զգաղելոն՝ կամ զապախտ
արարեալն, բարկացեալ ցուցցէ նաւ:
Յայտմանէ ուսիր զպիտոյս քոյս, և
հոգ տա՛ր փրկութե քոյոյ: Օ գուշե
զաբար շրջանկատէ զինքն, որ ծա-
նեաւ արարաւստ գոլ ինքեան, զդա-
տախազ և զհակառակորդ իւր:

7. Յարատեութիւն, է սլտակ՝ և

կատարումն ամենից առաքինութեց։
 Սկսողացն խոստանի յաղթութեն,
 բայց արի յարատևողացն։ Ա՛յ որոյ
 նախ քան զնո՛մ ջանա՛, զի զայս ստաս
 ցիա։ Ա՛յնչ գոյ այնքան պիտանա
 ցու, թէ՛ ի յանցմանն իցէ օգուտ։
 Ետա՛ ընդ կրունկն նահանջիս, ե
 թէ առ և անդրագոյնսն ո՛չ նկրտիս։
 Եւ եթէ սկսանիցիս զտեղի առնուլ,
 զիջանեա։ Ա՛ ճուա՛ միանգամ զինչ
 կամիցիս, եւ մինչեւ ց'ել գ. քս, յարա
 տեւա՛ ի նմին։ Եղեղուկ արաիէ,
 հանապազօր զնորագոյնս սկսանիլ
 վարժեցողութիս, եւ զնորագս արո
 նել ինքեան զաթուոս։ Ա՛ջ պարտէ
 զի լիցիս յ'այլուրեք, այլ՝ այլ իմն։
 Տունկն՝ որ ստեպ խլի, եւ տնկի, ցա
 մաքի։ Եւ դեղոց յաճախապէս փախ
 խումն խառնանէ զառողջութիս։
 Եթէ Ա՛ռաքեալն՝ անօթն ընտրու
 թեան, չնկատելով զոր նախ արա
 բեալն էր, այլ զոր առնե՞ն պարտէր,
 ո՛չ միով ի՛նք ըմբռնեալ զինքն հա
 մարէր։ զինչ տարա՛ առնելի է քեզ,
 որոյ ցանկալի յոյժ լինէր, թէ կարէ
 իր՝ ի վախճանի քում, սկզբան նորին
 բաղդատիլ։ Տենչ գրոց, յ'ոչինչ
 յ'ար

յարբենում շիջանի. սէր ընչից, ան
յադելի է. չգիտէ ընանիլ պատուոցն
իղծ: Իբքն՝ ունելոց զվախճան, ա-
ռանց վախճանի խնդրին: Իսայց
զԻ՞ճային իմաստութիւնն, եթէ հա-
րեանցի իմն ճաշակիցես, յարաժամ
յադիցեալ զքեզ կարծիցես:

Իսլով իմն կերպիւն կոչէ զքեզ ի
կատարելութի, որ ասաց. եղերունք
կատարեալք, ոպ ե հայրն ձեր երկ
նաւոր կատարեալ է: Իս վախճանս
յառաջագրի քեզ, զի գիտասցես
միշտ գոյ տեղի աճման, առաքինու
թեան քոյոյ:

ՊԼՈՒԽ. ԸՆԱ:

Յաղագս Բարեկատունութեան: Որքան էնչ
Բաղնիսիցէ նմն, աճելիաժողութեանն:

Յաղագս պահեցողութե, ե ողջախոհութե:

1. Ի Բրեխառնութիւնն, իշխէ
փափկութեց՝ որք ի ճաշակ
է, ե՛ի շոշափակէ յառաջագային.
զնուազութիս՝ ե զառաւելութիւնս,
ատէ ե արտաքսէ. համահետեի հար
կաւորացն, որքան թուլացուցանէ են
թաղապումն ուղղաշունչիլ: Կանոն
նո

նորին անցեղի՝ է, ունիլ վասն չափոյ՝
 միայն զհարկաւորութիւնն յայնո
 սիկ, որք պատկանին մարմնոյն. և ոչ
 երբեք մատիլ առ փափկութիւն՝ վն
 նոցին։ Այսու առաքինութիւն յօրի
 նի. զի մի՛ ՚ի մարդոյն, փոխիցիս յա
 նասուն։ Օյորունս բազմաթիւնն նը
 մին՝ ամօթխածութիւնն. սանձն մն
 լարից շարժողութեց. ցուցակն բա
 րեղարդութեան. պահապանն մաք
 րութեան, և վկայն անմեղութե։
 Աթէ ժառանգիցէ նա՛ զմիտքո, ու
 սուսցէ քեզ երկնչիլ յամենից զազ
 րագործութեանց, և խորշիլ՝ ի բնա
 շից իրակութեանց անճաշից. զներ
 կայութիւն Այս պատուել՝ և յամու
 րեք պատկառիլ՝ ի քէն. և զայն միշտ
 սիրել զիմանալի գեղեցկութիւն, որ
 յոյժ պայծառափայլէ՝ ի յառա բա
 րեխառնութեան։ Բայց յայնժամ
 ծանիցես զքեզ գոլ ամօթխած, յոր
 ժամ սարսիցես յանուանէ և եթան
 բարեխառնութեանն. յորժամ որ
 մունքն քոյին, ծածկիցեն զքեզ՝ ոչ
 թաղուցեն. զորս բազումք հաւա
 տան շրջապատեալս զնոքօք, ոչ զի
 անկասկածադոյն կեցցեն, այլ զի մե
 ղի

դիցեն թագնագոյն։ Այլ զի՛նչ ասան
 ջական է գաղելի գբեղ, և փախ
 չիլի յ'աչաղ և յ'ունկանց մարդոց։
 Ի՛նդ քեզ միշտ է՝ Լ՛ծ. որ յ'ամուրեք
 տեսանէ զքեզ. ընդ քեզ է և խիղճ
 մտի քոյոյ, որ յ'ամուրեք ամբաստա
 նէ զքէն։

2. () Կիրառումն կերակրոյ՝ և
 ըմպելւոյ, պահեցողութիւնն և ժուժ
 կալութիւնն. իսկ՝ որք առ շօշա
 փակն պատկանին, ողջախոհութիւն
 և պարկեշտութիւնն բարեխառնեն։
 Դ՛ կիրառութի խորտկացն, դժուա
 րագունելի իմն է, արտաքս քան զսահ
 ման հարկաւորութենն ո՛չ ելանել։
 Որովայնն՝ սրատու իրանաց ո՛չ լսէ.
 խնդրէ՛ բողոքէ՛, և զհանապազոր
 դեան հարկն պահանջէ։ Ի՛այց թէ
 որքանեաւ փոքու յետս ըղիլ և համն
 զիլ կարիցէ, և որքանեաւ աղօտագու
 նիւ հարկիւ շատնայցէ, ո՛չոք մտածէ։
 Ստիպեմք զբնութիւնն, ծառայել մո
 լութեանց. և զքաղցն և զծարաւն,
 որք բնականօք դեղիւք դիւրապէս
 նուաճիլ կարեն՝ զանազանիւք խորտ
 կօք և ըմպելեօք, դրդեմք և բորբո
 քեմք։ Այլ և ողջախոհութիւնն,
 դժուա

դժուարաւ պահպանի 'ի մէջ այսցա
 նեաց բղջախոտհանաց դրդողու
 թէց, եթէ ոչ սանձահարեալ պա
 պանձեցուցէ զնոսա՝ երկիւղն Մ. Ե.
 փախուստն 'ի փաստից. պահպանու
 թիւն զգայութեանցն, և պատկա
 ռումն յ'ինքենէ: Արժէ ամաչէ յ'իւր
 մէ յ'ինքենէ, և ոչ յ'այլոց կարէ ա
 մաչել: Ասմիս ողջախոտ լինիլ. զըս
 պեան զակնդ. զի մի յակամայ սիրի
 ցես, զոր անդգուշաբար ակնարկե
 ցեր: Օ ինչ զարմանաս, ընդ հողա
 նիւթեա և ընդ աղցաճոր գեղեցկու
 թի ստեղծուածոյն: Ապասեան սա
 կաճիկ մի, և ահա ոչ է: Օ պայծառ
 և զլիալիր հակասան, հերկեսցեն
 կնճիւքն տաղտուկք, և զզուալիք:
 զլուսատու լապտերս աչացն, զքողեա
 ցեն ամպք տխրազգեացք մթու
 թէ: զփղոսկրն գեղգեղուն ատա
 մանցն, ծածկեսցէ ժանկն: Փախի՛ր
 և յ'ընկերակցութենէ թիւրից և
 խենեշից արանց, խորշի՛ր յ'ամենից
 մեղկութեանց. նուաճեան զմար
 մինդ՝ ծովիւք. և խստագոյն իմն տա
 ծեան զնա: Արնչի՛ որ կարի սիրօղն
 է իւրոյն գերեզմանի:

Գլուխ. ՇԲ:

Յողաֆա հեղաթեմ, և գեղաթեմ:

Երբայն իւրոյն գործն՝ և գերազանցութիւն

I. **Օ** Ի մեղկացուացես զգիւ

մումն բարկութեն, հար

կաւոր է՝ հեղութիւն. որպէս զի մի

կայսր, կամ և անդր, քան զկո

պարսն ուղղասահմանա՝ ի մասինս

յայտմիկ միտիցես: Բարկութիւն, է

սուսեր բնութեն. որով ճանչէ վա

րիւ, յորժամ կշտամբել և խրատա

տաւժել հարկիս զմեղանջողան ըստ

քոյոյ իշխեցողութե. յորժամ թե

լադրէ խոհեմութի. քոյ զքոյդ, կամ

զայլոցն զրպարտութիւն արամեք

ժելն դու հարկաւոր, ըստ պապաւաւ

ւոր եղանակի. զի մի աճեացէ յան

տաւժողութեն՝ ապիրատիցն թոյլ:

Եւսողորմ է, այնքան՝ որ ներէ ամե

նից, որքան՝ որ ոչ ումեք: Իսկ յոր

ժամ ըստ պահանջման արդարու

թեանն, տաւժելիք իցեն պատժա

տարտքն, յիշեալ զհեղութիւն և զգը

թութիւն: Եւ ի պատիժս նոցա՝

իբր յաւրամայ. և այնպիսի լիւր առ

մեղանջողան, որպիսի է առ քեզ Եւ:

ՈՐ

Ո՞ր նա՛ համբերեաց քեզ, զի լաւա
գոյն արասցէ. նոյնպէս և դու համ
բեր նոցունց՝ զի ուղղիցին: Եւ դու
նես զբժիշկն, եթէ յուսահատե՞ս
զհիւանդն: Եւ յոքան դիւրին է բը
ժշկութիւն հիւանդին, որքան խմա
տութի բժշկին՝ և բարեգթութիւն:
Եւ յի հեղ՝ գերազանցէ՛ ծովու բար
կութեն, իբր զապառաժ բարձրա
անդակ. և զալիան դիմեցէ՛ յինքն,
վերլուծանէ և խորտակէ. ոչ միշտ
պատժիւք, այլ բազմիցս ապաշխա
րութեամբ շատանայ: Եւ զաղակէ
Փրկիչն աշխարհի, առ դասս մարդ
կայնոյ սեռի: Եւ կայք ամենեքեան
և ուսարո՛ւք յինէն. ոչ բուժել
զհիւանդս, ոչ սրբել զբորոտս, ոչ
կուրաց զլոյս, և ոչ մեռելոց զկեանս
չնորհել: Ի՞նչ զի՛նչ: Ուսարո՛ւք ասէ
յինէն, զի հեղ եմ: Եւ այսմ ամբա
րեալ թուի՝ զնմ գանձս իմաստու
թե և գիտութե իւրոյ, զի՛ ի նմանէ
ուսոյութ գոլ հեղս: Եւ յոքան գերա
զանցութիւն է հեղութեան:

2. Որպէս հեղութիւնն զբարկու
թին, նոյնպէս և գթութիւնն, բա
րեխառնէ և համօղէ զպատժողու
թիւնն,

Թիւնն: Եւ, առ նամն. տա, առ
 իշխանս՝ և վերակացուս և եթ պիտի
 ճիւ. () ի գործ սորին է, ազօտագոյն
 տալ զպատիժս, քան զոր պահանջեն
 իրաւունքն. ոչ յ'երկիւղէ շահին, սի
 բելութեանն, և այլոց շարժառթից
 համանմանեաց՝ ոյլ ի հեղութենէ
 ոգւոյն: Եւ հարկաւոր զժեռունս
 լերանց հատանել. ի ծայրս տաժա
 նութից բլրոց, զբերդունս կառուցա
 նել. զթութիւնն՝ փրկէ զիշխանն ի
 տախարակում վայրի: Սակ, ախոյ
 եան անվանելի, որ անկասկած առ
 նէ զտէրութիւնն: Եւ իշխանն չար՝ ա
 տի, զի երկնչի. և երկնչիլ կամի, զի
 ատի. Եւ այց յ'որմէ երկնչին հնա
 շանդեցեալքն, ատեն. և որոք ատէ
 զոր՝ ցանկաց կորստեան նր: Տէր է
 կենաց Թագաւորաց, որ զիւրն անգոս
 նէ: () ուր ամրացուցանէ զինքն՝
 իշխանութիւնն, որ ոչ է ցանկապա
 տեցեալ բարեմտութիւն իւրայնոցն:
 Եւ Թէն իշխանին. բազմազանքն
 տանջանք. որպէս բժշկին, յոգնա
 թիւքն Թաղմունք: Եւ զ'եթէ Թա
 գաւորն զսպէ զկար իւր, եթէ զՊե
 ղանս և զզրպարտութիւն անգոսնէ.
 և

և եթէ մեխիցէ ինչ 'ի բարկութի
օտարին, և յ'իւրոյն ոչ ինչ ծախիցէ,
յայնժամ ցուցանէ զինքն ճշմարտա-
պէս թագաւոր: Վաջարարին է,
դուհեզագի, և խաղաղական:

Գլուխ. Էգ:

Յաղագս հաճարումնէ: Կրկին էն գործքս
ստանաւորումնէ: Օր կանոն պահել էցէ
'ի կիրառումն հաղաբարոյումնէն:

1. ♦ Լմե ստու թիւնն, զայլ ամե
նայն ձիրս ոգւոյն, զարմա
նազնաբար զարդարէ: Սա՛ գաղա
փաւրէ պարկեշտութե, և սանձ մո
լութեց: Խէպէս լուիցես բանիւ,
զգենլեօքդ և շարժմամբդ՝ մատնես
զքեզ: Վշան առաքինութեանն 'ի
փոքրկանց ևս խմանի: Վէմքն,
ծաղրն՝ ճեմումն և շրջածումն աշ-
տոյն, ցուցանեն բաղմիցս զմարդն,
թէ որպիսի իցէ: Լյնպէս կեանց,
թէ նմքն ծանիցեն զքեզ արժանի
գող վիճակակցութե հրեշտակաց:
Պահեա՛ զգեղ և զճահաւորութի
'ի շարժմունս համայնց անդամոց, 'ի
ձայնում, և ընհայեցման. զի մի ինչ
իդա

իդացեալ և մեզ կուէն իցէ 'ի նոսում,
 և մի ինչ դռեհական՝ կի՛ տամարդեաց:
 Սկահան համեստութիւն՝ ի յ'ողւոյն
 առ մարմինն անցանէ, և ի ներքնոյ
 բարույն ծանրութե՛ք արտաբղխէ 'ի
 մակերևութիւն, որպէս՝ զի միան հայ
 իցի յ'արտաքս իբր 'ի յ'արականաց
 իւրոյ: Ա՛յր համեստ, կենդանի նմա
 նակերտ Ա՛յ է. քանզի միայն հայե
 ցումն նորին՝ զտեսանազան շահէ և
 շինէ: Ա՛նշ. թէ որքան բարեոք է
 տեսանիլ, և օգուտ լինիլ: Ատեկա
 նի ևս առ համեստութիւնն՝ ոչ վեր
 անցանել զթէոթի կայութեանդ,
 զգետտիւք և վերարկելեօք, զարդու
 տանդ, և բազմութե՛ք ծառայիցդ:
 Առքան կիրճք ողւոյդ, որովք ոչ
 դու, այլ որք արտաքոյ քոյէն զար
 դարին: Ա՛մէ՞ ուրեմն խնդառ վնաս
 տաբերի՛ն չարեաւ քով. ընդէ՛ր հիա
 նաս ընդ ինանիրա, և ի բազմութի
 կրճից քոց սրած իս: Գ՛ոկո այս
 ծառայից որ շրջապատէ զքե, յ'որմէ
 բա՛նականապէս զգուշանալ չկարես,
 ուղղագոյն իմն էր կոչել զնա հէ՛ն
 թշնամական: Ա՛խտել կամին, զինչ
 առնիցեսդ, ոչ՝ զինչ հրամայեցես:
 Չիք

Չիք խոնարհագոյն քան զմեռա նոյնին . ոչինչ լրբագոյն քան զարարնն ,
 և ոչինչ արեւագոյն քան զեւն :

2 . Սուսմնաւորութեանն կրկին են ձիրք . մինն է , բարեխառնել զախորժն գիտելոյ . որ բազմիցս , առաւել քան զչափն գոլ սովոր է . և միւսն՝ զթմրութիւն և զճանձրոյթն 'ի բաց թօթափել , և զջանս ոգւոյն զարթուցանել առ 'ի սուսմն հարկաւորաց : Ինուծին շնորհեաց մարդկան զմիտս հետաքրքիր , և ինքնագէտ արհեստի և գեղեցկութեան խրոյ , ծնաւ զմեզ հայեցողս և տեսողս գործոյ խրոյ , գիտելով . թէ կորուսանէր զպտուղ իւր , եթէ զայնքան մեծամեծս , զայնքան պայծառս և զուշիմաբար շարայարդարեցեալս , ցուցանիցէր յ'անապատի և յ'ամայնոյ վայրի : Իայց վառնեմք մեք զբարիս բնութեն , հետաքրքրաբար զննելով զայնս , որք օգտակարագոյնք էին եթէ անգիտանային 'ի մէնջ : Եւ նա իմանայ և իմաստասիրէ , որ զբազումս գիտէ . այլ որ իմանոյ իսկօրէն զայն , որ պատկանի առ իրն առաջագրեցեալ : Եւ յնք ուսանելիք

նեղիք են նախկնաբար, որք վերաբե
րին առ փրկութիւնն. իսկ զայլն,
որքան սակաւ ընթերցցիա, ոչ սպառ
նամ և ոչ իսկ ստիպեմ. մինչդեռ
զընթերցեալոց. յարմարեցուցա
նես վարուց բարեաց: Եւ այց զգուշ
լեր. մի գուցէ ընթերցմունք գրոց
այլանդակից, ունիցին յինքեանս
տատանուտս ինչ և զվայրաստիւ,
զաղճատականս, և զանկայունս:
Յիսկականս և՛ ի գուտս ընթերցմու
նքս և՛ ի գիրս զբաղիլ պարտիս, եթէ
կամիս շահել և քարշել ինչ ան
գուտ, յոգուտ քեզ՝ և ՛ի նպաստու
թիւն կենացդ, որ հաւատարմաբար
վերաբաղմիցի յոգւոյ քում: Ամեն
զանքն ընթերցմունք, հեշտացուցա
նեն. այլ ճշմարիտ և իսկականն,
նպաստէ և օժանդակէ:

3. Տալի է երբեմն թոյլ ինչ ոգւոյն
և ազատութիւն. և՛ ի յաշտատն յա
ճախառու, ներախառնելի է հան
գիստ ինչ. զի չկարէ տեւել որ չունի
զհանգիստ փոխաբերական: () Ըի
նադիրքն՝ տահմանեցին զաւուրս ո
մանս, որովք բռնադատիցին մար
դիկք հրապարակօրէն ՛ի զբօսանս,
և՛ ՛ի

և 'ի զոճարթութեամբ իւրեանս պարտապիլ. զի
 փոքր մի վեր ընդունիցին զգորութիւնս
 լուծեցեալս. և զթուրացեալս 'ի յաշ
 խատանայ: Իսկ զլքումն և զխոնջ
 ոգւոյն, վերաբողբօցեն արարք յոգ
 նադիմիք. ցի: () բօնուին, 'ի վայել
 չում և յ'ընդարձակի վայրօջ. որ
 ալէս զի ազատականաւ բացակայու
 թք երկնի, վերամբարձցէ զինքն՝
 միան. և յօդոճածքն՝ կորովացեալք
 առոյգասցին. արտաքոյ քաղաքաց
 և շինից զգնալն, հեռի 'ի քաղա
 քայնոյ զազրահոտութեանց և ամ
 բոխից. հաւորսութիւն, և անոս
 նորսութի, որք չլցեն անվայելք կա
 ցութեան քոյոյ. և ձկնորսութի, որ
 ամբծագոյն այլոց է, և անմեղագոյն,
 ընթերցմունք ուրախականք, և գիւ
 բիմացք. եղանակումն երաժշտա
 կան, և համեստունակ ինչ խնդ.
 նա և կատակարկու թիւնք անվառք,
 և քաղաքարոյութիք. յ'որոց 'ի բնոյ
 լիցի ամ զբարտութի և անվայել
 չութիւն: Ան ոմանք՝ կարի մարդա
 տեացք և սոպեռք, որք անկեալք
 դնին յ'իւրեանցն մթնաբարոյութե.
 յ'որոց ոչ երբեք կարելի է արտելու
 զէլ

դէլ զուարթական իմն խօսատրութիւն
 խակ այլք, միշտ զբաղեցեալք 'ի կա
 տարանս և 'ի ծանակութիւնս, ոչ երբեք
 բնաւորէն զինքեանս իրաց վճախց և
 խկունակաց. և ոչ խակ մեկուսանան
 'ի գումարից մարդկանց և 'ի խմբից:
 Ա'րդ՝ զուգախառնել պարտէ զոռ
 տան, և փախաբերել. զի միայնաւոր
 րութիւնն անխառնական, զկարօ
 տանս մարդկանց արտագործեալէ.
 և յաճախութիւնքս, զերբեմնութիւն.
 և այսպէս փոխարինականաւ կըրթ
 մամբ, մինն լիցի դեղ միւսոյն:

'Այնպէս և զատելութիւն աշխատա
 նաց, բուժեսցէ պարապն. և զճանճ
 րոյթ պարապոյն, աշխատն: Վսոն
 ևս բազումք, որք զկար և զզօրութիւն
 իւրեանց չգիտեն տնօրինել, և հրա
 մայէն ինքեանց առաւել քան զոր
 կարեն: Այլ 'ի նոսում չափ: Այլ թո
 ղուլ գիտեն զուսումն առ ժամանակ
 մի, և ոչ սկսանիլ. զի մինչ ընդոս
 տուցանեն զինքեանս 'ի յաշխատս,
 շարազուգին տիւնքն՝ գիշերոց. և ոչ
 թուլացուցանեն, մինչև թուլաս
 ցին և լուծցին: Այլ դարձեալ. մինչ
 'ի խաղս և 'ի պարապս արձակին,
 այնքան

այնքան վերլուծանեն զիւրեանս,
մինչ զի առնախկին սովորութիւնն
հազիւ կարիցեն այսրաբարել: Եւ
սէս ուրեմն տալի է ոգւոյն միջար
կութի իմն ժամանակի զի թուլացի
փոքր մի, այլ ոչ զի վերլուծցի:

Եւ այս, քաղաքարոյութիւն. զի
զիսկունակս կացուցէ զկոսարս, ի
որս անդրանցանէլ անձահ իցէ:

Եւ ահադոյնքն ևս՝ լինին վատթարք,
մինչ վերանցանէ որ զչափն արդա
րական:

Վերա. ԼԷ:

Յաղափս խոնարհութիւն: Յորտմ առնայացի:

Սան ճանանչման իւրոյ ինչեան: Սորա
գրութի ճշմարտի խոնարհին:

1. **Ե**ւ իստոսէ եկն խոնարհութիւնն՝ Սանքն հռչակեաց
զսա բանիւ, և ուսոյց օրինակաւ:

Սան, յետ առաքինութեանցն Ստա
բանականաց և իմացականաց, ի մէջ
այլոց՝ ունի զնախադահութիւն. զի
տարամերժէ զհարարտութիւն, որ է
սկիզբն և արմատ ամենից չարեաց:

Սան՝ սիրելիս առնէ զմեզ Եւ. զի
17 Ժէ Ընդ

ընդ խոնարհաց է խօսակցութի նր։
 Եւանց սորա. որ է հիմն առաքինութեց,
 որ ինչ 'ի հողեկանում շինուածում
 վերականգնուցանի, ոչ խկու
 նակ, և ոչ կայուն լինի։ Աւ թէ
 պէտ առնումք իւրով՝ երեւի խոտան
 ինչ և ստրկագոյն կրել յ'ինքեան.
 տակայն է առաքինութիւն վեհից.
 զի է առաքինութի կատարելոց, և
 վերամբառնայ զողին 'ի խոկմունս
 բարձրագունեղս։ Չեռնամուխ լի
 նի յառս վսեմականս, թարց վտան
 գի փքացման. 'ի տաժանուտս, ա
 ռանց երկիւղի դժուարութե. բարձ
 րագէտ, քաջայաղթ՝ մեծողի. և
 ցանգ 'ի նոյնում կարգի և ձեռքէն
 թակայանայ։ Այ առկայանայ խո
 նարհութիւնն, որպէս կարծեն ու
 միկք. 'ի սոսկ և եթ քամահումն և
 յարհամարհումն իւրեան ինքեան,
 այլ 'ի բարեխառնեցեալն յ'այն, փա
 ռաց և սրտուոց յ'ախորժման, և 'ի
 ցանկութե նոցին. որովք խորշիցի
 յ'աւելորդէն, և հեռացի 'ի պակաս
 սութենէն։ Եւ խորժէ զփառս այրն
 խոնարհ, իբր զհարկ իմն առաքինութե.
 սրտիւ՝ ուղղապէս դիտելով 'ի

դործն. ոչ վասն պարծանաց, այլ միայն սակս առաքինութե. և որքան ինքն առաքինութիւն պահանջէ:

Եւ պօրինաւոր է նմա փառք, զոր ոչ ծնանի առաքինութիւնն: Եւ այց զի անբխոնարհ, (որքան կարէ նկատել նրբահայեցութիւն մտացն,) զոյդ և իրաւացի ներազննօղ ինքեան է վասնորիկ զնմա փառք, արժանատիւս արհամարհէ: զի ծանեալ թէ որքան գոյզն ինչ իցէ, զոր նա յ'ինքե նէ բաղճիւտէ 'ի դործս առաքինութեան. նա և երկնչի, զի մի 'ի յախորժմանէ պատուոյն ճահաւորի, անկցի յ'որոնումն անճահաւորին: Եւ նկատկամագոյն է քամահել զպատիւս. զի որ ընդ բարէ, առաւելու. որ անգոսնէ, աճեցուցանէ:

2. Այսն այնորիկ չես խոնարհ, զի ոչ ճանաչես զքեզ ինքդ: Չիք երկիր այնքան բացառ, զորմէ խկասն վիպողին, դիւրագոյն հաւատայցես: Օրնչ է մարդ: Եւ խառաժէտ մարմին, և բեկանուտ. մերկ յ'իւրմէ բնութենէն. կարօտ գոյից օտարին, և ենթարկեցեալ ամենից զրպարտութեանց ժամանակաց:

() ան

Օճնդուճած կա՛նի . տաղտուկ իմն ,
 և զաղրագոյն կենդանի . գիւրակոր
 ծան առ նմ չարս . այնքան ախոյա՛նոր
 և խրամատեցեալ զգայութե՛ք , թէ
 զերկրայինս երկնայնոյ , զհոսանուտս
 յա՛նիտենալանացն ախադասէ :

Սուտէ նմ մարդ մտեղի : Ոչ ումեք
 կենդանւոյ կեանն տկարագոյն , ոչ
 ումեք կատաղումն չարագոյն , յ'ոչ
 ումեք աղմկագոյն երկիր չներգոյ .
 և յ'ոչ ումեք մեծագոյն վաճառտու
 թիւն : Ուստի է ուրեմն քեզ այդքան
 հպարտութիւնդ , ով ողորմելի և
 ստրկանիւթ ստեղծուճածդ . ամենա
 թշուառ , և ասեղջանագոյն բնա՛նից
 ստեղծուճածոց : Հայեաց 'ի թշուա
 ռութի քո , զմտա՛նձ զարհամար
 հոտութի և զխրթնաղարդութի քո ,
 եթէ դոյ 'ի քեզնչմարանք ինչ բանա
 վարութե : Եւ այնժամ լինիցիս կա
 տարելասպէս խոնարհ , յորժամ ու
 ցիս ճանաչել իսկասպէս զքեզ ինքդ :

3 . Ղշմարիտ խոնարհն , քամա
 հէ զինքն ամենեւին . և ոչ կամի զի
 համարեցեալ լիցի խոնարհ , այլ ա
 նարդ և երկրամած . զպատիւն ին
 քեան սրտկանեցեալն , վերաբերէ

առ ՎՃ. և կասկածէ զինքենէ, յ'ա-
մենայնում իրի. խնդայ ընդ նախա-
տինա իւր. և այսու միայն հպարտ
գոյ, զի զգովութիւնս անգոսնէ:
Խորհի զինքենէ ըստ այնց, զորս ունի
յ'ինքենէ. իսկ զայլոց՝ ըստ այնց,
զորս ունին յ'Վ. և այսպէս բազ-
դատելով զինքն ընդ այլոց, ստրկա-
գոյն և երկրորդ ամենից վարկանէ.
զի այսէ ուշիմութի խոնարհութեն,
բազդատել զյատուկ չարիս ընդ
բարեացն օտարաց, յ'որմէ իւրաքան
չիւրոք ամենակատար, կարէ թարց
ստութեան, անկատարագոյն այլոց
վարկանել զինքն: Աւ ևս ճշմարիտ
խոնարհն, դնէ զինքն ընդ իշխանութե
մեծաւորին, ամիւ հնազանդութե.
զյատուկ կարօտանս իւրս, ոչ
կատարէ. զսկականութիս իւրս, յո-
ժարօտպէս բացայայտէ. զամ զրպար-
տութիս համբերութե կրէ. զստրկա-
գոյնան ևս, ուրախութե ընդ գրկէ.
փախչի յ'ամենից եզունակութեանց.
պահէ զինքն ի բազմախօսութենէ.
ցանկայ թագ իւր և անգիտանիլ. ի
նէրքոյ քան զինքն դնէ զամ, և զինքն
ստորեւ ամենեցուն. և զբոլորն զինքն,
ի

'ի ներքոյ ոչ ընչի ներառիակէ։ Ամօթ
 խած, և շրջակնած է. ոչ բարբառի,
 եթէ ոչ ստիպիցէ հարկանորութիւն.
 և այն՝ համեստաբար և թարյ ծա-
 դու. ցանկացեալ մանաւանդ լալ,
 քան ծիծաղիլ։ Սխոնարհութիւն
 սրտին մարմնովն ցուցանէ. աչօքն
 երկրահայեցիւք, ծանու և համես-
 տաշարժիւ զդնացմամբ. ամօթունիւ
 և կորակրկնիւ դիմաւ, հանդոյն մա-
 հաւարտի, որ անդ և անդ կալի իցէ
 'ի սարտափելւոյ դատաստանում։ Աս-
 տուծոյ։ Վիտակ պատժապարտու
 թեանց զորս գործեաց, և ան իսկ
 զչնորհէն, և կարծունակ զփրկու
 թենէն. ոչ համարձակի զաչն 'ի
 վերամբառնալ յ'երկինս, այլ ընդ
 մաքսանորին կացեալ 'ի բացուստ,
 քերմածանալեօք աղօթիւք հայցէ
 զներումն մեղանաց։ Ամաչէ՛ յամե-
 նից գործոց իւրոց, խոտէ՛ զնմ բա-
 րիս երկրանորս. ներբաղիսէ՛ ըզ-
 բնան հանդէսս և զխումբս աշխար-
 հի։ Օ՛ի զբոլոր աշխարհս զոչինչ
 համարի, որ զինքն ոչինչ գու հաւ-
 ատայ։

Յաղագիս հաղորդեմ հաղորդելոյն: Պատկեր
առն հաղորդելոյ. Լեւիւն հաղորդելոյ հենին,
է միանորոսնիանն ընդ Վ.Յ:

1. **Մ**իտարեալ ասի նա, որում
մէկն զոյսական: Լու զի նշ
կարէ, զոյսական ասի, որ մաքրե
ցեալ 'ի մեղաց, որբեցեալ 'ի մոլու
թեանց, և զարդարեցեալ առաքի
նութիք՝ ամենեւին յենու յ'Վ.Ճ իւր,
և լինի ընդ նմա մի ոգի յաւիտեանս
սկս: Սակ հատար քրիստոնէական
նի հատարելութե. սակ վախճան,
յորս պարտիս դիմել բոլորով ըղձիւ:
Օ ի մինչ իւրաքանչիւր իր յայն
ժամ համարեցեալ լինի հատարեալ
յորժամ մակարդակցիցի ընդ իւրոյն
վախճանի. հարկաւորէ քեզ յայն
ժամ հատարիլ, յորժամ հատարե
լապէս յենուցուս յ'Վ.Ճ և միաւորի
ցիս ընդ նմա, որ վախճան քնդէ. և
դարձցիս առ յայն, յորմէ ելերն:
Բայց ոչ ոք է հատարեալ, թարց
յատկականի նորատուութեանն Վ.Յ:
Լու զի սակաւք 'ի մէջ մահկանացու
ացո, տրամադրեն զմիտս 'ի ընդու
նումն

հուսն եղունակի ծորանոյ քաղցրու
թեանն Վ՝ ծայնոյ, վա՛յն՝ տակաւուց
է կատարելութիւն: Օ սակաւս առ
բերին, իւրաքանչիւրքն յաւիտենիք:

2. Օ այլն զայն կօչեսցես կատա
րեալ, զոր տեսցես դու անաստան 'ի
վտանգից. անշուտի 'ի ցանկացողութեց.
'ի մէջ չարաբախտութեանց
երջանիկ. 'ի յանարգութիւն երանե
ցեալ. 'ի մէջ ակեղծութեց, հան
գարտ. որոյ ցանկանայլքն և յ'որոյ
երկնչին, ծանակեցէ նա. զանց առ
նիցէ զհամայնիւք, իբր զդուզնա
քեօք. ոչ իւրիւք բարեօք, եթէ ոչ իւ
րովքն արտափայլեսցէ. միշտ ազատ,
հանապազ փաղակայ ինքեան. ցանդ
իսկ հանդոյն իւրեան ինքեան. ուղ
ղադէտ. գերազանց, ունայն՝ իւ
րեան, և լի Վ. Ե. որոյ բարիքն ան
թօթափք և անսարսափելիք 'ի բնա
ւից զօրութեանց հակառակաց. որ
զչարս դարձուցանէ 'ի բարի. որ
ոչինչ իրիւ՛ ունայնանայ. ոչինչ դի
պուածով մնասի. որ առ դնէ զգինա
իրացն, ոչ 'ի կարծեաց՝ այլ 'ի բնու
թենէ. որ 'ի վերայ ամենից գերան
ցեցեալ, գիմադրէ զինքն ընդհան

րոյ աշխարհի. և տարածէ զմտախո
 հութինն իւր յ'ամ անասնորին. միշտ
 անդորրական և անդրդռնէի. որ
 ըստ մեծազունի մասին իւրոյ անդ
 մշտնջենապէս համազօրացի, ուստի
 էջն. Որպէս ճառադայթք արեգա
 կանն թէպէտ սփռին ընդ երկիր, տա
 կայն գոն անդէն ուստի առաքինն.
 այսպէս և այրն կատարեալ թէպէտ
 ընդ մեզ քաղաքավարի, սակայն
 լաճագունիւ մասամբ իւրով բացա
 րոյ, և յարակցի միշտ վախճանին
 իւրոյ. Վճնպիտէ ուղինորին, որպի
 սի է կացութիւն մասին աշխարհիս
 մակաղուսնի. Սիշտ պարզ է անդ.
 Չդիտէ զսրակասութիւն իրաց. չունի
 զսիրտ զանազան. հանուրք յաճի
 տեանք ծառայեննմա, 'ի բաց ընկե
 ցեալ զ'ամ բաղմութիւնս, հանգչի
 յ'ամենապարզ միութեւ. Օճիւնչ
 խնդրէ, ոչ ուրուք ցանկայ արտա
 քոյ ինքեան, չունելով զհարկաւո
 րութիւն խնդրելոյ 'ի բացուստ զեր
 ջանկութիւնն, զոր'ի սրտի իւրում
 կեքեալ կրէ. Վործէ միայնոյ Վճ.
 միայնոյ Վճ կեայ. միշտ պատրաստ
 առ 'ի գնալ. Չգեա՛ զլարս զայս 'ի
 վերայ

վերայ կենի քոյոյ, և իմասցես թէ
որքան բացանտ իցես 'ի կատարելու
թեանէ:

3. Սեծագոյն և բարձրագոյն է
իրս այս, քան զոր կարասցես առնա
հասանել. եթէ ոչ 'ի վեր առ ինքն
քարշեցէ զքեզ նա, որ ասաց:
Առանց իմ, ոչինչ կարէք առնել:
Այլ և հարկաւորք են տրամագրու
թիւնք ագաջնորդականք: Սախ
ճան կենին կատարելոյ, է սեղմա
գոյն միաւորութիւն ընդ Այլ Այլ զի
նա բնակէ 'ի լոյս անմատոյց, ոչ եր
բեք մատիցես առնա, եթէ ոչ 'ի
բաց հերքիցես 'ի քէն զխաւարս ըս
տեղծուածոց: Այլ կարէ մարդ վիճա
կակից լինիլ բնութեանն Այլ, եթէ
ոչ գերազանցիցէ մտօք և բղձիւ,
զինքն և զհամայն ստեղծուածս:
Այլ յենումն զիարդ և իցէ փոքրկան
իրի, քատակի ամենևին ձկանն նա
ւակաւ, որ խայծ մամբ իւրով արդե
լեալ կացուցանէ զնաւն, 'ի մէջ ըն
թացից ուղւոյն: Հանգոյնաբար
սլատահի յողունց հոգեաց, որք իբր
զնաւս ծանրաբեռնեցեալք երկնայ
նօք փարթամութեամբք, երջանկա
պէս

սէս հասանէին 'ի նաւահանդիտ
 երանեցելոյ միաւորութեանն, եթէ
 ոչ լինէին արգիլեցեալք յ'ըզակա
 թութենէ իմեմնէ մուկակասէ :
 Ը՛ծ, մի և ամենապարզէ : ոչ երբեք
 կարէ հողին գոլ յարմար միաւորու
 թեանն ընդ նմա, եթէ ոչ բացակա
 տարիցի մի, և ամենապարզ :

Ս, Ե Ր, Գ :

ՅՈՒՅԸ.Կ ԳԼԽՈՅ՝

Մ Ա Տ Ե Ն Կ Ա Ն Ս՝

Գլուխ. ւն: (Թ.ԻՆ. 20:

Յաղապս վերջնոյ վախճանին մարդոյ: Որքան չար իցէ սաեւիւրիւն յայնմանէ: Արովք միջնորդիւք, և որով կարգաւ ժամանիցի առ նա:

Գլուխ. ւն: (Թ.ԻԼ. 28:

Որ տենչայ բարեկեցութեան, առ ընտրել որարտի զոմն կրթիչ վարուցիւրոց: Թէ սրպիսի ոք պարտիցէ գո՛ւ նա: Գործք աշակերտին:

Գլուխ. ւն: (Թ.ԻԼ. 36:

Յաղապս մաքրեցութեն 'ի մեղաց: Սերկանալիք են ըղձմունքն ձկտեցեալք առ նոսին, և յոռութիւնքն կրճաատիւք: Չիք գործադրողաւ գոյն դեղ յոռութեանոյ, քան զմահուան և զյառժառանգանութեան մտախոհումն:

Գլուխ. ւն: (Թ.ԻՆ. 49:

Յաղապս որկորոյ: Չարն նորին, և դեղ: Որք իցեն նշանք յաղթեցելոյ որկորոյն:

Գլուխ

ՎԼուխ. Է: ԹԻԽ. 56:

Յաղագս բղջախոհութե: Որքան
գարշէլի իցէ մոլութիս այս: Որքան
դիւր իցէ անկումն ինոյն, և զխարդ
խորշէլի: Հեշտութեց ոգւոյն հետա
զօտելի է, որ զտագունեղնէ:

ՎԼուխ. Զ: ԹԻԽ. 64:

Յաղագս ագահութե: Չարութի
նորին կաշկանդի: Բաղդատութի
տնանկին և հարստին: Հարատու
թեանցն սաութի, և ունայնութի:

ՎԼուխ. Է: ԹԻԽ. 72:

Յաղագս բարկութեան: Տիպ բար
կացողին: Վերծ, պատճառք, և
դեղք բարկութեան:

ՎԼուխ. Ը: ԹԻԽ. 89:

Յաղագս նախանձու, և ծուլութե:
Ստորագրութիւն երկոցունցն, և
սպեղանումն:

ՎԼուխ. Թ: ԹԻԽ. 94:

Յաղագս հպարտութեան, ամբար
տաւանութեան, և սնտիառութե:
Վաղափար հպարտին: Ունայնու
թիւն արժանապատուութեանց, և
վտանգ: Փքացման չարիքն, և սպե
ղանի նորին:

ՎԼուխ.

Գլուխ. Ժ: թիւ. 106:

Յաղագս բովանդակի մարմնոյն, և
զգայութեանցն արտաքնոց համող
ման: Որքան ներելի իցէ մարմնոյ:
Նշել զթոյլատրութիւնն աչաց:
Փառամոլութիւնն զդեստուց,
դատապարտի:

Գլուխ. Ժա: թիւ. 115:

Յաղագս սրահպանութիւն լեզուին:
Որքանուոյ միտի՝ իցէ, և որքան դժու
արին: Օ ինչ սրահելի՝ ի խօսս, և
յորոց խորշելի: Օ իարդ բառնա
լի իցէ մոլեկան լեզուն այլոց:

Գլուխ. Ժբ: թիւ. 125:

Յաղագս ներքնոց զգայութեանց:
Եւրաութի կարծեաց: Բարեօք
մտածմամբք տողորել սլորտէ ըզ
միտն: Յաղագս սանձահարելոյ ա
խորժակին զգայականի, և մոլարից
ըղձակաթութեանց նորին: Օ անա
ղանք՝ առնոյնն սրատուէրք:

Գլուխ. Ժգ: թիւ. 132:

Յաղագս սիրոյ: Ո՞ր իցէ բնութի
նորին, որք պատճառք, և որք իցեն
գործք: Յաղագս նորին սպեղա
նւոյն

նւոյն։ Ս երաբերութիւն ինչ, յա
ղաղս ատելութեան։

Ղալուխ. ԺԴ։ ԹԻԼ. 140։

Յաղաղս բաղձանաց, և փախս
տեան։ Որում բաղձալի, և յ'որմէ
փախչելի իցէ։

Ղալուխ. ԺԵ։ ԹԻԼ. 145։

Յաղաղս ուրախութեան և տրտմութեան։ Օ խորդ ուրախանալ պարտի,
այր բարի։ Ոչ տրտմի, որ զամենայն
նախատեսանէ։ Օ անաղանք սպե
ղանիք ցաւոյն։

Ղալուխ. ԺԶ։ ԹԻԼ. 155։

Յաղաղս յուսոյ, և յուսահատութեան։ Օ խորդ համողել մարթ իցէ
զերկաքանչիւրն։

Ղալուխ. ԺԷ։ ԹԻԼ. 159

Յաղաղս երկիւղի։ Որքան ունայն
իցէ, և որով պատճառաւ յաղթահա
րիցի։ Խորշիլ յանդգնութեանց
մարթ է։ Ս երստին, փոքր ինչ լեր
յաւելումն, յաղաղս բարկութեան։

Ղալուխ. ԺԸ։ ԹԻԼ. 167.

Յաղաղս զօրութեան հոգւոյն բանա
կանի։ Օ սպելի է իմացն. 'ի հետա
քրքրու

քրքրութեց։ Որո՞ւմ մակացութե
պարապիլ պարտիմք նախապետա-
բար։ Որքան չար իցէ, զննել զվարս
այլոց։ Օգտաողութիւնս օտարաց,
եպերել մարթիմք։ Սասն զլացման
կամաց։

Ղալուխ. ԺԺ. ԹԻԻ. 176:

Յաղագս կացութե զարգացողացն։
Օանազանք զօրավիգք զարգաց
ման։ Հաշուումն Ժամանակի, և
կիրառութիւն նորին։ Աերկայու-
թիւնն Նստուծոյ, ցուցանի գոլ
հարկաւոր։

Ղալուխ. Ի. ԹԻԻ. 184:

Յաղագս բարւոյն՝ միայնաւորութե։
Փախէլի է յ'ընկերակցութենէ չա-
րաց։ Սղութիք աշխարհի քանիք,
և ո՞րք իցեն։ Սանն զարգացելոյն,
է շահումն առաքինութեանց։
Սչանք ոմանք վերաշահիցելոյ ա-
ռաքինութեանն։

Ղալուխ. ԻԽ. ԹԻԻ. 194:

Յաղագս Նճարանականաց առաքի-
նութեց։ Հաւատն գրուատելի է.
հանդերձ գործուլք։ Սաստուծում
միայնում

միայնում գնեւի է զյոյն: Դու իձք
սիրոյն, որ առ իձ: Այլ ընկերին,
բարեառնութիւն ցուցանի: Բաջա
լեւութիւն յորդորական, առ ողոր
մութիւնն:

Վլուխ. ի՞նչ: Թ. իւ. 201:

Յաղագս խոհեմութե: Տարկաւոր
ութիւն նորին, և դժուարութի:

Վործ, առն խոհեմի:

Վլուխ. ի՞նչ: Թ. իւ. 206:

Յաղագս արդարութե, և կրօնի:

Երգործութի երկաքանչիւրոյն:

Օրնչ իցէ ապաշխարութիւն, և նո
րում կայասցի:

Վլուխ. ի՞նչ: Թ. իւ. 212:

Յաղագս բարեսլաշտութե, և մե
ծարանաց: Տնազանդութիւն դրու
ատի. նոյն՝ և շնորհունակութիւնն:

Օրարդ առնեւի, և հատուցանեւի
իցէ բարեբարութիւնն:

Վլուխ. ի՞նչ: Թ. իւ. 218:

Յաղագս ճշմարտութե: Ախրառու
թիւն նորին: Պարզամտութիւնն
գովի: Երգործութիւն հաւատար
մութեան:

ՎԼուխ. ի՞նչ : ԹՎԻԼ. 223 :

Յաղագոս սիրելու թէ : Որո՞վք առ ինչք պաշտելի իցէ : Պատուհրանք ոմանք, առ եղառմու երթեկցու թիւնն արատկանելիք :

ՎԼուխ. ի՞նչ : ԹՎԻԼ. 231 :

Յաղագոս առատաձեռնութեան :
 () Ի՞նչ իցէ, և զիա՞րդ 'ի կիրառնելի :
 () Իա՞րդ զանաղանիցի 'ի մեծյարգոյ
 ու թե՛նէ :

ՎԼուխ. ի՞նչ : ԹՎԻԼ. 236 :

Յաղագոս արիութեան : Ո՞րք իցեն
 առք նորին : Խոտելի գոլ մահն,
 յ'առնէ արիականէ :

ՎԼուխ. ի՞նչ : ԹՎԻԼ. 242 :

Յաղագոս մեծասրտութեան, (կամ
 մեծողիութեան :) Ստորագրութի
 առն մեծասրտի :

ՎԼուխ. չ : ԹՎԻԼ. 247 :

Յաղագոս համբերութե : Լ՞ուիթք
 նորին, և գործունակութի : Յուցակ
 ճշմարտի համբերութե : Յորդորակ
 և խրատաբանութիւն, առ 'ի կրեւ
 զամ չարս : Հարկաւորութիւն յա
 րապեւութեան :

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 257

Յաղագս բարեխառնութեան:
Արքան ինչ բաղճիւսիցէնմին, ամօթ
խածութիւնն: Յաղագս պահեցո
ղութե, և ողջախոհութեան:

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 261:

Յաղագս հեղութե, և գթութե,
Երկաքանչիւրոյն գործն, և գերա
զանցութիւն:

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 264:

Յաղագս համեստութե: Արկին են
գործք ուսումնասիրութեան: Օգր
կանոն պահելի իցէ, 'ի կիրառումն
քաղաքարոյութեան:

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 270:

Յաղագս խոնարհութե: Յորում
առկայեսցի: Ստան ճանաչման
իւրոյ ինքեան: Ստորագրութիւն
ճշմարտի խոնարհին:

Գլուխ. ԼԽ: Թ. իւ. 276:

Յաղագս կացութե կատարեցելոցն:
Պատկեր ան կատարելոյ: Ստան
ճան կատարելոյ կենին, և միաւորու
թիւնն ընդ Լ. Ե.

Ս. Ե. Բ. Գ.

Եւբարտ իմ սիրտս անկէր:

Սրբեւոր իմն վարկի շարադուգել
 աստէն համառօտաբար, զլուծ
 մունս ձայնից ոմանց նորակերտից,
 զմիտս և զոճ լաթինականի բարբա
 ռոյն, պայծառանց և անաղձատ՝ արա
 ատնելոյ սակս՝ հնարեցելոյն. և ևս
 սակաւուց այլոց նախկնականաց, որք
 ՚ի կիր առեցեալք եղեն յ'ինէն ըստ
 հարազատից նոցին իմացից, 'նայտ
 փոքրկանս մատենում, (ըստ որում
 թելադրեաց ինձ խելամտութիւն
 տկարիմացի անօթոյս.) որովհետեւ
 իղձ և դիտաւորութիւն իմ, յ'այն
 և եթ միտեցեալ գոյ, զի զտարակոյս
 և ոչ զմի ունիցի վերծանող պիտոյ
 իս. և մի խկ զխութնագունութիւն
 բառից, և զանծանօթութի' նոցին
 պատճառելով, առբասրիցէ զինքն
 պարասիլ ՚ի յ'ընթերցումն սորին,
 և վերաքաղել զպտուղս հոգենո
 ըոգս, առաքինութեանցն՝ պարփա
 կիցելոյ ՚ի տմն. որ է նախապետա
 կան վախճան, և մի անդր իմոյս
 թարգմանութեան: Իսկ զանց առի
 զյոգունց՝ իբր ինքնակամ. ենթա
 դրելով զնոսին ընդելագոյնս և բա
 ցա

ցալոյծս գոլ համայնից ուսումնասի-
րաց, և լուծման իմում փոքրէն կա-
րօտիլ. և մանաւանդ այնու, զի կարի
իմն ընդհոծ տարած իւր ծրագրումն
մեկնութեան յատկականի, իւրա-
քան չիւրոյն բառից, զոր դիւր մատե-
նիս անպարտիակ գոլով յոլովութե-
նոցին, ներընդունել չկարէր ըզ-
բնաւան: Աստի զգրեցեալս և եթ.

’ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ
ընկալարուք, և շատ է:

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

Գլխա՛

Լ՛

Լ Խտաջեր • երան • Յողնակի •
 Լ Խտաջերունք • Սեռական
 իմն անուն դժնդակի հիւանդութե,
 զոր Լ աթինացիք Ֆէպուիս յարանու
 անեն • և է անբարեխառն ինչ տանս,
 ծրեցեալ ընդ բովանդակ մարմինն •
 Ունի զտեսակս բազումս, որք զյատ
 կականս վերընդունին զանուանա
 դրութիս, ըստ որպիսութեանց ախ
 տին • զի ոմն կո՛չի Լ արակնեայ • կամ,
 ջ երմախտ • որ չարագոյն այլոց գոյ,
 յորմէ դժուարին իմն է փրժանիլ •
 այլ ոմն ասի Ս ատցաւ, և Ս ամկորէն
 Ս արցաւք • Տասլ • Տենտ • ջ երմ • և
 սա՛ի յ()բականն • յ՛Լ րկորականն •
 յ՛Լ րուորական • ՛ի Վ արուորական • և
 յ՛Լ մսականն, կամ ՛ի Ս ւանականն
 ստորաբաժանի • Գոն և այլք բա
 ջումք, զորս թողում յուզիլ, ՛ի հե
 տաբբբից ընթերցողաց • Լ՛ւնանի
 և վ՛ս ախտացութեան ոգոյն, մինչ
 տուփողականաւ մոլութիւն բորբոքե
 ցեալ տասլի •

Լ՛կաա

Բնաշրջածեմ. հոգունահաբար
շուրջ ածելով զանս, այսր և անդր
հայիմ մտադրութիւն: Բնանի և
վասն աւոյց մաին, մինչ շրջահայի'ի
վարժմունս առաքինութեանց, խոր
շեցութեամբ մտլութեց: Ը Չիւ-
քումս փիլիցիո:

Բնկալութիւն. շրջապատեցեալ
աղակիւք. թէ հոգեկանօք, և թէ
մարմնականօք. և զառածեցեալ
նոքօք:

Բննուրեք, երբեմն է մակբայ
տեղական, և նշանակէ յ'նամ ուրեք:
Իւ երբեմն անուն, և հոլովի այսպէս:
Բննուրեք. եքիւ և նշանակէ զայն,
որ ուրեցեալ գոյ ընդ բնաւս կող-
մանս, և յ'նամ իրս, և յ'իրակութիւնս:

Բյորութարչեմ. բռնութեամբ
յեսս քարչեմ:

Բյորոտեմ, յ'ետս ցաթկեմ:

Բնարգանամ. անարգ, և անպի-
տան լինիմ. կամ, ոչ յարգանամ:

Բնդրաքացեմ, յ'ետս աքացեմ,
հանգոյն գրատից, և նախրաց:

Բնժուր. նուազ, և անզօր. կամ
ոչ պարարտ:

Բնկարեւոյ, չոյ: Յոգ: Բնկու-
րելլունք

բերելունք , չաց : Տեղի ինչ , շրջափա
կեցեալ պատուհարաւ , և լարաբաժ
նեցեալ 'ի ներքս յորձապտախք
ճանապարհօք , և համանմանիւք :

Չորք եղեն անկարելիւնք մանաւ
անդականք , և ուշիմազոյգք . քի :

Արեւտականն : Ագիւպտականն :

Ամինիականն , և իդալականն : Աւ
վիճակեցաւ ոյտմ' անունն . 'ի գոր
ծոցն իւրոց արտակայեւոյ . իբր ասի
ցէր . անկար 'ի ներքս , ոչ գոյ ճար
արտելանեւոյ : Վանդի 'ի համանմա
նութենէ յորձապտտեաց , և բազ
մապատկից ճանապարհացն , դժու
արին իմն էր , և գրեթէ անկար զեւն
նորին դտանել , եթէ անդամ մի և
եթէ ներամտէր ոք . զի որքան ջա
նայր խուզմամբ հալիլ , յ'որ մտեանն
էր , այնքան տարաձգիւր յեւիցն ,
և մոլորեցեալ վերադառնայր 'ի
նոյն տեղի : Աստի և արտատանէն
վիպատանք , զերծեցեալ (ձեղէտ
աթենացի 'ի յանկարելիոյ անտի
կրեւտականէ , (յ'ետ սատակելոյն
զմինօցոյն առասպելական ,) թե
լիւն Արիատնեայ . փաղանշանելով
զուղիսն , ընդ որ անցեալն էր :

Բստուտ, նամ իրք դժուարիմայք
 և խրթնածածուկք. և իրակութիք
 աշխատայոյրք, յարանունին անկա
 րելչունք. այնու, զի չկարէ, կամ
 դժուարապէս ըմբռնել մարթանայ
 միտս մարդկային, զիմաց և զհուն
 նոցին: 'ի՛՛՛նունաց և 'ի՛ աթինացոց.
 Լապիրի'նթուս վերածայնի:

Բնկոխատ, որ ոչ ստորագրէ զինքն
 այլում, կամ խոնարհեցուցանէ: և
 կամ, որ ոչ տայ կոխապիլ ինքեան:

Բնճնայլակ, ագանելի ինչ այլան
 դակ և անսովոր, որով փոխակեր
 պէն զգէմն, և զըովանդակ իսկ
 զանճն, ըստորում յաւուրս բարե
 կենդանեաց, և այլոց զուարթու
 թեանց խրախճանականաց, պարա
 ծածկէն զինքեանս, զի ազատօրէն
 կարիցեն շրջադայիլ ընթաղաքում,
 անճանաչք 'ի ծանօթից:

Բնճնիւր, եր: Յոգն. Բնճներք.
 երց. իւրաքանչիւր: Լ. Վ. վճառիւթ:

Բնօրայ, ընդ վայր, և աւելորդ:
 Բ.յԼ ևս նշանակէ զիրակութիւն
 ինչ ընդ գէմ համեմտութեան. և
 զինքն ևս զիրակօղն:

Բշխատայոյր, լի աշխատութիւն,
 և

և դժոճարու թեամբ :

Ապաղնի . որ ոչ է սերեցեալ յ'ազ նուականէ տոհմէ . կամ . Սամիկ . նոյնպէս և արարք անսրատեհք , կոչին ապաղնիք :

Ասառոցեմ . 'ի բայց թողում . և հրաժարիմ յ'իրէ յ'այնմանէ զոր ունեցեալն էինախնարար զոր օրինակ հրաժարիլ յ'Ապիսկոսոսու թենէ 'ի վերականգութենէ . յ'իշխանութի , զոր յառաջագոյն ունէի : Աւ և սմողութեց , և այլոց անձահականաց վարուց 'ի կիրարկեցելոցն հրաժարումն , կոչի՛ ապառոցումն : Ա' և մինչ առաքի ոք 'ի գործակալութիինչ , և անդրադարձեալ 'ի գործոյն , վերապատմէ զոր արարն , և զոր լուաւ , կամ ետես , ասի ապառոցումն : Ը . Սենոնցիո :

Ասլերջան . թշուառ . ողորմելի . զրկեցեալ յ'երջանկութենէ : Աւ թին . Վնֆէլիքս :

Այօրինաւոր . ոչ օրինաւոր . արտաքոյ , կամ ընդդէմ օրինի : Լա . Իլլէջի' թիմուս :

Աբասրեմ . յ'առարկեցելոյ փառոյն , կամ յանցանացն , և կամ 'ի հրա

Հրամանէն, անպարտ առնեմ զիս :
 և ևս, բաճական առնեմ սրարտաճո
 րութեան խմում : Լ. Աքսուղո :

Բռունիմ. հասանեմ ցանկացելոյ
 իրին. զոր կամէի, անդ ընկալեմ
 զնոյն : Լ. Վճակգուռ :

Բռաջադրեմ. զիրն ըղացեալ ըն
 մտում, հաստատօրէն եղերեմ առ'ի
 առնել, կամ ոչ : Արբեմն է, առաջի
 աջաց դնեմ. նախադասեմ, առար
 կեմ. առաջի առնեմ : Լ. Փռօփօնօ :

Բռաջադրեալ. կոչի իրն այն, որ
 եղերեցեալ է մտօք, և փաղակա
 ցեալ հաստատասկս : Այլի ևս առա
 ջադրեալ. դիտաճորութի մարդոյն :
 Բնուղղասկս առնանի, վասն դնե
 լոյն զիր ինչ առաջի ումեք : Լ. փռօ
 փօսիթում :

Բռասպել. վիպումն, և պատմութեան
 ինչ հնարեցեալ, վասն հեշտացու
 ցանելոյ զլսօղս, որ ոչ իցէ ճշմարիտ,
 և ոչ իսկ ճշմարտանման : Այլի ևս
 առասպել. նմ զրուցատրութիւնք,
 և խաղք վայրալոյծք. և ևս իրքն,
 բաղմիցս հրապարակեցեալք. որք
 յ'ունկս ամենից լին, և խօսին
 զնմանէ նմքն : Լ. Փանկուլայ :

Բռտնի, որ ընտանի կիրառանի:

Բսպիզարնթաց. է միանգամայն
անուն խաղետղին, և խաղի: Բայց
զանազանք են խաղքն, պարունա
կեցեալք ընդ այսու անուամբ: Իմ.
արշաւումն երիւլարաւ. և կրթումն
ի հեծեւթիւն. մենամարտումն
նիզակաւ. սուսերօք. և այլովք հա
մանմանիւք, առ ի մարզողութիւն
զինուորութե: շրջարնթացումն ձեւ
ցուցելովք գրաստիւք. և այլք:

Եւ զի լինին սոքա յասպարիզակա
նում խաղետղի, վասն այնորիկ աս
պիզարնթաց վերաձայնի. այսինքն,
ընթացումն յասպարիսի: Ը. թառ
նէամէնթում:

Բստանդական. որ ժէ կարէ ի մի
ում և եթ տեղւոջ կալ, այլ տարա
բերի սյոր և անդր. կամ մարմնով,
կամ մտօք:

Բրբուն. ենոյ: Յոգնա: ունք.
ենից: հասակ ժամանակական մար
դոյն, մինչև ցոկիղըն մանկութեան:
որ է երկուտասան ամն, և կամ մինչև
ցամն, ժի: Բրբուն ասի, և ժամա
նակն այն, յոր անդ ժամանեցեալ
գոյ իւրաքանչիւրօք:

Արդ ծանրացեալ այսու գրիւն՝ է՝
մակբայ ժամանակական . և նշանա-
կէ զանցումն ներկայի ժամանակին ,
անորոշապէս : Բայց առանել ազդու
է՝ քան զմակբայսն . այժմ՝ իսկոյն ,
և զայլս նմանիս : Լ . Ամմ :

Արժանապատիւ , և Արժանապա-
տուութի . արժանաւորութիւնս պա-
տուոյ . մեծարանք . պատիւ . իշխա-
նաշուքութիւն . իշխեցողութի :

Արտիսիք եւն Սէլիքութի . Տանու-
տիրութի . Աւագիրիցութի . Ար-
դապետութիւն . Ապիսկոպոսութի
Աթուակալութիւն : և այլք սոյն
պիտիք : Լ . Տիկնիթաս :

Արտատնի . որ ՚ի գործ արկանի ,
արտաքս քան զտունն . և կամ իր-
ինչ , որ ոչ է տնային :

Արտուղի . ւոյ : արտաքս քան
զճանապարհն : կամ , որ շեղեցեալ է
ի ճանապարհէն ուղղականէ :

Արտեւուն , ան : Յոգ : Արտեւո-
նունք . անաց : կամ . ունց : Արեւնա-
գոյն մասն ճակատոյն , որ մակաչաց
վերակայի , ծածկեցեալ հերօք կար
ճաբութիւք , պահպանութե սակս
ականցն , ընդ գէմ իրացն այնոցիկ ,
որք

որք 'ի վերուստ ներանկանիլ կարենս.
 զոր Սամկորէն Ունք վերաձայնեն.
 Օբաղմաղանս ունի զնշանակուիս
 երբեմն զՏարստութիւն, և զՎանձս
 աւելորդս առնշանէ: Երբեմն զՓքա
 ցումն, և զՄբարհաւաճութիւն:
 Երբեմն առնանի վս Վաղաթան՝ և
 Օայրի ուրուք իրի: Ըստ սոյնմ. ա
 ծին զՅս, մինչև ցարտեան լերինն:
 Վայսմ սակայն գիտելի է զմոլորու
 թիւն գրչաց, որք փոխանակ գրելոյ՝
 արտեուն. անհմտութիւն գրեցին, ար
 տեան. որ է ևս ընդդէմ արհեստի
 քերթողութեան: Ս'երթ՝ առնանի
 վս Սերարկոյն, զոր զգենուլ սովոր
 են թագաւորք, յաւուրս հանդիսա
 կանս. և զօրավարք 'ի տրամագրումն
 զինուորականի դասին. Երբեմն վս
 Օանրախօսութեւն, և Յամրաշար
 ժութեան: Ս'երթ՝ փոխանակ Վնա
 չառութեւն, և կարծրասրտութեան:
 Իւ երբեմն վասն հանդարտօրէն, և
 վայելչութեամբ զգնալոյ: Լ. Սու
 փէռ չի լիում:

Մքառնաշոյտ. կարի՝ վաղվաղուն՝
 և երազ, 'ի փոխել աքեացն. յ'որում
 և ցուցանի երբեմն, ինքնահաւանութեւն
 թիւն

Թիւն իմն. անխոհեմութի, և կամ,
անհամեմատութիւն: Ը. Փռէփռծ
փէռութիւն:

Բ:

ԲԲ. զձաքարշու Թիւն: քարշումն 'ի
բաղձանս, և 'ի կարօտանս. կամ
քարշիցումն 'ի բաղձանաց:

Բանավարութիւն. ազնուակա
նագոյն իմն կարօղութի, և նախա
պետական մասն հողւոյն, որով միաց
նով տարբերի մարդ, յայլոց կենդա
նեաց, և որոյ շնորհիւն վերակոչի
բանական, ցի՛ ունող բանավարութե:
Ղռնանի երբեմն, փոխանակ
արամբնութացութե՝ ոգւոյն, և տրամա
բանութե, մինչ հետազօտի քննել
զձմարիան, զոր առարկեցեալ լինի
'ի մտաց: Արբեմն առնանի իբրե
զփնտտ՝ և զպատճառ: 'Ի ճարտասա
նաց վարժեցել լինի, փոխանակ ցուց
մանն փոքեր, որ ենթադրեցեալ գոյ
նախադասութեան: Աւ յայլ ու
րեք՝ այլ իմն կերպիւ, զոր ոչ գրեմ
աստէն: Ը. Աւցիօ:

Բարութ. զբարութութիւն, և խա
բէական թակարթ, և կամ զբասա
ցու

ցուծի. որով դիզեն 'ի վերայ առն
անպարտի զպէսպէս փնասա աւելոր
դիւք, առ'ի պատժել զնա. կամ առ
'ի ցուցանել զնա գող վատահամբաւ,
և դատապարտելի: Ը. Վալճւմնիար

Րացադանչեմ, արտացուցանեմ,
նշանակեմ, փաղանշանեմ, և կամ
զձայն արկանեմ առ հեռակայս,
կամ 'ի բացուստ հնչեցուցանեմ:

Րաւականարութիւն. անպարտ
առնել զինքն. առ բարումն. վճա
րումն. բաւականապէս վճարումն
պարտաւորութեն. զի բաւականա
րութիւն, է այնքան առնել, որքան
բաւական լինի բարկացելոյն, և քի
նախնդրոյն, առ'ի հաշտութիւն, և
'ի թողումն յանցանացն: Այլ մինչ
բարկացուցանեմք զՂՃ, մեղանչե
լով ընդ դէմ վայելչութեն սրին,
խոնարհեցուցանեմք զմեզ առաջի
նր, և հաշտեցուցանեմք ընդ մեզ
բաւականարութիւն ապաշխարանացն
զի մի պատժեցի՞ զմեզ վն մեղացն
գործեցելոց: Բսի ևս բաւականա
րութի, մինչ առաջի վկայից, յանձն
առնումք զարարեալ փնասն մեր
ընդդէմ ուրումն, և հաւաստեմք

զտապաշտանս, և զղջմունս մեր,
վասն արարեցելոյ յանցանացն:

Ը Սաթիաֆաքցիօ:

Բռնետղ: Ետեղ: Սամկօրէն:
Կոթ:

Պ:

Պ.Ն.դակ. Սամկօրէն. Ֆռլա
ղուճ, կամ Ստտուկ, անուններն
է անուն դործւոյ ուրումն բոլորա
կաձեի, որով խաղան մանկունք.
բայց են յոգնադիմիք, դործիքս այ
սոքիկ: Սմանք են փոքրկունք իմն
ծիրք, 'ի բարակագունից տախտա
կաց յօրինեցեալք, ընդ որոց կէտն
միջին, ընդանցուցեալք զերկտայրիս
փայտս, շրջապատեն 'ի վր' նոցունց
յուժգնակի իմն մանառամամբ մա
տանցն: Ս.յ.Լք են բոլորակաձեք
իրբւ Զինծոր, ընդորա ներանցու
ցեալք զքուղ իմն երկթեւեան, նախ
շրջած են ոլորմամբ, մինչև ընդ ի
րեարս մանիցին թեւքն քղոյն. և
ապա յ'երկոցունց կողմանց ձգելով
զքո՛ւղն և թուլացուցանելով փո
խաբերապէս, այնքան երազօրէն
իմն դարձուցանեն զգնդակն, մինչ

և ոչ երևիլ անդամ կարէ նկատողացն, և շրջաբերեն նովիմբ թափով, որքան և կամին: Սմանք են յօրինեցեալք իբրև զտանձս խաղութակաձևս, ունելով 'ի տեղւոջ կախեկին, ներապնտեցեալ զերկաթ իմն սայրեղ. 'ի վերայ որոյ փաթութէլք զխորազան ինչ չուանեայ, և կամ զքուղ ստուարանման, ընդ խաղութակն բովանդակս, թողլով միայն զծայր խորազանին այնքան, որքան ըմբռնիլ կարէ. և հարկանեն յո՛ւժդնակի զգետնի, ցնցմամբ ձեռին. որ զերծեցեալ 'ի քղղյն, սաստկութբ թափին շրջապատի յ'ինքենէ, մնալով իբր անշարժ: Վոն և այլք ևս տեսակք, որք բրօք ստուարասայ ըիւք դահեցեալք, առոցեն զնոյն արտադործութիւն, բայց չէ՛ ժամանակ ճառել աստէն զնոցանէ: Լա. ի՛նչուրպօ, կամ ի՛նչուրպօ:

Վառմարետղ. տեղի գումարման մարդկանց, կամ, այլոց իրաց:

Վառմարտակ. լրունակ, և կատարած ուրումն իրի յաղագս որոյ խօսին. և կամ ծայր իրի ուրուք: Եւ և համանդամայն առումն բովանդակից

Թուիցելոց, կամ արարեցելոց. զոր
օրինակ, մինչ ծախեմք զպէտպէս
գոյս, առ'ի շահումն իրաց զանազա
նից, կամ'ի օրհատոյս կարեաց մերոց.
և կամ ժողովեալք զհաս, և զմուտս
տարեկանս, զբովանդակն համա
թվեմք'ի մի, առ'ի գիտել զորքա
նութիւնն. զբոլորն զայն, բազկա
ցեալ'ի մասնկանց, կոչեմք զումար
տակ. Լ. Սումմա:

Դ.

Դ. Բակեմ. ճանաչեմ այնքան
նորագունիւ խուզմամբ և հե
տադատմամբ, մինչ մնայ և ոչինչ
յ'ենթակայումն ճանաչելոջ, գա
ղեցեալ յ'իմոյս ճանաչմանէ:

Վերստան. իրակօղ առատալի,
և ծիծաղունեաց իրաց. որ անձնայ
լակեցեալ, վիպէ զառս օտարաց,
ընտեսարանում, կամ'ի քաղաքաց
նում հրապարակի: Վերստան կոչի
ևս, նմ կատակառու, և խաղարկու:
Լ. Հիսթրիօ:

Վերյարդեմ. զթիւրեցեալն, և
զխանդարեցեալն, վերստին ուղ
ղեմ և յարդարեմ: Լ. Լ. միջնոս:

Վիա

Պիտագոր. կուտովի գիշեր մեռելոց:

Պիտագոր. ընդդէմ զի-
նիմ, և հակառակ կամ, զի մի լիցի-
և իբր թարձրավզօրէն կիւրճարկա-
նեմ, և խանդարեմ զլինելութիւն
իրին: Ը. Իմպէտիօ:

Պիտագոր. նմանութիւն ինչ
դիմի, կամ այլանդակ իմն կերպա-
րան, յօրինեցեալ ի զանազանից
նիւթոց, զոր ի գէմն վերագնեն,
զի մի լիցին ճանաչեցեալք, կամ զի
երկուսցէն զերեխայս տխմարս:

Սամկօրէն: Սասղարայ. կամ Սո-
րաթ վերաձայնեն: Սերաբերի և օ-
ռո յ'իրոն յ'այնոսիկ, որք առար-
տաքս երկիւղալիք թուին, բայց ի
նեղքս, հեշտալիք և անփառք են:
Ը. Լաւալ:

Ե:

Ե. Եթապրոհումն. կոչի առաքի
նութիւնն այն, որ ներառիակէ
յ'ինքեան, զլճիւտ և զիսկական վեր-
լուծումն զիրացն հետադայից, նրբա-
գունիւ հետազօտմամբ: Ը. Տիս-
կրէցիօ:

Երբեմնութիւն. անուն բազկա-
ցեալ

ցեալ 'ի մակբայէն, երբեմն. և նշա
նակէ զկիրառումն ժամանակի, նո
ւիմբ մակբայիւ:

Երբե՛, մակբայ ժամանակական:
Յետ խուն իմն միջարկու թէ ժամա
նակի: Սէրթ, առնանի փոխանակ,
Յայլում ժամանակի, կամ: Յորում
և իցէ ժամանակի: Նշանակէ ևս
ուրեքուրեք: Երբեմն:

Երթեկցութիւն. կցորդութի
գնալոյ և գալոյ առ միմեանս: Սո
վորութիւն քաղաքավարիլոյ 'ի միա
օին: Մտանեկցութիւն, որ ծնանի
'ի խօսակցութենէ, 'ի գնալոյ և 'ի
գալոյ առ միմեանս: Է Վօնվեր
սանցիտ:

Եփարան. օտամոքս. կոչի աղէ
պարկն այն, ընդ որ անցանէ կերա
կուն, յետ ծառքելոյն և կլանե
լոյն: և կամ այն. յ'որ եփի վերա
տին, ջերմութեամբ բնութենակա
նաւ: Է Սթամաքում:

Օ:

Օ Բրգանամ. աճիւմ յառաջելով,
' և միշտ շահիւմ զառաւել ինչ:
քան զոր նախ ունեցեալ էի: Երբեմն
նշա

Նշանակէ յառաջեմ. յառաջ գնամ:
 Լ. Պրօֆի'էիօ:

() Գայազուրկ. զրկեցեալ 'ի զգայ
 ութենէ. անզգայ. առանց զգայու
 թեան:

() Գացումն. դատողութիւն և
 իմացումն ոգւոյն, ըստորում այս
 պէս կամ այնպէս ենթադատէ զլու
 եալն, կամ զտեսեալն, և կամ զըզա
 ցեալն մտօք: Նշանակէ ևս, զասու
 թիս յատկառականս, արանց հան
 ճարեղաբանից: Լ. Սենթէնցիայ:

() Ետեղեմ. բռնութիւն առնում
 և փիրապիտեմ: Բնդ տէրութեամբ
 իմով դնեմ, որ ոչ էր իմ: Սալնում
 զտեղի ինչ, և ընում ինչ: Բռնանի
 ևս վասն նստելոյ 'ի տեղւոյ ուրուք,
 կամ կալոյ: Նշանակէ ևս երբեմն,
 յառաջել քան զմիւսն, թէ խօսիւք,
 և թէ արարմամբ: Լ. () կկուսօ:

() ուգամսութիւն: հաճատարա
 մտութի. և բարեխառնութի ոգւոյ
 որ ոչ ընբարեբախտութեան բար
 ձրալից, և ոչ 'ի թշուառութիւնս
 արտնջէ, և վրդովի: Երբեմն առ
 նանի, վս համբերութեան և տեղ
 զութեան: Լ. Նգնանիմիթաս:

() ուգ.

Օղբեղենակ. տեսակ խմն աշ
նօթոյ, համազուգեցեալ 'ի բազ
մամանեայց փայտից 'ի սարաս ջրոյ.
գինոյ, և այլոց ողձկաց: զոր Խամկ
օրէն. Սառճ յարանունեն: Իւ
զի հասարակօրէն յ'եղենոյ յօրինի,
վերաձայնեցեալ եղև, զուգեղե
նակ. այսինքն զուգեցեալ 'ի յ'եղե
նոյ փայտէ:

Բ:

Բ՛, գբասրեմ. 'ի բաց մերժեմ, և
հեռացուցանեմ յ'ինէն:

Բացասեմ հրաժարմամբ. Լ Խէ
քուսո:

Բնդհոծ. յաճախադոյն, և երկա
րաձիգ: Երբեմն նշանակէ. խիս
տա խիտ:

Բնդոստեմ. ցածքեւոյ՝ յետքար
շխմ: Իսկոյն յետք փոխեմ զոտս
Լ Խէսիլիօ:

Թ:

Թ. Բ. փառութի. մոլորութի յուղ
ղոյ ճանապարհէ, ոչ կամաւ,
այլ անհոգութեամբ:

Թ. իկնատամուդեմ. գտեմ և փոխեմ
զատա

զատացեալս իմ: Այլ կամիմ գալ առ
 իրն առաջագրեցեալ, և պատճառ
 բերմ զբանս պէտքս: Վարձուցա
 նեմ յետս, զթիկունս: Այլ համար
 ձախիմ ի գործ ինչ մտանել, վասն
 որոյ և զբարութս վերագրիլեմ վախ
 ձանին այնմիկ: Այլ յատկապէս փա
 ղանշանի անունս այս, ի շարժմանէ
 թիկնակաւին, և ուսոցն. զի մինչ ի
 բարեկամէ՞ օւմեմնէ՞ կամ ի մեծ առ
 որէ, հրամայի առնիլ ինչ. որ ոչ կա
 մի առնել զհրամայեցեալն, օտմորէ
 զթիկունս և զուսն, երբեմն ի վեր,
 և երբեմն ի վայր. կամ սցար և անգր
 շարժառոցել, առ ի ցուցանել զոչ
 ունիլն զկամս, և կամ զգծաւարտ
 թիւն իմն ներգող ընդ գործումս:
 Լ. Թէրջիւմէրսոր:

Թ. յշատրութիւն. այնպիսի իմն
 աղատական ընդարձակութիւն, և
 հրամանս առնելոյ և խօսելոյ ամե
 նից կամեցելոյ իրաց, թէ և ոչ
 սրատի՞ արիցի խօսեցելոյ՝ և արա
 րեցելոյ: Այրբեմն տակայն նշանակէ
 զպարզ թոյլն, և զհրամանն: Լ
 Այլնայից:

Ժ:

Ժ. Ընդամահ. ախտ իմն, մահաբեր
 և ցաւածիր. որ թունաւորիցե
 լով փտեցուծք, զկենդանական զօ
 րութիւն սրտին աղճատել, և ապա
 կանել սովորէ: Սամկօրէն, մահ. և
 ուրեք ուրեք բարութիւն կօչեն:

Ը. Ունանի և փոխանակի վնասակարութեան,
 թեան, թշուառութե. և խանգար
 ման: Սերթ, վնասուն չարագործի,
 և վատթարաբարոյ, որ իւրով ժան
 դամուրութեամբն, ապականէ զայլ,
 և կորուսանէ: Ը. Սկսութիս:

Ժ. Ժառանգատեմ. զրկեմ 'ի ժա
 ռանգութենէն, զորունելոցէր ըստ
 իրաւանց. թողում զնա, առանց
 ժառանգութե: Ը. Լ. Բոհէրէս:

Ի:

Ի. Սկադիր. որ ունի զհաստատ իմն
 ճշմարտութիւն, և ոչ փոփոխի:

Ի. Իսկ. շաղկապ ընդդիմական:

Ի. Երբեմն է անուն, և հղովի:

Ի. Իսկ. իսկոյ. և նշանակէ զճշմարիտն:

Ի. Իսկառ. զուրկ 'ի ճշմարտութե
 նէ. սուտ:

Իրաւա

Իրանադատ. վերատեսուչ, և
քննող վարույց քաղաքականաց, և աշ-
րարմանց նոցին: Լ. Չէնսոր:

Իրանադատութիւն. արժանապա-
տիւն և գործակալութիւն, իրանադա-
տին: Լ. Չէնսոր:

Լ:

Լ. Նճ. ի. կողմն զառ'ի վեր' բլրոց.
և լեռանց:

Լեզուադար. յաճախաբան. և որ
խօսի զլար, զայլմէ. վատահամբաւ
ելով. ստեղծով. և ընդվայր բարբան
ջեղով. յ'որոյ խօսիցն ոչ զպատու
ինչ. և ոչ զշինութիւն ընդունել
կարեն լսողքն, այլ մանաւանդ ըզ-
տաղտուկ. և զձանձրոյթ:

Լուսադար. խանդարեցեալ 'ի
լուսոյ. կոյր. զաչացու:

Լարծիւն. և լարտիւն. յատկապէս
կոչի այն, 'նորում չկարէ որ կալ.
այլ սահի ներբան ոտիցն. որպիսի է
գետին' լոկոնեցեալ կանով. կճեայք
տղորկեցեալք. երկիր ինչ, կամ ջուր
սառնացեալ. և այլք համանմանք
'նորս չկարեմք դիւրապէս հաստել,
զշահիղս: Լարծիւն կոչի ևս, որ
յ'ըմբռ

յ' ըմբռնելն՝ սողացեալ սահի 'ի ձե
ռաց . ը որում են ձկունք, և նմանք
նոցին: Առնանի սակայն վն խաբէ
ութե . և այնց, որք զպէսպէս պատ
րանս՝ և զխարդախութիւնս գիտեն
կիրարկանել: Արքեմն, վասն ան
հաւատարմութեան . և նենգադոր
ծութե: Սերթ՝ անկայութեան, և
անցողութե: Ը . Անպրիկութե:

Արարկութիւն . շարախօսութի,
կամ վատաբանութի զուսեմնե:

Խ

Խ, Աղանք . անաց, կոչին տուրք և
լուելիք երեխայից, զորս մարտ
ցանեն նոցունց, մանկածուք և դաս
տիարակք: Երպիսիք են՝ կարկաչայք,
ճռռինք, տախտակ նկարուն . սրս
պղուն ինչ մանեակ . տասարիկ երկ
դիմի . արծաթաձող դանկիկ . ագա
նելիք գեղգեղունք՝ և համայնք
զարդք տղայականք, որովք խայ
տան երեխայք:

Խաղետղ . հրապարակ, և անդի
խաղուց:

Խայտափիտ . որ ունի զխայտս և
զբիծս յողնե ըանդս . և կամ զփառ
րակս

բաւկա մանուէնս 'նինքեանս սեւե-
ռեցեալս :

Խանդեմ ես . է : Հրամայական .
Խանդեր : արժանի լինիմ ունիլ
զայս՝ կամ զայն իր : Այելեմ զայս
ինչ իր : Իւրացուցանեմ սեպհակա
նապէս :

Խարբալ . լի : Թիւրահոծ, և պրտ-
տայոլով ճանապարհ . որոյ մանա-
ռիքն ծաւակեալ և յաճախագոյնք,
խառնեցեալք ընդ յ'իրեարս, քակ
տինս ուրեք օւրեք, և խանդարին . և
կամ խիտ իմն ընդ միմեանս խառնի
լով, այլայլեն զուղղութիւն ճանա-
պարհին, մինչդի ոչ մարթին ճանա-
պարհորդք արբերել զուղին ար-
քունի, 'ի կողմնակոնաց :

Նոսուստ բղխէ բայն . Խարբալեմ,
որ նշանակէ զառնոյնոյ անունն,
Նանանի երբեմն, վասն մոլորեցու-
ցանելոյ, և պատրելոյ :

Խելացնոր . հիւանդութիւն իմն,
որ ցնդէ զխել և զմիտ հիւանդին,
և վերածէ միանգամայն յախմարտ
թիւն, և 'ի սրտմտութիւն : Իւ պատ-
ճառի օտ, 'ի ջերմութիւն մաշկեկաց,
կամ 'ի դեղնամաղձէ, և 'ի շառա-
մաղձէ

մաղձէ, կարի իմն կիզիցելոյ: Լ
ֆրէնէզիս:

Խեղցնորաժէտ. ախտացեալ
հիւանդութեամբ խեղցնորիւ: Լ
ֆրէնէթիկուս:

Խեցէմորթ. կոչին զեռունքն, և
սողունքն, որք ունին զմորթ կարծ
րագոյն, ըստ նմանութեան խեցոյ,
և կրեն ը ինքեանս զքնիկ իւրեանց.
Թէ ջրայինք իցեն, և թէ ցամաքայ
ինք: Յաճախապէս սակայն առնա
նի, վասն փոքեր զեռնոյն այնորիկ,
որ ունի զեղջիւրս կրկինս, որովք
զուղին նախազննէ, գոլով ինքն զա
չացու. զոր Սամկորէն. Շողոտ,
և Նալէղուլաղի, վերածայնեն:

Երուճապեմ. մեծաւ հոգաբար
ձութի յուղեմ զսխտոյս, և ջանամ
կատարել զոր ձեռնամուխ եղէ:

Երամատաղ դած. զգածեցեալ,
փնտաւերիւ և աւերածեալ խոր
հրդով, կամ դիտաւորութիւն, կամ
մտածութիւն, կամ իրակութիւն, կամ
բանիւ, և այլովք համայնիւք, որք
վերածել կարեն զփնտս, և զաւեր,
թէ հոգւոյ, և թէ մարմնոյ:

Երատապատեմ. կշտամբեմ
բա

բանիւք, կամ ալատութեամբ ինախնդրու
թիւք և խրատու: Ը Վաստիկո:

Խորխատառոցեմ. շարժեմ զգը
լուխս հանդէպ կրծոյս, ահայուցա
նելով զոք. և կամ ալաունամ, միան
գամայն զբանս խորխտս, և զոգորա
լիս ելուզանելով:

Խտտացաւ. հիւանդութիւն իմն
աչաց, որ շառագունէ զսպիտակոյց
նորին, և ուռուցեալ զկոսսն, յետս
շրջէ իբր զարիւնատեսիլս և զկե
ղունակս, մինչդի ոչ կարեն թար
թափքն առ յ'իրեարս մերձիլ՝ թարց
մեծագունի ցաւոյ. և եթէ շօշափի
ցին ձեռօք. կսկծեցեալք մըմնջին.
և ոչ իսկ համարձակապէս նկատել
առ ըյսն կարեն, և կամ յ'իր ինչ
սպիտակածոյլ. վասն զի խտտին 'ի
պայծառութենէ ենթակային:

Ը () ֆթալմիայ:

Օ:

Օ կոտկէն. ինի: տեսակ իմն
քարի թեթեւագունի, որ ըզ
ծակս փոքրկունս ունի յ'ինքեան,
խիտս միմեանց:

Օ րարաբափնութիւն. ոճ իմն խօսե

Ը,

լոյ, որ համանմանիւք և երկխմացիւք
բանիւք՝ զքօղէ՛ զիմացն ուղղական,
և իբր ներած բարէ զիօկն իրին,
մինչ զի ոչ կտրէ իմանիլ մաքրանալ:
Եւ իբր միշտ մնլու թիւն համարե
ցեալ լինի, կերպոս այս խօսելոյ:

() Իրարուն. ունոյ. ունք. եաց:
Ծրարեցեալ, և առ միմեանս պաշ
տատեցեալ:

Կ.

ԿԻ խեղ. եկի. բարակադոյն, և
խիտ մասնիկն այն ամենից պլտ
զոյ, յ'որմէ կախին յ'ոստոյ ծառայն:
զոր Կամկօրէն, կոթ անուանեն:

Կաղաբոյս. անուն իմն սեռական,
որ պարունակէ ընդ ինքեամբ զնա՛
բանջարս վայրիս, օրք ՚ի միտջէ և եթ
դնդաճեոջէ արմատոյ, արձակեն
զտերևս ուղիղս՝ և երկարաճիգս, թէ
ջրայինք իցեն, և թէ ցամաքայինք:
որպիսիք են. Կայլասխտոր. բծեծ.
աղպաշտ. և այլք նմանիք:

Կարծախօսութի. անհաւաստութիւն,
և տարազեղութիւն իմն զօրութիւն
բանից, որ ՚ի կարծիս և ՚ի տա
րակոյս արկանէ զլսօղան:

Կարկաչոտութիւն . Լեզուագարութիւն ասմարական, որ ոչ զվայելութենի խօսելոյ, և ոչ իսկ զժամանակ և զորպիսութիւն խօսիցն ընտրէ :

Յատկապէս հաւուցէ կարկաչել, յորոյ անդրափոխի և առ մարդիկս, որք թարյ մտախոհութե՝ և պատկառանաց, բարբանջեն վայրագար : Լ. Կարո՛ւ լիթաս :

Կենակիր . նախապետական իմն զօրութիւն հոգւոյն, որ յաջողակութեն յարգարէ զքնաւս նորին ներգործութիւն . և իբր յինքեան կրէ զկեանս : Ս' երբեմն անուանի շունչ . և երբեմն ոգի . ըստ զանազանից գործոց, զոր իրակէ : Լ. Սալի թութուս :

Կենաս . խոտ իմն թունաղի, որ բուսանի ընկզղոջն Սարտինեայ . զոր եթէ կերիցէ ոք, գողարէ զջիւս, և յետա քարշէ զշրթունս և զմորթն որ շուրջ զբերանոյն, բացմամբ ծանեացն . մինչ զի որք մեռանին ի թունից նորին . ցուցանեն զգէմօ, իբր թէ ծիծաղէին : Լ. Սարգօնիայ :

Կերակիր . որ առբերէ զխորտիկս ի սեղան : Մ. խշխանս, է՝ արժանա

սլատի՛ն իմն, կերակրու թիւնն. զոր
լաթինացիք. Տապիրճէր վերակոչէն:

Վերարկ. Խմ ինչ որ տրի, վասն
ուտելոյ և ըմպելոյ: Որպէս և ոռ-
ճիկ անո՛ւանի Խմ ինչ, որ առ 'ի
ուտել 'ի զգէնուլ, և յայլս պէտս
առաարին:

Վերտակ. մեծածախս ինչ շինու-
ած: և ևս գործի և արարք, որ ոչ
միայն իցէ մեծահաշիւ՝ վ'թ նիւթոյն,
այլ և ձեռագործին, և ուշիմութե-
կառուցողին: Լ. Ս'աքինայ: Ոմանք
մեքենայ կոչէն զսա, առեալք 'ի
բառէն լաթինացւոյ:

Ն:

Ն. զիւ: Սամկորէն բռնէք.
կամ. Ննձախ: նշանակէ, մե-
ծա՛ն գթո՛ւարութեամբ: Արբեմն
նշանակէ. Ոչ, զորօրինակ. հազիւ
գտանի այր, որ ոչ ունիցի զպաշտօն.
այսինքն. ոչ գտանի այր, որ ոչ ու-
նիցի զպաշտօն:

Նակակրութիւն. բնական իմն
դիմադարձութիւն, և հակառակու-
թիւն իրաց, զոր ունին առ միմեանս
ընտածնեալ առելութեամբ. որում

գիմագրի: Համակրութի. որ բնա
կանաբար ունին զձկտումն առ յի-
րեարս: Լ. Մեթիսիաթիայ:

Համակրութիւն. բնական իմն
ձկտումն սիրողական, 'ի մէջ իրե-
րաց: որում գիմագրի. Հակակրու-
թիւնն: Լ. Սիմփաթիայ:

Համարան. Սատեան ինչ, 'նո-
րում փաղանշանին բովանդակքն
ծախք, և մուտք. և ևս հաշիւք ա-
ռից՝ և տրից:

Համբարու. կենդանի իմն յոյժ
գազանաբարոյ և կարծրասիրտ, որ
ձեւացուցանէ զձայն իւր ըստ խօսից
մարդկանց. և ուսեալ զանուանս հո-
վուաց, կոչէ յ'արտաքս 'ի փարախէ
անտի, և դիշատէ զնոսին: Կարծե՛ն
ումանք զբնութի սորին գոլ երկատե-
սակ, ցո՛ 'ի միում ամի է՛գ, և՛ի միւ-
սում, արու առփոխիլ: Լ. Հիէնա:

Հայեցարան. տեղի, ուր խաղք,
և պէսպէս հրճուանք հասարակա-
կանք, հրապարակին: Սերթ՝ ասի
և ինքեան հայեցմանն առ յ'այսպի
սիս: Երբեմն առնանի վո՛ տեղւոյն,
սւստի հայեցանի առ խաղս հանդի-
սականս: Լ. Սպէկտակուլում:

Հաշուեմուտ. պտուղ և շահ տա
րեկան, զոր ժողովեմք 'ի ստացուա
ծոց մերոց, յ'անդեայց, յ'անդաս
տանաց. 'ի տանց, 'ի քաղաքաց, և
ևս յ'անձանց ստորադրեցելոց 'նիշ
խանութե մերում. և յ'այլոց իրաց,
որք մտանեն 'ի հաշիւ համարանի
մերոյ: Լ. Պրօճէնթում:

Հասակալեմ. հասանեմ իրին ցան
կացելոյ, և իւրացուցանեմ զնա:

Հաստագորք. որ ունի զստուար
իմն և զամբաղոյն անձ, և կամ որոյ
կողմն ներքին՝ հաստագոյն է, քան
զկողմն վերին:

Հարթեմ. զնախկին թիւրն և
զսխալն, որ ոչ օրինապէս դրեցեալ
եղև, ուղղեմ. և զվերյաճեւեցեալն
յ'ուղղակիտն է չափէն, 'ի բաց հաստ
նեմ: Լ. Վօճիւօ:

Հարկամիտիմ. ստիպիմ իւր 'ի
հարկէ, առ 'ի հետեւիլ առաջագրե
ցելոյ իրին:

Հաւաստագրութ. որ խախտէ՝ և
լուծանէ զհաւատ:

Հէ. միջարկութի սպառնական:
Երբեմն է, հոշական, և Երբեմն,
աւաղական:

Համանի . որ ընդ միւսում սիրո
ղակցի ընկերանայ , առ'ի սիրել զմի
և զնոյն սիրուհի , սիրով առփակա
նաւ : Լ . Ռիւնէս :

2.

21. Քաճութիւն , և ձեռնաճութիւն , ըմբռնումն 'ի ձեռանէ' և առաջնորդումն : Լ . Սանուդուկցիո :

Ճ.

Ճ' Եւսամե'րթ . յաճախապէս . բազմիցս : Լ . Փրէքուէ'նթէր :

Ս.

Ս' Գնիա . տեսակ իմն քարի , որ յինքն առ քարէ զերկաթն : զոր Տաճիկք . Սքլատուզ տալի , կոչեն : Արծեն ոմանք թէ յարանունեցեալ իցէ 'ի գտանողէն , որ զնոյն անուն ունէր : Իսկ այլք , 'ի գաւառէն մակնէսիաց , ուր նախ գտեալ եղև , շուրջ զքաղաքաւն Հէռաքլեաւ . ուստի և անունանեցին : Հէռաքլիոն մակնէս : Բայց զիարդ և իցէ , մոլորութիւն է նոցին , որք անդամանդ կոչեն զսա' . որ ամենևին հակա

Հակառակ է որպիսութեամբ օրին: զի
անդամանդն, է մեծագին իմն 'ի
մէջ բոլորեցունց ականց ազնուակա
նաց, և կարծրագոյն քան զբնան,
և փոքրիկ. թափանձութեամբ իսկ
և գունով, հանդոյն սառնորակի.
շոր | ակթինացիք. Բտաման, Ալա
լիացիք, և | էհացիք. Տիամանդ.
Իդալացիք և Սպանիացիք Տիա
մանթէ. և Տաճիկք, Լւմազ վե
րաձայնեն: Իսկ մագնէսն, ոչ հա
մաթուհի 'ի մէջ ականց, և ոչ իսկ է
ծանրագին. կարծրութիւն և քանա
կութիւն, իբրեւ զքարս հատարակս.
Երանգիւ, Երկաթագոյն, և նսեմա
տես: Լ. Սագնէս:

Սահէկ. Եկան: ծառ իմն ըստ
նմանութեամբ գիհոյ, որոյ սաղարթքն,
ունին յ'ինքեան զթոյն. մանուշանդ
'ի սպանիայ, և յարքաաիայ: Լ.
Թաքսուս:

Սահէթոյն. մահադեղ իմն, կազ
մեցեալ 'ի թունալեաց սաղարթից,
մահէկանն: Լ. Թաքսիկայ:

Սեծիրապէս. կարի, յոյժ սաս
տիկ: Լ. Սագնոպէրէ:

Սէտ. կոչի բարակագունեղ եր
կաթն

կաթն այն, որ կառուցանի 'ի մէջ
լծակի կշռոյն. որով համանշմարեն
զթեթեւութիւն և զծանրութիւն
կողմանց կշռոյն, մինչ այսր կամ
անդր, միտի: Սէտ կոչի ևս, սակայն
անյատկապէս. մասնիկն այն, զոր
դնեն երբեմն 'ի թաթ կշռոյն, առ
'ի զուգահարթել զնոսին միմեանց,
մինչ ոչ են արդարամետք: զոր
Ամալկորէն. Այրայ կոչեն:

Սեռինայ. խոտ ինչ թունալի,
որ բուսանի 'ի լերինս անջրդիս,
մերկս, քարաժեռս, ոնհետս, և
յ'ամուլս, յ'որմէ մինչ ճաշակեն քա-
ծինծք, գլխատեցեալք իւրովին,
սատակին իսկոյն, 'ի սատակութենէ
թունիցն: Օսմանէ առասպելաբա-
նեն վիտասանք, վերաբուսեցեալ
'ի փրփրոյն հոսեցելոյ 'ի բերանոյն
Սեռսէռոս կոչեցելոյ շանն, այսինքն
եռագլուխ, յորժամ եհան զնա
հեռքուլոս 'ի դժոխոց անտի, եր
կաթեղինեօք շղթայիւք, և հաճ
'ի լեառն Սիթինեայ: Լ. Ահ-
նիսում:

Սերթընդմերթ. բաղմիցս. յա-
րաժամ. յաճախապէս: Լ. Սէպէ:
Սիան

Սխանդր. եր. կոչի ձողաձև նիւն,
 զոր կառուցանեն նասպարիսուս, վա
 խաղուց ընթացականաց: Առնանի
 հասարակօրէն, փոխանակ եղերաց,
 և զխարդ և իցէ վախճանի: Աստի
 տահմանք և կոտարք անդաստանաց,
 գաւառաց, և այլոց, միանդր յարա
 նոճանին: Ամանապէս և կոյտք քա
 րանց, շեղջք ցորենոյ. և դէզք խո
 տից, և այլոց համանմանեաց, որոց
 կողմն ներքին ստոճար, և բարակա
 գոյն իցէ գաղաթն, միանդր կոչիլ
 սովորեն: Այլ և արձանք կանգնե
 ցեալք, և բրգունք եռաժառիք և
 քառաժառիք, այսու անոճամբ յոր
 ջորջին: Ը. Սէտար:

Սիջակէտ. նշանախնեց միջական,
 որ իմէջ բոլորակաձևութեանդ և
 կամ ծրի, առկայանայ. յորմէ
 գիծքն ընդածեցեալք ուղղապէս
 առ յ'երկոսին եղերան, զուգաչափք
 ընին միմեանց: Աստի և մէջ երկրի,
 որ ուղղակի և հաւասարապէս տարա
 ձգեցեալ գոյ յ'ամենից կողմանց,
 կոչի միջակէտ, առ որ ձկտին բնաւ
 ինք ծանրութիք, ինքնայօժարութի
 բնականաւ: Ը. Չհարուս:

Յ.

Յ. Ղթանակ. հանդէս երևելի,
 և մեծածախս պատրաստութիւն
 զոր առնել սուրբէին հռոմայեցիք,
 մինչ զօրավար որ և կամ կայսր,
 յետ յաղթելոյ և վանելոյ զթշնա
 միս, մտանէր 'ի մեծն հռոմ և
 Տրիոլմֆուս:

Յ. աղթանակեմ. զյաղթանակ առ
 նեմ: զկնի վանելոյն զթշնամիս,
 հանդիսիւ և ցնծութիւն մտանեմ 'ի
 քաղաք իմ: և Տրիոլմֆո:

Յ. արակ. մակբայ ժամանակա
 կան: ընդ երկարածիդ իմն ժամա
 նակ: և Վիոլ:

Յ. արակունութիւն. երկարածգութիւն
 ամանակի: Սիւն աւուրց, և
 յոգնամենութիւն տեւելոյ: և Վի
 ուտոլընիտաս:

Յ. արմարափոյթ. որ անդ պատ
 րաստեալ է առ 'ի զիր ինչ առնել
 թարց յապաղման, կամ ծուլութե.
 և որ առ ձեռն պատրաստ գոյ, մինչ
 խնդրի՝ կամ պիտոյանայ: Արբեմն
 առնանի վասն գիւրութե առնելոյ
 իրին: Սերթ՝ նշանակէ, զերազա
 գոյն

գոյն, և զճախաւոր պաշտօնատարու
թիւն: Իմանի ևս փոխանակ զուար
թութեան և հրճուանաց: Լաթ,
Պրօմպտուս:

Յամին. նոյ. եառ: յապաղումն,
պատճառեցեալ 'ի կամաց յամողին:

Յապառեմ. եպերեմ. անհոգա
նամ, և իբր յ'ապառնում ամանակի
թողում զջան և զհոգացութիւն
իրին առաջագրեցելոյ: Երբեմն է,
անդոսնեմ. առ յ'ոչինչ համարիմ:
Լ. Եգլիգո:

Յաւետագին. որ զառաւել ունի
զգին, և զմեծահաշուեցութիւն,
քան զայլս:

Յորձապտոյտ. նշանակէ զչրջա
բերմունս, և զխութնածութիւնս
բանից: Եւ ևս զճանապարհ, և ըզ
շաւիղս մանեմանս: Եւ յատկապէս
առնանի վասն ջրոյ, մինչ զպտոյտ
առնու 'ի տեղիս ծոցածաւալս գե
տոց և ոչ ընդ հոսի ուղղապէս ընդ
վտակն:

Յուռացողութի. կարծիք իմն իս
կադիր, և յոյս, ըղայեալ զինքենէ,
կամ զայլմէ: Ի կիրարկանի մերթ
'ի կողմն չար, և մերթ 'ի բարի: Լ. Փի
գուլիայ: Եւսա

Ն:

Ն Լ՝ Հակիտը . կտեր : Տեսակ իմն
փոքեր ձկան . զորմէ ճառեն ար
գելու զնաւն 'ի գնացից , յենամամբ
և եթ իւրով , 'ի նա : Իսկ այլք ասեն
յամրագոյն արտագործել զընթաց
նաւին , այլ ոչ հատանել ամենեւին
շթափ գնացից նորին : Լ Խէմօրա :
Յունարէն : Լ խէնէիս . յարա
նուանի :

Ն Լաւարտակ . աւարառու ծովա
գնաց , որ աւազակութիւն շրջի ընդ
ծով , կողոպտելով զնաւս , զկղզիս .
և կամ զբնակիչս ծովափեայս : Լ
Պիրատայ :

Ն Երսունապէս . կարի իմն ներք
տապէս , և իբր յեցեալ 'ի սրտում ,
թէ սիրով , թէ խորհրդով , և թէ
այլովք իրօք : Լ Ինթիմէ :

Ն Լ շանա՛ռ , ցուցակ ինչ և նշան ար
համարհանաց . որ լինի 'ի շարժ առա
ցելոյ ձեռին , շրջածութիւն տւաց ,
կամ առողջամբ այլոյ անդամոց :

Ն Լ մանակերտ . պատկեր ինչ կազ
մեցեալ , ըստ նմանութեան իրի ու
րօք : Լ Խմուլակրում :

Շ.Լ.Է

Եւ

Եւ Բարձրակցեմ. շարժմամբ. անդամ
մաց մարմնայս, հեշտացուցա
նեմ զհայեցողս: Լ. Մ. Կատիկուլորս

Եւ Բարձրապեմ. յօրացմամբ ի
միւ շարժեմ զձեռս, կամ զանձս իմ,
այսր և անդր:

Եւ Բարձրաիթ. նշանակէ զպատ
ճառն զայն, յ'որմէ շարժիմք, առ
'ի առնել զայս ինչ կամ զայն: Լ.
Ս. Ծառիվուս:

Եւ Իւղադէզ. կուտակ ինչ շիւղից,
կամ այլոց նիւթոց, զորս գիղաբար
դել սովոր են մըջիւնք, 'ի վերայ
բունոց իւրեանց. մանաւանդ յ'ան
տառս, և 'ի վայրս խոնաւուտս:

Եւ Լանկատեմ. հայիմ, սակաւ ինչ
ունելով զտեսութի, և իբր զկիսա
կոյր: Լ. Ղ. Կնւցիօ:

Եւ Նորհունակութիւն. յիշողու
թիւն առեցելոյ Նորհին, և բարե
բարութեն, հանդերձ հատուցմամբ
փոխարինին: Լ. Վ. Բարտիստուդօ:

Եւ Նորհառութի. պարգևումն,
կամ ընձեռումն Նորհի ուրուք, ըստ
արդեանց, և արժանաւորութե: Լ.
Բ. Ենէֆիլիում:

Ոգի:

Ո.

Ո՞րի. շունչ. կենակիր. կամ կեն
սատու. Լ. Սպիրիտուս:

Ոստղ. եղ: նիւթ ինչ մածեղ,
զոր յօրինեն 'ի մօրթոյ եղենւոյ,
կամ ցլայնոյ, քաջ իմն եփելով զնոյն:
Սամկօրէն, սոսինձ անուանի: Լ.
Գլուտէն, և Գլուտինում:

Ուղակուեմ. հարթեմ և ուղղեմ
զթիւրութի: և կամ առ ուղին դարձ
նուցանեմ զարտելեալն:

Ուսումնական, որ առ ուսումն
պատշաճի. կամ որ վարժէ զուսումն:
Ուսումնականք կոչին և մանկունք.
որք յաճախեն 'ի դասատուան, և
որք յ'ուսումն պարապին: Լ. Սառ
դիօզուս:

Չ.

Չ՛ըսօք: չարեպէս. ո՛չ բարեգը:
Լ. Ս'ալէ:

Պ.

Պատուադրութի. ընծեռումն սր
ժանապատուութեան. մեծա
րանք. գովարանութի. պատիւ իշխե
ցողական, կամ տիրական: Լ. տի
տուլուս: Պ.

Պողոտենուագ։ Տեսակ իմն բանաստեղծականի վերաճառութե. որ զքաղաքականաց, կամ զյատկառից անձանց զվարս և զկեանս առցուցանէ ներկայապէս, հրապարակեցեալ ընտեսարանում. որոյ սկզբանն ընձեռին իրք և արարք տրտմականք։

Բայց կատարի ուրախականաւ վախճանիւ։ Արդ՝ յարանուանեցեալ եղև այսպէս. զի մանկունքն Աթենացւոյ յ'սկզբան գիւտի սորին յօրինէին զառատպելս բանաստեղծականս, և'ի սղոցտայս քաղաքին երգելով, կոչէին զամբօխն 'ի հանդէս իւրեանց։ Աւ զկնի ժամանակաց. մինչ հաճոյ եղև բազմաց գիւտս այսպիսի, վերածին զսան, առ լաւագոյն և ազնուագոյն կացութի, որպէս զի ընտեսարանում հրապարակեցիւր, գեղեցկագունիւ յօրինամբ։ Ընդ այսմ զիս։

Ս։

ՍՆ. ընտեսիլ, պայծառ և զուտ հանգոյն տեսութեան սառի։

Սառնորակ. Վար իմն պայծառատեսիլ և սպիտակափայլ, ընմանում

նութէ ջրի սառուցելոյ. զոր հանեն
 'ի փորուածոց լերանց: Աւարի կար
 ծեն բազումք, թէ արդարեւ 'ի սաստ
 կութենէ ցրտութեց լեռնականաց,
 սառուցեալքն հիւթք յարատեւ
 լով ներկրում, փոխեն զտեսակ նիւ
 թոյն 'ի քար, կարծրացուցանելով
 զնա, և թողուն միայն զգոյն, և
 զթափանձութի նորին: Աամկօրէն՝
 Քլլօր վերաձայնի. Լ. Քրիստաւ
 լում:

Սառնորակեայ. յօրինեցեալ 'ի
 սառնորակէ: Լ. Քրիստաւ լինում:

Սիրեւազրկութիւն. զրկին յայնց
 իրաց, որք կարի իմն սիրելիք խեն,
 զորօրինակ. 'ի հօրէ. յ'ամուսնոյ.
 յ'որդւոյ. 'ի բարեկամէ իսկականէ.
 և յ'այլոց:

Սմարակտոս. կանաչագոյն և թա
 փանձիկ իմն, ակ. որ 'ի մէջ աւանց
 մեծագնից և ազնուականաց զերրոր
 դականն ունի զտեղի. Լ. Սմարագ
 դում:

Սկզբնախաղ. յատկապէս կոչի նա
 խանուագումն այն հանդարտիկ. և
 համաձայնեցութի աղեաց քնարին,
 և այլոց գործեայ երաժշտականաց.

զոր նախ քան զերդէն, սովորեն եր
գիւք և քնարահարք փորձառոցէլ:
Սակայն առնանի սեռօրէն. վստն
սկզբան իրաց համայնից, մեղմաբար
սկսեցելոց: Լ. Պրէլնդիտում:

Սղղումն. հնչումն այն սղաձայն,
որ ելուղանի խցմամբ ատամանց,
և սակաւիկ իմն անձկացուցմամբ
շրթանց. զոր Բամկօրէն Սլվլումն,
տանն: որպիսի է՝ ձայնարկութիւն
օձից, և համբարոճաց: Լ. Սիբիլում:

Սողոսկեմ. յաճախապէս սողամ
ատտանդական, թանց առաջադրու
թեան. ըստորում շարժին սողունք
և զեռունք:

Սպրծեմ. բռնութեւ և դրոհիւ
ներստամեմ. կամ դիմեմ՝ ի ներքս
մեծաւ յանդգնութեամբ:

Սպրդեմ. մեղմաբար սողմամբ
՝ ի ներս մտանեմ:

Սպռ. եռ. եռք: առանց քա
ղաքավարութեւ. և անընդել բարե
կրօնութեան. որ ոչ զգացուցմանց
գիջանէ, և ոչ իսկ ունկնդիր խրա
տուց լինի, այլ գռեհականաւ ամար
դութեամբ յառաջեցուցանել ջու
նայ զկամ իւր:

Սու

Սուտակա՛ . կի՛ : Տեսակ իմն ճան
 ճի՛ , մեծագոյն մարմնով քան զմե
 զու . որ ոչ զխայթ ունի, և ոչ խակ
 մեղրագործէ կամ վարժէ, զպաշտօն
 ինչ ըն մեղրաբանում, այլ միայն
 ասպնջական լինի ջերմացութեան
 զանգուճոյ մեղերն : Ստիպէ՛ ի
 գործառութիւն զայլս մեղուս իբր
 զպաշտօնեայս . պատժէ թարյգ-թու
 թեան, զյամառութն . և ձեւոյելով
 քարեկամութեամբ իւրով, պատրէ
 զմեղուսն, և ուտէ՛ ձրի զվաստակն ու
 ցին : Սատի ոչ անալայելապէս վե
 րաբերի առ պղերդս և յ'անարիս՝
 որք թէպէտ յ'ինքեանց, զոչինչ ար
 թանի գովութեան առնեն, դարձ
 նակալք լինին տակայն աշխատանաց
 և վաստակոց օտարին . և արկանեն
 զմանկաղ ի հունձս, զորս ոչ սերմա
 նեցին ինքեանք : Մ'ա՛նանի և վասն
 արատէր . խորամանկութեան . և որո
 գայթի . յ'որս թագուցանի ճշմար
 տութիւնն : Լ . Ֆուկուս :

Սուտակասարոս . որ վերերևութա
 քար և կեղծիւ՝ ձեացուցանէ զքարե
 կամութի և զպաշտօնատարութիւն,
 և ի ներքս՝ յարդարէ զթակարթս :
 Լ . Ֆուկանուս :

Ս:

Ս Ղարկութի. Երկարեցումն, և
տարածումն ժամանակի, ինեք
կայէն, առ յայլա ամանակս. զոր
նման. եթէ զգործ ինչ զոր այսօր,
կամ նայամ ժամու առնելոց էի, յա
պաղեմ զնոյն, մինչև ց'վաղն, կամ
ցմիւս ժամն: Ը Վիշակիօ:

Ս արկ. ի: և վարկեան, Ենոյ: Է մաս
նիկն այն, զոր թէպէտ և փոքրիկ
իմն է, սակայն դրեցեալ ՚ի թաթ
կշռոյն՝ շարժէ զնա, և ստորահակէ.
ուստի ոմանք, կէտ անուանեն վասն
փոքրութեն: Ս արկ անուանի ևս,
զիարդ և իցէ միջարկութիւն ժամա
նակի: Նշև ևս համայն ծանրութի,
եթէ մեծ իցէ, և եթէ փոքր: Նշև
և բովանդակ ընթաց ժամանակի:
Նաճախապէս առնանի, վ'ս փոքրա
գունեղի իմն կիտի, ներկայականի
ժամանակին: Նքրեմն վասն դոյզն
ինչ որքանութեան իրաց: Նստուստ
ասին իրք, մեծի. կամ փոքու վար
կի, այսինքն. զմեծ, կամ զփոքր հա
շուռմն և զկարողութի ունին: Ը
Ս օմէնստում:

Ս արկենական . որ փութապէս
անցանէ , և հոտանուտ խակ է : կամ
որ դիւրապէս փոխի , և պակասի
Եւ ևս , որ ընդ դոյզն ինչ ժամա-
նակ մնալոց է . և վաղվաղակի ոչ ,
ընչանայ : Լ . Սմէնտանէում :

Ս ատշուէր . դժբաւատ . անօգուտ
վավաշոտ . լկտի . անառակ . չարա-
բարոյ . վատթար , և որ զոչինչ մասն
բարութեն ներընդունի յ'ինքեան .
և ընդունակ է բնաւից մոլութեան ,
և իրակօղ նոցունայ : Լ . Սէքում :

Ս ատշուէրութիւն . անուն վերա-
ցեալ 'ի վատշուհիւն , և ունի զնոյն
նշանակութիւն : Լ . Սէքուհի :

Ս Եհալուսար . եր : յոյժ պայծա-
ռափայլ . լուսաւորագունեղ . վճռա-
գոյն : Փոխաբերութիւն առնանի վե
Ր զնուագունեղի , հռչակաւորի . և
համբաւածաւալի : Սւտի զան-
իշխանազինս . և զմեծահռչակս , կո-
չեմք վեհալուսար : Եւ ևս զարարս
գոյլելիս . և զգործս ազնուականս :
Լ . Իլուսարիսսիմուս :

Ս Երասպաքինեմ . վերստին բը-
ժկեմ :

Տ.

Տևսարան. շինու՛ած ինչ բարձրա
յառակ և կիսածիր յարմարա
գոյն առ'ի տեսանել զհայեցարանս,
և զխաղս հանդիսականս: Երբեմն
տակայն դնի փոխանակ հայեցարանի
և երբեմն, վասն բազմութե հայե
ցողացն: Ը Թ. հատրում:

Տեսափոխ. կոչին զանաղանու
թիք փոփոխմանց ընտեսարանում,
մինչ իրակին 'ի դերասանից Պողո
տենու՛ազք. կամ Վ. աղենու՛ազք.
որք լինին, կամ ել և մտիւք անձանցն
իրակողաց, և կամ փոփոխմամբք
նկարից պէսպիսեաց: Ը Դ. հայ:

Տեղակալեմ. բռնութե յափշ
տակեմ: առնում և իւրացուցա
նեմ: Ժառանգեմ զտեղի ինչ, և
լնում զնա իմով իշխեցողութեամբ,
մինչ զի չկարէ լինիլ տեղի, այլում:
Ը և յառաջել քան զայլս, յի՛ր
ինչ, ասի տեղակալել զնոյն: Ը
()'կկուպո:

Տի, ոյ. անուն սեռական, որ
տարունակէ զհնդեքին հանակա կե
նաց մարդկայնոյ, այսինքն. Օտղայ
ու

ութիւն: Օ մանկութի, Օ երիտա
սարդութիւն: Օ ալեորութիւն: և
Օ ծերութիւն: Տի կոչի երբեմն
մի և եթ ամն: երբեմն, և երեսունք:
և մերթ շրջանակ: Հարիւրից ամաց:
Կոչի ևս աի, բովանդակ կեանն մար
դոյ, որքան և իցէ երկարածիդ: Լ
Իտաս:

Տի. որակացեալ այսու դրիւն է
մակբայ դիմադրական, և նշանակէ,
բայց. իսկ. այլ:

Տիւր. մակբայ որակական: կարի.
յոյժ. և այլք:

Տխորժեմ. ոչ ախորժեմ:

Տողորեմ. մածեմ, կամ ծծե
ցուցանեմ հեղականաւ խիւն հիւ
թով, և կամ հոտով. և իբր թա
նամ զնա՝ այնու իրիւն: Աստի և
ներկէ ին երանգիւն. տողորումն աաի.
դի մածի, և թանի՝ նովաւ: Ի այց
անդրափոխմամբ առնանի, վասն
սկզբնաւորելոյ. մարզելոյ. կրթե
լոյ. և խելամուտ առնելոյ: Ասան
որոյ և ասի. տողորեցեալ գիտութիւն.
բարեկրօնութիւն. առաքինութիւն,
մոլութիւն. և այլ: Լ Իմբու:

Տրա

Տրամազոյդ. անզոյդ, հակազոյդ,
անհանգէտ. այսինքն ընդ դէմ զու
գութեան, և հաւատարութիւն:

Տրամախիտ. անյաճախ. սակաւ
ագիւտ, և որ ոչ միշտ առ ձեռն տրա
տրատ գտանիլ կարէ: Լ. Աւ
րուս:

Տրամադրեմ. կարգաւորեմ.
յարդարեմ խոհեմութեամբ: Լ.
Վիսպոնո:

Տրամապահով. անզնկ 'ի կաս
կածանաց, և յ'երկիւղէ. ոչ անքոյթ:

Տրամաճառեմ. որոնեմ յ'ամե
նից կողմանց. յուզեմ հոգունակա
բար. և հետազօտութեամբ միճա
բանեմ: Լ. Վիսքոնիքո:

Տրամատեսեմ. յայտնապէս և
խկասկէս ճանաչեմ. արտադատեմ.
զանազանեմ. դնեմ զտարբերութի
ւն թաղատմամբ, և բաժանեմ յ'ի
րերաց, զսորն և զբարին. և զայլ:
Լ. Վիսչէրնո:

Տրամակայեմ. հաստատօրէն կա
ցուցանեմ. կամ օրինադրեմ. և
կամ հիմնադրապէս ամրացուցանեմ.
Լ. Վոնստիտուո:

Յ.

Յ Ուղղամտութիւն. պարծումն ու նայնական, որ ներքնդունի յ'ինքեան զմտութիւն ինքնահաւանութեան: Արբեմն է, խենեշօրէն պաճ'նումն, առ 'ի ցուցանել զկար, կամ զգեղեցութիւն իւր. զի սիրիցի, կամ պատուիցի յ'այլոց: Լ. () տէնտանցիօ:

Փ.

Փ Լ. զարկութիւն. ենթադատումն ծածկագունի, և անգիտացելոյ ուրուք իրի, զոր մտածեմք յարաբերութե' նշանաց իմիք և պատճառաց, և կարծեմք այսպէս՝ կամ այնպէս գու: Լ. Կօնիէքտորա:

Փաստ. պատճառ, կամ պատշաճանորութիւն իմն ժամանակի: Լ. () կկազիօ:

Փաստաբան. կոչի այն, որ զպատճառ և զդառ ուրումն յառաջեցուցանել ջանայ. և ջատագով լինի 'ի կողմանէ նորին, զորոյ զհոգ յ'անձին կալեալ. և կամ որ տայ զխորհուրդ և զխրատ, դաւատեառն՝ վասն ելից առաջագրեցելոյ իրին: Լ. Լ. դվօ. կարուս: Փո

Փոխարժուած իւն . արտադրումն
գործոյն իւրոյ, զոր ունի 'ի բնութե
նէ . և կամ մինչ հարկի՛ յ'այլմէ, առ
'ի առնել զնոյն : Այլ ևս կատարել
ղգործ և զառնելի այլոյ ուրուք, փո
խանակ նորա :

Փստորակ . փստունք խիաք, և մաս
նունք՝ յարեցեալք առ միմեանս ըստ
որում 'ի ծակոտկեայս, և 'ի սպիւնկս
համանշմարին :

Փողոտեմ . կալեալ 'ի փողիցն, ար
տաքարչեմ բռնութիւն, և լլկեմ :

Փայթընդոստ . մակբայ ժամանա
կական . թարց միջարկութե ժամա
նակի . իսկոյն : Լ . Պրօտինուս :

Փորձառութիւն . ճանաչումն իրի
ուրուք . յատկականիւ իւրով ջանիւ
և փորձիւ . և թարց ուսուցի . որ և
չիցէ՛ կիրառեցեալ, սովորութեամբ
այլոյ : Լ . Աքսպէրիկնցիա :

Փոքրէն . մակբայ բացասական :
ոչ . մի :

Ք.

Ք. Ղաբարոյութիւն. քաղաքա
վարութիւն իմն, որ 'ի խօսս և
'ի կատակս, խառնէ զհամեստութի,
և զհեշտացութիւն հաճոյական և
զուարճացուցիչ: Լ. Աւորաճիւղիս:

Ք. Կաղաքավարութիւն. գեղեցկու
թի խօսից, և համեղաբարոյութի,
նորում ոչ ինչ անվայելուչ, ոչ ինչ
գոեհական ներգոյ: ոչ 'ի շարժ
մունս. ոչ յարարս, և ոչ 'ի զգայութիւնս: Լ. Արբանիտաս:

Ք. Կաղենուազ. տեսակ իմն վար
ժելոյ զտանդս բանաստեղծականս,
նորում թագաւորաց և իշխանաց,
և կամ ամաց՝ որք 'ի յարբօւնիս ելու
մունս, թշուառութիւնք և տառա
պանք, արտացոցանին. և գրեթէ
միշտ զտրտմական, և զողբալի ունի
զվտխճան: Մ. րդ՝ այսպէս անուանե
ցաւ: զի յսկզբան գիւտի բանաս
տեղծութեա, շնորհէին իրակազաց
սորին, զքաղ. քն զնոխաղ. և կամ
զտիկ քաղենի, լի գինեաւ, փոխա
նակ սրարգւհի: Լ. Թարաջիտիս:

Ք. Կաղցկեղ. տեսակ իմն խոցի,
չարա

չարագոյն. որ սրատճառի 'ի մեղա
մաղձէ կարի ջերմացելոյ: Այնպ
ընմիում և եթ անդամում, յ'որ ար
տասուզի. այլ ծրի անդուստ, առ
յ'այլ անդամս, նեխեցուցանելով
զվերս, և ծախելով զմիսն: Աստի
և յանդաբար կոչեցա՛ն քաղցկէ՛ղ.
Ի՞նչ քաղցեալ խոց. զի ոչ յազի միով
և եթ մասամբ անդամոյ, այլ ճարակ
խնդրեալ շրջագայի, մինչև սպառեա
ցէ զբնա՛ն: Կ'ոյ և այլ իմն տեսակ
այսր կեղի. զոր խեցկէ՛ղ յարանո՛ւա
նէն. այսինքն խեցգետնային կեղ:
Վ'ս զի հանդարտիկ իմն տարածի առ
յ'այլ անդամս, հանգոյն խեցգետնի
որ յամրաշնորժ է: Եւ կամ զի ունի
հո՛ւպ վիրին, զերակս տարած եցեալս
իբրև զբազումս խեցգետնայինս. և
կամ յանդգնաբար յենլոյն սակս,
ըստորում առնէ խեցգետինն, մինչ
ոչ կարիցէ ճանկիւք իւրովք ըմբռ
նել զիւրն: Ի՛նչ ոստնու և խոցս այս,
'ի նոյնոյ սրատճառէ. և բաց յ'այլոց
անդամոց, սեւեռի մանա՛ւանդ 'ի
ստինս կանանց, յորժամ ոչ լինին
մաքրեցեալք ամսեմսեա՛ն: Եւ Կար
չինճմայ: Կանչեր մօրպուս:

և՛

և՛ անոր՝ ասկից յ'ասդին՝ և՛
 Չիտրա՝

և՛ անդր, ասկից յ'անդին՝ և՛
 Ուլտրա՝

Յ'որմէ ամենայն, որով ամե-
 նայն, յ'որում ամենայն, նմա փառք
 յաւիտեան։

Իմէն։

Ս. Ե. Ր. Զ.

Տաղ Ոսկանայ Սարգսայեօի ասացեալ:

ՊԵՆՅԱՆ ՊՏԳ ԼԻ

էտ յոստոյն նախնւոյ տե
րեալ:

Ժառ նորաբողբոջ ծաղկափրթիթ
բերկ րեալ:

Սաղարթ գեղաղարդ գեղանորա
ճոյճ ըն ծիւղ:

տունկ տերեւալիւ երանգ երանգ
գու նուլ:

Կինամոն նարդոս՝ և սլաւասան հո
տուլ:

քրքրում և ստաշխէ մարդկան ցեղի
բու րեալ:

Լշտանակ լուսոյ երվնադիտակ
փայ լեալ:

արփի եթերեան բացացայտեալ
հրա շիւք:

Եկար բաղձալի քոյ միածնի հօտի
և սլարզ հայելի կրօղ կերպին

խակի:

Ղմարմնոյ սեռէ ծաղիկ վարդի բու
սեալ:

հրճուալեաւ հոտով զքիմս մերայ
նոց լցեալ:

Երկրընծիւղ շուշան վերաստեղ
նեալ:

նեալ զար գու.
 Հնորհիւ երկնայնով զբոյսն բարձեր
 մա հու.
 Բամբ հանուրք գունոց՝ և տենչա
 լեաց մար դոյ.
 առ քեզ ներեալ գեր յօրինուած
 մշտուկ:
 Արբն երփն գուն արկեալ շաղաշա
 րեալ գի սով:
 Խուռն երամազարդ՝ և պարամած
 հիւ սով:
 Ի իւրաքանչիւր մասն շիկտդեղեալ
 ոս կուլ:
 փայլ փայլեն համայն ոստ դրսխտի
 ծաղ կուլ:
 Աղբիւր բարեհամ՝ և քաղցրահոս
 ա ուռ:
 հանգարտախաղաց և ծաղրածեմ
 վը տակ:
 Ներանըմանեալ ասացելոյն վեհի.
 կենդանուոյ ջրոյն ըստ Սաղօմօնեան
 եր գի:
 Յօղալից պարտեղ երկնաճորին իջ
 մամբ:
 գեղմն Վեդէօնին զարմանահրաշ
 տես լեամբ:
 Ի իւթեղէն տաճար աննիւթական
 գոյին, ՏԵ

Տիրածին սուրբ Կոյս՝ և մարմնա-
 րան Իսահակին
 Ողորմած կամօք՝ և քաղցրալիւ
 սրբ տիւ .
 այժմ և յարակայ հովանի լե՛ր ըղձիւ .
 Յորտղէն պահէ՛լ ըզՍիւսածնի քոյ
 հօտս .
 մանաւանդ զերգօղս՝ և գովեստիս
 գըծօղս : Ըմէն :

ԼՍբովանդակելույ՝ և երանե
 լույ Ռնութեան տատիւ, և եր
 կրպագութի, գոհութի՝ և գովեստ
 անդրաւ յաւիտենիւ յ'ամ լեզուաց՝
 յ'իւրաքանչիւր բարբառոց վերա
 թեւեալ՝ ծառացեալ, անուշահոտ
 բուրմամբ մատուցաւ, մատուցանի՝
 և մատուցի միշտ Լմենաբարի
 Լրարչին մերոյ. զորմէ կախեալ
 կան էակք հանուրք, և տենչան ան
 յագ բաղձանօք գոլ ընդունակ՝ և
 տեղի նորին մշտածաւալ շնորհաց՝
 և գթութեան. որ՝ լա ձայնի Սրբոյ
 Լճետարանին, ածէ անձրեւ ՚ի վե
 րայ արդարոց, և մեղաւորաց. Սա
 թեոս. 5, 45. Բողոքս և ես անար
 գիւն, և թափուր յ'ամ լաւաց՝ (Թ. օ
 մաս ծառայ Լեկեղեցւոյն Քրիստո
 սի՝ ի Սանսնդայ Վողթնեաց՝ օժան
 դակութի ընկալեալ ՚ի վերին նախա
 խնամութեանցն, տպեցի զքաղցրա
 ճաշակ Վիրս Սեծին Վարդինալ
 Րօնային (զոր եռամեծ Սարգան
 Րաբունին լաթին լեզուէ՝ թարգ
 մանեաց ՚ի Հայկական բարբառ հա
 մեղ՝ և ախորժ ոճով.) յ'իմում Տարա
 րա

րանի, և ծախիւք իմովք յ'Ամսոր
 դամ քաղաքի: Յամի Տեառն 1705.
 Տոկտեմբերի 4. և'ի Թուին Հայ
 օյ 1155. Նաւագարդի 9: Ուտի
 և մաղթեմ զհամայն վայելողադ
 այսմ գեղեցկահոս վտակէ՝ արժանի
 առնել յիշման զթրծեալս 'ի Թոնիր
 ապականութե, զԹոմաս աւանդիւ
 րոյս, և զՀայրն իմ զՆուրիջան՝ Նու
 րիջանէն, և զմայրն իմ զՆիլդար,
 և զեղբարս հօր իմոյ զՂուկաս, և
 զՍտեփաննոս, և զեղբարս իմ ըղ
 Գրիգոր՝ զՆրիտակէս, և զՀա
 օր, և զքոյրն իմ Օանայ:
 Այլ և մաղթեմ վերստին զհոյս
 եղբարցդ սիրելեաց՝ յիշել զհարա
 դատ, և զմտերիմ շարաքարդօղ,
 ուղղադրօղ և կառավարօղ Գործա
 կալս Տպարանիս մերոյ, որով և
 դուք յիշեալ լիջք յ'երկնից արքայ
 անիս ութիւնս. Ամէն:

ԵՊՀ գրադարան

SU0159248

